

Gordon Thomas

13. HAVARİ

MECDELLİ MERYEM'İN YAŞAMÖYKÜSÜ

İngilizce aslından çeviren:

Selim Yeniçeri

Gordon Thomas

Gordon Thomas, 1930 bunalımı sırasında, İrlanda'da doğdu. Şimdiye kadar yazmış olduğu 53 kitabı, 36 ülkede yayınlandı ve 45 milyondan fazla sattı. Bir taşralı olmasına rağmen yazıları 1956 Süveyş Krizi'nden 1989 Tinnanmen Dairesi'ne kadar bir çok olayı kapsamaktadır. Sayısız roman ve piyesleri olan yazar, eleştirmenlerin ve jürinin oyları ile Monte Carlo Film Festivali'nde ödüller, Mark Twain Society'den plaketter almıştır ve bir kez Edgar Allan Poe Ödülü'ne layık görülmüştür. Ayrıca yazarın kısa bir zaman sonra yayınevimiz tarafından yayımlanacak olan Gideon'un Casusları adlı kitabı International Media tarafından filme çekilmiştir.

Selim Yeniçeri

7 Şubat 1972'de İstanbul'da doğdu. 1990 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Akademisi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü'ne girdi. Bu dönemde hem çizgiroman yazar-çizerliği hem de müzik çalışmalarına devam ettiği sırada çeşitli yerlerde sahneye çıktı.

Akademi'yi bitirdikten sonra 1998 yılbaşımda kitap çevirmenliğine başladı. Bir yandan sanat çalışmalanna devam ederken, bir yandan kitap alanındaki kariyerini ilerletti. Türkiye'nin seçkin yayınevlerinden çıkmış 60'ı aşkın kitap çevirisi bulunmaktadır. 2005 yılının başlarında yayımlayacağı albümünün çalışmalarına devam eden Yeniçeri'nin Enigma adındaki ilk romanı Ekim 2004'te yayınlanmıştır.

I. BÖLÜM

ANLAYIŞLAR

O BEYAZ BALINA YAYINLARI

ISBN: 975-6387-78-5

13. HAVARİ: MECDELLİ MERYEM'İN YAŞAMÖYKÜSÜ

Gordon Thomas

Özgün adı: *The Thirteenth Disciple: The Life Of Mary Magdalene*

© 2001, Gordon Thomas

© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Telif Hakları Kanunu gereğince Beyaz Balina Yayınları'na aittir.

Yayın yönetmeni: Bülent Oktay

Editör: Nermin Baltacı

İngilizce aslından çeviren: Selim Yeniçeri

Redaktör: Erdem Boz

İç tasarım: Mehmet İlhan Kaya

Baskı & cilt: Yenigüven Matbaası, İstanbul

1. baskı: Beyaz Balina Yayınları, İstanbul, 2004

© BEYAZ BALINA YAYINLARI

Binbirdirek Matı. Suterazisi Sok. No: 4/2

34122 Sultanahmet-İstanbul

Tel. = (+90) 212 - 638 62 64

Faks : (+90) 212 - 638 62 65

e-mail : beyazbalina@superposta.com

Mecdelli Meryem'in yüzünün kesin olarak bir görünüşü yoktur. Saçlarının, gözlerinin ve teninin rengini veya biçimini anlayabilmemizi sağlayacak herhangi bir yağlı boya tablosu, herhangi bir heykeli, ahşap oyması ve hatta kabataslak çizilmiş bir tasviri bile yoktur. Uzun mu, yoksa kısa boylu muydu? Zayıf mıydı, yoksa onun yaşadığı yerdeki kadınlarda hâlâ görüldüğü gibi gençliğin diriliği kaybolurken şişmanlamaya mı başlamıştı? Annesi veya babası, kız ya da erkek kardeşleri ve hatta akrabaları da zamanın girdabı içinde kaybolup gitmiştir.

Ona inananlar, büyük bir tutkunun güzelliğine sahip olduğunu, varlığını güçlü bir şekilde hissettirdiğini ve İncil tarihi boyunca başka hiçbir kadının sahip olmadığı kadar yüksek bir drama yeteneği olduğunu söylemektedirler. Hristiyanlık tarihinde başka hiçbir kadının onun rolünü taklit edemediği açıktır. Bu kadar spekülasyona neden olmasının ve gizeme bürünmesinin de nedeni zaten budur.

Görüşlerimizi kanıtlayacak herhangi bir resim olmasa bile, bazı çıkarımlarda bulunabiliriz. Ona verilmiş olan

İngilizce isim Mary'nin Mısır dilindeki orijinal karşılığı, Miriam idi (Türkçe'de Meryem. Çev. n.). Kendi zamanının katı İbrani gelenekleriyle büyütülmüştü ve bu da, ilk adet döneminden sonra evliliğe hazır olarak görüldüğü anlamına geliyordu. O zamanki ortalama yaşam süresi düşünülürse, kırk yıldan uzun yaşamayacağı kolayca tahmin edilebilir.

Galile Denizi yakınlarında yaşayan göl kıyısı insanlarından da anlaşılacağı gibi, muhtemelen koyu tenli ve koyu renk gözlüydü. Bu insanlar, başkalarının alay ettiği kaba bir aksanla konuşturlardı. İtiraf etmiş olduğu yaşam tarzı ve müşterileri düşünülürse -yerel balıkçılar, oradan geçen tüccarlar ve satıcılar- son derece doğal bir konuşma tarzının ve başkalarıyla konuşma düşkünlüğünün olduğu tahmin edilebilir.

Efsanelere göre, Mecdell'deki en zengin fahişedir. Bunun doğru olduğunu varsayarak, çekici ve güzel olduğunu da düşünebiliriz; çünkü çirkin bir fahişenin, büyük bir servet sahibi olması beklenemez. Bu yüzden, muhtemelen Mecdelli Meryem görece genç, belki de onlu yaşlarındayken tarihteki yerini almıştır. Fahişelik, insanı inanılmayacak kadar hızlı yaşlandıran bir iştir ve düşündüğümüzden daha yaşlı bir kadın, sürdürdüğü yaşam tarzından farklı birini aramak için fazla çökmüş ve fazla sapkınlaşmış biri olurdu. Ancak yeterince genç olan biri yeni bir dünya arayışına girer ve onu bulmak için ilk adımı atardı.

Sahip olduğu zenginlik sayesinde müşterilerinden kendisine Doğu'dan ipekler, Mısır'dan mücevherler ve Hindistan'dan baharatlar getirmelerini istemiş olabilir. Muhtemelen saçları en iyi kınalarla boyanmış, kolları ve

parmakları paha biçilmez mücevherlerle süslenmiş olmalıdır. Bunlar, onun zamanındaki zengin bir fahişe için, alışılmış süslerdir. Hizmetkârları ve süslü giyim tarzıyla, kendi ülkesindeki diğer başarılı, zengin ve boyalı fahişelerden farklı bir yaşam tarzı yaşadığını sanmıyoruz; ta ki hayatını sonsuza dek değiştiren o geceye kadar.

Mecdelli Meryem, son derece ağır ve güçlü bir açıklamayla pagan dünyasına Hristiyanlık dinini tanıtan Pavlos'un kelimelerine kendini kaptırmıştır. (1: Korintlulara, 15:14)

İsa'nın dirildiği andaki varlığıyla, Mecdelli Meryem bu sözleri Hristiyanlık inancının odak noktası haline getirmiştir. Pavlos'un sözlerinin hiçbir kritik değerlendirmeye -isterseniz buna demitoloji de diyebilirsiniz- etkisini kaybetmemesini sağlamıştır.

Dirilmiş olan İsa ile karşılaşmasından sonra kendi sözleriyle belirttiği -"O'nu gördüm!"- Mesih'in insanlarmı kurtarmak için ölmek zorunda olmadığını kabul etmenin hiç de zor bir şey olmadığını açıkça ortaya koymuştur.

Mecdelli Meryem için, İsa'nın ölümü daha önce vaazlarında sözünü ettiği Tanrı ile birleştiğinin ve yine daha önce söylediği gibi kendisini insanları için feda ettiğinin kanıtıdır. İsa'nın kendi ölümüyle birçok kez söylediği şeyi hatırlattığını bilmektedir: İnsan hayatı, endişelerden ve acılardan oluşan dünyevi sınırlamaların farkındalığından başka bir şey değildir; bunu dayanılır kılan şey, ölümün ötesinde bizleri daha iyi bir yaşamın beklediği gerçeğidir. Mecdelli Meryem için, İsa'nın Diriliş anında onu tanıklık etmek üzere seçmesi bunun bir ifadesidir.

Öte yandan, Mecdelli Meryem'in ilk Paskalya Paza-

rı'nda bu olaya ne zaman tanıklık ettiğinin de bir önemi yoktur. (Yuhanna Müjdesi'nde hava hâlâ karanlıktır; Matta ve Luka'da, şafak sökmek üzere olduğu bildirilir; Markos'ta ise güneş doğmuştur.) Taş geriye yuvarlandığında (Matta) ya da bu olaya, çoktan gerçekleştikten sonra (Markos, Luka ve Yuhanna) tanıklık etmiş olsun veya bir (Matta, Markos) ya da iki melek (Luka, Yuhanna) görmüş olsun, bunların hiçbir önemi yoktur.

Mecdelli Meryem ne gördüyse onu gördü. "O'nu gördüm!" şeklinde Yahya tarafından aktararak zamanı aşip bizlere gelen sözleri, son derece somut ve ölçülebilir bir şekilde Diriliş olayını açıklamaktadır; olayın bir illüzyon ya da halüsinasyon değil, gerçek olduğunu vurgulamaktadır. Bu olay gerçek dünyada olmuştur; Mezdelli Meryem'in hayalinde değil. Onun sözleri, inancın ifadesidir. Ve Mezdelli Meryem'in inancı, boş mezan gördüğü andan itibaren, Dirilmiş İsa ile yüz yüze gelmesinden kaynaklanmıştır.

Bu inancın kanıtı, bütün tasvirlerinde görülmektedir. İsa'nın gizemlerine tamamıyla kendini adadığını yansıtmaktadır; İsa'ya olan derin sevgisi, O'nun başarmak üzere geldiği şeye, annesinden bile önce inanmasını sağlamıştır. Bu inanç onun bütün tasvirlerinde görülmekte ve 22 Temmuz'da resmi olarak kutlanmaktadır.

Bütün büyük inanç sembolleri gibi, Mezdelli Meryem de asırlar boyunca ressamı tarafından sık çizilen bir figür olmuştur. Ancak onu kaçınılmaz bir şekilde tanıdıkları kadınlar gibi çizdiklerinden, Mezdelli Meryem'in gerçek görüntüsü kaybolmuştur.

Yine de onun hakkında anlamlı bir şeyler yazmak, hem hayal gücü hem de güçlü bir inanç gerektirir. 20. yüzyılın öldüğü bu dönemlerde, onu kendi cinsiyetinin perspektifine yerleştirmek de çok önemlidir. Birçok kadın için, o modern feminizm akımının sönmeyen meşalesi olmuştur. Dini yaşamın içinde ve dışında, Mezdelli Meryem değişim için kararlılığı temsil etmiştir; bununla birlikte adaletsizlikleri yok etme ve reformlar yapma isteği getirmiştir.

O, erkeklerin baskın olduğu bir dünyada, İsa ile birlikte yürümüştür. Ancak onu kadınların erkeklerle eşitlik talebine bir örnek olarak göstermekle yetinmek, onun kimliğini aşın basitleştirmek olur. İncil uzmanı Marina Winner, onunla ilgili şunları söylemiştir:

"Erkekler artık güzel ve arzu edilir olan hiçbir şeyin sembolü değildirler; tam aksine, bunun tersinin tam bir göstergesidirler... Onların cinsiyetiyle eşit olmak, hoş görülemeyecek bir yaşama teslim olmak demektir."

Daha kesin olmak gerekirse, son iki bin yıldır Hristiyan teolojisi, Mezdelli Meryem gibi kadınların erkekleri bağışlama gücünden biraz daha fazlasını temsil etme tutumunu yerleştirmiştir; tabi böyle bir eylemin aslında İsa'nın öğretilerinin temel taşlarından biri olduğu gerçeğini görmezden gelerek.

"A Faith for Feminists (Feministler için İnanç)" adlı kitabında Angela West, güçlü bir imaj çizmektedir:

"Mesih, Romalıları'a teslim edilmiş ve politik saptırmalardan dolayı çarmıha gerilmişti. Bu oldukça ironiktir, çünkü İsa aslında politik saptırmalar konusunda pek de başarılı olamamıştır. Tek yaptığı, kendisini zayıf ve güçsüzlerle birlikte tanımla-

maşıydı ve sonunda da bu tür insanların karşılaştığı sonla karşılaştı; ataerkil toplumun bir kurbanı! Zaten ataerkillik de maddi açıdan güçsüzlerle birlikte tanımlananların sürekli yenilgisinden başka nedir ki? Bu, tarih boyunca çoğu kadının içinde bulunduğu durumdur."

Bu sözler her ne kadar güçlüyse de, bu kitabın konusunun temeliyle pek ilgisi yoktur. Bizim konumuz, Mecdelli Meryem *kimdi* ve bugünle *ne* ilgisi vardır?

Kadınların statüsü ve yaşam tarzları, geçtiğimiz yüzyıl boyunca değişmeye devam etti. Evli İngiliz kadınlarına kendi paralarına ve mülklerine sahip olma hakkı verilmesinin üzerinden sadece yüz yıl geçti; 1918 yılında oy kullanmaya başladılar; bir yıl sonra ilk kadın VWestminster Parlamentosu'na kabul edildi. Bu kilometre taşları ve onları izleyen diğerleri, Mecdelli Meryem'in kendine has rolüyle ilgilidir. O, statüde nihai değişimi simgelemektedir; azize haline gelen bir hayat kadını olarak.

Öte yandan, Mecdelli Meryem sadece paskalya günlerinde çiçekler deren, kilise toplantıları için rahip kürsüsünü temizleyip kek pişiren kadınlarla aynı kefeye konamaz; onlar hâlâ iyi, saygılı, içlerinde Tanrı korkusu taşıyan ve kutsama için sadece erkeklerin layık olduğunu düşünen kadınlardır. O kadınlar, en azından açık bir şekilde, feminist hareketlerin bildikleri Tanrı imajıyla bağdaştırmayı, Tanrı'nın cinsel ve biyolojik farklılıkların ötesine geçerek eril özellikler kadar dişil özellikler de barındırabileceğini kabul etmezler. Militan kız kardeşleri, popüler eril özelliklerle -kontrol eden', başarılı, gerçekçi, tutkulu ve kararlı- kadınlar için popülerleştirilen özellikler -doğurma, hizmet etme ve nezaket- arasında bir denge kurulma-

sı gerektiğine işaret ederler. Feministler, bütün özelliklerin hem eril hem de dişil bir Tanrı kavramı yaratmak üzere tekrar gözden geçirilmesi gerektiğini savunurlar.

Bu tür bir fenomene gelen en büyük tepkinin temeli, Eski Ahit'te Havva'nın Adem'in kaburga kemiğinden yaratıldığının söylenmesidir. Ataerkilliği savunanlara göre, Havva sadece üreme amacıyla yaratılmıştır. Ayrıca, yılanın ilk aldanana, yasak elmayı ilk ısırana ve Adem'i baştan çıkaran da odur. İkisinin de Cennet Bahçesi'nden kovulmalarının nedeni, aslında sadece Havva'nın davranışlarıdır.

Erkek gelenekçiler için, Eski Ahit'in mesajı çok açıktır: Bir kadın daima erkekten aşağıda kalmalıdır; aksi takdirde hem erkeğini hem de kendisini tehlikeye atar. Bütün Eski Ahit, bu fikri savunan kısımlarla doludur; bu metne göre, bir kadın önce babasına, sonra da kocasına hizmet etmek ve boyun eğmek zorundadır. Gerçekten de bir kadının sosyal statüsü birçok örnekte kölelikten biraz yukarıdadır. Sadece kendi cinsiyetine has özel saflık kanunlarını (namus ve iffet gibi) çiğnerse, çok büyük cezalara çarptırılır. Regl dönemindeyken bir kadınla yatan erkeğin, yedi gün boyunca kirli kalacağı bildirilir. Çocuk doğumu da benzer bir "saflaştırma" periyoduyla izlenmelidir: Bir erkek bebek için yedi gün, bir kız bebek için on dört gün ve bir kadın sinagogdan uzaklaştırıldığında, otuz üç gün boyunca, kocası onunla birlikte olamaz.

İşte Mecdelli Meryem böyle bir dünyada var oldu. Birçok açıdan, İsa'nın içinde doğduğu ataerkil toplum için doğrudan bir tehditti. O toplumun ahlak değerleri, neden seçilmiş olan On İki Havarî arasında hiç kadın olmadığı-

nı açıkça göstermektedir; ama Mecdelli Meryem de onlar gibi bir havari olmuştur. Onun varlığı, İsa'nın kadınlara karşı tutumunun son derece güçlü bir örneğidir. O'na göre kadınlar kendi haklarına sahip bireylerdi ve erkeklerle eşit muamele görmeleri gerekirdi; dolayısıyla bir kadın da O'nun yanında yer alabilirdi.

Mecdelli Meryem'i incelemeye değer kılan şey, aslında budur.

Kilise'nin ilk dönemlerinde onun örneğini izleyen kadınlar, Havari Pavlos'un sözlerini izleyerek aktif bir rol aldılar.

Bu eşitlik ne yazık ki asırlar boyunca sürekli bir şekilde bozuldu. Erken Hıristiyan teologlarından biri olan Tertullian, kadınları "şeytanın kapısı" olarak adlandırmıştır. Aziz Jerome ise şunu söylemiştir: "Kadın, lağım üzerine inşa edilmiş bir tapmaktır."

Bu atışmaların bir sonucu olarak, Mecdelli Meryem'in daha önceki fahişelik kariyeri, sık sık kadınları kontrol etmenin gerekliliği konusunda bir örnek olarak kullanılmıştır; hayatlarındaki erkeğe boyun eğmedikleri takdirde -bu kişi baba, ağabey ya da erkek kardeş, koca veya sevgili olabilir- Mecdelli kadından sadece bir derece daha iyi sayılırlardı.

Bu tür cinsel ayrımcılık, benim bu kitabı yazmamın nedenleri arasındadır.

Bu tutumun temelleri aslında 1966 yılının bir sonbahar günü atıldı. İngiltere ve Fransa'dan yardım gören ve kışkırtılan İsrail, Mısır'a karşı Süveyş Kanalı'nda güçlü bir zafer kazanmıştı. Mısır tarafından rapor verirken, kaza-

nan tarafın bakış açısından bir şeyler yazmak için İsrail'e geçmiştim. Görev tamamlanmıştı ve iyi bildiğim bir ülkede kısa bir tatil yapmıştım.

O sıralarda, bir kez daha mezmurlarm sözlerini hatırladım: "Dünya, Tanrı'ya aittir!" Vaat Edilmiş Topraklar, kayalık tepeler ve verimli vadilerden oluşan bir avuç yer olmasına karşın, dünya üzerindeki hiçbir yer Asya ve Afrika arasında uzanan bu ilginç koridor kadar insan hayatına katkıda bulunmuyordu. O Kasım sabahında, ölmekte olan Musa'nın insanları getirdiği, ama kendisinin asla ayak basmadığı bu topraklara bakarken neler hissettiğini tahmin etmek pek de zor değildi; daha sonra birleşerek bir ulus haline gelen ilk şehirleri -aslında küçük kasabalardan ibaretti- hayal etmek de öylesine kolaydı.

Buradaki insanlar çeşitli yerlerden altın, gümüş, kurşun, bakır ve demir çıkarmışlardı. Burada insanlar antik imparatorluklara karşı topraklarını korumak uğruna ölmüşlerdi; Mısır, Asur, Babil, Pers, Yunan ve aralarındaki en büyüğü, Roma İmparatorluğu'na karşı!

Kuzeye döndüğümde, İsrail'in merkezindeki alanların isimleri beni yine düşündürdü: Filistin, Samiriye ve Galile. Her biri kendine has özellikler taşıyan, birbirinden tamamen farklı yerler. Filistin, büyük kayalık dağları ve ormanlık alanlarıyla, sert bir gücü çağrıştırmaktadır; Samiriye, geniş ve açık ovaları, platoları akla getirmektedir ve Galile, büyük iç denizine doğru akan nehri gibi akışkan ve kulağa hoş gelen bir isme sahiptir.

Galile'de beni zamanda geri götüren bir şey vardır; sadece İsa ve insanların o günlerde Kudüs'te bulunan din liderleri tarafından kovulmuş olmalarından dolayı değil.

İkinci Tapmak Başrahibi için, Mesih'in Galile'den çıkmış olması kesinlikle düşünülemezdi bile. (Yuhanna 7:41)

Galile'nin, İsrail'in temel yiyecek kaynağı olmak dışındaki sunabileceği bir şeyi olmadığı tutumu devam etmektedir. Birçok önyargı gibi, bu da haklı değildir. Örneğin; kutsal metinlerdeki konsonant İbranice'nin okunmasıyla ilgili sistem, Galile'den çıkmıştır.

Daha önce buraya yaptığım her ziyaretin belli bir amacı vardı; İsa'nın yaşamının coğrafi geçmişi ve Müjdeliler'in oluşturulması hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak.

1966 yılının o Kasım gününde, yolculuğumun nedeni farklıydı. Bu kez, Mecdelli Meryem'in geçmişini araştırmak için gelmiştim.

İsa'nın birçok mucizesini gerçekleştirdiği gölün batı kıyısında yürürken, El Magdal Arap köyünden biraz uzakta yükselen kule yıkıntılarıyla karşılaştım.

Şimdi kısmen kazılıp ortaya çıkarılmış yıkıntıların ve su birikintilerinin bulunduğu bu yer, bir zamanlar Mecdell olarak anılıyordu. Altın çağım yaşadığı dönemlerde, İsa'nın zamanında gölün etrafında bulunan on kasaba içinde en büyüğüydü.

Kalıntıların arasına girerken, Mecdelli Meryem'in de bu harabe halindeki kapıların ve yıkılmış duvarların arasında benim gibi yürümüş olup olmadığını merak ettim. Mecdelli Meryem bende daima merak uyandırmış, İsa'ya olan sevgisiyle gerçek aşk hikâyelerinin en büyüğünü sunmuştu. İsa'yı bir insan olarak anlamama ve gerçek ilahi kimliği hakkında daha fazlasını öğrenmeme yardımcı olmuştur. Onun sayesinde, İncil hikâyesindeki diğer kadınları da daha yakından tanıyabildim: İsa'nın annesi

Meryem; Betanili Martha; Salome; Joanna. Haç'm Kadınları olarak hepsi birlikte bir inancı savunmuş, hepimize çok şey öğretmişlerdir.

Zihin gözümle baktığımda, Mecdelli Meryem'in aynı zamanda güçlü bir tutkunun kadını olduğunu görürüm; vahşi, ateşli ve kolayca öfkелendiği gibi, mutluluktan da kolayca gözyaşlarına boğulabilen bir kadın.

1966 yılının o Kasım sabahında, iki bin yıl önce gelişmeye çalışan bir toplumun bu topraklarda yaşadığı zamanlarda hayatın nasıl olabileceğini hayal etmeye çalışırken, Mecdell ile ilgili bir güzellik ve gizem içimi sardı. Kudüs'ten ve Şam'dan karavanlar gelip gidiyor olmalıydı. Bahçeler, ağaçlar ve yoğun bir bitki örtüsü vardı; tarlalar başaklarla doluydu; erkek ve kadınların altlarında yaşadığı kubbe biçimli damlar ve bir mezarlık da bulunmalıydı.

Şimdiyse o duvarların ve kapıların sadece belirsiz şekilleri kalmıştı. Arada bir birkaç basamak yükselen ve öylece biten merdivenler görüyordum. Acaba Mecdelli Meryem o basamakları tırmanmış mıydı?

Ayaklarımın altındaki toprakta, Mecdell'deki insanların nasıl yaşadığını anlatabilecek, çok uzun zaman önce ölmüş kişilerin kemikleri gömülüydü; sadece nasıl ve ne yedikleri değil, aynı zamanda nasıl yalan söyledikleri ve neler çaldıkları, hatta birbirlerine nasıl ihanet ettikleri. Hatalı olanların nasıl doğru yola getirildikleri ve cezalandırıldıklarının cevapları da toprağın altında yatıyor olabirdi. Benim hayal gücümün bir oyunu muydu, yoksa gerçekten de havada dağılmak istemeyen geçmişe ait bir nem mi vardı?

Binaların dış hatlarını çizmeye çalışırken, bir hayli dal-

mıştım. Şu kalıntıları kesilmiş ağaç kütüğü gibi duran sütunlar, bir zamanlar kasaba forumunun girişini mi oluştuyordu? Ve şurada, bir parça duvarın yükseldiği şu yerde, yerel hahamın evi mi vardı? Yoksa Mecdelli Meryem'in sayısız müşterileri arasına kattığı zengin bir tüccarın evi miydi? Duvarlar arasındaki açıklık, buranın gerçekten de bir zamanlar büyük bir yapı olduğunu açıkça belli ediyordu. Devam ederken, başka bir yıkık merdiven gördüm. Altında bir açıklık vardı; belki de bir depo ya da ambar girişiydi. Yaz sıcağından korunmak için kullandığı serinletici merhemleri burada mı saklıyordu acaba?

Yerden bir avuç toprak alırken, bu toprağın bir zamanlar Romalı askerler tarafından dökülen kanla ıslanmış olup olmadığını merak ettim. O zamanlar bunu yapmayı pek severlerdi. Pontius Pilate, güçlü bir kılıcın sakın insanlara yöneleceğini söylemişti. Mecdelli Meryem'in ailesinin sonu da böyle mi olmuştu? Halk son bireye kadar katledilirken, bir paralı asker su içer gibi doğal bir şekilde onları da öldürmüş müydü? Parmaklarımın arasından süzülerek tekrar yere dökülmesine izin verdiğimde, toprağın cansızlığını hissettim.

En ünlü kişilerle ilgili sorularıma cevap bulamamış bir halde sonunda Mecdell'den ayrıldığımda, Galile Denizi'nin üzerinde alacakaranlık çöküyordu. Tövbekar bir fahişe, nasıl olup da sevilen ve önde gelen bir azize olup çıkmıştı? Yerel folklorda nasıl olup da böylesine güçlü ve önemli bir figür haline gelmişti? Bir efsanenin tarihte yer edişine ve zamanıyla ilgili daha net bir perspektif sunuşuna örnek oluşturmaktan ibaret miydi?

Rapor verme ve başka kitaplar yazma işlerimin arasın-

da, cevaplar aramak benim için neredeyse bir saplantıya dönüşmüştü. Hiçbir ipucu, aldırılmayacak kadar önemsiz değildi; hiçbir yer kapılarını açamayacağım kadar ulaşılmaz değildi. Vatikan'ın Kutsal Arşivleri'nde Papa Büyük Gregor'un (590-604) Mecdelli Meryem için nasıl yortu oluşturduğunu; Orta Çağ Hristiyanlık aleminde tövbekârlık için nasıl bir simge haline geldiğini okuyarak günler harcadım: Reform hareketi sakramen ve günahların bağışlanması ritüellerini sorguladığında, Roma tövbekârlığı sayesinde azizeler arasında en yüksek mertebeye ulaşan Mecdelli Meryem'i örnek göstermişti. Kutsal Arşivler'de, beden ve ruhla ilgili tartışmaların uzlaştırılması için yine Mecdelli Meryem'in örnek verildiğini gösteren bir raf dolusu belge vardı.

Bu arada, zaman zaman Mecdell'e dönerek kalıntıların arasında yürüdüm veya bir sütun kalıntısının üzerinde oturup hayaller kurdum.

Bu kalıntılar arasında, O'nun topraklarının diğer hiçbir yerinde bulamadığım bir onay buldum. Bu güçlü onayı ne Zeytin Dağı'nda, ne Beytlehem'de, ne Yakup'un Çeşmesi'nde, ne Nasıra Vadisi'nde, ne de İsa ile Mecdelli Meryem'in bir araya geldiği diğer yerlerde bulabildim.

Bir süre sonra, Mecdelli Meryem'in hikâyesini yazmam gerektiğine karar verdim. Daha önceki kitaplarımda yaptığım gibi, konuya yine bir inananın gözünden yaklaşıacaktım. Başkaları Mecdelli Meryem'in varlığı konusunda şüphe duysalar, erken geleneklerin bir amalgamı olduğunu iddia etseler bile... Örneğin onun sadakatsiz kadına bir örnek oluşturması (Hosea 1:2-3), İzabel'in bir reenkarnasyonu olması (2 Kings 9:30-37) gibi.

İsteyenler şüphe duymaya devam edebilirler. Bana göre, Mecdelli Meryem, İsa'nın en unutulmaz sözlerini birinci ağızdan duyan kadındır. (Yuhanna 4:14)

Sadece bu bile, Mecdelli Meryem'in sadece var olduğuna değil, aynı zamanda eşi benzeri görülmemiş bir hayranlık uyandırmaya devam ettiğine kesinlikle inanmamı sağlamıştır. Bu inancı paylaşan insanların da sadece *inandıkları* için bunu yaptıklarından eminim. Günümüzde İncil hikâyelerini çürütmeye çalışmak, giderek popüler hale gelen bir uğraştır. Ben bunun bir parçası olmak istemiyorum. Mecdelli Meryem'in hikâyesini yazarken, bir inananın diğer bir inanana anlatacağı gibi yazacaktım.

Yeni Ahit'teki diğer kadınların ötesinde -Bakire Meryem bile insan özelliklerinin ötesinde sadece ilahi saflığıyla ele alınırken- Mecdelli Meryem, Hristiyanlık aleminde yaklaşık iki bin yıl boyunca kadınların bastıldığının ve karalandığının en önemli kanıtıdır.

Bir yandan, Şeytan dışında herkesin belli bir yücelik durumuna açık olduğu doktrinini örneklendirmektedir. Diğer yandan, erkek Hristiyan inancının tendeki günahla ilgili bakış açısının güçlü bir hatırlatıcısıdır. Her şeyden öte, sembolik tövbekârlığım, erkek baskın Hristiyanlık korkusunun ve kadınları dışlamasının örneği olarak kalmıştır. Bu sembolizm, erken Hristiyanlık döneminde pederler tarafından Bakire'nin saflığını vurgulamak için kullanılmış, daha sonrasında gelen pederler tarafından aynı gelenek izlenmiştir. Ama tutumları iki türlü kadına karşı da adil değildir ve Hristiyanlık aleminin kadınlara karşı tutumunu biçimlendirmekte önemli bir rol oynamaya devam etmektedir.

Hristiyanlık alemine nüfusu en kalabalık olan Katolik Kilisesi, çalışan bir kadının "doğru evlilik" idealine uymadığı konusunda hâlâ propaganda yapmaktadır. Birbiri ardına gelen papalar, bir kadının rolünün çocuk yetiştirmek ve ev işleriyle uğraşmak olduğu fikrini yaymışlardır. 20. yüzyıl sona ererken, Roma pederleri evli kadımları yerlerini korumak için ev işlerini hiç gıcunmadan yapmaları gerektiğine inandırmaya çalışmışlardır. Ev kadınlarının "ev işleri karşılığında kazanç elde ederek finansal özgürlüklerini kazanmaları" fikri, birçok rahip tarafından itirazla karşılanmıştır. Bunun yerine analığı yüceltmişlerdir; bu da, Hristiyanlık inancında İsa'nın annesi Bakire Meryem'e duyulan saygıyla güçlendirilmiştir. Aslında bu tür bir tapınma, birçok kadirim etrafındaki baskı pelerinin kalınlaştırmaktan başka bir şey değildir. Bu konudaki gerilim, evliliklerin yıkılmasına ve boşanma olaylarının artmasına neden olmuştur. Buna karşılık, boşanan kadın kaçınılmaz bir şekilde kendini finansal açıdan daha kötü durumda bulduğundan, acı verici finansal sorunlar ortaya çıkmıştır.

Kadımlar, öfkenin ve şiddetin baskın olduğu bir evlilikten kaçmak yerine, genellikle içinde bulundukları şartları kabullenmeye zorlanmıştır. Kadınlar için "yeni bin yılda yeni düzen" konuşmaları yapılmasına karşın, gerçekte Kilise hâlâ erkek baskındır ve asla eşit şartlardaki yapılanmayı savunmamaktadır; İsa "Diriliş ve Yaşam" fenomenini kanıtlamak için bir kadını tanık olarak seçmiş olmasına rağmen (Yuhanna 11:25-27). Bu kişi de elbette ki Mecdelli Meryem'dir.

Mecdelli Meryem, bir dizi zihinsel rahatsızlık grubuna bile sokulmuştur; nevroz, isteri, ilgisizlik, gerçek dışılık ve hipomanya gibi. Onun davranışlarını tanımlamak için, şizoit ifadesi kullanılmıştır. Obsesif bir kişiliği olduğu, manik-depresif eğilimler bile göstermiş olabileceği belirtilmiştir. Bu "teşhislerin" tamamı, erkekler tarafından konulmuştur. Gerçek şu ki onun çocukluk yıllarında nasıl bir duygusal gelişim gösterdiği bilinmemektedir, dolayısıyla onun içsel ve harici dünyasını biçimlendiren olayları bilmek ya da tanımlamak da mümkün değildir. Yetişme tarzıyla ilgili hiçbir bilgi bulunmamaktadır; en fazla, zamanının genel şartlarıyla düşünülebilir.

Yaşamsal işaretlerini -kalp ve nabız atışları, tansiyonu gibi- bilmediğimiz düşünülürse, zihinsel durumunun sadece kültürünün ürünü olduğu ve içinde yaşadığı toplum tarafından biçimlendirildiği söylenebilir. Muhtemelen duygularına tutunmak ve onları biçimlendirmek için kendi içsel dünyasındaki kaynaklarını ve kişiliğini kullanmaya çalışmıştır. Önceki yaşam tarzının ardından İsa'nın yanında geçirdiği üç yıl, bunu güçlü bir şekilde düşündürmektedir.

Tıbbi delillerin yokluğuna karşın, fiziksel açıdan iyi bir durumu olduğu neredeyse kesindir. İncil'de, efendisinin yanında uzun yolculuklarla geçirdiği günler boyunca herhangi bir hastalığa yakalandığında! söz edilmemektedir. Bu yolculuklar sırasında sık sık rahat olmayan yerlerde ve az uyuduğu, bulabildikleri yiyeceklerin besleyicilikten uzak olduğu tahmin edilebilir. Ancak ruhsal ve bedensel açıdan sağlam olan bir kadın, böylesine yolculukların şartlarına katlanabilirdi. Bu yolculukları yaparken nasıl günü gününe yaşadığını hayal etmek bile çok zordur.

Yeni Ahit'te, sadece iki kez önemli bir pozisyonda gösterilmiştir; bunlardan birincisi İsa ile ilk karşılaşması, ikincisi ise Dirilmiş Mesih'i görmesidir. İki olay da, kişiliğiyle ilgili önemli ipuçları sunmaktadır. Kadınların aşağı ve bayağı olarak değerlendirildiği bir çağda ve ortamda, güçlü iradeli, kararlı ve sağduyulu bir kadın olarak kendini ifade ettiği açıktır. Ama bütün bunların ötesinde, güçlü ve sarsılmaz bir inancı vardı.

Bütün bu özellikler, İsa'nın annesinden sonra İncil hikâyesinin en unutulmaz kadını ve dirilişinin tanığı olarak Mecdelli Meryem'i seçmesinin nedenleri olarak gösterilebilir.

Böyle bir tanım ve pozisyon, İsa'nın annesi olan Meryem için bile kullanılmamıştır. Onun rolü, Tanrı'ya dünyevi bir form vermek, O'nun güçlerinin bir insan vücuduna geçirilmesinde bir araç olmak, ona insanlık adına acı çekecek bir beden vermektir. O'na ilahi varlığını kazandırmak ve O'nun gelişindeki amacın ortaya çıkması için aracı olmaktır. Dünyadaki varlığı sona ererken de annesi Bakire Meryem oradaydı.

Mecdelli Meryem ise, O'nun yeni başlangıcında, Mesih'in Yükseliş'e kadar on bir kez tekrarlanan görünüşlerinin ilkinde, İsa'nın yanındaydı.

Böyle bir ayrıcalık için seçilmesi rastlantı olamazdı. Hristiyan inancının temelini oluşturan ana, Mesih'in Dirilişi'ne tanıklık ederken, Mecdelli Meryem, İsa'nın ulaşmaya çalıştığı herkesi temsil ediyordu; yoldan çıkmış olanları, zayıfları ve aşağılananları, bu dünyanın inkâr eden Petros-lar'mı ve kışkırtıcı Pavloslar'ını. Onların hepsi için, Tanrı'nın Oğlu'nun dünyaya getirilmek üzere bakire bir kadın

na verildiğinin, yoldan çıkmış bir kadının Mesih'in Dirilişi'ne tanıklık etmek üzere seçildiğinin en güçlü kanıtıydı. İsa, Meryem'i hayatının en büyük mesajını vermeye başladığı ilk vaazına tanıklık etmek üzere seçmişti: **"Günahtan dönün, çünkü göklerin hükümleri yaklaştı."** (Matta 4:17).

Mecdelli Meryem'e ilk kez yeni Mistik Bedeni'nde görünmekle, İsa bir kez daha ona -ve dünyaya- günahtan dönmenin sadece tövbe etmek demek olmadığını, aynı zamanda Tann'ya dönmek olduğunu açıklıyordu. Yeni bir bedene girerken, aynı zamanda önemli bazı kuralları da hatırlatıyordu:

"Bende kalın, ben de sizde. Ben asmayım, sizler çubuklarsınız." (Yuhanna 15:5)

"Dünyadan değilsiniz, ama ben sizi dünyadan seçtim. Bu yüzden dünya sizden nefret ediyor." (Yuhanna 15:20)

O halde, bu kelimelerin gerçekliğinin ilk tanığı olan bu kadın, İncil'de geçen diğer kadınlardan daha önemli değil midir?

Diriliş anma Yuhanna tarafından bakmak, ilginç bir noktayı ortaya çıkarmaktadır. Aniden Petros'u hikâyeye sokarak, Mezdelli Meryem'in anlatışını kesmektedir. Petros -İsa'nın sevdiği havari- boş mezara ilk giren kişi olmuş, dolayısıyla da Dirilmiş İsa'yı gören ilk kişi olarak yansıtılmıştır.

Bunun basit bir açıklaması, o zamanın kültüründe, bir kadının böylesine önemli bir olaya tanıklık etmesinin kabul edilemeyeceğidir. (Katolik Kilisesi'nde bu kural hâlâ devam etmektedir: 1978 yılında Papa I. John Paul sürekli

evde kalan hemşire tarafından bulunduğunda, bu keşif Vatikan tarafından bir erkek olan saray sekreterine vakfedilmiştir.)

Yuhanna bu geçişi yaparken, Mezdelli Meryem'in bu haberi önce Petros'a verdiğini açıklamaktadır; o da ilk anda orada değildir (Yuhanna 20:2). O andan itibaren, Mezdelli Meryem'in rolü üstü kapalı bir şekilde düşürülmüş, Petros ise Hristiyanlık inancının üzerinden yükseleceği temel taşı haline getirilmiştir. (Matta 16:17-23)

Yine de, İsa tarafmdan belirlenen bütün kriterler sayesinde, İsa'nın kimliğini ve temsil ettiği şeyleri diğer On İki Havari'nin her birinden daha iyi kavrayan kişi olarak görülmüştür. Onun yaşamı, Hristiyanlık gerçeğinin bir parabolü olarak ele alınmıştır. Sevgi sayesinde Tanrısal ruhun geldiğini, sevginin O'nun varlığını güçlendirdiğini, Mezdelli Meryem çok iyi biliyor ve anlıyordu. O'nun hayatının bir parçası haline geldiği andan itibaren, Mezdelli Meryem Tanrı'nın soyut olarak değil, etten-kemikten bir şekilde bağlantı kurduğunu anlamıştı.

Ancak İsa'nın hayatına adanmış kütüphanelerde, Mezdelli Meryem'in pozisyonu tuhaf bir şekilde çarpıtılmıştır; sanki İsa ile ilişkisi yanlış anlaşılabilir gibi. O'nun zamanında, evli olmayan bir kadının, hele hele eski bir fahişenin, gezgin bir hahamm grubu arasında yer alması kabul edilir şey değildi.

Matta'nın oldukça geç bir noktaya kadar Mezdelli Meryem'den söz etmemesinin nedeni acaba bu mudur? Belki de Yeni Ahit'in bu en tutucu müjdesinin yazar(lar)ı, Mezdelli Meryem'in İsa ile yakın ve özel dostluğunun ikisini de şüphe altında bırakacağını düşünmüşlerdi. Luka,

daha Galile'de ilk vaazlar başladığı zamanlarda Mecdelli Meryem'i İsa'nın takipçileri arasına yerleştirmiştir. Müjdeliler içinde en duyarlısı olan Luka, bütün bağışlamanın temelinde yatan şeyin sevgi olduğu gerçeğini gösteren anekdotlarla doludur.

Ayrıca, Mecdelli Meryem'in kişiliğiyle ilgili önemli ipuçları da vardır. İsa, "O (*Mecdelli Meryem için*), *yedi şeytandan kurtarılmıştır*," demektedir. Bundan iki olası sonuç çıkarılabilir. Mecdelli Meryem, o zamanlar kötü ruhların eline geçmiş olmak şeklinde tanımlanan bir epilepsi hastalığından kurtarılmış olabilir. Ama Müjdeliler'in hiçbirinde, onun herhangi bir rahatsızlığı olduğundan ya da İsa'nın kendisi tarafından kurtarıldığından söz edilmektedir. Luka'da bu şeytanların gerçekten kovulduğu konusundaki kesin iddiaları, daha ilginç bir açıklamayı da akla getirmektedir. "Cennet Kraliçesi"ne tapan paganizm etrafında ortaya çıkan bir kült olarak Ishtar, Romalılar arasında varlığını sürdürüyordu. Pilatus'un bu konuyu uzun süre kullandığı hâlâ söylenmektedir. Acaba Mecdelli Meryem bir kült üyesi miydi? Sonuçta Ishtar tapmacılarının fahişelerle dolu olduğunun unutulmaması gerekir.

Kültün üye kabul töreni, yedi aşamalı ve şeytancılığa dayanan bir törendi. Acaba Mecdelli Meryem, daha İsa karşılaşmasından bile önce, hayatının kötü bir yöne doğru gittiğini anlayarak, kültten ayrılmaya mı karar vermişti? Kendi kendine karar vererek yaptığı bir şeytan çıkarma işinin, onun İsa'nın takipçileri arasına girmesinin ilk adımı olduğu kesinlikle düşünülemez bir şey değildir.

Luka'nın Farisi Simon'un evindeki ziyafette İsa'nın ayaklarının yağlanması olaymdan hemen sonra Mecdelli

Meryem'in içindeki şeytanların kovulduğunu bildiren kısmı koyması, kesinlikle kasıtlı yapılmış bir şey olabilir (Luka 7:44-59). Müjde'nin onu özellikle adlandırmamış olmasının bir önemi yoktur; Luka'nın kimden söz ettiğini *biz* biliyoruz. Bu profile uyan tek kişi, Mecdelli kadındır.

Luka'daki hikâye, tutkuyla mantığı birleştirmektedir. Mecdelli Meryem ile ilgili anlattıkları, onu Hristiyanlık dünyasının sonsuza dek bir tövbe-kârlık sembolü olarak kabul edeceği şekilde zihinlerimize yerleştirmektedir.

Luka, hikâyesini kelimeleri çok iyi seçerek anlatmaktadır. İsa, önde gelen bir Farisi olan Simon'un evinde bir ziyafete davet edilmiştir. İnançlarında son derece tutucu olan Farisiler, Musevilik dinine fazlasıyla katkıda bulunmuşlardır ve bunların arasında Musevi Günlük Dua Kitabı'nın temeli olan güzel liturjiyi saymaya bile gerek yoktur. (Hâlâ öyledir ve Hristiyan liturjisinin oluşumunu ciddi şekilde etkilemiştir.)

Farisiler, kendilerini Musevilik dininin gerçek inananları ve uygulayıcıları olarak görürlerdi, ama Romalı işgalciler onlara saygı duymazdı. Farisiler'in askeri kolu, yabancı güçlerin kontrolünü ne olursa olsun kaldırmaya ant içmiş bir gerilla grubu olan Partizanlar idi. Simon'un yemek davetini kabul ettikten kısa bir süre sonra İsa'nın vaz vermeye başladığı yer olan Galile, Partizan direnişinin merkeziydi. Partizanlar, Romalılar ile aralarındaki askeri güç farkından korkmuyorlar, tıpkı Samson ve Gideon için olduğu gibi, Tanrı'nın bir kez daha kendilerine yardım etmeye geleceğine inanıyorlardı. Hepsisi görünüşte umutsuz şartlara karşı savaşıyor ve kazanıyorlardı. Öte yandan, Partizanlar, pasif bir şekilde yardım bekledikleri takdirde

Tanrı'nın kendilerine yardım edeceğine de inanmıyorlardı. O, ancak kendilerine yardım etmeye hazır olanlara yardım ederdi.

İsa, bu dünyevi çekişmelere destek olması için Gökler Krallığı'nı yere indirmeye karar vermiş, Galile'de başlayan bu hareket bir süre sonra Samiriye ve Şam'a da yayılmıştı. Ziyafet sırasında Yahudi Direnişi'nden konu açılması elbette ki beklenmedik bir şey değildi ve oldukça da sevimsizdi.

Her Farisi'nin içinde önemli yer tutan bir konu daha vardı; Ağızdan Aktarılan Kanunlar ile diğer bir güçlü dini grup olan Sadukiler arasındaki derin farklılıklar. Farisi inancının temelinde, bir sözel gelenek -yorumlar- olduğu kadar, hazırlanmış ve geliştirilmiş bir Yazılı Metin de önemli yer tutuyordu. Oysa Sadukiler, Yazılı Metin'in daha fazla yoruma ihtiyacı olmadığını, varsa bile bunu, ancak kendilerinin ortaya koyabileceğini savunuyorlardı.

Yemekte konuşulan diğer konular arasında, Sadukiler'in ve kontrol ettikleri Mabet'in elinde olan Yüksek Rahiplik konusunda gelecekte ne yapılacağı da olabilirdi. Bu da elbette ki şiddetli tartışmalara neden olan bir konuydu.

Son olarak, İsa'nın kendi pozisyonu gelecekti. Bir yerden bir yere yolculuk yaparak bilgisini dağıtan ve Metin'e dayalı vaazlar veren bir hahamdı. İsa'mn Farisi Simon'un masasında oturduğu akşam, Galile tepelerinde dolaşan belki de en az kırk gezgin haham vardı.

Simon'un İsa'yı konuk etmesi, muhtemelen kasıtlıydı. Diğer gezgin vaizlerin aksine, İsa bir ün kazanmaya başlamıştı. Kendine çektiği kitleler daha büyüktü. Büyüleyici bir hatipti ve insanları peşine takmakta hiç zorlanmı-

yordu. Simon ve dostu olan diğer Farisiler, İsa hakkında olabildiğince çok şey öğrenmek istiyorlardı. Olabilecek en alçakgönüllü geçmişlerden birinden gelmiş olmasına karşın -bir marangozun oğluydu- aniden ortaya çıkmış ve bütün söylediklerinin gerçekten nefes kesici olduğunu çok geçmeden kanıtlamıştı.

Simon'un İsa'ya karşı ilgisi, muhtemelen Tevrat üzerinde tartışma ve halka vaazlar verme hakkını kendisinde bulmasına içerlemesinden de kaynaklanıyordu. Farisiler arasında, ancak uzun yıllar boyunca eğitim görmüş ve çalışmış olanlar bu ayrıcalığa layık görülüyordu. Ama İsa böyle bir şey yapmak bir yana, ilgi bile duymamıştı. Ancak konu vaaz ve ders vermeye geldiği zaman, diğer hahamların tarzını izliyordu: Hayali illüstrasyonlar kullanıyor, şiirsel sorular soruyor ve soyut kavramları dramatik terimlerle açıklıyordu.

Diğer konuklar gibi, İsa da alçak bir minderde oturmayı kabul etmişti; Farisi geleneğine göre, oturma sırasında ayaklar dışarı, yemek yiyenlerin etrafında dizilmiş olan dinleyicilere dönük oluyordu. Böylece, yemeğe katılmayan başkalarının da sohbeti dinlemelerine ve bilgileri öğrenmelerine fırsat tanınıyordu.

Bu ortamda, *"kötücül hayatıyla ün yapmış"* bir kadın geldi. Luka, Mecdelli Meryem'i yavaşça ortaya çıkarmakta, sohbetin kontrolünü sık sık ele alan İsa'nın arkasında duran dinleyicilerin arasına sokarak göstermektedir.

Böyle bir sahneyi hayal etmek çok da zor değildir; yıldızlarla dolu parlak bir gökyüzü, sedir ağacı odunlarının yandığı mangalların etrafını saran Galile serinliği ve meşalelerin ışığında hizmet eden hizmetkârların görüntüsü.

Sadece bir avuç yabancınn varlığından başka sıra dışı bir şey yoktur; İsa, Havariler ve Mecdelli Meryem, diğer konuklar ve dinleyiciler için normal şartlarda son derece sıradan olacak bir ortamı gerginleştirmektedir.

Muhtemelen dikkatleri haham cüppesi içindeki İsa'ya odaklanmış olmalıdır. O'nu sonsuza dek bir insan olarak tanımlayacak kişilik özelliklerini sergilerken, etrafındaki herkesi etkilediğini tahmin etmek zor değildir; bir an nazik ve duyarlı, bir sonraki an ise katı ve keskin. Öfkeye kapılabilen, ama genellikle içindeki acının pençesinde sürüklenen bir adam. Bütün bunlar O'nun inanılmaz ruhunu ortaya koyarken, Simon'un kendisini neden davet ettiğinin de sonuna kadar farkında olduğunu göstermektedir.

İsa, Mecdelli Meryem'de ve o da İsa'da acaba neler bulmuştu?

İsa'ya göre, ortamda bir "yoldan çıkmış kadın" ın bulunması, vaazlarının ve öğretisinin temelini oluşturan görüşü açıklamaya başlamak için son derece uygun bir fırsattı: Tövbe sayesinde bağışlanmak. Meryem için ise, İsa sayesinde hayatını değiştirebileceği fikrinin gelişmesi söz konusuydu.

O'nun varlığı bir yana, sözlerini dinlerken Mecdelli Meryem'in nasıl heyecanlandığını tahmin etmek çok mu zordur? Genç ve kutsal bir liderin lekesiz saflığı, Meryem'in karşısında durmaktadır; öte yandan, kendisi utanç verici ve aşağılık yaşamıyla ün salmış, kirli bir kadındır.

Simon ve dostları ise, sevgi eksiklikleriyle, kendi yollarını izlemeyenleri aşağılamalarıyla, İsa'nın iddialarının tam zıttıdır. Mecdelli Meryem ise bütün bu şartlarla çev-

riliyken, muhtemelen önemli bir rol oynamak üzere seçildiğini hissetmiştir.

Dolayısıyla, belli bir noktada öne çıkarak İsa'nın arkasında durması ve Luka'nın anlamlı satırlarını şekillendiren davranışları sergilemesi hiç de şaşırtıcı değildir: *"Ağlayarak İsa'nın arkasında, hemen ayakları dibinde durdu. Göz yaşlarıyla O'nun ayaklarını ıslattı, sonra saçlarıyla onları kuruladı. İsa'nın ayaklarını öpüyor, güzel kokulu yağla ovuyordu."* (Luka 7:47)

Bu güzel kokulu yağ, Mecdelli Meryem'in bazı zengin müşterileri üzerinde az miktarda kullandığı bir yağdı. Onun davranışları karşısında, Simon ve dostları şoka girmişlerdi. İsa'nın kendi sezgilerini kullanmasını ve onu uzaklaştırmasını bekliyorlardı. Bunun yerine, İsa ev sahibine dönmüş, Luka'nın asırlar boyunca insanları en çok etkileyecek kısımlarından birini oluşturan diyalogu başlatmıştı.

"Simon, sana bir şey diyeceğim."

"Söyle, Öğretmen."

"Bir adama iki kişinin borcu vardı. Birinin borcu beş yüz dinardı, öbürünün ise elli dinar. Ödeyecek güçleri olmadığından, adam her ikisine de borcu bağışladı. Bunlardan hangisi onu daha çok sevecek?"

"Sanırım kendisine daha çok bağışlanan."

"Doğru yargıladın."

Sonra -insanların alışık olduğu nezaketine ve bağışlayıcılığına oranla daha sert bir tavırla- İsa öğretilerini yayarken kullandığı antitez paralelliğini kullanarak önemli bir ahlak dersi verdi:

"Simon, bu kadını görüyor musun? Senin evine girdim,

ayaklarım için su getirmedin. Ama o gözyaşlarıyla ayaklarımı ıslattı, saçlarıyla da kuruladı. Beni öpmedin bile, ama içeri girdim gireli, o ayaklarımı öpmeden duramıyor. Başımı yağla ovmadın. Ama o ayaklarımı güzel kokulu yağla ovdu. Bu nedenle, sana derim ki pek çok olan günahları bağışlandı. Çünkü o çok sevgi gösterdi. Oysa az bağışlanan az sever."

Sonra İsa, Mecdelli Meryem'e döndü ve şöyle dedi: *"Günahların bağışlandı. İmanın seni kurtardı. Esenlikle git!"*

Bu olayda, İsa'nın bağışlanmanın koşulsuz sevgiden geçtiğini vurguladığını ve bunun onun öğretisinin temeli ni oluşturduğunu görürüz.

Şaşkma dönen Simon ve dostlarının tepkilerinin nasıl olacağı açıktır. Fısıldaşarak birbirlerine sormaya başlarlar: *"Bu adam kim ki günahları bile bağışlıyor? Bunu, ancak Tanrı yapabilir!"*

Devam eden sessizlikte Mecdelli Meryem yerinden kalkıp uzaklaşırken, asırlar boyunca adının tövbekârlık ve bağışlanmayla birlikte anılacağını bilmiyordu bile. O andan itibaren İsa'nın sürekli yoldaşı olacak, İsa'nın söylediklerine ve yaptıklarına tanıklık edecekti.

Meryem'i bir kez daha gördüğümüz en önemli yer, çarmıha gerilişi izleyen olaylardır.

Bu olaylar, onun boş mezarı bulmasıyla başlar. Hemen giderek Yuhanna ve Petros'u alıp getirir. Mezarın gerçekten de boş olduğunu onaylarlar. O anda şaşkın mı, korkmuş mu olduklarını veya başka ne tür duygular yaşadıklarını asla bilemeyiz.

Ama mezarın girişini kapatan dev kaya yerine yerleştirildiğinde, sadece İsa'nın değil, havarilerinin umutlan-

nm da gömülmüş olduğunu biliyoruz. O anda hiçbiri İsa'nın ölümden geri döneceğine inanmıyordu. Diriliş, onların bile kavrayışının ve beklentisinin ötesindeydi. Aksine inanmak için ne imanları ne de hayal güçleri yeterliydi. O anda gerçekten de inançlarını yitirmek üzere olan insanlardı. Mecdelli Meryem'i mezarın başında, tek başına ağlarken bırakmışlardı.

Sonrasında olanlar, Yuhanna'da şöyle anlatılmaktadır:

Meryem dışarıda, mezara dönmüş ağlıyordu. Ağlayarak eğilip mezarın içine baktı. İsa'nın cesedinin yatmış olduğu yerde, biri baş, öbürü ayaklar yönünde, beyazlara bürünmüş iki meleğin oturduğunu gördü. Melekler, "Ey kadın, niçin ağlıyorsun?" diye sordular. Meryem, "Çünkü Rabbim'i kaldırmışlar, O'nu nereye koyduklarını bilmiyorum," diye yanıtladı.

Bu sözleri söyleyince, geriye döndü ve İsa'nın orada durduğunu gördü. Ama O'nun İsa olduğunu anlamadı. İsa ona, "Ey kadın, niçin ağlıyorsun?" diye sordu, "Kimi arıyorsun?" Meryem O'nun bahçıvan olduğunu sanarak, "Efendi," dedi, "O'nu sen kaldırdıysa, nereye koyduğunu bildir ki O'nu oradan kaldırayım."

İsa, "Meryem!" dedi. Meryem İbranice "Rabbuni!" dedi. (İbranice, "Öğretmen" anlamına gelir.)

İsa, Meryem'e, "Bana dokunma," dedi. "Çünkü daha Baba'nın yanına çıkmadım. Ama kardeşlerime git ve bildir. Babamın ve Babanız'ın, Tanrım'ın ve Tanrınız'ın yanına çıkıyorum."

Mecdelli Meryem varıp öğrencilere Rab'bi gördüğünü bildirdi ve O'nun söylediklerini aktardı. (Yuhanna 20:11-18)

O anda, Mecdelli Meryem çok sevdiği efendisini kay-

bettiği için yaşadığı çaresizlik ve umutsuzluktan sıyrılarak, İsa'nın yaşadığını görmekten duyduğu mutlulukla sarhoş olmuştu. Saatler süren kör edici bir umutsuzluk ve çaresizlikten sonra, baş döndürücü bir umut gelmiş, kayıp acısının yerini müthiş bir sevinç almıştı. Meryem daima O'nun ayaklarının-dibinde olmuştu; önce Simon'un evindeyken, sonra da gömülüş sırasında. Çarmının dibinde durmuş, Romalı askerlerden biri yan tarafını mızrağıyla destekten sonra İsa son nefesini verirken onu izlemişti. Mezarın dışında karşılaştıklarında, kendini O'nun ayaklarına atıp yaralarını iyileştirmek için ayaklarını okşamayı, elbette ki çok doğaldı. Oysa İsa onu nazikçe durdurmuştu.

"Bana dokunma, çünkü daha Baha'nın yanına çıkmadım."

Dirilmiş olan İsa, tövbekara artık bir insanın değil, •Tanrı'nın Oğlu olduğunu hatırlatıyordu. İsa ona şöyle demişti:

"Ama kardeşlerime git ve bildir. Babam'ın ve Babanız'ın, Tanrım'ın ve Tanrınız'ın yanına çıkıyorum."

Peki bunları söylediği kadın *kimdi*?

Simon'un evinde ortaya çıkışından Diriliş'teki tanıklığına kadar geçen sürede, Mecdelli Meryem'in bugünün Hristiyanlık aleminde kadınlar adına önemli bir rol taşıdığı konusunda hâlâ tartışmalar vardır. Onu kendi kişisel habercisi olarak seçmekle, İsa sadece onun cinsiyetini kabul ettiğini ve tanıdığını göstermiyor, aynı zamanda kadınların Hristiyanlık aleminde sahip olmaları gereken konuma da işaret ediyordu.

Geride, Mecdelli Meryem'in hikâyesini nasıl anlattığı sorusu kalmaktadır. Kaçınılmaz bir şekilde spekülasyonlar olmalıydı. İncil aktarımları bu konuda sık sık birbirleriyle çelişmektedir; biyografi gibi göründüklerinden, biz de bu şekilde yaklaşmak zorunda kalıyoruz. Bir hikâye diğerine "bundan sonra," "bu olaydan sonra," "ertesi gün" gibi ifadelerle bağlanmakta, bu da bizi İncil metinlerini olayların anlatımı gibi kabullenmeye zorlamaktadır.

Ama İncil biyografi değildir. İnançlı Hristiyanlar tarafından İnançlı Hristiyanlar için, inançlarının temelini oluşturan en önemli olaydan sonra yazılmıştır; o da Diriliş olayıdır.

Erken Hristiyan Kilisesi, bu haberleri İsa'nın Tutkusu hikayesiyle yaymaya çalışmıştı. Anlatımların basit ve doğrudan olması gerekiyordu; O'nun yaptıklarından, O'nun sözlerinden oluşan ve Diriliş'i kabullenerek nasıl O'nunki gibi bir hayat yaşanacağından söz edilmeliydi.

Ama İsa'nın yakın çevresinde -James, Thomas, Andrew, Phillip, Thaddeus ve Bartholomew- kendi açılarından da olayların anlatılmasını isteyenler vardı. Onlar İsa'nın çocukluk hikâyelerini, okul yaşamını, dünyevi babasıyla birlikte Nasıra'da büyüdüğünü, annesiyle ilişkilerini anlattılar.

Vaaz vermeye ve öğretisini yaymaya başladığı zamanlarda İsa'ya katılmış olan diğerleri de kendi açılarından olayları anlattılar. Bu sonradan yazılan metinler, muhtemelen İsa'nın yaşamöyküsü olarak değerlendirebileceğimiz türe daha yakındırlar.

Bu metinlerde, Mecdelli Meryem artık gölgelere saklanmış bir figür değildi. Tam aksine, güçlü, önemli bir ka-

rakter haline gelmişti ve İsa'nın annesi olan Bakire Meryem'den sonra, O'na en yakın olan kadındı. O metinler arasında, İsa'nın yanında geçirdiği üç yıla ait bilgiler bulunmaktadır. Mecdelli Meryem, O'nun vaizliği süresince neredeyse tüm önemli olaylarda yamındaydı.

Erken Kilise, diğer metinlere değer vermedi. Bazen Yeni Ahit'in Kayıp Kitapları olarak da adlandırıldılar. Meryem'in Doğuşu Müjdesi ile başlayarak bu otuz bir müjde, metinlerin tamamını oluşturmaktadır ve Mesih'in dünyadaki hayatı sırasında kendisine yakın olanlarla ilişkilerini anlatan çok zengin bilgiler barındırmaktadır. Bu metinlerde İsa'nın mesajını nasıl ihtilaflar, kişisel kıskançlıklar, rekabet, hoşgörüsüzlük, zulüm ve bağnazlık örgüsüyle sarılmış bir dünyada verdiği açıkça görülmektedir.

Bu kitaplar, tarihin bize yazılmış olanları anlattığını, ama geleneklerin olması gerekenleri söylediğini de göstermektedir. Bu ikincil metinler, Kilise İncilleri'nin üzerine dayandığı otoriteyi desteklemekte ve güçlendirmektedirler. Eski bir Canterbury Piskoposu olan ve kitapların İngilizce'ye çevirisini yapan Thomas Wake, bu metinler için şöyle demiştir: *"Bize kalmış olan metinlerin mükemmel ve tam bir koleksiyonu... umarım bu tür metinler daha genel ve daha önyargısız bir kabullenmeyle karşılanır."* Bu metinler, Hıristiyanlık mirasının bir parçasıdır. Anlatımlarında sıcaklık, yakınlık ve insancılık var; bu özellikler de, İsa'nın yaşamına mükemmel bir şekilde uymaktadır.

Benim dikkatimi bu metinlere çeken kişiler, yüzyılımızın tartışmalar yaratan iki büyük bilimadamıydı: İngiltere, Manchester Üniversitesi'nde Karşılaştırmalı Din Tarihi Profesörü rahmetli S. G. Brandon ve Kudüs, İbrani Üniversitesi'nden Profesör Zwi Werblowsky. Bu ikincil me-

tinleri okurken, sadece fazladan malzemelerle dolu bir dünyayla değil, genellikle Kilise İncilleri'nden daha eski bilgilerle de karşılaştım. Brandon ve Werblowsky, bana bu daha eski metinlerin gerçekten de İncil'i oluşturan Müjdeler'e eşit değerde bilgiler aktardıklarını, söylediler. Metinlerin kendilerine has, eşsiz bir samimilikleri olduğunu belirtti; çünkü bu metinler, Erken Kilise'nin revizyonist tutumundan ve sansürlerinden kurtulmayı başarmıştı.

İkinci yüzyılda, çoğu kilise dört Müjde'yi, Pavlos'un on üç mektubunu, Petros'un ve Yuhanna'nın yazılarını kabul etti. Ama İbraniler, Yahuda ve Vahiyler başta olmak üzere diğer kitaplar üzerinde hâlâ tartışmalar devam ediyordu. Bu tartışmalar, dördüncü yüzyılda Piskopos Eusebius ve kabul edilmiş "Kilise Tarihi Rahibi" Hıristiyan metinlerini iki gruba -kabul edilenler ve kabul edilmeyenler- ayırana kadar devam etti.

MS 327'de, İskenderiye Piskoposu Athanasius yirmi yedi kitap listelediğinde, bunların Yeni Ahit'i oluşturduğuna karar verildi. Ama resmi onay, MS 395'te Kartaca Synod'da gerçekleşti. MS 325'te, İznik Konseyi'nde, Hıristiyanlık alemindeki fikir ayrılıklarının giderilmesi gerektiği ve Roma, Hıristiyanlık geleneğinin merkezi oldu. Roma'nın kanunlarına karşı gelmek, dinsel sapkınlık olarak kabul ediliyordu; insanların farklı fikirlerini açıkça ifade etmesi yasaklanmıştı.

İznik'te, İsa'nın İlahi Kimliği resmen ilan edildi ve annesi Meryem, analığı bütün erdemleriyle barındıran bir figür olarak, Bakire Meryem adıyla kabul gördü. Kendi mutlak saflığında, Bakire Meryem bütün günahlardan uzaktı.

Tövbekar fahişe Mecdelli Meryem ise, çok dikkatli bir şekilde biçimlendirildi; Bakire Meryem ve kutsanmış saf-lığı temsil ederken, Mecdelli Meryem de Erken Kilise ra-hiplerinin ideal kadın anlayışını temsil ediyordu.

Peki asıl gerçek bu muydu? Bu soruyu, Prof. Brandon ve Prof. Worblowsky'ye de yönelttim. İkisi de aynı şaşır-tıcı cevabı verdi: Hayır! Asıl gerçek, o kabul görmeyen metinlerde yatıyordu. Orada yazılanlar da her detayıyla gerçek değildi, ama o metinlerde Mecdelli kadınla ilgili verilen bilgiler, Kilise'nin kabul ettiği İncil metinlerinde yansıtılamayan bir portre çiziyordu.

Bu metinlerden birinde okuduğum satırlar, asla aklı-m-dan çıkmadı. Meryem Müjdesi'nde, Peter, Mecdelli Mer-yem'e şunları söylemektedir:

"Kardeşim, Kurtarıcı'nın seni diğer tüm kadınlardan daha çok sevdiğini biliyoruz. Bize hatırladığın Kurtarıcı'nın sözleri-ni söyle; senin tanıdığın, bizim tanımadığımız kurtarıcının."

Bu sözler, kitabım için güzel bir mihenk taşı oluşturdu.

Bu kitabı yazarken, olayları gerçek zamanlarında muhtemelen gerçekleşmiş oldukları gibi ele almaya karar verdim.

Macauley şöyle yazmıştır: ***"Mükemmel bir tarihçi, hikâ-yesini etkili şekilde resmedecek hayal gücüne sahip olabilir. Ama bulduğu malzemelerin büyüüne kapılıp işi tamamen fan-teziye dökmek konusunda çok dikkatli olmalıdır."***

Benim yapmaya çalıştığım şey de bu oldu. Ama olası-lıklarla uğraşırken, varsayımlarımı bilgiye dayanarak

yapmam gerekiyordu. Umarım Mecdelli Meryem ile ilgi-li bu çalışmam, insanlara inançlarıyla ilgili tereddütlü ol-mamaları gerektiğini gösterebilir. Böyle bir yaklaşımda benim kendi deneyimim, inancımın zayıflamasından çok, güçlenmesi oldu. Mecdelli Meryem'i sadece gününün kı-yafetlerine büründürmekle kalmadım -ki bunun için bile çok geniş bir araştırma yapmam gerekti- günlük hayatı-nın geleneklerini de göz önüne aldım; ne yediği, İsa ile ne-reye gittiği, o zamanlarda o yerlerin nereleri ve nasıl ol-dukları, kimlerle karşılaştıkları, Romalı işgalciler karşısın-da yüz yüze geldikleri tehlikeler, Yahudi Direnişi ve el-bette, Tapmak'taki Başrahipler.

Meryem'in -ve Hristiyan aleminin "yasak" yazarları-nın- gözlerinden baktığımda, Yeni Ahit'te sadece kimi yerde adı geçen bazı kişileri de yakmdan tanımam müm-kün oldu; örneğin Romalı vali Pontius Pilatus; Başrahip Kayafas ve onun damadı Annas. Onun hikâyesinde hepsi bir bir geçiyor ve kendilerini daha iyi anlamamızı sağlı-yor; tabi Mecdelli Meryem'i de.

Onun hayatını yeniden yaratırken, çok önemli bir so-ruyla daha karşılaştım: Söz ***konusu olayın söylediğim şekilde gerçekleştiğinin mutlak kanıtı nedir?***

Hubert Richards, *The First Easter* (İlk Paskalya; Fonta-na Books, 1976) adlı hayranlık uyandırıcı kitabında, bu konuya şöyle yaklaşmaktadır:

"Bir şeyi mit olarak adlandırmak, onu efsane sayarak bir ke-nara atmak demek değildir. Bir mitten daha gerçek bir şey daha yoktur. Mitler aslında birlikte yaşadığımız şeylerdir. Onlar, kendimizi ve evrenimizi ifade etmemizi sağlayan sembollerdir. Ne olduğumuzu ve bizim için değerli olan şeyleri anlatmamızı

sağlayan şiiirlerdir. Birlikte yaşadığımız, yaşam tarzlarımızı üzerine dayandırdığımız değerlerdir; bunlar, ancak sembolik ve dolaylı bir şekilde ifade edilebilirler. Mitlerin anlattığı şeyler o ya da bu şekilde mutlaka gerçekleşmiştir. Birlikte yaşadığımız gerçekler, bizim için anlamı olan mitlerle ifade edilmelidirler."

Bugünün Hıristiyanlık dünyasında insanlar günlük olaylarla pek de ilgisi olmayan İncil hikayeleriyle bağlantı kurmaya çalışmaktadırlar. Peki inanç ve iman arasında bu kadar gidip gelmeye gerek var mıdır?

Asıl soru, ne tür bir gerçeklikle karşı karşıya olduğumuzdur. Örneğin; İsa'nın üçüncü gün ölümden geri geldiğini, dirildiğini ve Mecdelli Meryem'in bunun ilk tanığı olduğunu söylerken, ne tür bir gerçekliğe yöneliyoruz? Bize bu gerçekliği aktaranlara ihanet etmemek konusunda dikkatli olmamız gerekmez mi?

Bu sorunun cevabı, Doğuş hikâyesinde mükemmel bir şekilde gösterilmiştir. Burada Matta bize son derece kısa ve özlü bir hikâye sunarken, inanılmaz bir olaylar dizisinin de iki bölümüyle ilgili yorum yapma fırsatını vermektedir.

İlk bölüm, koyunlarını otlatan çobanların soğuktan korunmak için birbirlerine sokuldukları soğuk Yahudi topraklarında başlamaktadır. Zayıf ay ışığının altında, aniden çırpılan sayısız kanadın sesiyle koyunlar irkilir. Ama bir meleğin sesi onlara korkmamalarını, çünkü İsrail'deki bütün insanlar arasında iyi haberi duymak üzere seçildiklerini söyler. Artık yeni bir kralları vardır. Ama saygılarını sunmaya giderken, bu sıcak hikâyenin çok farklı bir şeye dönüşeceği izlenimini ediniriz.

İkinci bölüm, tam bir dehşet hikâyesidir: Zenginlik ve güç, ihanet ve entrika, sonunda da cinayetle örülü bir hikâye bu; bir yıldız ve onu izleyen Bilge Adamlar'ın hikâyesi; yeni doğmuş masum bebeklerin katliamının ve Mesih'in uçuşunun hikâyesi.

Matta'nın açıkladığı şekliyle (Matta 2:1-16);

İsa, Kral Herodes'in zamanında, Yahudiye'nin Beytlehem kasabasında doğduğu sırada, doğudan Yerusaleml'e gökbilimciler geldi. "Yahudiler'in yeni doğan kralı nerede?" diye soruyorlardı. "Çünkü O'nun yıldızını doğuda gördük ve kendisine tapınmaya geldik."*

Gelgeldim Kral Herodes bunu duyunca sarsıldı. Onunla birlikte tüm Yerusaleml de sarsıldı. Herodes halkın tüm başrahiplerini, dinsel yorumcularını topladı ve onlara Mesih'in nerede doğacağını sordu. "Yahudiye Beytlehemi'nde" diye yanıtladılar. "Çünkü peygamber aracılığıyla şöyle yazılmıştır:

"Ey Yahudiye bölgesindeki Beytlehem!

Yahuda yöneticileri arasında hiçbir bakımdan en önemsizi değilsin.

Çünkü senden halkım İsrail'i güdecek olan bir yönetici çıkacak."

Bunun üzerine Herodes gizlice gökbilimcileri yanına çağırdı, yıldızın ne zaman görüldüğünü onlardan tam olarak öğrendi ve onları şu sözlerle Beytlehem'e gönderdi: "Gidin, çocuğa ilişkin her şeyi inceden inceye araştırın. O'nu bulunca da bana haber iletin ki aranızdan ben de varıp O'na tapınayım." Adamlar kralın sözünü dinleyerek yola koyuldular. Doğuda gördük-

* Yerusaleml: (Jerusalem) Kudüs [Çev. n.]

leri yıldız önlerinden gidiyordu. Çocuğun bulunduğu yerin üzerine varınca, orada durdu. Yıldızı görünce büyük bir sevinç duydular. Eve girdiler, annesi Meryem ile çocuğu gördüler, yere kapanarak O'na tapındılar. Değerli şeylerle dolu olan sandığı açıp O'na armağanlar -altın, günlük ve mür**- sundular.*

Gördükleri bir düşte Herodes'e dönmeleri için uyarılınca, başka bir yoldan ülkelerine döndüler.

Gökbilimciler gittikten sonra, Rab'bin bir meleği Yusuf'a görünerek, "Kalk, çocukla annesini al, Mısır ülkesine sığın," dedi. "Ben sana bildirinceye dek orada kal. Çünkü Herodes yok etmek için çocuğu arayacak." Yusuf kalktı, geceleyin çocukla annesini aldı, Mısır'a doğru yola koyuldu. Herodes'in ölümüne dek orada kaldı. Rab'bin peygamber aracılığıyla söylediği şu söz yerine gelsin diye oldu bu:

"Ben Oğlum'u Mısır'dan çağırdım!"

Herodes gökbilimciler tarafından aldatıldığını anlayınca çok kızdı. Gökbilimcilerden tam olarak öğrendiği doğum vaktini göz önüne alarak çıkardığı özel bir buyrukla Beytlehem ve çevresindeki iki yaşından küçük tüm erkek çocukları öldürttü.

Bunun asla olmadığını ve olamayacağını söyleyenler var. Onlara sormak isterim: Neden olmasın?

Ölümüne yakın yıllarda Herodes'in neredeyse tam olarak aklını kaçırdığını biliyoruz. Üstelik bütün hayatını çılgıncasına bir zalimlikle geçirdiğini de biliyoruz. Roma tarafından atandığından, kendisine yönelik herhangi bir hareketin Roma'ya karşı yapılmış olarak kabul edileceği-

* **Günlük:** Hoş kokulu bir buhur malzemesi. [Çev. n.]

** **Mür:** Varaklan parlatmak için de kullanılan bir tür cilalı taş; günümüzde yan değerli taşlar arasında sayılmaktadır. [Çev. n.]

ni bildiği de ortadadır. Ayrıca, Roma'ya karşı bir tehdit, onun unvanını kaybetmesine neden olurdu. Yeni bir krallığın doğmuş olduğu haberi, hiç şüphesiz ki Herodes'e Beytlehem'deki bebekleri öldürmekten fazlasını yaptıracak kadar büyük bir tehdit olurdu. Uzun yaşamı boyunca, çok sayıda erkeği, kadını ve çocuğu öldürtmüştü.

Astrologlar* da hayal gücünün bir ürünü olarak kenara arılamazlar. Tarihi geçmişleri, Medes'in kutsal sınıfına kadar izlenebilir. Cyris tarafmdan Media ve Persia birleştirildikten sonra, yeni krallıkta bütün dini fonksiyonları bu astrologlar yönetiyordu. Ama dini inançları büyücülüğü yasakladığından, bu kişiler büyücü değillerdi. Yaşadıkları dünyanın değerleri göz önüne alındığında, Bilge Adamlar olarak adlandırılabilirler.

Pagan bir kült olmasına karşın, İbrani inançları ve ritüelleriyle çok büyük benzerlikler gösteriyorlardı; kurban ve adak kültürü; temiz veya kirli yaratıklar; Yahudi kültüründeki Başrahipler, Rahipler ve Levililer'in oluşturduğu rahipler grubu; Bilge Adamlar'm vergilerle desteklenmesi; tek bir Tanrı'ya ve Yaratıcı'ya inanmaları; ruhun ölümsüzlüğüne inanmaları; dirilişe, sonsuzluğa, cennet ve cehenneme inanmaları. Zend-Huesta adli kutsal kitapları, İbrahim ve Yusuf ile ilgili bölümleri de dahil olmak üzere, Eski Ahit'e çok benziyordu.

* Her ne kadar temel aldığımız İncil'de bu terim 'gökbilimciler' olarak geçse de, bugün gökbilimci kelimesi daha çok astronomlar tarafından kullanılmaktadır. Kitabın orijinalinde İncil metninden alınmış kısımda bu kelime 'magi' olarak geçmektedir ve anlamı 'büyücü'dür. Ben yazarın kendi metnindeki çevirilerde 'astrolog' kelimesini kullanmayı daha uygun buldum. [Çev. n.]

En önemlisi, bu astrologlar bir yıldızın görünmesinin, bütün dünyadaki insanlar için adalet ve barış getirecek yeni bir çağın başlangıcını haber veren yeni bir kralı doğuracak bir bakireyi haber vereceğine inanıyorlardı. Astrologlar, herhangi bir yeni yıldız ya da başka sıra dışı göksel fenomenlere anlam yükleyecek şekilde eğitim almışlardı. Yolculuk yaptıkları mesafe düşünülürse, muhtemelen Beytlehem'deki doğum gerçekleşmeden bir-iki yıl önce yola çıkmış olmalıydılar. Rehber ışıkları bir kuyruklu yıldız ya da bir nova, yeni bir yıldız veya Jüpiter ile Saturn'un her sekiz yılda bir bir hizaya gelmesiyle oluşan göksel olay olabilirdi.

Ama sonuçta bunların hiçbirinin önemi yoktur. Astrologlar, yıldız tarihin içinde izlemişlerdir.

Bu olayın gerçekten olduğuna inanabiliriz ya da bu astrologların antik dünyadaki üç temel ırkın -beyaz, sarı ve siyahi ırklar- temsilcileri olduğu gerçeğini görmezden geliriz. Daha da kesin olanı, aralarında aydınlanmayı tanıyan bir teolojiyi, masumiyet karşısında alçakgönüllü olma bilgisini, yoksulluğun ayaklarının dibine kendisini atacak zenginliğin kehanetini paylaştıklarıdır.

Hayatlarını uyumcuları -Kilise'nin kabul ettiği İncil'e inanırken, bu dört Müjde dışında kalan diğerlerinin de doğru olabileceğini kabul edenler- haksız çıkarmaya adanmış olanlar, Matta'nın bu masumların katledilmesi ve Mısır'a kaçış ile ilgili anlattıklarını fazlasıyla kullanmışlardır; oysa Luka'da bu konuda hiçbir şey söylenmemektedir. İnanmayanlar ise Luka'da İsa'nın doğumundan kırk gün sonra Tapmak'a alındığını, hemen sonrasında da Yusuf, Meryem ve Bebek İsa'nın doğruca Nasıra'ya döndü-

günün anlatıldığını vurgulamaktadırlar (Luka 2:39). Dolayısıyla, şüphecilere göre, eğer Bebek İsa'ya yönelik bir tehlike olsaydı, ailesi onu Tapmak duvarlarından içeri sokmaya bile cesaret edemezdi.

Luka Müjdesi'nin diğerleri arasında en son yazılan olduğu ve yazım tarihinin Hristiyanlık inancının bütün Akdeniz dünyasında yayıldığı döneme rastladığı unutulmamalıdır. Yeni Ahit'in en azından bir çeyreğini kaplayan Luka, özellikle kurtuluş mesajının bütün dünyaya ulaştırılmasıyla ilgilenmektedir. Asla On İki Havariden biri olmamasına karşın, Luka Hristiyanlık inancının başlarında bu dine dönmüş ve İsa ile hiç karşılaşmamış bile olabilir. Luka hakkında bildiklerimiz, Antioch adında bir Greko-Romen şehrinde bir köle olduğu, sonrasında serbest bırakılarak doktor unvanını aldığı, bundan sonra da Havarî Pavlos'un yakın bir yoldaşı haline geldiğiyle sınırlıdır. Yeni Ahit'te sadece iki kez adı geçmesine karşın, Luka hem Üçüncü Müjde'nin hem de Habercilerin İşleri'nin yazarı olarak bilinmektedir. Habercilerin İşleri'nde, Luka Hristiyanlık dünyasının kurulması sırasında olanları anlatırken, kendi Müjde'si, İsa'nın öğretilerine odaklanmakta, ne O'nun doğumuyla ne de Eski Ahit kehanetinin gerçekleşmesiyle ilgili detaylı bilgiler vermektedir.

Luka, öncelikle Hristiyan yaşam tarzının temeli olacak kuralları yerleştirmekle ilgilenmektedir: Şefkat, nezaket, bağışlayıcılık ve elbette ki sevgi. Bütün bunlar, peş peşe gelen mesellerle verilmektedir: İyi Samiriyeli Simgesi (Luka 10:25-37), Varlıklı Adamla Yoksul Lazaros (Luka 16:19-31), İsa On Cüzamlıyı Pak Kılıyor (Luka 17:11-19) gibi. Luka Müjdesi, aynı zamanda İsa'nın kadınlara ve ço-

cuklara karşı duyarlılığını da belirgin biçimde vurgulamaktadır; ki diğerleri bunu yapmamaktadır.

İsa'nın doğumuyla ilgili olaylar, Markos Müjdesi'nin yazarı tarafından sağlanan malzemeler kullanılarak Mat-ta Müjdesi'ne yerleştirilmiş de olabilir. Ama bu elbette ki bilgilerin geçersiz olduğu anlamına gelmez. Dahası, yeni yıldızı izleyen astrologların hikâyesi, Eski Ahit'teki kehanete de tam olarak uymaktadır. İlk Müjde'nin aslında Hıristiyanlık inancının Yahudilik kehanetlerinin kanıtı ve İsa'nın görevinin gerçekte Yahudiler ile ilgili olduğunu vurguladığını savunan oldukça mantıklı bir sav da vardır. Yahudiler onu Mesih olarak kabullenmeyi reddettilerinde, İsa da yeni bir din başlatmış oldu.

Kendi araştırmalarımı yaparken, İncil'in ve diğer Müjdeler'in bir çıkış noktası olarak değil, bir varış noktası olarak görülmesi gerektiğini düşündüm. Bu katmanları ayırmaya çalışırken, asıl yorucu ve zor olan, İsa'nın temel mesajının yorumlanması, uyarlanması ve düzeltilmesi işidir.

Böylesine inkâr edilemez gerçekler karşısında, İncil'in ve diğer Müjdeler'in İsa'ya ve etrafındakilere doğaüstü bir önem kazandırmak için özel olarak hazırlandıkları fikrini savunan Yeni Revizyonistler'e inanmak, benim için kesinlikle mümkün görünmüyordu.

Ben, İncil ve diğer metin yazarlarının kendi zamanlarına göre uygun olan bir şekilde yazdıklarını düşünmeyi tercih ediyorum. Yazdıkları şeye kendileri inanıyorlardı. Dolayısıyla biz de inanmak zorundayız.

Bu hikâyede, avukatların isteyeceği türden -yeminÜ ve

yazılı ifade, birinci elden görgü tanıklığı- gibi kanıtlara başvuramazsınız. Bu tür bir "kanıt", sonuçta pek de önemli değildir. Bugünün Kilise İncili'nde İsa'nın dünyasını daha iyi anlamamızı sağlayacak kanıtlar hâlâ bulunmaktadır. Elimizdeki en büyük kaynak ise, kabul görmediği iddia edilen diğer metinlerin sunduğu olaylar, olasılıklar, mantıksal açıklamalardır.

Brandon bana şunları söylediğinde, gerçekler konusunda hiç de haksız değildi:

"Bütün delilleri toplamalı ve çok büyük bir dikkatle incelemelisin. Sonuçların daima tek bir ifadeye dayanmalı: Bir olay, düşündüğünden daha farklı bir şekilde gelişmiş olabilir mi? Bu soruya dürüstçe cevap vermek, başarının anahtarıdır. Her şey bundan çıkacaktır. Dürüstçe tutunulmuş bir inanç, neler olmuş olabileceğini, neler olduğunu ve neden olması gerektiğini birbirlerinden ayırmak için en sağlam dayanak noktasını verecektir. Sonuçların tartışmalı olabilir. Aşağılanabilir veya saldırıya uğrayabilirsin. Bunların hepsini bir övgü olarak kabul et. İnsanları düşündürüyorsun. Bir yazar için bundan daha büyük bir başarı olamaz."

Piskopos John Robinson, *Can We Trust the New Testament* (Yeni Ahit'e Güvenilebilir miyiz; Mowbray, 1977) adlı güçlü kitabında, Yeni Ahit hakkında nelerin kabul edilebilir olduğu konusunda tartışan bu kadar çok kişi arasında, dört temel pozisyonun varlığından söz etmektedir: Aptalın sinikliği, korkağın temelciliği, akıllının şüphecililiği ve inançlının tutuculuğu.

Ben kesinlikle en son gruba düşünüyorum. İncil araştırmalarıyla geçirdiğim yaklaşık çeyrek asırdan sonra, bütün kargaşalara rağmen, yüzeyde olanların altında derin bir su katmanının asla yerinden kıpırdamadığını fark et-

tim. Bu katman, Hristiyan Temelcileri'nin ya da diğer adıyla "yemden doğuş" Hristiyanları'nın savunduğu gibi bir şey değildir. Tam aksine, revizyonistlerin iddialarını kabul etmeyen, gerçekçi bir katmandır. Onlar kendi rüzgârlarıyla gelip giderler, ama asıl temel noktalara bağlı olanlar, onlardan kolayca kurtulacak kadar fazla sayıdadır. Güçlü siniklik ve dışlama rüzgârlarının önünde eğilir, onlar geçtikten sonra da kendi inancımızla daha sağlam bir şekilde ayakta kalırız.

Bu, Piskopos Robinson'm sözünü ettiği "korkağın temelciliği" ile ilgili bir şey değildir. Hristiyanlık inancına gönülden bağlı olan bizler, İsa'nın Kendisi'ni tarihe adanmak istediği zaman aldığı riski almaya hazırız. Gelenekçiliği cahillikle eş tutmanın ölümcül sonuçlar doğurabileceğinin farkındayız; çünkü böyle bir şey, ancak yenilginin yolu olabilir.

John Robinson'ın dediği gibi:

"Adem'in aksine, İsa tarihi bir figür olduğundan, İncil hikâyelerinde gerçekler ve yorumlar iç içe girmektedir. Dolayısıyla, Yeni Ahit'e 'güvenmek', Eski Ahit'e 'güvenmek'ten biraz daha karmaşık bir meseledir. İsa'nın yaşamıyla ilgili bilgilerde, bu karışım daha da güçlüdür. İmanın ve şüpheciliğin başa baş yürümesi gerekir."

"Aptalın sinikliği"nin İsa'nın hikâyesini olması gerektiği şekilde görmesini engelleyen şey, bu başa baş durumun sağlanamamasıdır. Anlatımlarındaki farklılıklar ne olursa olsun, gerek Müjdeler'den ve gerekse İncil'in Kayıp Kitapları'ndan yola çıkarak, erken Hristiyanlık dönemindeki tarihçilerin olayları yazarken bir dayanak noktasına'sahip olduklarını kolayca söyleyebiliriz.

"Korkağın temelciliği" sürekli titreyen, güvensiz bir

inanca dayanmaktadır. Bu tür bir gerçek, kör doktrinin kırılma gücüne göre değişebilir. Böyle bir serbest bırakmaktan korkma dogması, İsa'nın bize verdiği en büyük hediye olan anlayışla ortadan kaldırılabilir: Sevme yeteneği.

"Akıllının şüpheciliği"nin birçok yönü vardır. Bu gruptakilerin Hristiyanlık inancına sadakatlerinden ve samimiliklerinden şüphe etmek anlamsızdır. Ama sonuçta şüphecilik galip gelir: İnanç, birçok farklı olasılık derecesiyle yer değiştirmiştir.

Son olarak, "inançlının tutuculuğu"na geri dönüyoruz. Bu gruba giren bizler için, Hristiyanlar olarak, gerçeklerden korkmaya gerek yoktur (Yuhanna 14:6). Bunu bilenlerimiz, bu prensibin bizi nereye götüreceğini veya yol boyunca kaç kez vazgeçmeye eğilim göstereceğimizi bilmiyoruz. İncil araştırmalarım sırasında gerek olumlu gerekse olumsuz, birçok kez kendimi hiç tahmin etmediğim sonuçlarla karşı karşıya buldum. Ama sonuçta kesin olarak konabilecek bir son da hiç olmadı; bilgiyi artırmak, bunu daha da açık bir şekilde gösterir. Ancak Hristiyan inancının öncelikli belgelerine olan inancım asla sarsılmadı. Bütün bunları mümkün kılan, araştırmalarla geçen yıllarım değildi. İnancımdı.

İnsanlar bana neden Mecdelli Meryem gibi tartışmalı birinin yaşamöyküsünü incelediğimi sorduklarında, sadece G. K. Chesterton'm sözlerini tekrarlayarak cevap verebiliyorum: *"Sıcak suya girmeyi severim; insanı temiz tutar."*

Sonuçta, yazdıklarım yoruma açık şeylerdir. Bütün alçakgönüllülüğümle, fikirlerimin sadece beni bağladığını itiraf ediyorum. Bu, tövbe etmiş bir günahkâr, Diriliş vaadinin yerine getirilişinin ilk tanığı olan kadının hikâ-

yesidir. İnancı, Mecdelli Meryem'in İsa'yı görebilmesini mümkün kılmıştı. O anda, Tanrı'ya karşı sarsılmaz sevgisi, en büyük onayını almıştı. Ölümün ötesinde bile, İsa onu sevmeye devam ediyordu.

Kurtarıcı ile sevgi dolu ilişkisi, MS 26'da, İsa'nın Yih'nda başlamıştı.

2

Mecdei, Galile Denizi'nin batı kıyısında, küçük bir kasabaydı. Asırlar süren buharlaşmalardan sonra, büyük göl batıdaki Akdeniz'in birkaç yüz metre altındaydı. Huleh Gölü'nden daha büyük, güneydeki Ölü Deniz'den daha küçüktü.

Buna karşılık, Galile Denizi etrafında yaşayan insanlar için önemli bir tatlı su kaynağıydı; bu insanlar bol miktarda balık avlıyor ya da tarlalarda çalışıyorlardı. Bu bölge, bütün Yahudiye'nin (İsrail) pazar bahçesi olarak bilinirdi. Batısında dağlar ve düzlükler, doğusunda vadiler vardı; yağmursuz geçen uzun yaz mevsimlerinde, sabah güneşini akarsuların göle dökülmeye devam etmesini sağlayan bol miktarda çiy karşıları. Toprağı verimli, yeşil otlakların bolca bulunduğu, bol miktarda başağın yetiştiği bir alandı ve gölün etrafında ormanlık tepeler yükseliyordu.

Gölün yerel adı *Genesaret* idi; yani çiçek suyu. Bunun nedeni, kıyılarında bol miktarda ve çeşitli türlerde çiçeklerin yetişmesiydi. Ayrıca, mineral kaynakları açısından da zengin bir yerdi ve bazıları civarda yaşayanlar tarafından tıbbi amaçlarla da kullanılıyordu. İnsanlar, gölün su-

yunu içenlerin veya koyu kahverengi çamurunu vücuduna sürenlerin mucizevi bir şekilde iyileştiklerine tanık olduklarını iddia ediyorlardı. Kudüs halkının daha eğitilmiş kesimi ise, bu tür iddiaların sadece Galile halkının saflığını ve cahilliğini daha da kanıtladığını söylüyordu.

Ama bu tür alaycı sözler, göl kıyısında yaşayanları pek etkilemiyordu. İnançlarına sadık ve kendi kendilerine yetmeyi bilen bu insanlar, Kudüs'e gidip gelen zengin Yahudiler'in bu havalı tavırlarını küçümsüyorlardı. Yabancılar göre bu insanlar kabile tarzı yaşam süren, içlerine kapalı, inatçı ve zor karakterli tiplerdi; inatçılıkları ve pazarlık yetenekleri efsanevi boyutlardaydı. Avladıkları bir balığı olması gerektiğini düşündüklerinden ucuza satmaktansa, çürüdüğünü görmeyi tercih ederlerdi. Kendilerine göre ise, belli bir dereceye kadar başka yerlerdeki insanların olduğundan daha dost canlıydılar; bir evlilik ya da bir ölüm, bütün kasaba halkı tarafından kutlanacak ya da yas tutulacak bir olaydı. Musa'nın beş kitabı, Tanrı korkusunu içlerinden çıkarmayan bu insanların dinsel hayatının temelini oluşturuyordu. Sinagog, diğer binalar arasında gururlu ve görkemli bir şekilde yükseliyordu. Mecdel işte böyle bir yerdi.

Yaz boyunca kasabadan geçen toprak yol, taş kadar sertleşirdi; kısa süren kış mevsimlerinde ise çamur genellikle diz seviyesine kadar çıkardı. Ama halkı için Mecdel zengin bir kasabaydı ve insanları koyu milliyetçiydi. Bütün Yahudiye topraklarında Romalılar'a karşı en sert, en inatçı ve en uzun ömürlü direnişi gösteren bölgenin Galile olması, bütün Mecdelliler için bir gurur kaynağıydı.

Mecdelli Meryem böyle bir ortamda büyümüş, bağım-

sızlığa olan güçlü inancı böyle bir dünyada gelişmişti. Hayatının ilk yıllarından itibaren, Galile'den çok büyük devrimciler çıkmış olduğunu öğrenecekti. Yakın zamanda Partizanlar'ın kurucusu Zadok, Mecdel yakınlarında savaş bayrağını açmıştı. Ondan önce ise güçlü Simon Makabe, Kudüs'ü Suriyeliler'in elinden kurtarmak için kasabadaki tüm yetişkin ve genç erkeklerin ellerine silah vermişti.

Mecdel'deki herkes gibi, Kâhin Malaki'nin kehanet ettiği Kurtarıcı'nın geleceğini o da biliyordu. Ama bütün Galile bölgesinde olduğu gibi, Mecdel'de de O'nun kim olacağı ve ne şekilde ortaya çıkacağı, tartışmalı bir konuydu.

Bazıları, bölgenin en eski ve en saygı duyulan ailesi olan Yusuf soyundan geleceğine inanıyordu. Bazıları ise Musa'nın erkek kardeşi Aaron'un soyundan çıkacağını savunuyordu. Ama en popüler görüş, Davut'un soyundan geleceğiydi. Hatta bazıları Tanrı'nın, Tanrı'nın Oğlu adında bir melek göndereceğine bile inanıyordu ya da Tanrı'nın kendisi cennetinden inecek ve insanları zulümden kurtaracaktı.

Her ne şekilde olursa olsun, bu kurtuluşu getirecek olan kişinin Mesih adıyla anılacağı ve Yahudiler'in Kralı unvanını alacağı kesindi. Onun yönetimi altında, hepsi özgür insanlar olarak yaşayacaklardı. Asırlar boyunca insanlar bu özgürlük için doğmuş, yaşamış ve ölmüşlerdi. Mecdelli Meryem'in daha küçük bir çocukken geceleri yıldızlara bakarak Mesih'ten bir işaret beklediğini ve sabahları bakışlarını uzak dağlara çevirerek O'nu görmeye çalıştığını tahmin etmek pek de zor olmasa gerek; bir kervancı kasabaya uğradığında, deve sürücülerinin anlattıklarını dinliyor, tüccarların Kutsanmış Olan hakkında bilgi getirip getirmediğini kontrol ediyor olmalıydı.

Cumartesi* günleri diğer kadın ve çocuklarla birlikte sinagogun kendilerine ayrılmış bölümünde durur, hahamın vaazlarında kehanetlerle ilgili bilgi vermesini beklerdi. Bütün dini sohbetler ve vaazlar, yaklaşan Mesih Çağı ile ilgili olurdu. Ama onlar için, beklenen Dünya burada, fiziksel dünyada olacaktı, astral cennette değil. Mecdél'deki tüm çocuklara yıllar boyunca bu bilgiler öğretilmişti.

Erkek çocuklar sokakta oynarken, iki Partizan kahramandan biri olmak için birbirleriyle yarıştı; Gamalah Yahuda ve Zadok. Yirmi üç yıl önce, MS 6'da, bu Yahudi savaşçıları Romalılar'a karşı cesurca bir mücadele vermişlerdi; öldüklerinde ise vatansever olarak anılmışlardı. Galile çocukları her gün okuldan sonra kasabanın dışma koşar, oyunlarında bu epik savaşı yeniden yaşatırlardı.

Birçok açıdan umutlar yükselmişti. Partizanlar, Herod Antipas gibi Roma devriyelerine bir kez daha saldırmaya başlamışlardı. Sinagogda, Kutsal Kitap'm yorumlarında yeni bir askeri yaklaşım belirmişti; İsrail düşmanı ulusların dize getirilmesini anlatan pasajlar, daha bir hevesle okunur olmuştu. Her yerde insanlar özgürlük ve kölelikten kurtuluş hakkında konuşuyorlardı. Mısır'dan Kaçış, Babil'e Dönüş ve iki asır önce Yunanlılar'm kovulmasından bile daha büyük bir olayla, köleliğin sonunun geleceği bildiriliyordu. Özgürlük hissi, her gün kendini biraz daha belli eden, neredeyse elle tutulur bir şey haline gel-

* Cumartesi günleri Museviler için çalışılmaması gereken kutsal Şabat günüdür; İngilizce karşılığı The Sabbath olarak geçer. Bu özel gün Hristiyanlar için Pazar, Müslümanlar için de Cuma'dır. [Çev. ri.]

misti. Göl kıyısında ve pazar yerlerinde, insanlar Daniel'in Kitabı'nda adı geçen "Seçilmiş Olan"ın geleceğini, Tanrı'nın insan bedenine girerek yeni bir politik sistem kuracağını yüksek sesle söylemekten çekinmiyorlardı.

Musa'nın İkinci Emri imgeler yapılmasını yasaklamış olmasına karşın, gelecek olan Kurtarıcı'nın nasıl görüneceği konusunda insanlar fikirlerini gizlemiyorlardı. Acaba büyük bir Yahudi savaşçısı olarak mı gelecekti? Samson gibi uzun boylu ve güçlü ya da Davut gibi kısa boylu ve kaslı mı olacaktı? Belki de Yeşaya'nın tahminlerini yansıtacaktı. Acaba nazik mi, yoksa katı biri mi olacaktı? Süleyman gibi bilge mi, yoksa Malaki gibi sert mi olacaktı? Bu kadar soru ortalıkta dolaşmasına karşın, elbette ki kesin bir cevap henüz yoktu. Ama onu gördüğünde tanımayacağını düşünen hiç kimse yoktu.

Erkek baskın bir toplumda yaşayan bir kadın için, tartışmalara katılmak mümkün değildi. Bir kadın sadece dinler ve kabul ederdi; bundan fazlasını yapmak, isyankârlığa girerdi. Bir kadının herhangi bir davayı açıkça desteklemesi, kesinlikle rezalete neden olurdu.

Öte yandan, neredeyse bir asırdır devam eden zalim Roma İşgali'nin biteceği gün için dua etmeyen tek bir kadın, anne ya da genç kız yoktu; böylece kocalarının, oğullarının veya ağabeylerinin bir Roma kadırgasında forsa olarak götürülmesi, İmparatorluk topraklarına sürüklenmesi ve onları bir daha görememeleri tehlikesi ortadan kalkacaktı. Bu Mecdél'de olduğu gibi, diğer her yerde oluyordu. Bir Roma birliği aniden tepelerden aşağı iniyor, sağlıklı erkekleri yakalıyor, onları liman karargâhlarına sürüklüyordu. Partizanlar'ın varlığı, bu baskınların azal-

masını sağlamıştı. Ama hiçbir kadın, ailesindeki erkeklerin bir daha görünmemek üzere ne zaman gideceğinden emin olamıyordu.

Antik yerleşim merkezleri içinde, Mecdel en eskilerden biriydi. Yaklaşık bin yıl önce Kutsal Akit Tableti Kudüs'e getirildiğinde, orada balıkçılar vardı. MÖ 586'da Nebuşatneser şehri ele geçirdiğinde, İlk Tapmak yok edilerek Yahudiler Babil'e sürüldüğünde bile, Mecdel oldukça büyük bir şehirdi.

Elli yıl sonra sürgünden dönenler arasında, birçoğu uzun yolculuğuna göl kıyısında-son vermiş, doğanın güzelliğinden etkilenerek Mecdel'e yerleşmeye karar vermişti. MÖ 448'de Kudüs'te İkinci Tapmak inşaatı başladığında ve ilk Knesset Parlamentosu kurulduğunda, Mecdel büyüyen bir kasaba haline gelmişti. Ve o zaman, işgalin gölgesi bir kez daha üzerlerine çökmüştü. Yahudiye'nin diğer her yerinde olduğu gibi, Mecdel de iki yüz yıl boyunca Suriyeliler'in egemenliği altına girmiş, sonunda Yahuda Makabe ortaya çıkarak MÖ 161'de işgalcileri topraklarından atmak için bir direniş başlatmıştı. Bu huzurun devam etmesini sağlamak için, Yahuda Makabe, Roma ile bir dostluk antlaşması imzalamıştı.

Yaklaşık bir asır boyunca, Vaadedilmiş Topraklar huzur içinde yaşamıştı. O süre boyunca, bir kraliçe hükmetmişti. O öldüğünde, iki erkek kardeşi arasında taht kavgası başlamıştı. Pompey o sırada Kudüs'ü topraklarına katmak için bir fırsat görerek, 30.000 iyi eğitilmiş askerden oluşan on lejyonluk ordusuyla harekete geçti ve antlaşmayı bozdu. Yahudiler korku içinde izlerken, Romalılar

Kudüs'teki Tapınak binasına girdi ve direnişte bulunan tüm rahipleri kılıçtan geçirdi.

Pompey daha da ileri gitti. Tapmak binasında bulunan ve sadece Kefaret Günü'nde Başrahip'in girmeye yetkili olduğu Kutsalların Kutsalı'na girdi. Pompey, binamn bu yüksek korunaklı iç tarafında, Yahudiler'in Görünmez Tanrısı'nı bulabileceğine inanmıştı. Hiçbir şey bulamayınca, Pompey bu topraklar ve halk üzerinde Roma hâkimiyetini kurma operasyonuna başladı. Ama kutsal değerlere saygısızlık etmesi, işgalin sert bir tepkiyle karşılaşmasını garantilemişti.

Daha önceki işgallerde gönülsüzce işbirliği yapan insanlar, Romalılar'a ve onlara yardım eden Yahudiler'e karşı ölümüne bir mücadeleye giriştiler. Aralarında, kral vekili Büyük Herodes de vardı. Akimi kaybederek öldüğünde, oğlu Herodes Antipas, MÖ 4'de Galile'nin başına geçti. Onun hâkimiyeti de en az babasmınki kadar şiddetliydi.

Pompey'in arkasından, Yahudi inancına ve dinine saygı duymayan başka yöneticiler geldi. Bunun açık bir isyana ve gereksiz kan dökülmesine neden olacağını anlayan İmparator Augustus Sezar, Roma'nın bir armağanı olarak bütün Yahudi dinsel binalarının ve Başrahip'in korunması emrini verdi. **"Başrahip'i kontrol edersen, halkı da kontrol edersin,"** demişti İmparator, Senato toplantısında. Sezar'm arkasından gelen Tiberias da bu politikayı devam ettirdi. Otuz yıllık bir periyotta, beşten fazla Başrahip atandı ve yeterince işbirliği yapmadıklarında hepsi hemen görevden alındılar.

MS 26 yılında bölgenin beşinci valisi olarak Pontius Pi-

latus atandığında, yeni bir Başrahip daha göreve getirildi. Bu rahibin adı Yusuf Kayafas idi ve işgal kuvvetleriyle bozuşmadan nasıl çalışacağım bilen bir kanun adamıydı. Kayafas ile Herodes Antipas arasında sürtüşmeler olması, Pilatus'un işine geldi. Liderler arasında bölünme yaratarak bir ulusu yönetmek, İmparatorluk için sürekli bir politika olmuştu.

Ama Mecdel halkı için, bütün bunlar çok uzaklarda olup bitiyordu. Kudüs en az dört günlük yoldaydı. İnsanlar oraya sadece kutsal günlerde ibadet etmek, ilk oğulları doğduğunda şükranlarını sunmak ya da kısır bir kadirim iyileştirilmesi için dua etmek üzere gidiyorlardı.

Pilatus'un ve Romalı yöneticilerin bulunduğu kale, bir günlük mesafedeydi. Birkaç Mecdelli, yeni lejyonlar getiren ve bu topraklardan nefret eden, askerlik süresini doldurmuş lejyonerleri götüren gemilerin gelip gittiği bu kaleyi görmüştü. Yahudi halkı her ne kadar tehdit edilse ve zulümle karşılaşsa bile, insanlar tek bir Tanrı'nın varlığına ve Romahlar'ın tanınan sadece sembollerden ibaret olduğuna inanmaya devam ettiler.

Galile'de, Kutsal Kitap yorumları sadece aşırı tutucu Farisi öğretmenler ve din adamları tarafından yapılabiliyordu. Onlara göre Kutsal Emirler'in doğru yorumlanması her şey demekti. Mecdel gibi kapalı bir toplumda, böyle dışarıdan bir baskının hoş karşılanması beklenemezdi. Göl kıyısında yaşayan bu insanlar, din hayatlarını nasıl yürütecekleri konusunda kendi fikirlerini izlemekte kararlıydılar ve bu bütün Yahudiye'de bilinirdi.

Mecdel halkı için, Galile'nin en zengin siyah bazalt topraklarının dışında kalan dünya, yabancı ve uzak yerlerdi. Zaman zaman genç erkekler akraba evliliğinden ka-

çınmak için başka yerlere gelin aramaya giderlerdi. Genellikle Galile sınırları içinde bir kadın seçerlerdi; özellikle de kutsal isimlere ve geleneklere sahip olan kasabalardan.

Galileli kadınlar, zeytin rengi tenleri, ilerleyen yaşlarında kınayla parlattıkları kuzgun karası saçları ve çocuk doğurduktan sonra şişmanlamayan bedenleriyle tanınırlardı. Kendi anneleri tarafından iyi ev kadınları olarak yetiştirilen genç kızlar, Kutsal Kitap'ta yazdığı şekilde temiz olmadıkları günlerde, kocalarının cinsel tatmin için evlilik yatağının dışına çıkacağını da öğrenirlerdi. Ancak bu çalışkan erkeklerin geçici rahatlık arayışları, Herodes ve maiyeti ile Romahlar'ın sürekli yasak ilişkisi eğilimlerinden çok farklıydı.

Bunun sonucunda her Galile kasabasında fahişeler vardı. Hiçbir engelle karşılaşmadan çalışırlardı, ama genellikle kendi duvarlarının arasından çıkmazlardı. Öldüklerinde, yerel mezarlıktan başka bir yere gömülürlerdi. Mecdel'de, bu düzen asırlardır etkili bir şekilde devam ediyordu.

Mecdel'e bir haber geldiğinde, yavaşça yaydırdı. İspanya'daki ve Ermenistan'daki huzursuzluğun kasabaya ulaşmasının en az bir yıl alacağı haberi, mallarını Kudüs'e götürmek için İmparatorluk topraklarının ücra köşelerinden gelip kasabadan geçen bir deve kervanı tarafından ulaştırılmıştı. Kervancılar, yeni ürün ve balık alıp şehirde satmak için sık sık gölün etrafındaki kasabalardan geçerlerdi.

Herodes Antipas kendisini onurlandırmak için bir şehir inşa ettiğinde ve ona Taberiye adını verdiğinde, Mec-

del'deki insanlar da Roma'da yeni bir İmparator olduğunu öğrendiler. Aynı dönemde, Herodes Antipas çeyrek milyon Galileli'yi yönettiği şehri tepeden gören bir kalesaray yaptırdı. Taberiye, Mecdelliler'in nadiren ziyaret ettiği bir yer daha haline geldi; çünkü onlara göre kasaba bir Yahudi mezarlığının üzerine kurulmuş olduğu için lanetliydi.

Romalılar, köle avma çıkan birlikler dışında Galile civarında pek dolaşmıyorlardı. Liman kentini Kudüs'e bağlayan yol dışında, Galile'de başka önemli yollar inşa etmemişlerdi. İnsanların yalnız başlarına ya da peşlerinde develeri veya eşekleriyle yolculuk yaptıkları toprak yollar, şehirleri ve kasabaları birbirine bağlıyordu. Göl kıyısından uzakta, bölge tarihöncesi volkanik patlamalar yüzünden kayalarla kaplıydı ve tepelere genellikle sadece koyun sürüleri ile çobanlar çıkıyordu. Geri kalan yerler ise ormanlık ve bataklık alanlardı.

Yahudi Direnişi için ideal bir bölgeydi. Partizanlar için burası Romalı işgalcilere ve Hedores Antipas'ın birliklerine karşı savaşmak için önemli bir yerdi. Partizanlar, Mecdell'de güvendedi. Partizan sloganı -"Tanrı tek Hâkim ve Efendi'dir!"- her Mecdelli'nin içinde kıvılcımlar çaktıran bir savaş çağrısıydı. Bu savaş çılgınlığını, herkes gibi Mecdelliler'in de uzak duramadığı zulmü bitirecek olan Mesih'in gelişinin habercisi olarak görüyorlardı.

Pilatus'un yaptığı ilk işlerden biri, daha çok adamı askere almaktı. Daha önce hiçbir Mecdelli böyle bir zorlamayla karşılaşmamıştı. Toprak vergisi, gelir vergisi, oy kullanma vergisi, su vergisi, hayvan vergisi, balık ağı vergisi, et ve tuz vergileri, yol vergisi, kasaba sınırlarım koru-

ma vergisi, haftalık pazarda yer tutma vergisi, kasabaya girip çıkarken her Mecdelli'nin kullanmak zorunda olduğu köprüler için geçiş vergisi vardı. Bütün bunlara ek olarak, her Mecdelli erkek -tüm Yahudiler gibi- yetişkinliğe ulaştığında, Tapınak bakımı için gönüllü olarak vergi ödemek zorundaydı. Dolayısıyla, Mecdell'deki her ev, yıllık gelirinin en azından yüzde kırkını vergilere harcıyordu.

Romalı otoriteler, bu cömert ödemelerin insanların yaşam standardını yükseltmek için kullanılacağı gibi bir yalan söylemiyordu. Para ya da para yerine ödenen ürünler, doğruca Roma'ya gönderiliyor, İmparator'un kişisel hazinesine ekleniyordu. Askere alınma işine karşı çıkan da olmadı. Ödemelere karşı çıkmak, dayak ya da hapis cezasıyla karşılanıyordu. En büyük ceza, köle olarak Roma'ya götürülmekti.

Resmi vergilere gelince, Pilatus ve altındaki diğer memurlar, koparabildikleri her şeyi kendilerine saklıyorlardı. Vali, kendisinden öncekiler gibi, Yahudiye'ye geldiğinde boğazına kadar borç içindeydi. Karısı Claudia Procula'nın, İmparator Augustus Sezar'm torunu olarak yüksek pozisyonuna karşın, Pilatus kariyerinde yükselebilmek için eğlencelere ve rüşvetlere bol miktarda para harcamıştı. Yüksek düzeydeki memurları da aynı şekilde hareket etmişti. Harcamalarını çıkarmanın en çabuk yolu, bunu Yahudiler'den almaktı. Sonuçta, herhangi bir hizmetten yararlanan her Yahudi, bunun bedeli olarak "bahşiş" ödemek zorundaydı. Bu, orduya bedava yiyecek sağlama yükümlülüğünden muaf tutulmaktan yolculuk iznine mühür basılmasına kadar birçok farklı şey olabilirdi. Bir Yahudi yaşamını kazanmaya başlamadan önce, onay-

lanması gereken bir yığın yazılı belge vardı; ancak ondan sonra İmparatorluk içindeki en yüksek vergileri ödeyecek parayı kazanabilirdi.

Roma'dan tefeci gruplar getiren, Pilatus işi daha da ilerletmişti. Tapmak'ta iş yapanlardan farklı olarak, bu tefeciler gezgin olarak çalışıyor, gittikleri yerlerde vergilerini ödeyemeyenlere borç para veriyorlardı; bir yıl içinde geri ödenmek üzere yüzde elli faizle. Geri ödemeyi yapamayanlar, sahip oldukları her şeyi kaybediyorlardı; evlerini, sürülerini, topladıkları ekinleri. Ama bu açgözlü yağmacılar bile Galile'ye girmeye çekmiyorlardı; çünkü burada, başka yerlerde gösterdikleri acımasızlıkla kendileri karşılaşılıyorlardı.

Yılda üç kez, Yahudiler'in kutsal bayramlarında, Pilatus lejyonlarını yanma alarak yaklaşık yüz kilometrelik bir yolu aşıyor, Kudüs'e gelen hacılara Roma'nın gücünü hatırlatmak için gövde gösterisi yapıyordu. Bu dönemlerde Galile toprakları Romalı askerlerin ayak sesleriyle inliyor, atlann koşumlarının şakırtısı beş kilometre öteden duyuluyordu.

Ama bunun dışında Mecdelliler hiçbir cezadan çekinmeden, işgalcilere karşı nefretlerini açıkça gösteriyorlardı.

Bir hahamın aşırı vergilere karşı vaazlar vermeye başladığı haberi Mecdell'e ulaştığında, basit bir ilgiden daha fazlasını çekmesi hiç de şaşırtıcı değildi. Bu azizin İbrani-ce adı, "kurtuluşun oğlu" anlamına gelen İsa idi. On beş kilometre kadar güneybatıda bulunan bir mezradan, Nasıra'dan geliyordu ve bir marangozun oğluydu. Son nüfus sayımına göre, Nasıra'da 500'den az kişi yaşıyordu. Köyün kendisi, Akdeniz ile doğudaki dağlar arasında ge-

niş bir koridor oluşturan Esdraselon Düzlüğü'nü tepeden görüyordu. Tarih boyunca, Pers ve Makedonya'nın yanı sıra Mısır, Asur, Babil orduları, savaşa gitmek için bu düzlüğü aşmışlardı. Ama hiçbiri Roma lejyonları kadar uzun süre kalmamıştı.

Partizanlar etrafı saran tepelerden indiklerinde, Mecdelliler acaba onlara bu hahamın, İsa'nın, bekledikleri Mesih mi olduğunu sormuş olabilir mi? Ama o dönemde savaşçılar hiç şüphesiz ki daha çok dünyevi meselelerle ilgileniyorlardı. Tepelerde göçebe bir hayat sürüyorlardı. Ama Mecdell'de, fiziksel ihtiyaçlarını giderebiliyorlardı.

Kasabanın kuzey kapışırım içinde, Mecdell'in diğer kısımlarından ayrılan duvarlı bir bölüm vardı ve sadece dar, kemerli bir kapıdan giriliyordu. Gün içinde burası dışarıda olup bitenlere ilgisiz görünüyordu. Ama karanlık çöktüğünde, bazı erkekler gizlice bu duvarların araşma süzülüyor, içeride olan ve Kurtarılamaz Kadımlar diye adlandırılan Mecdell fahişeleriyle birlikte oluyordu.

Mecdelli Meryem de onlardan biriydi.

Fahişelik mesleğine sürüklendiği mi, yoksa isteyerek mi başladığı bilinmemektedir. Becerilerini Babil'in zevk saraylarından birinde öğrenmiş, yeterli paraya sahip olduktan sonra da evine dönmüş olabilir. Kasabanın genel durumuna bakıldığında, Mecdell'deki diğer fahişelerden çok daha yüksek bir düzeyde olduğu kesindir. Konuştuğu dil belirgin bir şekilde Kudüs aksanı taşıyor olabilir. Bazı Mecdelliler'in aksanları öylesine kötüydü ki evden uzaktayken asla toplum içinde Tevrat'tan bölümler okumazlardı.

Evi, Mecdcl'deki diğer evlerden daha geniş ve görkemliydi. Neredeyse kesin bir şekilde kendi evine ait olduğunu biliyoruz -Galile'de organize genelevler hâlâ nadirdi- ve bu yüzden, geceleri dar kapıdan girip taş döşenmiş bahçeden hızlı adımlarla geçerek binaya süzülen erkeklerin nüfuzlu ve muhtemelen Herodes'in maiyetiyle doğrudan bağlantılı kişiler olduğunu rahatlıkla düşünebiliriz: Bağlantıları yüksek Kudüs sosyetesine kadar uzanan, zengin seyyah tüccarlar.

O halde Mecdelli Meryem kesinlikle fiziksel açıdan çekici, hizmeti için oldukça yüksek bedeller talep edebilen bir kadındı. Güçlü ve karşı konulmaz bir bileşim olarak deneyimiyle gençliği için erkeklerin daha fazla para ödeyeceği düşünülürse, yaşının çok da ileri olmadığı ortadadır.

Muhtemelen evi müşterilerin rahatlamaya, en iyi şarapları içmeye ve hizmet görmeyi beklerken çeşitli meyvelerin tadını çıkaracağı, odun ateşinde pişirilmiş etleri midelerine indireceği şekilde hazırlanmış bir eğlence yeriydi.

Kabul odalarında lüks zemin döşemeleri ve gösterişli duvar halıları vardı. Alçak masalarda müşterileri nakit para yerine altın ve gümüş süs eşyalarıyla ödeme yapıyorlardı. Ama para akışı, duvarlarla çevrili sığmağının dışındaki göle akan nehir gibiydi. Grubundaki en gözde kadınlar da elbette ki zengindi.

Mecdelli Meryem'in günlük kıyafetleri, Taberiye'deki pazarlardan geliyordu. Ama çalıştığı zamanlarda, ya Kudüs'ten getirilmiş ya da zengin kervan sahipleri tarafından İstanbul (o zamanlar Constantinople), Atina ve hatta

Roma'dan getirilmiş en kaliteli elbiseleri giyiyordu. Bunlar ipekten veya pamuklu kumaştan yapılmış, altın örgülerle süslenmiş giysiler olmalıydı. Yazları sadece tek parçalı, yere kadar inen bir cüppe giydiğini tahmin edebiliriz. Ama kışları buna bir şal eklemesi gerekirdi. Elbisesinin altına daima pamuklu kumaştan yapılmış sutyen ve külot giyerdi.

Yazları ya da kışları -Galile'de iki mevsim vardı- hizmetkârları yünden veya ketenden yapılmış tunikler giyerdi. Ama ev işlerini yürüten ve personelle ilgilenen özel hizmetçisi, onun eskilerini giyerdi ve başka ayrıcalıkları da vardı. Mecdelli Meryem ile birlikte yemek yiyebilir, onun yatağının yanında uyur, hanımının kazancından belli bir yüzde alırdı.

Mecdelli Meryem'in ve hizmetkârlarının girip çıktığı özel kapı, binanın doğu tarafındaydı ve gölden esen meltemin odaları serinletmesine imkân sunuyordu. Kışları rüzgâr şiddetini artırdığında, pencereler ve kemerli kapılar kaim perdelerle veya yünden yapılmış tüllerle kapatılıyordu.

Müşteriler ön taraftaki küçük bir bahçeyi geçerek, avludan içeri giriyorlardı. Bir tarafta, kozalaklı ağaçların ve diğer çeşitli yeşilliklerin çevrelediği hizmetkâr müstemi-latı bulunuyordu. Yandaki kapı, mutfağa açılıyordu. Yemekler genellikle seramik kaplarda, odun ya da kömür ocaklarında pişiriliyor, et ve balık açık ateşte kızartılıyor-du. Şarap genellikle kadehlerle servis yapılmadan önce suyla karıştırılıyordu. Diğer her yerde olduğu gibi, Galile'nin de kendi seramik tarzı vardı; kolay kırılıyordu, ama fiyatları ucuzdu.

Mutfağın karşısında çok sayıda bekleme odası vardı ve hepsi kanepelerle, alçak sehpaarla döşenmişti. Burada müşteriler kendilerini Mecdelli Meryem'e götürecektikleri beklıyorlardı ya da gerçekten önemli biriyse, kendi süitinde Mecdelli Meryem'in gelmesini bekliyordu. Hizmetkârlar müşterilere ellerini ve ayaklarını yıkamaları için su getiriyor, arkasından yemekler ve şarap geliyordu.

Bekleme odalarının arka tarafında, Mecdelli Meryem'in hizmetini sunduğu geniş süit vardı. Yatak süitin tam ortasındaydı; çerçevesi ahşaptan yapılmış, saman ya da koyun yününden yapılmış bir şilteyi taşıması için üzerine deri bir tabaka yerleştirilmişti. Tabi ki bir yatak örtüsü ve uzun bir yastık da olacaktı.

Evin içinde diğerlerinde olduğu gibi bu oda da zeytin, balık ya da susam tohumundan yapılmış yağların yandığı lambalarla aydınlatılıyordu. Isınma ise kömür yakılan mangallarla sağlanıyordu.

Bir müşteri içeri girmeden önce Mecdelli Meryem'in özel hizmetçisine ödemeyi yapmalı ve ayakkabılarını çıkarmalıydı. Böyle bir kuralı çiğnemek, bir daha eve kabul edilmemek anlamına gelirdi.

Mecdelli Meryem'in özel dairesi, çalıştığı yerin arka tarafındaydı. Burada özel yatak odası, bir yemek salonu, kışın yağmur damlalarını toplayan ve kurak yaz ayları boyunca yetecek su kaynağı oluşturan bir havuz vardı. Yatak odasının girişinde, giysilerini sakladığı gömme dolaplar bulunuyordu. Onun pozisyonundaki bir kadının yüzünden fazla elbisesinin olması hiç de şaşırtıcı değildi. Yatağının altında ise en değerli hazinesi duruyor olmalıydı: Kazandığı parayı ve en değerli mücevherlerini sakladığı büyük bir demir sandık.

Profesyonel hizmetleri nispeten erken bitiyordu; müşterileri genellikle sabah şafakla kalkan ve akşam karanlığına kadar çalışan adamlardı. Ay Galile Denizi'nin üzerinde yükselmeden önce, kendisi yatağa girmiş olurdu. Sabahları geç kalkar, avluda oturarak evini ve bahçesini saran duvarların arkasından gelen günlük gürültüleri dinlerdi. Komşularından biriyle birlikte öğle yemeğini yer, müşteriler hakkında dedikodu yapardı. Öğleden sonra banyo yapar, hizmetçisi onun vücudunu yağla ovar, keselerdi. Sonra sıra masaja gelir, son olarak da el ve ayak parmaklarına oje sürülürdü. Bu işlemler bütün öğleden sonra sürerdi. Akşam erken saatlerde yemeğini yedikten sonra, Mecdelli'deki diğer fahişeler gibi, Mecdelli Meryem de bir kez daha gece için hazır olurdu.

Mesleğine başladığından beri yaşam tarzı bu olmuştu. Ama artık her şey değişmek üzereydi.

İsa hakkındaki söylentileri kendisi de duymuştu; bütün Galile'de giderek daha fazla tanınırken, Nasıralı vaaz vermek için merkezini de Kafarnahum olarak belirlemişti.

Bu şaşırtıcı bir karardı. Sürekli olarak kuru balık üretildiği ve kasaba neredeyse ağzma kadar balık stoklarıyla dolu olduğu için, oldukça berbat bir koku her yanı sarmış durumdaydı. Ama kasabayı sevimsiz kılan bir özelliği daha vardı: Evler bazalttan yapılmıştı ve bu yüzden de yazları içerisi oldukça kasvetli ve rutubetli, kışın ise çok soğuk oluyordu. Burası devrim başlatmak için akla gelecek ilk isimlerden biri değildi.

Yine de, oradan sadece göl kasabalarına değil, daha da ötesine yayılan haberler geliyordu. Nasıralı, bütün insanların girebileceği, kendilerini Roma'nın ve Herodes'in

pençelerinden kurtarabileceği bir krallık kurmayı planlıyordu; böylece hayatlarımdaki tüm sıkıntı ve baskı bitecekti.

Buna karşılık, bu iyi haberler O'nun kendi köyündeki sinagog tarafından hoş karşılanmamıştı. Nasıralı kendi planlarından söz ettiği gün, gelenekler her zamanki gibi yerine getiriliyordu. Önce cemaat salonda toplanarak -tabi ki erkekler ve kadınlar ayrı bölümlerde olmak üzere aralarına bir set çekilmişti- ilahiler söylemeye başlamıştı. Sonra geleneksel *talith* kıyafetini giymiş bir bilge, Tek Tanrı'nın duasını okumadan önce, Mozaik on emir tabletini okumuştur. Sonra sırada altı kutsama ilahisi vardı. Tören kapanıştaki duaya kadar olaysız bir şekilde devam etmişti.

Sonunda sıra Peygamber parşömenlerinin okunmasına geldi. Töreni yöneten haham bu parşömenleri iki elinde saygılı bir şekilde tutarak, cemaatteki erkeklerden birinin öne çıkmasını ve okumasını bekledi; kadınların bunu yapmasına izin verilmezdi. Yüz yetmiş beş parşömenin okunması üç yıldan uzun sürdüğü için, okuyacak olan her kişi önceden ezberlediği kısa pasajı ezbere tekrarlıyordu.

İsa öne çıkmış, hahamın elinde tuttuğu ve Yeşaya Peygamber'in Kitabı'nın bulunduğu parşömeni almıştı. Okuduğu pasaj kısaydı: *"Rab'bin Ruhu üzerimdedir. Çünkü beni yoksullara Sevindirici Haber'i yaymam için meshetti. Tutsaklara özgürlüğü, körlere gözlerinin açıldığını bildirmem için beni gönderdi; baskı altında ezilenleri özgür edeyim, Rab'bin kutlu kıldığı bağış yılını bildireyim diye."*

Sinagogda bu kelimelerden etkilenmeyen tek bir erkek, kadın veya çocuk olamazdı. Bu sözler, bir gün özgür-

lüğün geleceğini bir kez daha vurguluyordu. Hayatlarının sonuna kadar göremeseler bile, yakında gerçekleşecekti. Kesinlikle gerçekleşecekti.

Okumasını bitirdikten sonra, İsa'nın bir görevi daha yerine getirmesi, okuduğu kelimeleri yorumlaması gerekiyordu. Ama bunu yapmak yerine parşömeni tekrar katladı ve hahama geri verdi.

Bir süre sonra insanlar fısıldaşmaya, ondan yorum yapmasını istemeye başladılar. Sonunda İsa konuştu: *"Onun günü, kulaklarınızda çınlayan Söz'dür."*

Sonrasında olanlar, bütün Galile'de duyuldu. Galileliler'in diğer bir özelliği olarak doğal abartıyla birlikte, Mecdell'e ulaşana kadar bu sözler çarpıcı etkisini kaybetmedi.

Nasıra'daki sinagogda, şaşkın sessizlik yerini giderek artan bir öfke dalgasına bıraktı. Cemaatteki birbirlere dönerek İsa'nın kim olduğunu hatırlattılar: *"Bu Meryem'in ve Marangoz Yusuf'un oğlu değil mi?"*

Kesinlikle öyleydi. Ama İsa cemaati bir gerçeği unuttukları için suçlamaktan geri kalmadı: *"Doğrusu size derim ki hiçbir peygamber kendi ülkesinde kabul edilmez."*

Bu cesur sözler Mecdelli Meryem'in kalbinde bir şeyleri harekete geçirdiyse bile, Nasıra halkını öfkeliendirmekten başka bir etki yapmadı. Uzun zamandır bekledikleri kurtuluşu kendisinin getirdiğini iddia etmekle Tanrı'ya küfrettiğini söyleyerek İsa'ya bağışmaya başladılar.

İsa onların ruh halini anlayarak sinagogdan kaçıp, peşindekilerin elinden ve bir boğaza atılarak O'nu öldürme niyetlerinden zor kurtuldu.

Nasıra'dan ayrıldıktan sonra, Güvercin Vadisi'ni geçti

ve tepelerin eteklerinden yürüyerek inip Kafernahum'a ulaştı. Orada, insanlar Tann'nm sevgili Oğlu'nu gönderdiğine inanırlarsa, kurtuluşun yakın olduğunu bir kez daha duyurdu. Kafernahum'da kimse, bunun ne anlama geldiğini anlamadı. Ama Nasıralı'nın "otorite sahibi biri" gibi davrandığına karar verdiler.

Kasabanın sinagogunda, İsa ilk kez şifa güçlerini sergilemeye başladı. Yeşaya'nm bir bölümünü okuyup bitirirken, "şeytanların ele geçirdiği" söylenen bir adam bağırdı: *"Ah, Nasırdı İsa! Bizden ne istiyorsun? Bizi yok etmeye mi geldin?"*

"Susun, sizi şeytanlar, bu adamın bedeninden çıkın!"

Adam yere devrildi ve bir süre debelendikten sonra aniden sakinleşti. Bir süre sonra ayağa kalktı ve mucizevi bir şekilde iyileştiğini açıkladı. Cemaat için bu olanlar, zaten inandıkları bir şeyin kesin olarak kanıtıydı: "Şeytanlar tarafından ele geçirilmek" olarak tanımlanan sinirsel hastalıklar, özel güçlere sahip hahamlar tarafından iyileştirilebilirdi.

O şeytan kovma eylemi, İsa'nm Kafernahum'da kabul görmesini sağlamıştı.

Belki bir müşterisi ya da Mecdel'in pazar yerinden dönen bir hizmetkârın verdiği bu haber karşısında Mecdelli Meryem'in merakının aniden hayrete, sonra da heyecan ve yürek ısıtan bir umuda dönüştüğünü tahmin etmek zor değildir. Kaynak her ne olursa olsun, duyduğu şey Musa'nın kitaplarında yazan hikâyelerin görkemine eşitti. Burada ailesine, dostlarına ve diğer herkese mekânların en kutsalında, bir sinagogda hiç tereddüt etmeden meydana okuyan bir adam vardı. Onların öfkesinden kurtul-

duktan soma, aynı şeyi tekrar yapmakla kalmamış, üstelik şifa güçlerini de göstermeye başlamıştı.

Belki de avludaki ağaçlardan birinin gölgesi alfanda, Mecdelli Meryem tek başına oturup bu kişilik hakkında uzun uzun düşünmüş olabilir. Nasıralı'nın görkemli bir karizması olduğu açıktı. Kafernahum'daki insanların kalplerini kazanmayı ve böylesine ikna etmeyi başka nasıl başarabilirdi ki? Bunu kendi köyündeki insanlarla başaramamış olması hiç de şaşırtıcı değildi; Nasıralı, en iyi zamanlarında bile dik başlıklarıyla tanınırlardı.

Belki de daha sonra akşam serinliğinde, hizmetkârları akşamki iş için hazırlanmasına yardım ederken, Mecdelli Meryem onları insanların İsa hakkında neler söyledikleriyle ilgili sorgulamış olabilir. Nasıralı'nın sadece sıradan bir şifacı, hastalıkları iyileştirecek güçleri çok iyi anlayan biri olmakla kalmadığı konusundaki fısıltıların giderek arttığını öğrenmiş olabilir; sonuçta Galile çevresindeki hahamların birçoğu bunu zaten yapabiliyordu. Nasıralı bundan çok daha öte biriydi. Bütün peygamberler arasında en büyüğüydü; bu peygamberler arasında kurtuluş haberiyle özellikle yakından ilgili olduğu ve en politik tavırları sergilediği bilinen Elişa Peygamber de vardı.

Bu düşünceler Mecdelli Meryem'i heyecandan titretmiş olmalıydı. Diğer hiçbir peygamber, büyücü ya da rahip, Elişa'nın verdiği tanıma böylesine uymuyordu. Asırlar önce Tann'nm bir askeri olarak bir dizi kafir tannsıyla savaşmak için nereden geldiğini kimse bilmiyordu. Sonra yine gizemli bir şekilde dünyayı dolaşmak, insanlığın nihai kurtuluşunu görmek için bir gün dönmek üzere ortadan kaybolmuştu. Bu hikâyeyi her Yahudi çocukluğundan itibaren bilirdi.

GORDON THOMAS

Diğer peygamberlerden farklı olarak, Elişa onların umut sembolüydü. Her erkek bebeğin sünneti sırasında, Elişa için bir sandalye konur, onun çocuğu koruyacağına inanılırdı; kutsal günlerde düzenlenen yemeklerde Elişa için bir kadeh şarap doldurulur, içeri girebilmesi için bir kapı sembolik olarak açık bırakılırdı.

Acılarla geçen bütün o asırlar boyunca, Mecdelli Meryem'in ataları Elişa'nın bir gün geri döneceği inancını korumuşlardı. Onları kurtuluşa götürmek için geri döndüğünde, yanında Beklenen Kişi'yi, Mesih'i de getirecekti.

O halde, Mecdelli Meryem'in, Musa'nın insanlarını Mısır'dan kaçırmamasından beri hiçbir Yahudi'nin yapamadıklarını yapabildiğini iddia eden ve bir marangozun oğlu olan bu kişi hakkında daha fazla araştırma yapmaya karar vermiş olması, hiç de şaşırtıcı değildir. İnsanlarının uzun ve heyecan verici tarihlerinde, başka hiçbir kişilik Nasıralı kadar kehanetlere uygun düşmüyordu. Büyük savaşta Goliath'ı kolayca yenen Kral Davut bile, Nasıralı'ninkilere benzer vaatlerde bulunmaktan çekinmişti.

O'nun gelişi, sadece Galile'de değil, bütün Yahudiye'de tanınan ve saygı duyulan bir adam tarafından önceden haber verilmişti: Vaftizci Yahya tarafından.

Onun hikâyesi, çok önemli bir şeyin zaten gerçekleşmiş olduğunun daha da büyük bir kanıtıydı.

II. BÖLÜM

ARDIMSIRA GELİN

3

Hikâyeyi anlatırken, herkes değişmez bir şekilde Zeke-riya'nın Yahya'nın babası olduğunu söyleyerek başlar. Nasıra'nın yakınlarında, yaygın olarak koyun yetiştirilen bir köyde doğduğu ve bu köyde, bir zamanlar Davut'un Goliath'ı öldürdüğü söylenen tarihi yamaçlarda yürümüş olan tek bir çoban bile olmadığı söylenir.

Onlar gibi, Davut da bir çobandı ve Samuel gelip onun koyunlarını yağla kutsayana kadar, sekiz kardeşten en küçüğü olarak sıradan, hareketsiz bir hayatı vardı: "*O günden sonra Tanrı'nın Ruhu Davut'un üzerinden eksik olmadı.*" Ama tarihte yer almasını sağlayacak olan olayı yaşamasına daha çok vardı. Ağır göğüs zırhı ve birçok adamın hayatlarında kaldırmadığı kadar büyük bir kılıcı olan Filistin devi Goliath, İsrail ordusunun önünde korkutucu bir görüntü oluşturunuyordu. Henüz bir çocuk olan Davut yaklaşan savaşın yapılacağı yere geldiğinde, Goliath ile teke tek dövüşmesine izin vermesi için kralı ikna etti. Aklına başka çözüm gelmeyen ve belli ki Davut'un inancım-

dan etkilenen kral, buna izin verdi. Elinde çoban sopası, bir sapan ve cebindeki beş düzgün taşla, Davut savaş alanına doğru yürüdü. Bütün İsrail'de, bundan sonra olanları anlatamayacak tek bir çocuk bile yoktur: Goliath şaşkınlığını alaycı bir kahkahayla ifade etti; zırhının şangırtıları arasında savaş alanına ilerledi; Davut sürekli olarak dönüp duruyor, Goliath'ın kılıcının mesafesine girmemeye dikkat ediyordu; ıskaladığı her seferinde, Goliath'm öfkesi artıyordu. Sonra, Davut koyununa zarar veren bir köpeği kovar gibi güvenli bir şekilde sakince durarak, sapanına bir taş yerleştirdi ve inanılmaz bir isabetle, Goliath'ı iki gözünün ortasından, miğferinin bittiği noktayla burun zırhının başladığı yer arasındaki küçücük açıklıktan vurdu. Goliath dengesini kaybederek şaşkın bir şekilde yere devrildi. Davut ileri atıldı, devin kılıcını iki eliyle birden kavradı ve tek bir darbeye, Goliath'm kafasını uçurdu. Filistinliler döndükleri gibi arkalarına bile bakmadan kaçmaya başladılar. Bu olaydan sonra, Davut'un adı en büyük İbrani kahramanları arasında anılmaya başladı.

Olayı izleyen yıllarda, Davut'un hayatı en az o günkü kadar etkileyiciydi. Daha sonra kralın kızlarından biriyle evlenince, kralla arası bozuldu. Karısının yardımıyla, kralın idam birliğinden kaçmayı başardı ve bir kaçak olarak dağlarda yaşamaya başladı; bu süre içinde asla aynı mağarada iki gece geçirmedi. Zaman içinde kralın öfkesinden kurtulmayı başaran başka kaçaklarla bir araya geldi ve onları ölümcül bir gerilla ordusu haline getirdi. Davut'un çapulcuları, kralın üstün ordusuna karşı tekrar tekrar savaştı ve asla yenilmedi.

Kral, kızını başka bir adamla evlendirerek intikam aldı. Buna karşılık Davut da başka bir kadınla, sonra bir başkasıyla daha evlendi. Ama evcimen bir hayat için fazla zamanı yoktu. Davut kendisini kralın ölümüyle sonuçlanan bir savaşın içinde buldu. Ülke, güneyde Yahudiye ve kuzeyde İsrail olmak üzere ikiye bölündü. Davut ordusunu tekrar toplamaya kararlıydı ve bunu gerçekleştirmesi yıllarını aldı. En büyük planı, Kudüs'ü bütün Yahudi halkının kabul edeceği bir başkent haline getirmektir. O zamana kadar şehir Yahudi topraklarında pagan bir toplum olarak kalmayı başarmıştı; burası, üç tarafı vadilerle çevrili bir tepede kurulmuş, fethedilemez bir kale idi. Davut başarılı bir gece saldırısıyla şehri aldı; bu, tekrar birleşen halkının yeni kralı olarak ilk ve en büyük başarısıydı.

Bundan sonra Kudüs'ü bir dini merkez haline getirdi. Ardından krallığının sınırlarını genişletmeye başladı; sonunda krallığı kuzeyde Şam'a, doğuda Arabistan Çölü'nün sınırına, güneyde ılık körfez kıyısına ve batıda Akdeniz sahiline kadar uzandı.

O unutulmaz dönemde, Davut halkının o zamana dek izlediği en büyük kral haline geldi; emrindeki ordunun ne sayı ne de beceri açısından bir benzeri vardı. Ama imkânsız gibi görünen bir şeye ulaşmaya çabalamakla geçen hayatı, arkasında izler bıraktı: Davut ciddi melankoli krizlerine girmeye başladı. Davut sonunda yerine Süleyman'ı geçirme zamanının geldiğine karar verdi: *"Davut, ona Tanrı'nın emirlerini izlemesini ve güçlü olmak, kendini insan gibi göstermek için doğruluktan ayrılmamasını tembihledi. Sonra da kendi atalarına katıldı."*

Asırlar boyunca Davut'un özelliklerine sahip birçok

erkek ve kadın tarih sayfalarından gelip geçti: Onun fiziksel gücü, pazarlık konusundaki kurnazlığı, tutkusu ve şefkati, ailesine, şiire ve müziğe olan düşkünlüğü, inancı ve alçakgönüllülüğüyle eşdeğerdeki cesareti.

Yaşadıkları köyde bu özelliklere Zekeriya'nın karısının da sahip olduğunu düşünen çoktu. Köy halkı içinde soyunun Davut Kraliyet Soyu'na dayandığını kanıtlayabilecek tek kişi oydu. Dahası, babasının soyu da yirmi dört kuşak önce Tapmak hizmetinde çalışan Aaron'un oğullarına dayandırılabilirdi. Bütün bunlar, kadının fazlasıyla saygı görmesini sağlıyordu. Adının (Elizabeth) İbranice'deki anlamı "*Tanrı benim yeminimdir*," şeklindeydi ve hayatı boyunca asla bu adı yalanlayacak bir şey yapmamıştı.

Zekeriya -İbranice'de anlamı "Tanrı'nın hatırladığı"-da aynı derecede saygındı. Onun da soyu kuşaklardır rahiplere dayanıyordu ve bu kişiler Kanun'un en sadık nöbetçisiydiler. Zekeriya zaman zaman Kudüs'e gider ve Tapmak'ta hizmet ederdi. Karısı da daima onunla giderdi.

Tapmak'ta birçok kez adak adamış olmalarına karşın, hayatları boyunca çocuk sahibi olamayacaklarını anlayacak kadar uzun süredir evliydi. Her kutsal günde avludaki sunağa gider ve adak rahiplerinden birine bir güvercin verirlerdi. Kuşun büyük ve açık ocakta yandığını gördükten sonra, sinagogun yanındaki evlerine dönüp, bir çocuk sahibi olmak için dua ederlerdi.

Kısırlıkla geçen o uzun yılların son dönemlerinde, Elizabeth bu hüsrânını genç bir akrabası ile paylaştı; bu kişi, Nasıralı marangoz Yusuf'un karısı Meryem idi.

Meryem henüz çok gençti. Bir araya geldiklerinde, iki

kadm da Elizabeth'in birçok kısır kadının izlediği bir gelenek olarak Tapmak'ta güvercin adamayı ve çocuk için dua etmeyi sürdürmesinin doğru olduğuna tekrar tekrar karar veriyordu.

Bir kez daha Zekeriya'nın Büyük Sunak'ta hizmet etme sırası geldiğinde, hayatlarını sonsuza dek değiştirecek bir olay yaşadılar.

Zekeriya o zamanlar yetmiş yaşlarındaydı ve Yahudiye'nin iklimi düşünüldüğünde yaygınlığı doğal olan romatizma rahatsızlığından yakınıyordu. Ama dini törenlere olan sadakatini asla kaybetmediği kesindi: Adak törenleri, antik duaların okunması, adaması için kendisine kuş ve başka hayvanlar verenlerin üzerine doğru tüten baharatlı duman, hayatının ayrılmaz parçalarıydı.

Büyük Sunak etrafındaki, alevler tüm Kudüs'ten görünebilsin diye Tapınak duvarlarının üzerine yükselen on iki metrelik parlak taştan yapılmış kare duvarlara defalarca tırmanırdı.

Roma daha küçük bir köyken kendisi ticaret merkezi olan Kudüs, hâlâ zengin bir şehirdi ve hiçbir şey bu önemini azaltamazdı. Bütün Yahudiler, şehrin ve her birinin hayatları boyunca bir ya da iki kez ziyaret ederek Tanrı'ya şükranlarını sunması gereken bu tapınağın korunması için, yıllık vergi öderlerdi.

Bu düzenli dünyada, rahipler güçlü ve saygın bir yere sahiplerdi. Tapınak işleriyle uğraşır, müzik sağlar, temizlik için su taşır, törenleri yönetirlerdi, ama dini doktrinler ya da uygulamalar üzerinde herhangi bir otorite ya da eğitimci rolüne sahip değillerdi. Bu, din öğretmenleri olan hahamlara ait bir görevdi; Musa, Yahudilik inancının çok-

memesini ve yozlaşmamasını sağlamak için en iyi yolun bu olduğunu düşünmüştü.

Zekeriya böyle bir sistemde doğmuş, bütün hayatım buna göre yaşamıştı. Tören cüppesi içinde saygın bir fiğürdü; Tanrı'nın kutsanmış hizmetkârı olarak kutsal görevleri yerine getiriyordu. Büyük Sunak'ta yapılan törenler, Roma ordusunun bu bölgedeki dev karargâhı Antonia Kalesi'nde yapılanlardan çok farklıydı. O duvarların içinde gerçekleştirilen kurban törenleri, pagan tanrıları içindi. Oysa Büyük Sunak'ta yapılanlar, Gerçek Tanrı adınaydı.

Zekeriya, uzun bir günü bitirmek üzereydi; alışıktığı gibi hayvanların adanmasıyla ilgili görevlerini yerine getiriyordu. İşte o anda, zaman içinde Mecdell'e kadar haberi gidecek olan bir olay gerçekleşti.

Mecdelli Meryem, bu haberlerden etkilenmeden edemezdi; Tanrı'nın gerçekten gizemli yöntemleri olduğunu gösteren, inkâr edilmez kanıtlardı.

Olaylar, Zekeriya tapmağın altındaki basamakları inerek, buğday ve arpa kekleriyle rahipler için kutsal ekmek hazırlayan fırıncıların, kendi atölyelerinde çalışan parfüm ustalarının, örgücülerin ve boya yapımcıların, demircilerin yanından geçerken gerçekleşti. Görünmez ve büyük bir güç, onu yüzlerce insanın gölgeler, gürültü ve itiş kakış arasında çalıştığı bir yeraltı kompleksine inmeye zorlamıştı. Bazıları, hiç şüphesiz, cüppesinin eteklerini sürüyecek yanlarından geçen rahibi görünce, saygıyla eğilmişlerdi. O sırada, Zekeriya soluğunu kesen bir olay yaşadı. Adımları yavaşlarken, ağzı açılıp kapandı, ama hiçbir ses çıkaramadı.

Alevlerin geceye doğru yükseldiği Sunak Avlusu'na geri dönerken, Zekeriya eteklerini tutarak yürüyor, tökezeleyip düşmemek için çaba harcıyordu. Olardan en çok güvendiği insanla, kansıyla paylaşmalıydı.

Ama karşılaştıklarında, hâlâ konuşmakta zorlanıyordu. Neredeyse umutsuz bir şekilde, Zekeriya bir balmumu tablet kaptı ve bir şeyler yazdı. Yazdığı kelimeler, ikisinin de tarihte önemli bir yer almasını sağlayacaktı: **"Bir melek benimle konuştu."**

Hayatını Tapmak duvarları arasında geçirmiş bir rahip için bu Tann'ya küfür anlamına geleceği için kocasının güvenliğinden ve akıl sağlığından endişe eden Elizabeth, Zekeriya'yı hemen eşeklerin beklediği yere götürdü; böylece, doğruca evlerine uzanan yolculuklarına başladılar.

Galile'ye dönerken geçirdikleri üç uzun gün ve gece boyunca, yolculuk daima tehlikeli ve zordu; tepeler, tefeciler, vergi toplayıcılar ve Partizanlar ile doluydu. Molath önderliğindeki askerler, kendi insanlarını soymaktan ve hatta karşı koyanları öldürmekten çekinmiyorlardı.

Zekeriya ve kansı nihayet evlerinin güvenli ortamına ulaştıklarında, hâlâ tek kelime konuşamıyorlardı. Elizabeth sıra dışı bir iddianın yazılı olduğu balmumu tableti sıkı sıkı tutuyordu: Tann'nın bir meleği, kocasma görünmüş, onunla konuşmuştu.

Hikâye yeterince önemli ve şaşırtıcıydı, ama şimdi gerçekten mistik bir hal almaya başlıyordu.

Avluyu telaşla geçip eve girdiklerinde, Zekeriya balmumu tableti aldı ve Tann'nın kanatlı habercisinin Tapınak'ta kendisine söylediği şeylerin geri kalanını yazdı.

İsrail halkı, asırlar boyunca melekler tarafından korun-

duklarına inanmıştı. Yahudiler için melekler, Tann'nın iradesinin araçlarıydı; O'nun emirlerini taşıyor, O'nun mesajlarını ulaştırıyorlardı. Aralarında en büyük ikinci melek, Cebrail idi. Cebrail'den üstün olan tek melek, Mikail idi ve bu ismin İbranice anlamı *"Tanrı gibi olan"* şeklindeydi. Mikail, İsrail'in özel olarak görevlendirilmiş koruyucusuydu. Bu seçkin pozisyonu, Musa'yı cinayetle suçlayan ve gömülmeye bile değer olmadığı iddia eden Şeytan'ı yendikten sonra kazanmıştı. Mikail'in ve meleklerinin Şeytan'ı ve sürüsünü önlerine katarak Cennet'ten nasıl kovduklarının heyecan verici öyküsünü anlatamayacak tek bir Yahudi çocuğu bile yoktu.

Zekeriya, yazdıklarını kimselere gösterdi:

"Korkma Zekeriya, çünkü duaların işitildi. Eşin Elizabeth sana bir oğul doğuracak, adını Yahya koyacaksın. Sana sevinç ve kıvanç getirecek. Onun doğumuna çok kişi sevinecek. Çünkü Rab'in önünde yüce bir kişi olacak. Şarap ve alkollü içki kullanmayacak. Daha annesinin karnındayken Kutsal Ruh'la dolu olacak."

Elizabeth'in kendini tutamayarak verdiği tepki, hikâyeye daha insancıl bir özellik kattı. Önce nasıl inanmadığını, sonra da nasıl ağlamaya başladığını dostlarına anlattı. Komşuları ve dostları, ona Zekeriya'nın karşılaştığı meleğin adım bile bilmediğini sordular.

Zekeriya balmumu tablete meleğin adım yazmıştı: Cebrail.

İşte o zaman, Elizabeth Kutsal Metin'de meleklerin insanlarla konuşabildiği konusunda yazanların doğruluğunu anlamıştı. Kimse, hatta kocası bile, Cennet'ten gelen konuya böyle bir isim vermeye cesaret edemezdi.

Cebrail, normalde vizyonları yorumlayan melekti. Ama Zekeriya'nın titreyen ellerinin yazabildiği kadıyla, Cebrail doğacak olduğunu müjdelediği Yahya için şöyle demişti:

"İsrailoğulları'nın birçoğunu Tanrı Rab'be döndürecek. O'nun önünde ruh ve güç bakımından İlyas Peygamber gibi yürüyecek. Babaların yüreklerini çocuklara, söz dinlemezleri doğru kişilerin anlayışına döndürecek. Rab'be hazırlanmış bir halk yetiştirmek için."

Başmelekle bu karşılaşma, Cebrail'in uyarısıyla sona eriyordu:

"Şu anda dilin tutulacak ve bunlar oluncaya dek hiç konuşamayacaksın. Çünkü saptanan vakitte yerine gelecek olan bu sözlerime iman etmedin."

Köydeki insanlar bu olayın haberiyle sarsılmış ve şaşkına dönmüşlerdi. Çoktan yaşlanmış olan Elizabeth, nasıl olur da bir çocuk doğurabilirdi? Tann'nın rahmetiyle dolu olduğu şüphe götürmese de, neden Cebrail onu seçmişti? Köyde kısır, ama yaşlan daha genç olan başka kadınlar da vardı.

Ama haftalar geçtikçe, Elizabeth'in gerçekten de hamile olduğu açıkça ortaya çıktı. Komşularının ve dostlarının şaşkınlığı önce hayrete, sonra da mutluluğa dönüştü. Yeni bir yaşam her zaman hoş karşılanırdı. Elizabeth'in hamileliğinin altıncı ayında, Nasıralı marangozun karısı Meryem, oraya geldi.

Dinsel ateşin yüksek olduğu bir çağda, Meryem basit ve sade inancıyla tanınırdı. Komşuların onun hakkında bildiği kadıyla, kendisinin bir gün Tanrı'ya özel bir şekilde hizmet edeceği yönündeki iddiasını gözden kaçırmamışlardı. Basit ve doğrudan tavnıyla, Meryem bu rolün

ne olacağı konusunda en küçük bir fikri olmadığını, ama kocası Yusuf hâlâ hayattayken gerçekleşeceğini söylemişti. Onun dışında bir şey bilmiyordu.

Ama şimdi, sinagogun gölgesinde otururken, kendisinin de hamile olduğunu ve Cebrail'in kendisiyle de konuştuğunu söyleyerek, komşulan şaşırtmıştı. Başmelek ona şöyle demişti: *"Çünkü Tanrı katında olanaksız hiçbir şey yoktur."*

Yusuf'un yaşı ilerlemiş olduğu için, Nasıra'daki kem gözlerden ve kötü dillerden uzak durmak adma Elizabeth ile kalmaya gelmişti; insanlar çocuğun Yusuf'tan olamayacağı ve Meryem'in bir eşin işleyebileceği en büyük günahı işlediği konusunda fısıldaşıyorlardı: Sadakatsizlik.

Akrabasının yanında, çok daha anlayışlı bir topluluğun içine girmişti; Elizabeth'in yaşadıklarını gördükten sonra, köylüler Meryem'in de şaşırtıcı açıklamalarını duyduklarında kolayca inanmışlardı:

"Canım Rab'bi yüceltir ve ruhum Kurtarıcım Tanrı'da kıvanç bulur. Çünkü o alçakgönüllü hizmetçisinin durumunu gördü. İşte bundan böyle bütün kuşaklar bana mutlu diyecekler. Çünkü güçlü Tanrı benim için yüce işler yaptı. O'nun adı kutsaldır."

Bu sözlerle, o zamana dek dünyanın tanımadığı genç bir kız, sonsuza dek insanoğlunun tövbekârlığını simgeleyecek olan yerini hazırlamıştı. O, hâlâ Tanrı kelimesini kabul etmeye hazır olan kişinin sembolüdür. Onun için başka hiçbir şeyin önemi yoktu. Bir an için durup neden seçildiğini düşünmedi bile. Hissettiği korkular vardıysa da -belki inanamazlık daha doğru bir kelime olabilir- Cebrail'in ona söyledikleri ve vaat ettikleriyle çoktan kaybolmuştu bile. Önsezileri nihayet haklı çıkmıştı.

Üç ay soma, Elizabeth gürültücü, ateşli bir oğlan doğurdu. Zekeriya oğlunun banyosuna yardım etti ve tenini sertleştirmek için vücudunu tuzla ovdu. Sekizinci günde, çocuğu sünnet etti ve adını bir tablete yazdı: Yahya.

İşte o anda Zekeriya yeniden konuşabilmeye başladı.

Birkaç ay sonra, Meryem de oğlunu doğurdu. O da oğluna İsa adını verdi.

Her Yahudi annenin yapması gerektiği gibi, Meryem de doğumdan soma kendini temizledi. Ancak ondan sonra Yusuf ile birlikte bebeği Kudüs'e götürüp Tann'ya adak sundular. Bu geleneğin anlamı, çocuğu Tanrı'dan teslim almaktır.

Tapmak, bir kez daha tarihi bir karşılaşmaya tanıklık edecekti. Kudüs'te, Simeon adında bir adam vardı. Dürüst ve inançlı biriydi. İsrail'in kurtulacağı günü bekliyordu. Tanrı'nın Mesih'i'ni görmeden ölmeyeceği, Kutsal Ruh aracılığıyla kendisine bildirilmişti. Simeon çocuğu kucağına aldı ve şöyle dedi:

"Ey egemen Rab, verdiğin söz uyarınca, artık uşağını esenlikle bu yaşamdan ayırabilirsin. Çünkü gözlerim kurtarışını gördü. Tüm insanlığın önünde hazırladığın bu kurtarış, uluslara Tanrı açıklamasını sağlayan ıstık ve halkın İsrail'e yüceliktir."

Çocuğu annesine geri verirken, Simeon otuz yıl soma Mecdelli Meryem'in Mesih'in Kafername'a gelişi üzerinde başkalarından daha fazla düşünmesine neden olacak kehanetini açıkladı: *"İşte bu çocuk, İsrail'de birçoklarının düşmesi ve kalkması içindir."*

O yaşlı adamın sözleri -Simeon hakkında daha fazla bilgi yoktur- İsa'nın ölümsüz tarihöncesi çağında gelir.

O'nun doğumu, Eski Ahit'te Mesih'in gelişiyile ilgili verilen mesajların hepsinin gerçekleşmesidir. Bu antik metinlerde, Mesih'in bir bakireden doğacağı, Tann'nm Hizmet-kârının tüm insanlığın günahlarını temizlemek için kendi yaşamını sunacağı bildirilmiştir. Üstelik sadece kendi insanları değil, paganlar da O'nu beklemektedir. Romalı tarihçi Tacitus, şöyle demiştir: *"Yahudiye'den, dünyanın efendisi ve yöneticisi gelecektir."*

Dünya bir daha asla aynı yer olmayacaktır. Artık ikiye bölünmüştü: O'nun doğumundan önce ve arkasından gelen O'nun doğumundan sonra. Bu ayrımla, İsa diğer tüm peygamberlerden farklı olduğunu da göstermektedir. Onlar yaşamak için doğmuşlardır. O ise ölmek için gelmiştir. İsa için ölüm, başlangıçtan beri vardı; O'nun doğumunun tek ve baskın nedeni, buydu; kurtarılabilecek olan başkaları için ölmek. *"Gözlerim sizin hazırlandığınız kurtuluşu gördü."*

Hiçbir ölümlü insan, böyle bir vaatte bulunamazdı. Ama İsa daha annesinin kollarındayken, dünyayı bir seçim yapmaya davet ediyordu: O'nu Gerçek Tanrı olarak kabul edecek ya da reddedeceklerdi. Bunun ortası olamazdı. Kabullenmeyle, O'nun günahı yok etmesi, ölüm korkusunu silmesi garantilenecekti; bu, sonsuz bir kurtuluş vaadiydi.

Sunulan seçeneği ilk gören kişi, Simeon olmuştu. Kendisi daha günahsızken, İsa insanlığın günahkârlığının bir sembolü gibi doğmuştu. Bu günahsızlıkla, diğer tüm günahları silebilecekti. Dünyevi hayatının son günlerini yaşayan yaşlı adamla bezlere sarılmış yeni doğmuş bir bebeğin karşılaşmasındaki görkemli vaat buydu. Bu karşılaş-

mada, Tann'nm O'nun admı doğum anında tüm erkek, kadm ve çocukların ruhlarına yazdığı kamtlanmıştı.

Elizabeth ve Meryem'in hamileliğim saran olaylar böylesine ilginç ve önemli olmasın karşın, iki kadm başka hiçbir açıdan eşsiz değillerdi. Yunanlılar, Perseus'un Zeus tarafından hamile bırakılan bakire Danae'den doğduğu için yüce bir güce sahip olduğuna kesinlikle inanıyorlardı. Aynı ulu Tann başka bir oğlun daha babası olmuştu; bu kez Acame adındaki ölümlü bir kadındı ve Zeus, onun kocasının biçimine bürünmüştü. Çocuğun adı Herkül idi. Aeneas, normal bir insanla Tanrıça Afrodite'in oğluydu. Achilles, bir ölümlüyle evlenen Nereid'in oğluydu. Rhea Siliva aşığı olarak Mars'ı seçtiğinde, Remus ve Romulus doğmuştu. Daha yakın zamanda ise Plato, Aristo ve hatta Büyük İskender -Şam'a giderken Mecedel'den geçmişti- gibi insanların da ilahi köklerden geldiklerine inanılıyordu.

Bütün bu olaylar, ancak gerçek inanç sayesinde kabul edilebilirdi. Sonunda Yahya ve İsa'mn doğum haberini duyduğunda, Tann onlann güçlü olması ve inanç sağlaması için böylesine gizemli bir şekilde doğmasını istediğini Mecedelli Meryem'in düşünmediğini kim savunabilir?

Otuzuncu yaşına yaklaştığında, Yahya dindar bir keşiş hayatı sürüyor, deve derisi giyiyor, yuvasından ayrılıp yollara düştüğünden beri sadece yaban balı ve akasyalarla besleniyor, doğudaki Ürdün Nehri kıyılarına doğru ilerliyordu. Hayatının erken zamanlarında anne-babası öldükten sonra, dünyevi konfora ilgi duymayan bir adam

haline gelmişti. Ürdün kıyılarına ulaştığında, vaazlarım vermeye başladı.

Yahya'nın vaazlarma başladığı yıl, yeni Roma valisi Pontius Pilatus geldi ve Yahya, Tanrı'nın kullarının hâlâ baskı ve esaret altında olmasıyla ilgili ilahi öfke hakkında konuşmaya başladı. Aynı zamanda Hüküm Günü'nün yaklaştığı konusunda da uyarıyordu. Tövbe etmeyi bilmeyenler perişan olacaktı. Bu tövbe ve temizlik, ancak Ürdün'ün sularında yıkanmakla gelebilirdi.

Böyle bir vaftiz töreni hiç de yeni değildi. Hindistan'da, Brahmanlar hastalıklar gibi kötülüğün de Ganj Nehri'nin kutsal sularıyla yıkanıldığı taktirde geçebileceğine inanıyorlardı. Musevilik'te de su kullanmak, genel olarak kabul edilmiş bir temizlik yöntemi idi.

Ama Yahya'nın vaftizi çok farklıydı. Adi bir dünyadan tamamen ayrılıp, yepyeni bir saflığa geçmeyi sembolize ediyordu. Onun vaftiz yöntemi, Cennet Krallığı'na girmek için şart olan bir şeydi.

Yahya bir süre Kudüs yolundaki kervan duraklarında vaazlar verdi ve insanları vaftiz etti; bu yerler, beş kuyunun etrafında toplanmış harap kulübelerdi ve adına "bahar yeri" deniyordu. Daha sonra biraz daha güneye indi ve Bethabara adında bir yere geldi; burada Yahudiye ve Pera arasında gidip gelen tekneler vardı. Burası aslında çok da uygun bir yer değildi, çünkü kış mevsimlerinde Ürdün taşardı. Yahya akıntıyı bir mil kadar daha izledi ve sonunda aradığı şeyi buldu: Temiz, her türlü pislikten arınmış bir su kaynağı.

Orada, Mesih'in gelişini haber vermeye başladı. Ürdün sularında dikilerek, güçlü kollarım cennete doğru kaldıra-

rak, baskıcıların ve zaümlerin elinden kurtulmayı hayal eden tüm Yahudiler'in bir umut sloganı haline gelen sözleri karmakarışık sakallarının arasından mırıldandı.

"Ben sizi suyla vaftiz ediyorum. Ama benden güçlü olan geliyor. Ben O'nun çarıklarının bağlarını çözmeye bile layık değilim. O sizi Kutsal Ruhla ve ateşle vaftiz edecek."

Ona gidenler için, Yahya önemli bir kahramanı hatırlatıyordu: İlyas'ı. Sert mesajı -tövbe edin- kulaklarında çınlayarak nehir kıyısından ayrılanlar, Kutsal Metin'de Yahya'nın bir tanımını bulmakta gecikmiyorlardı:

"Çölden bir ses yükseliyor, Rab'bin yolunu hazırlayın, O'nun geçitlerini düzleyin. Her koyak doldurulacak. Her dağ, her tepe alçaltılacak. Eğri olan düzeltilecek, sarp yollar düzlenecek. Herkes Tanrı'nın kurtuluşunu görecektir."

Ama beklentilerin yanlış yönde gelişmesini istemeyen Yahya, ısrarla vurgulamaya devam ediyordu: *"Ben çölden gelen o sesim,"* veya *"Benden güçlü olan geliyor,"* diyerek.

Gelen kişinin politik bir figür olmadığını vurgulamak için, Beklenen Kişi'nin insanları öncelikle kalplerinde ve pişmanlık duygularıyla serbest bırakacağını bildiriyordu.

Ama temeldeki mesaj şüphe götürmez bir şekilde kahramanlığı vurguluyordu; kolayca yanlış anlaşılabilirdi de açıktı. Ürdün Irmağı'nın çamurlu kıyılarına gelerek sabırlı bir şekilde vaftiz edilmeyi bekleyenlerin sayısı arttıkça, duydukları tek şey de Mesih'in gelişiyi ilgili mesajlar oluyordu.

Yahya'nın, vaftizin sunduğu şeyin Yahudiler için yeni bir şey olması yanında, onun gelmekte olan Mesih ile bağlantısı hiç de yeni bir kavram değildi. İsrail'deki her kral, resmi olarak göreve başlamadan önce yağla meshedilir ve

Mesih olduğu söylenirdi; yani Kutsanmış Olan. Davut bu konuda kendim kamtlayan bir kraldı ve görevini aşkla, romantik bir tutkuyla yerine getirmişti. Asırlar boyunca, Kutsanmış Olan bir gün Yahudiler'i işgalcilerin zorbalığından kurtaracak olan kişiyi sembolize etmişti. Davut'un soyu bu vaadi yerine getirirken, ondan soma gelenler için aynı durum geçerli olmamışta. Özellikle Herodes ise, aralarında en nefret edileniydi, çünkü Roma'nın bir yaratığından öte değildi. Yahya'nın vurguladığı Kutsal Me-tin'de, Davut'un bir kez daha İsrailoğullan'm kurtarmak için geleceği tekrar tekrar anlatılıyordu. Bu kehanetlere göre, Mesih onun soyundan gelen biri olacaktı.

Bir yıl kadar önce, İsa doğduğu yerden çıkarak Yahya'nın vaftiz törenleri sürdürdüğü Ürdün Irmağı kıyılarına yürümüştü. İkisi buluştuktan ve yüz yüze geldikten soma olanların birçok tanığı vardı.

İkisi bir araya geldiklerinde, kalabalık bu anın önemini bilircesine sessizleşmişti. İsa vaftiz edilmek istediğini belirttiğinde, sessiz bir onayla karşılanmıştı. Yahya'nın cevabı, belli bir kesinlik içeriyordu: İsa'yı vaftiz edecek olan kişi kendisiydi.

İsa, kehanetin doğumuyla başlayan bir yönünü daha gerçekleştiriyordu. Kendisini tüm insanoğlunun günahlarıyla tanımlıyor, İlyas'm kehanetlerini doğru çıkarıyordu.

İsa'nın hiçbir günahı yokken, kendisini "*İnsan Oğlu*" adıyla tanımlıyor, hiç çekinmeden suçlan benimsiyordu. Ürdün'ün bulanık sularına girerken, sunduğu kurtuluş saflığını simgeliyordu. Vaftiz eylemi, O'nun günah kurbanlarına sunmaya söz verdiği kurtuluştı; çünkü, ancak

o zaman onlan durumlarından kurtarabilirdi. Bu vaftiz, O'nun özel yaşamını bitirdi ve peygamberlik dönemini başlattı. Böylece insanın fiziksel dünyasına tam olarak girmişti. Ama aynı zamanda, Yahya tarafından vaftiz edildiğinde, İsa Tann'nın dünyaya inmiş haline dönüşmüştü.

Birlikte sudan çıkarlarken, oradaki insanlar beyaz bir güvercinin havalandığını ve bir an havada asılı kaldığını gördüler. Kuş kısa bir süre kanatlarını çırpıttıktan soma, İsa'nın omzuna kondu. Soma, tekrar havalanırken, kalabalık belirgin bir ses duydu: "*Sen sevgili oğlumsun; sende hoşnutum.*"

Bu saygılı sessizlikte, kalabalık İsa'nın kuzeni Yahya ile birlikte mağaraya girişini izledi. İki adam arasında konuşulan duymak için kalabalık, mağaramın girişine yaklaştığında, az önce tamk oldukları sıra dışı olay için bir açıklama bekledikleri şüphesizdi.

Aralarında Andreas, yalanda Petros adıyla anılmaya başlanacak olan Simon, Zebedi'nin oğlu Yakup, Yuhanna ve genç Filippus da vardı. Hepsi Kafarnahum'da yaşayan balıkçılardı ve birbirlerini iyi tanıyorlardı; aslında hepsi Zebedi adında bir adam için çalışıyorlardı ve bu adam balıkçıların kendisi adına çalışmasını sağlayacak kadar zengindi. Zebedi yıllardan beri Başrahip'in Kudüs'teki sarayına balık temin ediyordu.

Ortak noktalar çoktu ve bu noktalar arasında daha yüksek sınıftan Kudüs halkının alay ettiği Galile aksanı da dahildi. Galile halkının aksam öylesine garipti ki bazen eşek (*hamar*) ve şarap (*hamar*) kelimelerini, kuzu (*imar*) ke-

limesiyle bile kanştırdıkları oluyordu. Bu şekilde insanların isimleri de karışabiliyordu tabi.

Mağaranın içinde, neredeyse karanlığın içinde kaybolmuş bir halde, Yahya ve İsa birbirlerine dönük olarak çömelmişlerdi.

Aralarında konuşulan şeyler tam olarak kayda geçirilememişse de, bu muhtemelen İsa'nın vaftizin gerçek amacını açıkladığı an olabilir: Yani kendisini bütün insanlığın günahlarıyla tanımladığı; kurtuluş misyonuna başlaması için tek yolun bu olduğu gibi. Bunu yapmak için günahlıların arasmda yaşayacak ve günah kurbanlarına gerçek kurtuluşu sunacaktı. Vaftiz sayesinde, ortak günahlarının yükünü O taşıyabilecekti.

İnsanların güvercinle sembolize edilmiş olarak duyduğu o ses, O'nun cennet ile dünya arasındaki sonsuz bağlantı olduğunu kanıtlıyordu. Tarihte, güvercin yoksulların ve zayıfların en alçakgönüllü barış ve kurtuluş simgesi olmuştur; İsa'nın annesi Tapmak'ta şükran adağım sunarken, bir güvercin vermişti. Vaftiz eylemi O'nu sonsuza dek bütün insanlıkla birleştirirken, güvercinin varlığı da onlar adma kurban edilmek için hazır olduğunu gösteriyordu.

O mağarada, İsa ile karşı karşıya otururken, O'nun dünyevi krallığını nasıl başlatacağım ilk duyan kişi Yahya olmuştu. Vaftizci Yahya'nın orada öğrendikleri, daha sonrasında O'nun ayakkabısının bağlarını bile bağlamaya layık olmadığını söylemesine neden olacaktı. Onca yıl boyunca "çölden yükselen ses" olmak, sonunda ödülünü getirmişti. Yahya gerçekten de antik kâhinlerin Mesih'in

gelişini haber verecek müjdeci olduğunu anlamıştı. Bu, Yahya'nın hem mutluluk duyduğu hem de gururlandığı bir görevdi.

İsa mağaradan çıktığında, Kafarnahum'dan gelen insanlara doğru yürüdü ve sırayla her birinin yüzüne baktı. Sonra kendisi dönene kadar orada beklemelerini söyledi.

İsa nehir deltasmdan ayrılarak güneye doğru yürümeye başladı. Burası, tüm Yahudiye'deki en büyük çöldü ve kumullar kilometrelerce uzanıyordu. Gündüz sıcaklık neredeyse kam bile kaynatacak kadar yükseliyor, geceleri ise insanın nefesini donduracak kadar düşüyordu. Sinsice dolaşan leoparların, bir insanın bel kemiğini tek bir vuruşla kuru bir dal gibi ayırabilecek yaban domuzlarının cirit attığı bir bölgeydi.

Bu yolu kullanan kervancılar, içinden geçmek zorunda kaldıkları mutlak ve sağır edici sessizlikten söz ediyorlardı. Tanrı'nın bir zamanlar Sodom ve Gomorrah'ın ahlaksız insanlarını cezalandırdığı bu yerde, tek bir ot bile yetişmiyordu. Geceleri sessizlik sadece dağlarda uluyan çakallar bölünüyordu.

Hatırlanabileceğinden daha uzun bir zamandan beri, kutsal insanlar kendilerini saflaştırmak için bu topraklarda dolaşırlardı.

Musa ve İlyas peygamberlerin görevleri için ihtiyaçları olan güce kavuşmak için gittikleri yer de orasıydı. İsa için de durum aynıydı. Kendisini sertleştirmek, güçlendirmek ve günahın bedelini ödeyecek kurban olmak için oraya gitmek zorundaydı. Çöl'deyken, kötülüğün en büyük gücüyle savaşması gerekiyordu; yani Şeytan ile. Kırk

gün ve gece boyunca bunu yaparken, sadece yabani meyvelerle ve mağaralarda bulabildiği hafif tuzlu su birikintileriyle hayatta kaldı.

Dövüşen iki rakip gibi birbirlerinin etraflarında döküklerini hayal etmek hiç de zor değil: Şeytan doğaüstü karanlık güçlerini kullanarak görüntüler yaratırken ve O'na kurtuluş, özgürlük ve mutluluk vaatlerinde bulunurken; dikkatli ve kararlı İsa ise kendisini ve savunmak zorunda olduğu her şeyi yok edecek ilk hamlelerle karşılaşmaya hazır bir halde yoluna devam ederken. Bu tek kelimeyle zihinlerin savaşıydı ve başka türlü de olamazdı.

Şeytan bölgeye hâkim olan taşları gösterdi ve kışkırttı: "Eğer Tann'nın Oğlu isen, söyle şu taşlar ekmek olsun."

Bu sinsice sunulmuş bir öneriydi; amacı açıklıktan ölmek üzere olan İsa'yı bir insan gibi davranmaktan vazgeçilip, parmağının bir hareketiyle taşları ekmek haline getirerek Tann olduğunu kanıtlamasını sağlamaktı.

Ama İsa, kendisini Şeytan'a kamtlamak zorunda hissetme gibi bir tuzağa düşmedi. Bunun yerine, Mısır'dan kaçan insanlar çölde ölmek üzereyken gökyüzünden ekmekler yağdığında Musa'nın söylediği sözlerle cevap verdi: *"İnsan sadece ekmekle yaşayamaz" diye yazılmıştır.*

İsa, böylece mucizevi güçlerini asla kendi yararına kullanmayacağını gösteriyordu; bu güçler sadece başkalarını kurtarmak içindi. Ayrıca, dünyaya insanların kanlanmaması için de gelmemiştir. O, insanların ruhlarını geri almak için buradaydı. Ekmek, ancak açlıkların en büyüğünün ruhsal açlık olduğunu unutmadıkları sürece önemlidir. Bu farkındalık olmadan, fiziksel tatmin hiçbir zaman işe yaramayacak, içleri daima boş kalacaktı.

Yenik hissetmekten çok şaşkınlığa uğrayan Şeytan, taktik değiştirmeye karar verdi. İsa'yı bölgedeki en yüksek uçurumun kenarına sürükledi. Bir an için aşağıdaki kaya yığınlarına bakarak yan yana durdular. Sonra Şeytan doğal bir tavırla konuştu: *"Kendini aşağı at."* Soma Kutsal Metin'den satırlan İsa'ya söyledi: *"Tanrı seni korusunlar diye meleklerine buyruk verecek" diye yazılmıştır. Bunun yanı sıra 'Seni elleri üzerinde taşıyacaklar, ayağın taşları çarpmasın diye,' de yazılmıştır."*

Hile çok açıktı. Neden İsa insanları ikna etmek için önce acıya ve işkenceye dayanmak zorunda kalacaktı ki; bütün yapması gereken aşağı atlamak ve yere çarpmadan önce kendini kurtarmaktı. Bu kesinlikle insanların dikkatini çekmişti! Böylece Tann'nın koruyucu gücünü de göstermiş olacaktı. Ondan sonra insanlar O'nu sorgusuz sualsiz izlerlerdi.

Ama İsa'nın cevabı son derece kısa ve anlamlıydı: *"Tanrının Rab'bi denemeyeceksin" diye buyrulmuştur.*

İsa, hilekârlığa karşı sonsuz gücünü göstermeye yanaşmıyordu. İncanın gerçek yolu fedakârlıktı, manipülasyon değil; büyücülük değil, özgür iradenin mantıksallığı önemlidir; bu, O'nun dünyaya duyuracağı mesajdı.

Şeytan hayal kırıklığına uğradıysa bile, bunu göstermedi. Bunun yerine, usta bir büyücü olarak üçüncü oyununu oynadı. İsa'ya bir anda bütün dünyadaki krallıktan gösterdi: *"Bu yetkinin tümünü de, bu ülkelerin şanını da sana vereceğim. Çünkü o bana verilmiştir, ben de onu her istediğime veririm. Eğer bana tapınırsan, bütün bunlar senin olacak."*

Şeytan bir anlaşma öneriyordu: Kendisi ve İsa birlikte var olabilirlerdi. Gerçekten birlikte çalışmasalar bile, en

azından yan yana yaşayabilirlerdi. Diğer bir deyişle, dünyanın durumu değişmezdi.

Ama İsa buna da kanmadı: *"Dikkat et, Şeytan! Tanrın Rab'be tapınacak ve yalnız O'na ruhsal hizmet sunacaksın,' diye yazılmıştır!"*

Bu kesin reddediş, Şeytan'ı şaşırtmış olmalıydı. Hiçbir denemesi işe yaramamıştı; çünkü önerdiği şeyler kendisine ait değildi. Şeytan'ın önerebileceği tek şey, dünyanın bütün günahlarıydı. İsa ise yeni bir içsel huzur öneriyordu; insanları geçmişlerinden kurtaracak bir yol.

Böylece Şeytan, İsa'nın yanından uzaklaştı; şimdilik yenilmişti.

İsa için nefse hâkim olmak, en az vaftiz kadar önemliydi. Nihai sevgi eylemi, seçim yapmaktı, çünkü nefislerine yenik düşmeyenleri bekleyen ödül çok büyüktü.

Şeytan ile karşılaşmasında, İsa insan olarak kendi savunma mekanizmalarını en büyük sınamadan geçirmişti. Asıl büyük risk, sadece dünyevi günahlar işlemek değil, aynı zamanda İsa'nın ilahi görevinden vazgeçmesiydi. Bu sınama sayesinde, kendisine inananlara yardım edebileceğini kanıtlamıştı. Çölde yaşadığı kendi deneyimleriyle, gerçek kurtuluş yolunun, ancak smamadan ve acı çekmeden geçtiğini göstermişti.

Daha sonrasında, İsa Ölü Deniz'in ürkütücü sislerinin içinden ve Ürdün kıyısında bıraktığı insanların yanma döndü. Hepsisi sabırlı bir şekilde beklemişti. Orada buluştuktan sonra, Kafarnahum'dan gelmiş olan dört balıkçıyla birlikte Galile'ye doğru yöneldiler.

Yolculuk sırasında neler yaşandığıyla ilgili yine herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ama muhtemelen

İsa'ya Şeytan ile nasıl karşılaştığı konusunda sorular sorup durmuşlardı; kim sormazdı ki? İsa da muhtemelen çölde yaşadıklarıyla ilgili kendi anlayışını yansıtmış ve görevini yerine getirmek için nasıl nefis mücadelesi verdiğini anlatmıştı. Nefse karşı koymak, hepsinin ruhunu ve kişiliğini güçlendirecekti. Nefis daima orada olacaktı; görünmez, ezici, sinsi ve genellikle kısa vadeli ödüller sunarak. Her tür kılıkta karşılarına çıkacaktı; şehvet, hırs, güç... Mezara kadar yanlarından ayrılmayacaktı. Nefisle mücadele etmenin tek yolu, onunla yüzleşmek ve O'nun gücünün nefsi yenebileceğine inanmak. Öğrencilerinin O'nun söylediklerini ne kadar anladıklarını ya da anlayıp anlamadıklarını bilemeyiz. Acaba İsa'yı sadece Meryem'in oğlu olarak mı görüyorlardı?

Bu sorunun cevabını vermeye çalışmak için, Mecdelli Meryem'in Kafarnahum'a gitmeye ve Nasirah'mn nasıl biri olduğunu görmeye karar vermesine neden olan şeyin ne olduğunu anlamamız gerekir.

Hiç şüphesiz ki Mecdelli Meryem de kendi hayatında zaman zaman yol ayrımlarına gelmiştir. Hâlâ gençti ve aynı zamanda da zeki bir kadındı. Kendisi için gerçek bir gelecek olmadığı görmüş olabilirdi; daha yeterince yaşlanmadan, muhtemelen mesleğinin getireceği hastalıklar yüzünden ölecekti.

Mecdel'deki herkes gibi, İsa'nın Nasıra'da ve Kafarnahum'da yaptıklarını o da duymuştu. Komşularının birçoğu, bu haberleri de diğer gezgin Galile keşişlerinin haberlerine benzetmiş, önemsememişlerdi. Tarih, kendisini Tann'nm gönderdiğini söyleyen adamlarla doluydu ve her biri de yanıldıklarını göstermişlerdi.

Ama bu Nasıralı'da farklı olan bir şey vardı. Mecdell'in ötesindeki tepelerde dolaşan diğer tüm keşişlerden çok farklı konuşuyordu. Eğer insanlar yanıldığım kanıtlayabilirlerse, yaşamış en büyük yalancı olduğunu kabul edeceğini belli eden türde sözler söylüyordu. Üstelik onu görmüş ve duymuş olanlar, durumun daha da fazlası olduğunu iddia ediyorlardı: O gerçekten farklıydı.

Belki de Mecdelli Meryem'e bu zorlu yolculuğa çıkma karan verdiren şey, bu söylentilerdi. Ama kesin olarak biliyoruz ki Mecdell'den yola çıktığında, sonunda neyle karşılaşacağım bilmiyordu.

4

Mecdelli Meryem bu yolculuğu yaya yaptı ve Galile Denizi kıyısını izleyerek kuzeye yürüdü. Diğer tüm kadınlar gibi sade görünmek için bir pelerin giymiş, basma kukuletasını geçirmiş olmalıydı. Zenginliğini gösteren tek şey, muhtemelen sadece sandaletleriydi. Sadece zenginler sandalet giyerdi; birçok kadın yalın ayak gezerdi.

Efsanelere baktığımızda, Mecdelli Meryem'in zamandaki insanların çok uzun mesafeleri yürüyerek ya da koşarak aşabildiğini biliyoruz. Mecdell'den ayrıldığında, heyecanlı bir yolculuğa çıkan diğer kadınlar gibi belki de şarkı söylüyordu. Ama Mecdelli Meryem'in yüreğinden geçenleri hissedebilecek çok az kadın vardı. Eğer ilk nedeni meraksa bile, her adımda muhtemelen beklentileri daha da yükseliyordu. Aksi taktirde, Mecdell'deki diğer fahişelerin uyuduğu bir saatte kalkıp, Kafernahum'a doğru o uzun ve zorlu yolculuğa çıkmasını başka nasıl açıklayabiliriz ki?

Mecdell'den ayrıldıktan bir süre soma, kendisini üzüm bağlarının ve zeytin koruluklarının arasmda yürürken buldu. Onun ötesinde buğday tarlaları vardı. Daha ileride

büyük göl yer alıyordu ve üzeri bu erken saatte gece avından sonra limana dönen balıkçı tekneleriyle doluydu. Gündoğumunda rüzgârı yakalayan yelkenleri, kıyı boyunca yaşamın zamanla sınırlanmadığını gösteren bir işaret olarak rahatlatıcıydı. Asırlar boyunca hep böyle olmuştu.

Sürü çobanları, yanlarından geçen Mecdelli Meryem'e şöyle bir bakmakla yetiniyorlardı. Tek başına yürüyen bir kadın, ender gördükleri bir manzara değildi; sonuçta ateş için odun, yemek için meyve ya da sebze toplamaya gidiyor olabilirdi.

Tarlaları da aştıktan sonra, tepelerden dökülen ve üzerlerine uzun ağaç kütükleri devrilerek köprüler oluşturulmuş nehirleri gördü. Bu suyun sesi, yolculuğun büyük bölümünde ona eşlik edecekti.

Yanından geçtiği yerleşim yerleri, Mecdell'dekinden çok daha alçakgönüllüydü. Üst üste yığılmış taşlardan ve boşlukları çamurla doldurulmuş duvarların çevrelediği alçak ve kare biçimli binalardı. Pencereleleri yoktu ve düz çatıları gölden toplanmış ve ağaç dalları üzerine yatırılmış sazlardan oluşuyordu. Tamamı çamur ve taş karışımıyla kaplanmış, güneşte kurumaya bırakılmıştı. Çatı, dışarıdan bir merdivenle ulaşılan bir teras olarak kullanılıyordu. Soğuk geceler dışında ev halkı orada uyuyor, aile bireyleri arasında en güçlü olanı geceleri gelebilecek olan saldırganlara karşı bir önlem olarak en üst kısımda yatıyordu. Evler ikili-üçlü gruplar halinde birbirlerine yakın yapılıyor, küçük değirmenden elde ettikleri undan ekmek yapmak için kullandıkları toprak bir ocağın bulunduğu avlu ortak kullanılıyordu.

Mecdelli Meryem'in hemen karşısında, Yukarı Galile 'nin tepeleri yükseliyordu. Göl kıyısında yaşayan insanlar bazen o yarıklarda ve uçurumlarda dolaşırlardı. Daha yumuşak iklimi ve daha alçak tepeleriyle Aşağı Galile, insanların balık tutabileceği, sürü yetiştirebileceği ve sebze-meyve yetiştirebileceği, yaşaması daha kolay yerlerdi.

Kafernahum, Yukarı ve Aşağı Galile arasında doğal bir bölme gibiydi. Dünya hâlâ gençken, Kafernahum'un ötesindeki topraklar volkanik patlamalar nedeniyle birkaç yüz metre yükselmişti.

Aşağı Galile, Mecdelli Meryem'in insanların tarihi açısından güçlü bir hatırlatıcı olarak kalmıştı. Gölün karşısında ise, Ürdün Vadisi uzanıyordu; Yukarı Galile gibi, orası da mecbur kalınmadıkça ziyaret edilmemesi gereken yerlerdi, çünkü, ancak kutsal adamların veya yarı deli insanların yaşadığı, vahşi hayvanlarla dolu bir bölgeydi. En azından insanlar böyle olduğuna inanıyordu.

Mecdelli Meryem nereye baksa, tarihi yazıları, efsaneleri, folklorik hikâyeleri, kehanetleri ve atasözlerini hatırlatan yerlerle karşılaşılıyordu. Bütün bunların merkezinde, tek bir evrensel Tanrı'nın varlığını vurgulayan tabletler saklanıyordu. Diğer her şey, bu mutlakiyeti kabullenmeye dayanıyordu. Ataları pagan ordular tarafından talan edilirken, üzerinde yürüdüğü bu topraklara veba hâkimken, milyonlarca balık leşi gölün üzerinde yüzerken ve daha fazlası olurken, bütün bunların nedeni insanlar bu tabletlerin yansıttığı fikri yeterince onurlandırmadığı için Tanrı'nın öfkelenmiş olmasıydı.

Mecdelli Meryem'in insanların tarihteki kahramanlarını Tanrılaştırmaktan kaçınmasının nedeni buydu. İsrail

kralları bile Tanrı'nın kanunlarının üzerine çıkamazlardı. Goliath'ı yok etmiş olan kahraman Davut bile daha sonra utanç verici şekilde davranmış, subaylarından birisinin genç karısını baştan çıkarmış biri olarak hatırlanıyordu. Onu hamile bıraktıktan sonra, kocasını öleceğini bildiği bir göreve yollamıştı. Bir de kör ve yaşlı babasını aldatan başka bir kahraman, Yakup ortaya çıkmıştı. Babasının ölümünden sonra, pozisyonu onurlu bir şekilde ağabeyine vermesi gerekirken, ailenin reisi olmuştu. Mecdelli Meryem'in döndüğü her kavşakta, yöneldiği her yönde ayrı bir tarihi anı vardı.

Vakit henüz çok erken olmasına karşın, günün sıcağından kaçmak için başkaları da uzun yolculuklarına başlamışlardı. Çünkü öğle saatlerinde hava kaya üstünde balık kızartacak kadar sıcak olacaktı. Yemeklerini yedikten sonra, insanlar güneş gücünü nispeten kaybedene kadar sığınacak bir yer ararlardı.

Aralarında okudukları dini metinler, Musa'dan kalanlardı. Önce Yahya ve sonra da İsa ortaya çıktığından beri, Metin'de olaylarla ilgili işaretler görüp göremeyeceklerini anlamak için, daha bir hevesle okumaya başlamışlardı. Göl kıyısındaki insanlardan bazıları, Yahya'ya sık sık önemli bir soru soruyorlardı: Beklenen Kişi o muydu? Ama Yahya her seferinde uygun bir sembol bulmak için kendi insanların tarihine bakıyor, Tann'nın Mesih'i'nin dünyanın günahını silecek olan kişi olduğunu söylüyordu.

Yahya'nın kullandığı semboller, dinleyicilerinin üzerinde daima büyük bir etki bırakıyordu. Kuzu, Musevi inancında daima önemli bir sembol olmuştu. İbrahim

kendi oğlunu Tanrı'ya kurban etmek istediğinde de kuzu sembolü kullanılmıştı.

Ama Yahya şimdi bambaşka bir şeyden söz ediyordu. İsa'nın sadece insanları Romalı işgalcilerden kurtarmaya gelmediğini, bütün zamanlar için diğer herkesi günah-tan kurtarmak için kendini feda etmek üzere geldiğini söylüyordu.

Öğle sıcağından kaçarak dinsel metinleri okuyanlar için, bütün bunlar bir gün olacağını bekledikleri şeylerdi.

Peki kehanetler üzerinde tahminlerde bulunanlar, bunun sadece bir hayvan kurban etmek gibi olmayacağını göremiyorlar mıydı? Ancak acı çekmek, dayanmak ve bedel ödemek sayesinde gerçek ruhsal özgürlük gelebilirdi.

Mecdelli Meryem'in Galile kıyısı boyunca uzanan bu uzun inanç yolculuğunun özünde, işte bu fikir yatıyordu.

Kafernahum, Mecdell'den yaklaşık dokuz kilometre uzaktaydı. İki yerleşim merkezi arasında, balıkçıların ve ailelerinin yaşadığı küçük ev toplulukları vardı. Kadınları yolculara su ve yiyecek sunarak yaşamlarını kazanıyorlardı. Bu yerlerde konakladığında, Mecdelli Meryem muhtemelen İsa hakkında daha fazla şeyler de duymuştu. Çölde Şeytan'ı yenmesi, tıpkı on bin İsrail düşmanını tek eliyle yenen Samson gibi, İsa'yı bu basit, inançlı insanların gözünde kahramanlaştırmış, yüceltmışti.

Bu insanlar için, İsa da aynı hamurdandı. Şeytan'dan daha büyük bir düşman olamazdı; adı hâlâ fısıltıyla söylenen bir varlıktı. Hatta Kral Davut bile Şeytan tarafından ayartılmıştı. Şeytan, pagan dünyasının bütün iblislerinin toplamından daha kötü ve tehlikeli olduğunu zaman za-

man açıkça gösterirdi. Onlar görünmez varlıklardı ve görünür hale getirerek korunmayı kolaylaştırmak için taştan ya da ahşaptan semboller yapıldı. Ama Şeytan kendisini istediği zaman görünmez kılabilir, istediği zaman insan kılığında görünebilir, insanları baştan çıkartabilir, hiç fark ettirmeden, son derece sinsice yöntemlerle insanları günaha teşvik edebilirdi.

Her İsraili'nin inancına göre, Şeytan'ın görevi insanların kusurlarını Tanrı'ya göstermek olan bir melekti. Ama kendisini Tann ile eş göstermeye çalıştığında, Cennet'ten kovulmuştu. O zamandan beri dünyanın basma musallat olmuş, karanlıkların gerçek prensi haline gelmişti. Bütün çocuklar için, nefesi bile insanı öldürebilecek bir korku kaynağıydı. Yetişkinler için de daha az korku verici değildi. Şeytan, pislik tanrısı, hastalık yaratıcısı, lanet kaynağıydı. Her şey için bir cevabı olan Farisiler bile, İbranice adıyla Ba'al Zebub'a (Şeytan) karşı koyabilecek bir dua gösterememişti.

Oysa Nasıralı, Şeytan'ı kendi evinde, çölün ortasında elinin tersiyle itebilmiş, ona "yalanların babası," ve "kendinde hiçbir gerçek olmadığı için başlangıçtan beri gerçekle ilgisi olmayan bir katil" diyebilmişti.

Vaftizci Yahya, Ürdün kıyısındaki o mağarada karşılaştıklarında, İsa'nın bu tanımları tekrarladığını doğrulamıştı. Şeytan'ın Nasıralı'yı inançlarından döndürmek için denediği her yol ve her seferinde İsa'nın verdiği cevap da kulaktan kulağa aktarılan hikâyeler arasındaydı. Daha önce hiç kimse böyle bir şeyi başaramamıştı. Peki Nasıralı nasıl olup da Kötü Olan'a karşı böyle bir zafer kazanabilmişti? Acaba İsa da mı sıra dışı güçlere sahipti?

Göl kıyısındaki insanlar, bu soruları Mecdelli Meryem için cevaplayamazlardı. Ama İsa'nın geçmişiyile ilgili bildikleri her şeyi ona anlatabilirlerdi.

Babası varsayılan Yusuf, hayatı boyunca kurtulamadığı maddi yoksulluğun pençesinde ölmüştü. Yusuf'u tanımlamak için kullanılan kelimeler hep aynıydı: Alçakgönüllü, dürüst, nazik, cömert, çalışkan ve sevgi dolu bir aile babası. Hayatı boyunca Nasıra'daki hiçbir dini ayini kaçırmamıştı ve hayatta olsa, her seferinde İsa'nın da yanında olurdu. Yusuf bu konudaki düşüncelerini, ölümüne kadar kimseyle paylaşmamıştı. Nasıl ve ne zaman öldüğünü kesin olarak ne yazık ki bilmiyoruz.

Yusuf'un kardeşleri, aynı şekilde büyümüş, evlenmiş ve gerek Nasıra'da gerekse yakın kasabalarda aynı derecede alçakgönüllü hayatlar yaşamışlardı.

Yusuf'un ölümüne kadar, oğullarının beşi de marangozhanede çalıştılar; sabanlar ve öküz kervanları için boyunduruklar yaptılar. Kızlar annelerine yardım ediyor, köyün çeşmesinden su taşıyorlar, çamaşır yıkayıp güneşte kurutuyorlar, yemekleri hazırlıyorlardı. Bütün köylüler gibi, aile de iki dil konuşuyordu: Günlük olarak Aramaik lisanı ve kutsal metinler için de İbranice. Zekâ gelişimleri, Kutsal Metin üzerindeki anlayışlarıyla ve yorumlamalarıyla ölçülüyordu. İtaatkarlık, günlük yaşamlarının en önemli erdemiydi; ebeveynlerine itaat, büyüklerine itaat ve her şeyin üzerinde, Tanrı'ya itaat. Başlangıçtan itibaren, zarafeti ve bilgeliği artırmanın tek yolu olduğu öğretiliyordu. Nasıra'daki her evde durum aynıydı.

Birçok gezgin haham gibi, annesi ve kardeşleriyle hâlâ

sevgi dolu ilişkileri olmasına karşın, İsa da ailesinden ayrılarak yollara düştü. Vaizlerin genellikle izlediği rotayı izleyerek, önce Gilboa Dağı ve Tabor Dağı ile aralarında bulunan Nain köyünde vaaz verdi. Daha sonra Horazin'i ve Estralon Ovası'ndaki kasabaları ziyaret etti. Yolculuğu sırasında buralardan geçmemiş olan tek bir haham bile yoktu. Buralara gelir, ellerinden geldiğince kalabalığı toplar, Kutsal Metin'den kendi konularına uygun olarak seçtikleri bölümler hakkında uzun ve ateşli bir söylev sunarlardı. Hahamların kaynakları belliydi: Yeşaya, Mezmur, Levililer, Yeremya, Malaki, Hoşea, Samuel, Sayılar, Hezekiel, Mika, Daniel, Zefanya, Tesniye, Tekvin, Eyüp, Zekarya, Krallar, Tarihler gibi bütün Yahudi kadim metinleri kullanılıyordu. İbrani Kutsal Metinleri'ni oluşturan yirmi dört metin, bütün insan tarihini yakından ilgilendiren bir yasal tüzük oluşturuyordu. Galile, uzun zamandır bu metinlerden pasajların tekrar tekrar gözden geçirildiği geleneksel yerdi.

İsa'nın öğretileri ise şaşırtıcı şekilde farklı, Yahudi diliyle ve düşünceleriyle kolayca smırlanamayacak bir tarz içeriyordu. O'nun kendi inanç yorumlarıyla doluydu. Üstelik, Tanrı Krallığı'nı yakında geleceğini sürekli söylüyordu.

Nasıra'da aşığılanmış olmasına karşın, Kafernaum'da ve gittiği diğer küçük Galile kasabalarında takipçilerini toplamaya başlamıştı; yaşlılar, kadınlar, çocuklar, savunmasızlar ve yoksullar onu izliyordu. Onlarla kendi dillerinde konuşuyordu; onlara anlayabilecekleri şekilde öğretiyordu. Mesajını açıklamak için yerel analogiler kullanıyor, bir tavuğun yavrularını kanatlarının alması ya da

bir incir ağacının canlanması gibi örnekler veriyordu; hamuru mayalandırmak için gereken maya' miktarını biliyor, ertesi günkü güzel havayı haber veren gece kıızıllığına bakarak yorum yapabiliyordu.

Ve daima onları Metin ve Kanunlar hakkında derin bilgisine geri döndürüyordu. Kurtuluş planının daha dünya yaratıldığı zaman Tanrı'nın en önemli düşünceleri arasında yer aldığını söyledikçe, Musa'nın Kitapları'nı yorumlan daha önce hiç olmadığı bir tarzda canlanmaya başlıyordu. Ama kurtarılmak için, O'nun başlatmak için geldiği Krallık'ta yer almalıydılar. Bu insanlar arasında bir zamanlar Daniel'in söylediği sözleri hatırlayanlar vardı; Daniel, dünyadaki insanların üzerinde Tann'nin otoritesini kurmak için göklerin ötesinden birinin geleceğini haber vermişti.

Mecdelli Meryem'in sorduğu soruyu cevaplayanların sayısı giderek artıyordu: Nasıralı o kişi olabilir miydi?

Yorumdan ortaya çıkan bir gerçek daha vardı. İsa, sonuza dek etrafında kalacak olan on iki kişiyi hemen etrafına toplamıştı; daha önce inancı ne şekilde olursa olsun, bir emir üzerine bu adamlar O'nu izlemeye başlamışlardı: *"Ardımsıra gelin."*

Daha önce hiçbir gezgin vaiz, etrafında böylesine bir grup yaratmayı başaramamıştı. Bazılarının ise bir hahamın yanında bulunması şaşırtıcıydı; bu kişiler aktif milliyetçilerdi ve Yahudi Direnişi'ni her açıdan savunuyorlardı. Efendi'nin daha sonra Petros olarak adlandırdığı Simon, kardeşi Andreas gibi adamlar, Romalılar'a ve Herodes Antipas'a karşı nefretlerini açıkça ifade etmekten çekinmeyen adamlardı. Grupta Partizan adıyla anılan diğer Simon, bir dönem bu gerillalar arasında hizmet etmişti.

Ayrıca grubun hazinecibası hakkında da merak uyandıran noktalar vardı; Yahuda İşkariyot. Diğerlerinin aksine, Galileli değildi; uzak güneyden, Kariyot'tan gelmişti. Bu kasaba, Sodom ve Gomorrah'takine benzer ahlaksızlık ve şiddet eğilimiyle tanınırdı. O bölgeyi bilen Galileli insanlar, Yahuda'ya şüpheyile bakıyorlardı, çünkü İşkariyot kelimesinin "suikastçı" ile aynı anlama geldiğini biliyorlardı.

İnsanlar, aralarında en militan olanının o olduğunu söylüyorlardı; Efendisi'nin gelen Krallık hakkında söylediklerini sürekli tekrarlıyordu. Ama Yahuda, gelen krallığın **bu** dünyaya ait olduğunu da söylüyordu. On iki kişi arasında bir de içsel zümre vardı: Yuhanna, Yakup ve Petros. Bir vaazdan diğerine giderken İsa'nın yanında yürüyorlar, O konuşurken yanında duruyorlardı. Kalın kemikli, kasları ve elleri yıllar boyunca dolu ağlan çekmekten güçlenmiş ve nasır bağlamış balıkçılardı. Mesleklerinin doğasından dolayı birbirleriyle yan yana olmaya alışkındı, çünkü gölde birlikte uzun geceler geçirmişlerdi. Fazla konuşmayan, resmi eğitimleri düşük adamlardı ve kürek çekebilmeye başladıklarından beri balık avlamışlardı.

Göl kıyısında yaşayan insanlar onları iyi tanıyordu; bu üç adamı geliri garantili, alçakgönüllü rahatlıklarla dolu bir yaşamı bırakarak, para için hazinecisinin becerilerine ihtiyaç duyan bir hahamm eşliğinde Galile dağlarında dolaşırken görünce, haklı olarak şaşınıyorlardı.

Öte yandan, Yahuda'nın Nasıralı'nın grubuna nasıl katıldığını kimse bilmiyordu. Bir gün on bir kişiye, ertesi gün on iki oluvermişti. Ama diğerlerinden daha es-

mer, daha geniş ve daha iri yapılı olan, daha farklı bir aksanla konuşan bu adam, onlarla birlikteydi. Galile halkı onu anlamakta zorlanıyordu; Yahuda da onları her zaman anladığını söyleyemezdi. Temelde yalnız ve yanlış anlaşılmış bir hayat sürmüştü. Ama Yahuda'nın tutkulu milliyetçiliğine ve İsa'ya bağlılığına şüphe yoktu.

Acaba Nasıralı'nın iddialarıyla zaten aktarılan mesajı güçlendiren bir şey mi olmuştu; Kana'daki düğün ziyafetinde olanlar neydi?

Kana, göl kıyısından bir hayli uzaktı ve en iyi olasılıkla bütün bir gün yürümeyi gerektirirdi. İsa, annesi ve havarileriyle birlikte oradaki bir düğüne gitmişti.

Tören, erkeklerin tarlalardaki çalışmalarından yeni döndükleri bir saatte yapılıyordu ve damat alayı, gelini evinden almaya gidiyordu. En iyi giysilerini giymiş olan damatlar, Süleyman'ın düğünlerinde yaptığı gibi bir taç giyerdi. Gelinin saçları yıkanır, kına sürülür, yüzü bir peçenin arkasına gizlenirdi. İkisi de sokaklarda taşınırken, davetliler Kral Davut'un zamanından kalma şarkılar söylerdi.

Düğün sırasında haham geleneksel kutsamasını yapar, sözler davetliler tarafından tekrarlanırdı. Evlenen çift **huppah** denen bir sayvanın altında oturur, nedimeler etraflarını sarardı. Geleneklere göre, on nedime olmalıydı.

Törenen sonra, kutlamalar başlardı; konuklar haşlanmış et ve sebzelerle dolu tabakların bulunduğu alçak masaların etrafına yerleşirdi. Şarap yerel üzüm bağlarından getirilirdi. Galile şarapları zaten bütün bölgede ünlüydü ve Galile halkının da iyi içki içtiği her yerde bilinirdi.

Önemini göstermek için, İsa ve annesi, gelinin babası-

run masasında oturmuştu. Havariler ise diğer konuklarla birlikteydi. Halk içinde ortaya çıktığından beri, İsa alkollü içkiden hoşlanmadığını açıkça göstermişti. Bu bile, onu diğer gezgin vaizlerden ayıran bir özellikti. Birçoğu vaazları arasında sarhoş bir şekilde dolaşırlardı.

Saatler geçerken, konuklar içkinin de etkisiyle taşkımlaşmaya başlamışlardı. O sırada ev sahibine, daha fazla şarap kalmadığı bildirildi. Konuklar çiftçiler ve karılarıydı; hava sıcak ve yemekler tuzlu, baharatlıydı. Susuzluklarını gidermek için daha fazla şarap gerekiyordu. Ama depodan fıçıların getirilmesi zaman alacaktı.

Meryem, adamın sorununu anlamıştı. Konukları davet edip de uygun şekilde yiyecek ve şarap sunamamaktan daha büyük bir sosyal gaf olamazdı. Üstelik konuklardan bazıları kibarca, ama ısrarlı bir şekilde kadehlerinin yeniden doldurulmasını istemeye başlamışlardı bile. İsa'ya yakın oturan Yuhanna, neler olduğunu görebiliyordu ve Meryem'in sözlerinden, neler olabileceğini de anlamıştı.

Meryem oğluna dönmüş ve *"Şarapları kalmadı,"* demişti.

İsa, Yuhanna'nın aktardığına göre, annesini şöyle yanıtladı: *"Vaktim daha gelmedi."*

İsa annesine bir konuk olarak bu sorumluluğun kendilerini ilgilendirmediyi mi söylüyordu? Yoksa mucizevi güçlerini bu şekilde göstermek istemediğinden mi söz ediyordu? Ama annesine karşı sevgisi düşünüldüğünde, İsa'nın onu hayal kırıklığına uğratmak istemediği açıktı.

Yuhanna'ya göre, bu cevaptan sonra Meryem ayağa kalktı ve İsa'ya kendisini izlemesini işaret etti; birlikte Natanael'in ve adamlarının şarabın kalanını testilere doldurduğu ve bunu yaparken de muhtemelen böylesine utanç

verici bir durumdan nasıl sıyrılacaklarını merak ettikleri yere doğru yürüdüler. Meryem, oğluyla fısıldaşarak bir şeyler konuşuyordu. Aralarında geçenler, sonsuza dek mahremiyetini koruyacak. Ama normal insan anlayışının ötesine geçen bir mucize gerçekleşmek üzereydi.

İsa, yiyecek ve içki sağlamaktan sorumlu olan Natanael'e döndü. Yuhanna hâlâ konuşulanları duyabiliyordu. Meryem, hizmet edenlere buyurdu: *"Size ne derse yapın."*

Meryem bir daha asla toplum içinde konuşmayacaktı. Bu sözlerle, sanki oğlunun İlahi Gücü'nü kabullenmiş, kendisinin O'nunla ilgili görevinin bittiğini simgelemişti.

İsa'nın talimatlarına göre, hizmetliler şarap fıçılarına ağızlarına kadar suyla doldurdular. İsa, Natanael'e döndü ve ondan fıçılardan birine bir kepçe daldırmasını söyledi. Fıçının içindeki sıvı, koyu şarap kırmızısı rengindeydi. Natanael sıvıyı tattı ve şimdiye dek içtiği en lezzetli şarap olduğunu söyledi.

Konukların hiçbirinin bu olaydan haberi olmadı ve hepsi mutlu bir şekilde yataklarına gitti. Ama Natanael ve adamları, neler olduğunu görmüşlerdi; kendilerini tutmakta zorlanıyorlardı. Saatler içinde, İsa'nın suyu nasıl şaraba dönüştürdüğünün haberi yayıldı ve gücünün ilk kamtı toplum önünde görülmüş oldu.

Ama bu arada, İsa önemli bir uyarıda da bulunmuştu: "Vaktim daha gelmedi." Dünyada bulunmasımın gerçek amacımı herkese hatırlatıyordu. Dünyevi ölüm yolculuğuna çıkmaya hazır olduğunu, arkasından neler geleceğini bildiğini açıklıyordu. Gücünü göstermek için düğünü kullanmasımın nedeni kesinlikle açıkür. İsa, Mesih görevi-

ne başlamaya hazır olduğuna işaret ediyordu; sonuçta bunu görebilecek yeterli sayıda insan oradaydı. Ondan başka herkes, yaşamak için doğmuştu; O ise ölmek için gelmişti.

Mecdelli Meryem, Galile Denizi kıyısı boyunca yaklaşık yirmi kilometrelik yolculuğuna devam ederken, tek yapabildiği karşılaşmayı umduğu ve şaşırtıcı mesajını vermeye devam eden adam hakkında duyduklarını düşünmektir: Cennet Krallığı geliyordu ve oraya girmek için insanların tövbe etmesi, iyi habere inanması gerekiyordu.

Bu kelime -tövbe- Mezdelli Meryem'in zihninde tek bir anlama geliyordu. Bunu yaparak yepyeni bir hayata başlayabilirdi. Bu olasılık bile, sırtının ürpermesine yetmiş olmalıdır. Geleceğinin nasıl olabileceğini tahmin edecek kadar gençti; daha fazla boş ve duygusuz seks olmayacaktı; zamanından önce yaşlanması gerekmeyecekti. Artık fahişe olarak adlandırılmayacak, toplum dışına itilmeyecekti. Bu yeni yaşam tarzı, umursamazlık edemeyeceği kadar çekiciydi.

O güne dek, Musa insanları arasında en büyük kişilik olmuştu. Bütün İsrail'de, *Moshe Rabbenu* adıyla tanınırdı; yani Öğretmen, Kanun Verici Musa. O zamana kadar başka hiç kimse, Tann ile böylesine bir bağlantı sergilememişti: *"Tann, bir insanın dostlarıyla konuştuğu gibi, Musa ile yüz yüze konuşurdu."*

Şimdi, on üç asır sonra, İsa aynı ilişkiyi sergiliyor, insanların ruhlarını ele geçiren karanlık güçlerden kurtulmanın, inanç sayesinde mümkün olduğunu iddia ediyordu.

Her kadın gibi, Mezdelli Meryem de İsa'nın sevginin

gücünden söz ettiğinin farkındaydı. Sadece bir erkek ve bir kadın arasındaki sevgi değildi bu; sevgi aynı zamanda karşılıklı hoşgörü, bağışlayıcılık, ödül beklemeden başkalarına yardım etmek anlamına da geliyordu. Bu kesinlikle yeni bir şeydi. Mezdelli Meryem'in dünyasının sert gerçekliği, insanların baskı ve güç kullanarak başkalarının elindeki şeyleri aldığını gösteriyordu. Fahişelik, sosyal ölçütlerde en alt sırada yer alıyordu.

Mezdelli Meryem, başka insanların Nasirah'ın diğer herkesten farklı olan görüşlerine nasıl tepki verdiklerini merak ediyordu.

Niyeti, öğle güneşi ateşini göstermeden önce Kafarnahum'a ulaşmaktı. Kafarnahum'da göl en derin noktasına ulaşıyordu ve sıcak yüzünden suyun üzerinden buhar yükseliyordu.

Kasaba, Mezdell'den biraz daha küçüktü ve nüfusu yaklaşık 1.700 civarındaydı. Ama Şam'dan Yukan Galile yoluyla gelen deve ve eşek kervanlarının yanı sıra gölden gelen balıkçıların sayesinde, sık sık daha kalabalık oluyordu. Buhar evlerinde kurutulmak üzere mallarını Kafarnahum'a getiriyorlardı. Leş gibi koku bütün kasabayı kaplıyordu.

İşlek bir yer olduğu için çok sayıda han vardı ve Mezdelli Meryem de onlardan birinde yemek yiyecekti. Menü balık ya da kuzuydu; sohbetler ise genellikle fiyatların nasıl olması gerektiği, Kudüs yolunun ne kadar güvenli olduğu ve son zamanlarda Romalılar'ın neler yaptığıyla ilgili olurdu.

Ama şimdi yeni bir konu daha vardı: İsa'nın çevresinde dönen sıra dışı olaylar.

Önceki Şabat sabahında kasabanın sinagoguna gelmişti. İsa ve havarileri sinagogun arka tarafında durmuş, Haham Yehuda'nın vaazını bitirmesini beklemişlerdi. Ondan sonra İsa bir kez daha öne çıkmış ve Yeşaya'dan bir bölüm seçmişti.

*"Rab'bin ruhu üzerindedir. Çünkü beni yoksullara Sevindirici Haber'i yaymam için meshetti. Tutsaklara özgürlüğü, kör-
lere gözlerinin açıldığını bildirmem için beni gönderdi; baskı altında ezilenleri özgür edeyim, Rab'bin kutlu kıldığı başış yılım bildireyim diye."*

Bu sözlerde, kimsenin itiraz edemeyeceği bir kesinlik vardı. Ama İsa aniden dinleyicilerini harekete geçirmişti; tıpkı Nasıra'daki sinagogda olduğu gibi. Kafarnahum'daki cemaatin önünde, bu sözlerin bildirdiği kehanetin gerçekleştiğini söyledi. Sonra sakın bir şekilde sinagogdan çıktı.

Nasıra'da O'nu tehdit etmişlerdi. Ama Kafarnahum'da, insanlar meraklı ve kararsız bir tavırla bakmakla yetindiler. Akşam karanlığı çökerken, İsa kasaba meydanında durdu ve daha önce hiç kimsenin cesaret edemediği bir konuda vaaz verdi: Şabat meselesi. İsa, haftada bir gün dinlenme fikrine karşı olmadığını açıkça ifade etti; bu gerçekten de herkesin, Tann'nm Mutlak Yaratıcı olduğunu hatırlaması için gereken bir duraksamaydı. Ama dinleyiciler iyice ilgi göstermeye başladığında, İsa şu anki uygulanişıyla Şabat'a karşı olduğunu bildirdi.

Kişinin göl boyunca yürüyebileceğini, ama bir metre ötesine geçemeyeceğini bildiren Yasa'nm ne mantığı vardı? Kişinin Şabat gününde bir mektup yazabileceğini, ama ikincisine izin olmadığını söyleyen Yasa'nm mantığı

neredeydi? O gün bir kadının kovasma ip bağlayabileceğini, ama kuyudan su çekemeyeceğini söylemenin ne gibi bir dini temeli olabilirdi? Bir müzisyenin kopan telini tamir etmesine izin verilirken, yenisini takmasına izin olmamasının nedeni ne olabilirdi? Yemek yenebilirken, hazırlanması neden yasak olabilirdi? Baş ağnsını geçirmek için sirke kullanılmasına izin verilirken, neden tükürülmesi yasaktı? İsa bu sözlerin Yasa'nm neresinde yazdığını bilmek istiyordu. İsa'nın Kafarnahum halkına söylediği bir söz, günler sonra bile hâlâ tartışılıyordu: *"İnsanoğlu, Şabat gününün Rabbi'dir."*

O'na soru soran adamlar -sorulan sadece erkekler sorabilirdi- şimdi Kafarnahum'daki serin handa oturan Mecdelli Meryem'in önünde bu sorulan tekrarlıyorlardı. Nasıralı, Tann'nm vaadinin yerine geldiğini söylerken, ne demek istiyordu? Şu iyi habere gelince; bunu nasıl garantileyebiliyordu? Onlan tutsaklıktan nasıl kurtacaktı? Nasıralı'nın yanında bir avuç adam vardı. Romalılar'ı ya da başkalarını nasıl yeneceklerdi?

Bu sorular hâlâ tartışılırken, dışarıda bir şeyler olmaya başladı.

Mecdelli Meryem de handan dışarıya koşanlara katıldı. Bir adam, birkaç saat önce Nain yolunda bir mucize gerçekleştiğinden söz ediyordu. Nasıralı, doğumundan beri oğlunu ele geçirmiş olan iblisleri kovmuştu. Kalabalık toplanırken, adam hikâyesini anlatmaya devam etti. Çok sevdiği oğlu, öfkeden gözü dönmüş bir deli gibi davranıyordu ve vahşi bir hayvan gibi yaşından çok daha güçlüydü. Nain'den dönerken, yolun kenarında dinlenen Nasıralı'ya ve takipçilerine rastlamışlardı. Oğlu saldırmaya

hazırlanır gibi aniden yere kapanarak yürümeye başlamıştı. Nasıralı'nın adamlarından bazdan hemen bıçaklarını çekmiş ve O'nu korumak için çevresini sarmışlardı. Nasıralı onları uzaklaştırmış ve oğlana aldırmadan babasına dönerek yaklaşan Krallık hakkındaki inançını sorgulamıştı. Baba bu soruyu anlamadığını, ama eğer bu krallık oğlunu sakinleştirirse, o zaman inanabdeceğini itiraf etmişti.

Çocuk tıslıyor, ağzı köpürüyordu. Ama Nasıralı'nın adamları çocuğu uzaklaştırmaya çalışırken, Efendi onları bir kez daha bastırmıştı. Sonra yine çocuğun babasına dönmüştü. *"İman edene her şey olanaklıdır."*

Kafernahum sokaklarındaki adamlar, şaşkınlıkla birbirlerine baktılar. İşte biri daha Nasıralı hakkında inanılmaz şeyler anlatıyordu. "Oğlun," diye lafa girdi, dinleyenlerden biri, "ona ne oldu?" O anı tekrar yaşadığı belli olan adam, İsa'nın çocuğun yarana diz çöküşünü ve bir elini onun basma koyusunu anlattı. Sonra, keskin ve yetkin bir sesle, Nasıralı şeytana çocuğun bedeninden çıkmasını ve bir daha geri dönmemesini emretmişti.

Çocuk aniden korkunç bir şekilde debelenmeye başlamış, son bir kasılmanın ardından hareketsiz kalarak uykuya dalmıştı. Kısa bir süre sonra İsa ona uyanmasını söylemişti. Gözlerini açtığında, çocuk artık deli gibi bakmıyordu.

Kafernahum'daki kalabalığın içinde, yaşlı bir adam hasta çocuğu normale döndürmenin övgüye değer olduğunu, ama büyük bir tehlike içerdiğini söyledi. Şeytan'ı kızdırmak, sonuçta onu daha fazlasını yapmak için kışkırtmak demektir.

Adam oradakdere kızdı. Nasıralı'nın bu düşünce tarzını tahmin ettiğini, Şeytan'm Şeytan'ı kovmasmm mümkün olmadığı söylediğini bddirdi. Ama bir krallık kendi içinde bölünürse, yıkılması kaçınılmazdı. Hayır, şeytanları kovduğu yer, Tann'mn Krallığı idi. Bunu, insanların Cennet Krallığı'nın geldiğini anlamaları için yapmıştı.

İnsanlar bir kez daha şaşkın tavırlarla birbirlerine baktılar. Yine aynı sözler tekrarlanmıştı; *Cennet Krallığı geldi!* Peki, ama neredeydi? Çocuğun babasını sorgularken, adam İsa'nın inanan insan için her şeyin mümkün olduğunu söylediğinden başka bir açıklama getiremedi.

Bütün bunlar, İsa Kafernahum'dan ayrılmadan kısa süre önce olanları açıklayabilir miydi? O hikâye bile çocuğun babasının anlattığı kadar şaşırtıcıydı.

Petros, İsa'ya kayıncılarına yardım edip edemeyeceğini sormuştu. Yaşlı bir kadındı ve bütün hayatını kirli dumanlarıyla kadının hastalanmasına neden olan bir balık fabrikasının yanında geçirmişti. Yıllar boyunca, Kafernahum'daki doktorlar bddikleri tüm çarelere başvurmuşlardı. Bir baykuş beynini, balık kafalarını ve bir göl kurbağasının bacağıyla ezerek ilaçlar yapmışlardı. Hiçbiri işe yaramamıştı. Hiçbir şey, kann ağrıdan ve bacaklarındaki şişlikleri geçirememişti. Vücut organları tek tek iflas ediyordu.

İsa kadının yatağına yaklaşmış ve elini tutmuştu. Bir an için, tıpkı Nain yolundaki çocuk gibi, kadın öfkeli ve düşmanca gözlerle O'na bakmıştı. Ama sonra kadının yüzü aniden aydınlanmış ve gülümsemişti. Ağrıdan kesilmişti ve ydlardır ilk kez yatağından kalkabilmişti. Bütün komşuları şaşkınlık içindeydi.

Çocuğun babasının anlattığı hikâyeden şüphe eden herkes, Petros'un kayınvalidesini görmeye çağrıldı.

Bu ilk mucizeler, kendilerini izleyen birçoğu gibi, kurtuluş inancım güçlendiriyordu. İnananlar sadece fiziksel olarak değil, ruhsal olarak da rahatlıyorlardı. İsa o kadar çok kişiye yardım etmişti ki hepsi yazılsa, yazıldıktan kitap dünyaya sığmazdı.

Ama ne kadar mucize sergilerse sergilesin, Cna hâlâ inanmamakta direnenler vardı. Ama bu insanlar, O'na inanmadıkları sürece hiçbir mucizenin yeterli olmayacağını asla öğrenemeyeceklerdi.

Mecdelli Meryem bütün bu olanlardan sonra Kaferna-hum'dan ayrıldı ve Nain kasabasına doğru yola mı çıktı? O akşam, İsa Nain'deki en önemli adam olan Farisi Simon'un evinde yemeğe davet edilmişti. Kafernahum'dan sonra yol ikiye aynlıyordu. Biri Kudüs'e gidiyordu. O yolda, çocuğun babasının anlattığı hikâyeyi ve Petros'un kayınvalidesinin iyileştirilmesiyle ilgili olanları dinleyen bir adam, eşek sırtında ilerliyordu. Bu adam, Tapınak casuslarından biriydi.

5

Her gün olduğu gibi, öğlende Kudüs'teki İkinci Tapınak borusu bir kez daha hüzünlü sesiyle öttü. İlk Tapınak, 586 yılında Nebuşatneser tarafından yok edilmişti. Büyük Herodes tarafından inşa edilen İkinci Tapınak, devasa bir yapıydı; her biri yukan çıktıkça küçülen üç katı vardı ve altın kubbesi bütün Kudüs'e hâkimdi. Şehrin doğusundaki bir platoda yapılmış olan Tapınak, korku salmak ve etki uyandırmak amacıyla yapıldığını her haliyle gösteriyordu. Hacılar için bu bina, inançlarının en önemli sembolüydü.

Siyah cüppeli rahip, insanların tarihinin derinliklerine uzanan bir melodi çalarken -bu müzik ilk kez Musa halkını Mısır'dan kaçınırken duyulmuştu- kumandanlan Jonathan'ın dikkatli bakışları altında Tapınak muhafızları İç Tapınak'tan çıkıyor ve Nicanor Kapısı'nın önündeki platformda yerlerini alıyorlardı. Dev kapı, kutsal Rahipler Avlusu'nu, Dış Tapınak'taki diğer tüm avlulardan ayıyordu.

Burada ticaret hâkimdi. Çok sayıda tefeci, kendi sütunlu avlularmda hacıların Roma dinarlarını Yahudi şekeliyle değiştiriyorlardı, çünkü Tapınak içinde başka para kullanılamıyordu. On üç kapının önünde, bitki ilaçları satan satıcılar sıralanmıştı. Tapmak içinde düzinelerce haham ve din bilgini, belli bir para karşılığında yeterli eğitimi almamış olanlar için Kutsal Metin yorumları yapıyorlardı.

Bu bilge adamlar, özellikle Kadınlar Avlusu'nda çok rağbet görüyorlardı. Burada bir eş nasıl hamile kalabileceğini öğrenmek için hahamlara danışıyor ya da bir dul, hahamın Kutsal Metin'den seçtiği pasajlarla teselli bulmaya çalışıyordu.

Kadınlar Avlusu'ndan uzanan geniş bir merdiven, inançsızlar da dahil olmak üzere herkese açık olan bir avluya iniyordu. Burası Musevi Olmayanlar Avlusu idi. Hepsinin içinde en büyüğü olan bu avlunun bir kenar boyunca yüz altmış iki mermer sütun uzanıyordu ve başlan Korint tarzında oymalarla süslenmiş bu sütunların her birinin kalınlığı, ulu bir çınarın gövdesi kadardı. Bu, Tapmak dahilinde mimarisinde yabancı etkiler görünen tek yerdi. Burada paganlar neredeyse her şeyin alınıp satılabileceği bir ortam yaratmışlardı. Öte yandan, bu satışlar üzerinden alınan vergilerle, Tapmak hatırı sayılır bir gelir elde ediyordu.

Hiçbir kadın, kendilerine ayrılmış olan avlunun ötesinde başka bölümlere giremezdi. Eğer bir adakta bulunacaksa, hayvanı Kadınlar Avlusu'nda satış yapma yetkisi olan seyyar satıcılardan alır, Sunak Avlusu'nun basamaklarının dibinde bekleyen bir rahibe teslim ederdi. Tapmak

dahilindeki diğer avlularda da aynı şekilde Sunak Avlusu'na açılan kemerli kapılar vardı.

Büyük bir cilalı taş bloğu olan Büyük Sunak'ta, tepede bulunan açık kurban ocağına çıkan rampalar vardı. Sol tarafta, rahiplerini ellerini ve ayaklarını temizlemek, diğer tören kullanımları için su çekmek amacıyla kullandıkları dev bronz havuz yer alıyordu. Su, Tapmak binasının altındaki dev sarnıçlardan elde ediliyordu. Bu sarnıçlar, çevredeki tepelerin altında akan yeraltı sularından uzanan su kemerlerine bağlanıyordu.

Sunağın sağ tarafında kurban kasapları, hayvanları keşiyor ve ateş için hazırlıyorlardı. Erkek çocuklar kam ve hayvan artıklarını sık sık yeraltındaki lağım kanallarına doğru süpürüyorlardı. Ortalama bir günde, on bin kadar hacı adak sunmak için avlulara girip çıkıyordu. Festival zamanlarında, bu sayı üç misli artıyordu.

Kimse, avlulara tepeden bakan büyük yapıya hayran hayran bakmaktan kendini alamıyordu. Sadece surlarda dolaşan Romalı askerler, bu yapının Antonia Kalesi olduğunu hatırlatıyordu. Kalenin içinde sürekli olarak beş yüz kadar asker bulunuyordu. Daha sabahın erken saatlerinden itibaren, kale duvarları onları iç avlulardan gelen sesleriyle inüyordu.

Ama boru ilk kez çaldığında, Antonia da sessizleşiyordu. Nöbetçiler bile Tapmak binasına sırtlarını dönüyorlardı.

Bu hareket, işgalcilerle ülke halkı arasındaki ilişkinin biçimini yansıtan küçük, ama önemli bir semboldü; bu, Pontius Pilatus ile Tapınak'taki Başrahip Yusuf Kayafas arasındaki bir tür sessiz anlaşmaydı. İki adam da politik

GORDON THOMAS

gerçeklerin farkındaydı. Ama o zaman için, anlaşmalarının kısa süre sonra sona ereceğini ikisi de tahmin edemezlerdi ve bu oluşumun habercisi, çoktan Galile'ye doğru yola çıkmıştı bile.

Tapmak binasının içinde, borunun sesini platformun üzerindeki hareketlilik izlerdi.

Tapmak binasında özel dini ziyafetler için kutsal suyun geçirildiği Su Kapısı; yakın zamanda ailelerinden birini kaybedenlerin dua etmeye geldiklerinde geçmeleri için ayrılmış Yas Kapısı; yeni evli çiftlere ayrılmış Damat Kapısı ve bir de Kutsal Tabletler'in ilk kez Tapmak binasına sokulduğu Doğu Kapısı yer alıyordu. Ama bütün kapılar içinde, hacılar özellikle bir tanesinin önünde gelip duruyorlardı; bu, kapıların en kutsalı olan Nikanor idi.

Mükemmel simetriye sahip on beş metre yükseklikteki bu çift kanatlı kapıların hepsi bronzdan yapılmış ve üzüm salkımı desenleriyle süslenmişti. Her kapı yaklaşık yarım metre kalınlığındaydı ve en güçlü koçbaşlarma bile karşı koyabilecek kadar sağlamdı. Sabahlan açılırken ve akşamları kapanırken, bir düzine Tapmak muhafızı birlikte çalışıyordu. Nikanor Kapısı'nın bulunduğu duvar, hiçbir kuşatma merdiveninin ulaşamayacağı kadar yüksekti.

Savunma amaçlı bu özellikler sayesinde, herhangi bir saldırı durumunda Başrahip ve diğer rahipler, Tapınak'taki eşsiz kutsal eşyaları toplayarak yeraltındaki bir tünelden tepelere kaçmak için yeterince zaman bulabilirlerdi. Bu tünel öyle bir şekilde inşa edilmişti ki son rahip de güvenli bir şekilde içeri girdiğinde, bir manivelanın çekilmesiyle hemen çökecek durumdaydı.

13. HAVARİ

Nikanor Kapısı'nın ardındaki her şey gibi, kapının önünde toplananlar bu kaçış yolunu da bilmiyorlardı.

Borunun ilk sesiyle, satıcılar kurbanların bulunduğu kafeslere çuval örtüyorlardı. Büyük Sunak etrafındaki bütün hareket aniden duruyordu. Diğer kapılarda sahalarla uğraşan hacılar, hemen Nikanor Kapısı'na doğru ilerliyordu. Yazmanlar ve çeşitli yasal kortlardan gelen yargıçlar, onlara katılıyordu. Belli bir yaşın üzerindeki tüm çocuklar ve erkekler, işlerini hemen bırakıyor, dua cüppesini üzerine geçiriyor, elinde Kutsal Metin'den pasajların bulunduğu siyah renkli küçük bir kutuyla geliyordu. İkinci Tapınak yapıldığından ve bütün kafir pisliğinden temizlendiği duyurulduğundan beri, bu kurallar hiç değişmemişti.

Nikanor Kapısı'nın ötesinde, Tapmak binasının merkezi yer alıyordu. Her biri ilk İsrail kabilelerinden birini temsil eden on iki basamakla çıkılan yüksek yapı, dört büyük sütunla destekleniyordu. Bu, Kutsalların Kutsalı'nın dış yüzüydü.

Nikanor Kapısı'nın önünde bekleyen adamların içinde, Kutsalların Kutsalı'nı görünmez kılan altın kafes işine eklenmek üzere altın bir külçe verebilecek kadar zengin olmayı hayal etmeyen tek bir kişi bile yoktu.

Bu kutsal mekânda sadece Başrahip tütsü yakabilirdi. O bile en içteki bölmeyi gizleyen perdeyi çekme yetkisine sahip değildi. Bütün gözlerden uzak ve dokunulmaz olan bu yer, Gerçek Tann'ın dünyada var olduğu yerd.

Tapınak çatısında ilahiler yavaş tempolu, ama gür bir sesle devam ederdi; bu, zamanın aslında bir anlamı olmadığını hatırlatan şeydi. Zaman sadece Tann için önemliydi.

GORDON THOMAS

Her yer sessizleşirken, **Jonathan** dikkatli bir şekilde dururdu. Gurur verici bir isim taşıyordu -İbranice anlamı "**Tanrı'mın Verdiği**"- ve İkinci Tapmak inşa edildiğinden beri, Tapmak muhafızlarına kumandanlık yapan bir **Jonathan** daima var olmuştu. İlk Jonathan, Musa'nın torunuydu ve başarılı bir genç subaydı. Filistinliler'e karşı verilen savaşta gösterdiği basanlar, kendisinden sonra gelecek olan tüm Tapmak muhafızları kumandanına bu ismin verilmesiyle onurlandırılmasını sağlamıştı.

Bir Yahudi savaşçısının etkileyici kıyafetleri içinde, platformun önündeki kalabalık tamamen sessizleşene kadar beklerdi. Ancak o zaman döner ve muhafızlarını tekrar İç Tapmak'taki yerlerine götürürdü. Kısa bir süre sonra tekrar ortaya çıkardı ve bu kez yaranda muhteşem bir cüppe giymiş birisi olurdu.

Bu, Başrahip Yusuf Kayafas'tan başkası değildi tabi ki. Kayafas, bütün Yahudiler için en önemli kişilikti. Otoritesi, İmparatorluk sınırlarının en uç noktasına kadar uzanıyordu. Diaspora'daki on milyon Yahudi için dini lider, kesinlikle bir başkası değil, sadece Kayafas idi.

Tapmak içinde, yirmi binden fazla adam üzerinde otoritesi vardı. Yüz başrahip yardımcısı vardı ve hiyerarşik seviyeleri, Tapınak için finans konularını yürüten üç Hazineci ile aynıydı. Onlardan soma yedi bin iki yüz kutsanmış rahip geliyordu. Onların altında kurbanlara yardım eden, satıcılardan Tapmak vergisini toplayan, tefeciler için para kurlarını belirleyen, genel olarak Tapmak binasındaki gümrüğü kontrol eden on iki bin Levili geliyordu. Beş yüz yazman ve teşrifatçı, onlara yardım ediyordu.

Jonathan'ın emrinde yedi yüz muhafız vardı. Bin şar-

13. HAVARİ

kıcı ve müzisyeni, financıları ve Tapmak binasının altındaki mutfak ve atölyelerinde çalışan diğer sanatçı ve zanaatkarları korumaktan sorumluydular. Bu insanların sayısı da yaklaşık beş yüzü buluyordu. Son olarak da temizlikçiler ve hamallar geliyordu. Tapmak hiyerarşisinde en alta yer alan bu insanların sayısı da bin kadardı.

Tapmak içinde çalışan ve yaklaşık altı yüz kişiden oluşan bir grup daha vardı. Bunlar başka yasal kortlardan gelen yargıçlar ve yazmanlardı; her biri, Kutsal Kanunlar'ın toplum yapısında nasıl uygulanması gerektiği konusunda yorum yapacak kadar uzmandı.

Yusuf Kayafas, kariyerine rahip olarak devam etmeye karar vermeden önce, umut vaat eden bir yazmandı. Bir ordinasyon günü, parfümlü suda aldığı kutsal bir banyo töreniyle başlıyordu. Yeni bir beyaz keten cüppe giyiyor, üç hayvan kurban veriyordu. Boğazlarını kestikten sonra, ellerini hayvanların leşlerinin üzerine koyuyor ve Tann'dan onları kabul etmesini diliyordu.

Tapınak Başrahibi hayvanların her birinden kan alarak onları yağla kanştırır ve Kayafas'ı mesheder, ilk kez Musa'nın söylediği sözleri tekrarlayarak onu dini hayata kabul ederdi. Koç yağı, mayasız ekmek ve undan yapılmış bir kek, zeytinyağıyla birlikte Kayafas'm açık avuçlarına ve kalçalarına yerleştirilirdi. Daha sonra bu adaklar Büyük Sunak'ta yakılırdı.

Kayafas kendisi Başrahip olduğunda, törenler daha da karmaşık bir hale gelmişti. Üç Hazineci onu en pahalı parfümle meshetmişti; bu parfümün bir damlası, bir Yahudi'nin yıllık ödemesi gereken vergiden daha değerliydi. Tann'ın dünyayı yaratmak için ihtiyaç duyduğu süreyi hatırlatmak için, bu kurban töreni de altı gün sürmüştü.

Son gün, Nikanor Kapısı'nda toplanmış olan insanların önünde, Yusuf Kayafas ciddi bir tavırla herhangi bir törenden önce asla et yemeyeceğine ve şarap içmeyeceğine, Tapmak binasını korumak için her şeyi yapacağına yemin etmişti.

Gerçekten de sözünü yerine getirdiğinden kimsenin kuşkusu yoktu.

Her zamanki gibi, öğle saatinde ortaya çıktığında, kalabalık onu ilk kez görecekti. Unvan ve pozisyonu nedeniyle zaten ürkütücü biri olan Kayafas, daha da korkunç bir adamdı; çünkü belirgin bir şekilde etrafını saran dünyaya alışkın biriydi. Kenarları altın bordürlerle süslenmiş olan tören cüppesi, onu daha da güçlü gösteriyordu.

Kayafas, şimdi orta yaşlarını sürüyordu; geçmişi Kanna'da yerleşmiş olan ilk On İki İsrail Kabilesi'ne dayanıyordu. Babil'deki sürgünlerin hayatlarını o aileler yönetmiş, inançlarını canlı tutmalarını sağlamışlardı. Yusuf Kayafas, tarih ve soy açısından iyi bir kökene sahipti. Kimliği ve geldiği yer nedeniyle, eş seçimi sınırlanmıştı. Geleneklere göre, ancak Tapmak rahiplerinden birinin kızıyla evlenebilirdi ve geçmişi düşünülürse, tercihen Başrahip'in soyundan biri olmalıydı.

Yirmi yıl önce Küçük Sanhedrin'de genç bir yargıç olarak işe başladığında, yaklaşık yarım asırdır başrahiplik unvanını elinde tutan bir aileden gelen Rachel ile evlenmişti. Bu birleşmeden Matthias adında bir oğlu ve Rebecka adında bir kızı olmuştu. Matthias, babasının izinden giderek Tapınak'ta görev almış ve bir yazman olmuştu.

Platforma yaklaşırken, Kayafas, başlamak üzere olan

kendi kısa törenleri için sıralanmış olan yazmanların arasında oğlunu da görebiliyordu. İple çevrilmiş başka bir alanda, Annas yargıçların arasında duruyordu. Kayafas'ın kayınpederi artık Başrahip olmamasına karşın, Tapmak içinde hâlâ belirgin bir otoritesi vardı. Ama Tapınak duvarlarının ötesinde, Roma bu aileye hiç de nazik davranmamıştı. Annas'ın altı oğlu ve kendisi, Başrahip pozisyonundan alınmıştı.

Siyah cüppeli yargıçların arasında, Kayafas'ın şüphe duyduğu iki kişi de vardı. Bunlardan biri adı İbranice'de "*Tanrı'nın Ödülü*" anlamına gelen Gamliel idi. Efsanevi bir din bilgini ve yasa doktoru olan Hillel'in öğrencisi ve torunuydu. Büyükbabasının öğretilerini izleyen Gamliel, Büyük Sanhedrin'in kurtarılması sırasında tanınmıştı ve konu adalete geldiğinde fazla merhametli davranan biriydi. Üstün bir unvan olan *Rabban* unvanıyla onurlandırılmış yedi yargıçtan biriydi. Hukuk alanında Kayafas da aynı unvanı taşıyordu.

İkinci yargıç, adı Yunanca'da "*İnsanlar üzerinde muzafer*" anlamına gelen Nikodemus idi. O da fazla merhametli olmakla ün yapmıştı. Gamliel ve Kayafas'tan daha yaşlıydı ve bir düşünce adamı olarak değerini birçok kez yargılarında yansıtmıştı. Gamliel gibi onun da görüşleri sık sık daha muhafazakar olan Kayafas'ın fikirleriyle çelişmişti.

Gamliel ve Nikodemus, Büyük Sanhedrin'de yaşayan Farisiler'dendi. Ama Galile'de yaşayan ırkdaşlarıyla fazla ortak noktaları yoktu. Galile'deki Farisiler, birçok açıdan Kayafas'ın tutuculuğuna yakındılar.

Yusuf Kayafas, Pontius Pilatus'tan önceki vali Büyük

Valerius tarafından atanmıştı; Valerius, İmparatorluk standartlarına göre bile fazlasıyla acımasız olan biriydi. Yapılan son vergi zamlarından sonra Tapmak protesto etmek amacıyla bir delegasyon gönderdiğinde, Valerius yüz rahibi Kudüs halkının gözü önünde çarmıha gerdimişti.

Bu, Yahudi din organizasyonuna karşı uygulanan ilk zulümdü ve zavallı kurbanların acı çığlıkları ve iniltileri, günler boyunca şehir sokaklarında yankılanmıştı. Her biri çıplak olarak ayaklan toprağın birkaç santim üzerinde kalacak şekilde asılıp ölüme terk edilen adamlar, son bir günaha girmeye daha zorlanmıştı; Yahudi inançlarına göre rahiplerin çıplak görünmesi yasaktı. Üstelik etlerin şerit halinde asılmasını sağlamak için, her biri çarmıha gerilmeden önce acımasızca kamçılanmıştı.

Ertesi yıl, Yusuf Kayafas Başrahip olmuştu. Vali Pilatus'a karşın, putperestlik olasılığına karşı endişeyle yaklaşan gergin bir halkın tapındığı bir Tapınak'tan sorumluydu. Pilatus, böyle bir saygısızlığın tekrarlanmayacağına, şehir içinde Roma askeri standartlarının uygulanmayacağına, törenler sırasında askerlerinin Tapmak binasına bakmayacağına söz vermişti.

Kayafas, becerikli ve uzun pazarlıklar sonucunda bu anlaşmaları elde etmişti; Pilatus kutsal mekânı dokunulmazlığına saygı duyduğu sürece, Yahudiler'in Roma'nın istediği dünyevi yaptırımlara boyun eğeceğine garanti vermişti. Böyle bir anlaşma, iki tarafın da işine geliyordu.

Görevde bulunduğu dokuz yıl boyunca, Kayafas bu dengeyi belli bir şekilde korumuştur. Romalılar'ın kendisini aşağıladıklarını biliyordu. Herodes Antipas ile ilişkile-

ri soğuktu. Farisiler için, Kayafas'ın tutumu, Yahudiler'in nasıl bir boyunduruk altına sokulduğunun en önemli göstergelerinden biriydi. Pozisyonunu kendi çıkarma kullandığı için giderek daha fazla insan ondan tiksiniyordu.

Başrahipler, Tapınak kurbanları sırasında yapılan ticaretten her zaman için yararlanmışlardı, ama Kayafas, satılan her hayvan başına aldığı yüzdeyi biraz daha artırmıştı. Ayrıca, Tapmak içinde ticaret yapma yetkisi verilmiş olanların bütün kazancından da yüzde on alıyordu. Bütün bunlar, onu bölgedeki en zengin adamlar arasına sokmuştu. Ayrıca Tapmak'taki tüm rahipleri de kendisi atıyordu. Böylece her şeyi kontrol edebiliyor ve neler olup bittiğini rahatça izleyebiliyordu. Küçük bir casus ordusu sayesinde, birçok şeyi kısa süre içinde duyuyordu.

Ama sesiyle İsraililer Avlusunda sessizliği bozduğunda ve İbrani ırkının ilk kurucusu olan İbrahim'in sözlerini aktarmaya başladığında, bütün bunlar geçici olarak unutulurdu.

Derin boru sesleri dalgalanarak birleşir ve ona cevap verirdi.

Bu gerçekten etkileyici an bittiğinde, Yusuf Kayafas platformdan iner, Nikanor Kapısı'ndan tekrar içeri girerdi.

O gözden kaybolduktan sonra, insanlar işlerine geri dönerdi.

Çok sayıda odadan oluşan kendi dairesine girmeden önce, Kayafas son bir tören daha yapardı. Dairesinin hemen bitişiğindeki saflık havuzuna giderdi. Burada soyunup suya girer, üzerinde çok sayıda kutsal yağ fıçısının bulunduğu mermer çerçeveli küvetin içine uzanırdı.

Yardımcısı suya bir miktar yağ döker, böylece Kayafas

Rahipler Avlusu'ndan çıktığı için tekrar temizlenmek üzere meshedilirdi. Yusuf Kayafas, bu süre içinde, muhtemelen tek bir düşünceyle boğuşuyor olmalıydı: Kendisine karşı yöneltilen onca olumsuz düşünceye ve tiksinti duygusuna karşın, kendi yönetimi altında Tapınak kesinlikle kutsal yasalara uygun olarak fonksiyonunu devam ettiriyordu. O sözler, Yahudileri bütün paganlardan ayıran şeydi.

Daha fazla özerklik talepleri; ezici vergilerden kurtulma talepleri; daima orada olan, ama son zamanlarda daha da belirginleşmeye başlayan dinsel uzaklaşmalar; kendilerine daha fazla söz hakkı ve güç imkânı sağlamak için Tapmak organizasyonunu yeniden tanımlama derdinde olan Farisiler: Kutsal Kanunlar'ın uygun şekilde yorumlanmasıyla, bütün bunlar bastırılabilirdi. Saduki gücünün temeli, Tapınak idi. Yusuf Kayafas, bu avantajın devam etmesini sağlamak üzere seçildiğine inanıyordu.

Aynı zamanda Farisiler'in işgalci güçlerin varlığı altında yaşamanın getirdiği sosyo-ekonomik, politik ve ideolojik gerçeklerin de farkına varamadıklarını düşünüyor-du. Roma'ya karşı planlar yapmak bir yana, olumsuz düşünceleri belli etmek bile Tapınak için olumsuz etkiler yaratırdı; hatta yok edilmesine bile neden olabilirdi.

Öte yandan, uzlaşamaz eğilimler arasında kutuplaşmış bir Tapmak yönettiğini de kabul ediyordu. Ama Kutsal Kanunlar'ın nihai yorumu ona bırakıldığı sürece, bunun bir önemi olmayacaktı. Hukukçu becerileri ona ne zaman zorlaması, ne zaman ilerlemesi ve en önemlisi, ne zaman durması gerektiğini söylerdi. Antik gerçekleri bir kez daha onaylarken, aynı zamanda farklı görüş açıları

için açık kapı bırakmayı, radikallerin karşısında otoriter olmayı çok iyi biliyordu.

Kayınpederi Annas'ın kararlılığına ve kesinliğine sahip olmadığı söylenenler, Yusuf Kayafas'ın daha üstü kapalı yöntemlerle çalıştığını anlamıyorlardı. Sinsi, hilekâr, manipülatif ve kesinlikle acımasız bir adamdı. Asla sesini yükseltmezdi. Buna gerek yoktu. Otoritesi gözlerinde, mimiklerindeydi. Tek bir bakışla karşısındakini sindirmeyi başarabilirdi. İkinci Tapmak binasının yıkıldığını gören bir başrahip olarak tarihe geçmemeye kararlıydı; bunun için her şeyi yapacaktı.

Törenler bittikten ve normalde giydiği sade görünümlü siyah cüppesini üzerine geçirdikten sonra, Yusuf Kayafas günün diğer bölümüne geçerdi.

Başyazmanı Şem, ona aşağı seviyedeki kortlardan getirilen hükümlerin yazıldığı metinleri getirirdi. Şem de ef-sanevi bir isim taşıyordu; İbranice'de anlamı "yeniden bilinen" demektir ve tarihte bu isim, Nuh'un en büyük oğluna aitti.

Küçük Sanhedrin mahkemesi, küçük suçlarla ilgilenirdi -toprak kavgaları, sığır hırsızlığı gibi- ve Romalılar'ın Yahudiye'yi böldüğü on bir eyaletten biriydi. Büyük Sanhedrin, ulusun Yahudi Kanunları Yüksek Mahkemesi idi; sadece Yahudiye'de değil, bütün bölgede bu geçerliydi. Ününü ve yetkinliğini yaklaşık dört yüz yıldır koruyordu; gerek Persler gerekse Yunanlılar ve daha sonrasında da Kudüs'ü ziyaret ettiğinde Julius Caesar, bu mahkemeye hayran olmuşlardı.

Büyük Sanhedrin, Sadukiler ve Farisiler'den gelen, bir-

likte Yaşlılar Grubu'nu bir araya getiren, bazen "halkın müvekkilleri" adı da verilen, rahipliğin en yüce üyelerinden ve yazmanlardan oluşuyordu. Bütün mahkeme, Başrahip'in altında yetmiş bir kişiden oluşuyordu. Mahkemenin en zorlu davalarda bile tam sayıyla toplanması çok enderdi.

Yusuf Kayafas'm çalışma dairesi, parşömen yığınları ve İsrail tarihinin büyük bölümünü kapsayan deri ciltli kitaplarla doluydu. Kayafas öğleden sonrasını hüküm belgelerini okuyarak, her birini mühürle onaylayarak geçirecekti. Ancak mühür vurulduğu zaman hüküm geçerli oluyordu.

Penceresinin dışından, Antonia Kalesi'nin avlusunda sürekli yapılan askeri egzersizlerin gürültüsü geliyordu. Lejyonerler, Roma ordusunu dünyanın en ileri askeri seviyesine ulaştıran taktikleri hiç durmadan çalışıyorlardı. Demirin demire çarparken çıkardığı şangırtıların, işgal altındaki halkı ürkütmek için bilerek çıkarıldığı belliydi.

Akşama doğru, Yusuf Kayafas gününün son bölümüne hazırlanırdı. Yanında sadece Jonathan ile birlikte, Tapınak binasının içindeki bir dizi koridordan geçerek çatıya çıkardı. Öğle duasında borunun çalındığı yerden, önce binanın kuzey köşesine yürür, şehre ve civarına bakardı.

O akşam yine aynı şeyi yapmıştı. Aşağıda hacılar avlulardan dışarı dökülürken, Büyük Sunak'taki alevler yerini korlara bırakıyordu. Yargıçlar ve yazmanlar da Kralliyet Kapısı'ndan çıkıyorlardı. Musevi Olmayanlar Avlusu'nda, Tapmak muhafızları paganları dışarı atıyorlardı, ama önce Levililer'e ödemeleri gereken paraların tahsil edilmesini sağlıyorlardı. Bu hep böyle olurdu.

Ve Kudüs geceye hazırlanıyordu. Hayvanlar ahırlara sokuluyor, şehrin aşağı kısmından yağ lambalarının ilk ışıkları görünüyordu. Tepelerin üzerine alacakaranlık çöküyor, ufuk çizgisi belirsizleşiyordu.

Birkaç dakika sonra, güneş Kayafas'a son kez göz kırpacaktı. O gözden kaybolurken, Başrahip, tüm Yahudiler adına bitmek üzere olan gün için Tanrı'ya şükredecekti.

Bunlar bittikten soma aynı saygılı tavırla doğu köşesine yürüyerek, Tann'dan insanların kutsayacak başka bir gün için dilekte bulundu. Ardından, çatımn güney ve kuzey köşelerine yürüdü; her iki köşede de Kayafas bu duayı tekrarladı.

Yahudiye tepelerini gören bu yüksek yerden baktığında, Kafernahum'dan yola çıkmış olan ve eşeğini bütün hızıyla süren casusu görmesi mümkün değildi.

6

İsa'nın çocuğu ve Petros'un annesini iyileştirmesiyle ilgili haberler, Nain'e Mecdelli Meryem'den önce ulaşmıştı. Haberleri yaymak için tek yolun ağızdan ağıza aktarmak olduğu bir çağda, olaylar her aktarımda daha gizemli ve daha güçlü bir hal alırdı. Kutsal Metin'de yazılı olanları iyi bilenler, insanların giderek daha yaygın bir şekilde İsa adıyla andıkları Nasıralı'nın doğduğu kasabayla değil, bu metinlerde kehanet edilen kişilikle görülmesi gerektiğini vurgular gibiydi.

Galileliler için İsa'nın varlığı, aynı zamanda iyi eğitilmiş Kudüslüler tarafından hor görülen cahil insanlar olmadıklarının da en önemli kanıtıydı. Ailesiyle birlikte Tapınak binasına gittiğinde, Nasıralı oradaki kibirli halka gerçek bir Galile çocuğunun dürüst kişiliğine bir örnek vermemiş miydi?

İsa o zamanlar on iki yaşındaydı ve her erkek Yahudi çocuğu gibi, o da Kanun'dan sorumlu tutulacağı yaşa gelmişti. Üç yaşındayken, annesi O'na püsküllü bir dua elbisesi vermişti; beş yaşma geldiğinde, yine annesi O'na Kutsal Metin'den ilk pasajları öğretmeye başlamış, bunun

için Yusuf'un ailesinden gelen parşömenleri kullanmıştı. On ikinci doğum gününde, İsa hayatmda ilk kez sol koluna Metin'den pasajlar içeren o küçük kutuyu sarmıştı. O andan itibaren, günlük dualarını okuduğu her seferinde o kutuyu taşımaya devam etmişti.

On ikinci doğum gününden soma Kudüs'e yaptıkları yolculukta, Kanun'a göre Kudüs'teki üç büyük ziyafete katılmışlardı. Aile, diğerleriyle birlikte sıra halinde ilahiler söyleyerek güneye yürümüşü. Diğer tüm hacılar gibi, İsa da dua ve ilahilere katılmıştı.

Binanın içine girdiklerinde, Yusuf diğer tüm aile reislerinin yaptığı şeyi yapmış, kurban etmek üzere bir kuzu seçmişti. İsa artık Tapmak törenlerinde yer alacak yaşa geldiğinden, adak törenlerinin yapıldığı avlulara Yusuf ile birlikte gitmişti.

Birlikte rahibin kuzunun boğazını kesişini ve kanı dünyamn dört yönüne dağıtışını izlemişlerdi. Yine o akşam, annesi Meryem'in kuzunun etlerini şişe geçirerek pişmeye hazırlayışını da izlemişti; geleneklere göre bir şiş göğsünden kalçasına doğru, bir diğeri de onunla haç oluşturacak şekilde ön bacaklarına geçirilirdi. Acaba Tanrı'nın Kuzusu olarak gelecekte karşılaşacağı şeyler hiç aklına gelmiş miydi?

Ertesi gün Yusuf ve Meryem, Nasıra'ya doğru uzun yolculuklarına tekrar başlamışlardı. Köyün en gençleri, yine geleneklere göre, yolun bir bölümünü yalnız aşarlar-
dı. Bir gün ya da daha uzun bir süre sonra aileleriyle buluşur, Galile'nin daha az güvenli olan bölümünü birlikte yürürlerdi.

Ama diğer ailelerin çocukları çoktan dönmüş olmasına karşın, İsa'dan iz yoktu.

Meryem ve Yusuf, tekrar Kudüs'e dönmüşlerdi. Orada, Tapmak binasının içinde hahamların eğitildiği yerde, oğullarım bulmuşlardı. İsa öğrencilerin arasmda değildi, ama **"Üç gün sonra onu Tapmak'ta, öğretmenlerin arasında oturur buldular. Onların söylediklerini dinliyor, sorular soruyordu. O'nu dinleyenlerin tümü anlayışına ve verdiği yanıtlara şaşıryordu. Meryem ve Yusuf O'nu görünce şaşırdılar."**

Çocuk İsa'nın hukuk uzmanlarının arasında oturuşunun hayali, İsa'nın çocukluk anılan arasmda en çok akılda kalanıydı. Üstatlar tarafından dikkatle dinleniyor olması, İsa'nın söylediği şeylerin onların dikkatim çekecek kadar önemli olduğunu gösteriyordu. Bilgi alan bir öğrenci değil, bilgi veren bir öğretmen gibiydi. Anne ve babasının hayretine şaşmamak gerekir. Bu çocuk, daha birkaç yıl önce, Kutsal Metin'den pasajlar öğrettikleri çocuktu; oysa şimdi en karmaşık kısımlannı bile dinleyenleri hayretler içinde bırakan bir ustalıkla yorumluyordu.

Bu, Meryem için İsa'nın ne kadar hızlı büyüdüğünün de bir göstergesiydi ve bu, bir anne olarak kabullenmekte zorlandığı bir şeydi. Bunu kendi sözleriyle de ifade etmişti: **"Çocuğum, niçin bunu bize yaptın? Bak, babanla ben kaygı içinde seni arıyoruz."**

Aslında Meryem, O'na hâlâ kendisinin oğlu olduğunu hatırlatıyordu. Bu duyguyu güçlendirmek için, Yusuf'u da eklemiş, **"babanla ben"** demişti.

O zaman İsa kaydedilmiş ilk sözlerini söyledi. Bir soru şekline sokarak, bütün insanlar arasında annesinin Cebra-il ile karşılaşmasını unutup unutmadığını sorgulamıştı. **"Nasıl olur da beni ararsınız? Babamın evinde bulunmam gerektiğini bilmiyor musunuz?"**

Bu sözler, azarlamaktan öteydi. İsa annesine ondan doğmuş olmakla birlikte, aynı zamanda Tanrı'nın Oğlu olduğunu hatırlatıyordu. O anda İsa kendisini her türlü dünyevi ebeveynlik iddiasından uzaklaştırmıştı. Bu, ne yapmaya geldiğini vurguladığı ilk seferdi. Tapınak'ta, İsa oradaki herkes için önemli bir vurgu yapmıştı. Şimdi, yirmi yıl sonra, İsa -Nain yolundaki çocukla Petros'un annesini iyileştirirken- Tapmak'taki çocuğun söylediği şeyleri uygulamaya geçirmişti.

Nain'e ulaşan haber, şüphe götürmezdi. Aksi takdirde, Nain'in en önde gelen sakini Farisi Simon, İsa'yı neden akşam yemeğine davet edecekti ki?

Coğrafi olarak, Nain Estralon Düzlüğü'nü en iyi gören yerdeydi; burada yaşayan insanlar Babil Prensi Nebuşatneser MÖ 609 yılında gelene kadar, Mısır Firavunu Neco'nun kullandığı özel bir tahıl ambarıydı.

Nain, İlyas Peygamberin Baal'm güçlerine karşı zafer kazandığı yerdeydi. Asırlar sonra Kral Davut'un devecibaşısı olan Ohil'in de doğduğu yeri.

Aradan geçen uzun yıllardan sonra, Nain ve insanların değişmediğini söyleyenler de vardı. Kabile tarzında yaşayan bu çalışkan insanlar, Farisi yaşam tarzına da sadıklardı. Çiftçiler sıra dışı ürünler yetiştiriyorlardı; Nain'in zeytinleri ve turuncgilleri Galile'deki diğer tarlalardaki ekinlerden iki hafta önce biçilir, düzlükte gidip gelen kervan sahiplerine iyi fiyatla satılırdı.

Yabancılar sıcak davranılırdı, ama Farisi olmadıkları sürece burada yerleşmelerine pek izin verilmezdi. Gelin mezhep üyesi olmadığı sürece, hiçbir Nain erkeği dışarı-

dan bir kadınla evlenmezdi. İlk kurucular kendilerini "Ayrı Olanlar" şeklinde tanımladığından beri, köylüler Farisi inançlarını sürdürmüşlerdi. Daha önceleri, Yunanlılar ülkeyi işgal ettiklerinde dinsel özgürlükleri konusunda uzun süre mücadele eden bu insanlar, "Kutsal Olanlar" adıyla da bilinirdi.

Şimdiki dini liderleri Teodas'm vaazlarını dinlememiş tek bir çiftçi, dükkâncı ya da tüccar yoktu. Her Şabat gününde, cemaate sinagog yaşamının, Kanun'u incelemenin ve günlük yaşamda uygulamanın önemini hatırlatır, Tanrı'nın pagan Roma işgaline karşı tepkilerini böyle göstermelerini istediğini vurgulardı.

Bu ifade sadece Romalılar! değil, Musevi olmayan herkesi kapsardı. Galile'de, Farisi olmayan insanların kesinlikle girmesine izin verilmeyen yerler de vardı.

Farisiler Tapmak'taki yazmanlar ve Büyük Sanhedrin'deki yargıçlar tarafından temsil ediliyordu; etkileri, üç yüz binlik nüfusunun çoğu mezhep üyesi olan Galüe'de çok yüksekti. Eyaletin en büyük şehrinde, sinagogları ve mahkemeleri Farisiler yönetiyordu. Küçük kasabalarda, köylerde ve mezralarda, durum yine değişmiyordu.

Görüşlerindeki kendini haklı çıkarma eğilimi, Farisiler! rahatsız etmiyordu. Herkes, Kutsal Metin'in her türlü yorumuna göre, haklı olduğunu biliyordu. Ayrıca, İsrail'i silah gücüyle kurtarmak için tutuşan Partizanlar'ın cesaretini kırmak için herhangi bir şey yapmayı düşünmemekle birlikte, her Farisi zamanı geldiğinde Tann'nm gerçek zaferi Mesih aracılığıyla kazanacağına kesinlikle inanıyordu.

Bu görüşe hiç kimse Farisi Simon kadar bağlı değildi.

Fiziksel olarak, düzlüklerin insanıydı; kısa boylu, esmer ve koyu renk gözlü bir adamdı. Bir hukukçu olarak mesleğine uygun şekilde genellikle siyah cüppe giyerdi. Evi, Nain Farisileri arasında en önemli kişilerin düzenli olarak bir araya gelip standartlar üzerinde konuştukları ve kimin günde "yedi saat dua" edebildiğini göstererek içsel çemberlerine katılabileceğine karar verdikleri bir yerdi. Bu, bir adamın sinagogda yedi saat boyunca dua etmesi anlamına gelmekle kalmıyor, aynı zamanda Farisi yemek kanunlarına ve Şabat emirlerine göre haftada iki kez oruç tutmasını da gerektiriyordu. Farisiler'in yeniden doğuş konusunda kendi görüşleri vardı: Zamanın sonunda beden fiziksel olarak mezardan kalkacak ve toprağa konduğundaki gibi taptaze olacaktı.

Galile'deki tüm mahkemelerde Simon'un sesi duyuluyordu; ayrıca Herodes Antipas'm hukukçularım da Taberiye'deki kendi mahkemelerinde yenmişti.

Konu bir toprak kavgasıydı. Herodes, Taberiye'nin batısındaki bir miktar toprak üzerinde hak iddia ediyordu. Orada oylamaların yapılması ve Roma için topladığı vergilerin biriktirilmesi için bir depo kurmak istiyorlardı. Ama Farisiler, Herodes'in bu noktadan sonra On Emir'e karşı gelmesinden korkuyorlardı. Roma dinarının üzerinde İmparator'un resminin olması gibi, Herodes Antipas'm da üzerinde kendi yüzü bulunan paralar bastırmasından çekmiyorlardı.

Herodes istediği takdirde toprağı zorbalıkla da alabilirdi, ama bu muhtemelen bir ayaklanma başlatmaktan öteye gitmezdi. Özel yaşamındaki sorunlar yüzünden zaten yeterince öfke çekiyordu; Herodes Antipas, Romalı-

lar'ın da içine gireceği bir çatışmayı başlatmak istemezdi. Bu kendisi adına politik açıdan felaket anlamına gelirdi. Herodes Antipas, Kutsal Metin'deki kurallara uygun olarak yöneteceğine yemin etmişti.

Simon, toprağın Herodes Antipas'a satılmasına karşı olanları temsil ediyordu. Bütün bir gün boyunca, toprakların bir mezarlığın parçası olduğu konusunda tartışıp durmuştu; böylesine kutsanmış topraklara bina inşa etmek, Tanrı'ya karşı saygısızlık olurdu. Kutsal Metin'den aldığı aktarımlarla, Simon davayı kazanmış ve bütün Farisiler'in gözünde kahraman olmuştu.

Mecdelli Meryem beyaz duvarlı ve kubbe çatılı evlerin üzerinde yumuşayan güneş ışıklarını gördüğünde, alacakaranlık çökmek üzereydi. Mecdel ile kıyaslandığında, Nain küçük bir yerdi ve yolculara sağlayabileceği konfor sınırlıydı. Kafarnahum'dan beri çayırlarda yürüdüğünden, üstü başı toz-toprak içindeydi; yol boyunca karşılaştığı yerel devriyelerden, İsa hakkında daha fazla bilgi alabilmişti.

Nasıralı, gizemli sözlerini detaylıca açıklamaya gerek görmüyordu; eğer insanlar O'nun sözlerinden bir anlam çıkaramıyorlarsa, gelişini duyurduğu Krallık'ta onlara yer yoktu.

Bir defasında İsa insanları etrafında toplamış, hikâye anlatır gibi bir edayla, iki oğlu olan bir adamın başına gelenleri anlatmıştı. Genç olan, babasının mirasından hakkı olan payı hemen orada almak istemişti. Baba servetini bütün oğulları arasında eşit olarak paylaşmıştı. Genç oğlan İmparatorluk topraklarında dolaşmış, bütün parasını

şaraba ve kadına harcamıştı. Sahip olduğu her şeyi harcıyıp tükettikten sonra, domuz çobanı olarak çalışmak zorunda kalmıştı. Bir Yahudi için, bundan daha düşük bir sosyal seviye olamazdı. Yoksul oğlan, sadece uşak olarak olsa bile, babasına kendisini tekrar aileye kabul etmesi için yalvarmıştı.

Babası oğlunun boynuna sarılmış, onu öpmüş, hizmet-kârlarına çocuğu yıkayıp giydirmelerini emretmişti. Bütün bunlar olurken, en besili dananın kesilip ziyafet için hazırlanmasını buyurmuştu. Çiftlikte olan büyük oğlu bu haberi duyduğunda öfkelenmişti. Babası onu yatıştırma-ya çalıştığında, kendisinin bütün hayatı boyunca çok çalıştığını, ama asla böyle bir kutlamaya layık görülmediğini söylemişti. Babası ona şöyle demişti: *"Sen daima benimlesin. Benim olan her şey senindir. Ama kardeşin ölüydü ve tekrar dirildi. Kaybolmuştu ve tekrar bulundu. Bunu anladığında, Cennet Krallığının da senin üzerinde olduğunu anlayacaksın."*

İsa, insanlara dinledikleri şeyleri kendi hayatlarında uygulamalarını söylüyordu. Hayatlarını barışa, uyuma ve kardeşliğe adamahydılar; bu, yeni Krallık için temel olacaktı. Ama önerdiği şeye ulaşmak için, Kutsal Metin'de yazılı olan kanunların yerine getirilmesinden daha öte bir anlayış gerekiyordu.

Duyurmaya geldiği yeni hayata girmek için, şimdiki ruhsal varlıklarıyla O'nun önerdiği arasındaki uçurumun kapanması gerekiyordu. Hepsi günahtan doğmuşlardı, ama şimdi ikinci bir doğumu deneyimlemeleri gerekiyordu; bu, ruhsal bir temizlenme olacaktı. O olmadan, Krallık'ta yer alma şansları yoktu. Dünyevi doğumlarının on-

lan sadece ebeveynlerinin çocukları yaptığını anlamalıydılar. Ama ikinci, ruhsal doğumları, onları Tanrı'nın çocukları yapabilirdi.

Bütün bunlar, babanın dünyevi oğluna söylediği sözlerde gizliydi. İsa, öğretmenlerin öğretmeni, kendisini bağışlayıcı babanın rolünde göstermişti. Bu sözler, daha sonra çarmıhtayken söyleyeceği sözleri sembolize ediyordu: *"Baba, onları bağışla; çünkü ne yaptıklarını bilmiyorlar."*

Ama şimdi, misyonunun henüz başlarmdayken, İsa öncelikle herkese aradıkları şeyi bulmuş olduklarını göstermeye odaklanmıştı; O'nun aracılığıyla ruhsal susuzlukları ve açlıklar giderilebilirdi. Bu da başka bir hikâyede sembolize edilmişti:

"Bir ekinci tohum ekmeye çıktı. O ekerken tohumların kimi yolun kenarına düştü. Ayaklar altında çiğnendi ve göğün kuşları onları yedi. Bir başkası kayalığa düştü, filizlenince kurutup gitti. Çünkü orası ıslak değildi. Bir başkası dikenlerin arasına düştü, dikenler tohumla birlikte yetişerek onu boğdu. Bir başkası ise iyi toprağa düştü ve yetişince yüz kat ürün verdi."

İsa, sevginin nasıl inançla beslenebileceğine dair başka bir örnek veriyordu; ancak o zaman gerçek zafer ve görkem gerçekleşebilirdi. Ondan sonra **tohumun** çiftçinin beceriksizliğine karşın büyümesi gibi, kurtuluş ister istemez gelecekti.

Nain'e doğru yürürken bütün bunları dinlediği düşünülürse, Mecdelli Meryem'in etkilenmiş olmasına şaşılabilir mi? Oraya ulaştığında, kasabanın Herodes Antipas'a saldırdığı için Vaftizci Yahya'nın tutuklandığı haberiyle çalkalandığını da görmüş olabilir. Antipas'ın adamları,

vaizi Tuz Denizi yakınlarındaki Makarus Kalesi'ne götürmüşlerdi. Daha önce o kaleden canlı çıkan tek bir tutsak bile olmamıştı. Nain'de de başka yerlerde süren söylentiler dolaşıyordu; Antipas'm ahlaksız yaşam tarzını sorgulamakla, Vaftizci Yahya en az İlyas Peygamber'inkine benzer bir cesaret göstermişti.

Mecdelli Meryem, Farisi Simon'un hiçbir şeyi rasgele yapmadığını bilirdi; gerçi bunu o dönemde herkes bilirdi. Bütün hayatım başkalarına tuzaklar kurarak geçirmiş bir adamdı. Birkaç yıl önce Galile'deki Yahudiler arasında sadece birkaç kişinin sahip olabileceği bir at arabasıyla Mecdell'e gelmişti. Gece evine giren hırsız öldürmüş, bir işadamlarını savunmak için Süleyman'a dayanan örnekler kullanmıştı. Simon, hırsızın canlı olarak da yakalanabileceği gündüz vakti eve girilmiş olsa, temsil ettiği işadamlarının tutuklanmasının doğal olduğunu söylemişti. Ama gecenin bir yansı, yatağından fırlamış bir halde, karanlığın içinde, işadamı, hırsızın silahlı olup olmadığını bilemezdi ve onu öldürme hakkı vardı. Simon bir dava daha kazanmıştı.

Ama Simon bile, Nasıralı hakkında herkesi şaşırtan bir olaya açıklama getiremiyordu. Bu olay, O'nun doğumuyla ilgiliydi.

Bu, Büyük Herodes'in zamanında olmuştu. Ölmek üzereyken ihanet korkusuyla dolmuş, karısını, kayınvalidesini ve kendi oğullarından ikisini öldürmüştü. Pozisyonunu Roma Majesteleri'ne borçlu olduğunu ve bütün Yahudiler'in kendisinden nefret ettiğini bilerek, yönetim tarzını iyice diktatörlüğe kaydırmıştı; o kadar ki Augustus

Caesar bile Herodes'in oğlu olmaktansa, domuzu olmanın daha iyi olacağını söylemişti.

Yönetim süresinin sonlarına yaklaşırken, Herodes, Yahudi milliyetçilerinin yeni bir oyun peşinde oldukları sonucuna varmıştı. Yaklaşan olayların merkezinde kendisini Mesih olarak tanıtacak bir çocuk olacaktı. Herodes, astronomlarına Beklenen Kişi'nin nerede doğacağını sormuştu. Yakın zamanda kasabanın üzerinde bir yıldız belirlediği için, muhtemel yerin Beytlehem olabileceğini söylemişlerdi. Herodes, eski kehanetlerde söylenenleri çok iyi hatırlıyordu.

O sırada, sanki olayları doğrulamak üzere seçilmiş gibi, Herodes'in sarayında üç ziyaretçi vardı; bu adamlar, antik Maji kültürünün üyeleri idi. Gizemli yıldızı onlar da izlemişti.

Büyük ve iyi silahlanmış kervanlarıyla engin kumulları aşarken, nasıl sel baskınlarını ve taşmış nehir yataklarını aşmak zorunda kaldıklarını anlatırken, Herodes bu ziyaretçileri giderek artan bir ilgiyle dinlemişti. Kürt dağlarından gelen kabilelerle ve Tigris savaşçılarıyla mücadele etmek zorunda kalmışlardı. Babil'den geçmiş, İskender'in Darius'u yendiği savaş alanını aşmışlardı. Yıldızı izlemeye devam ederek kuzeye dönmüş, Mezopotamya'nın parıltılı kumullarını, Alipo ve Palmiro'yu aşmış, Suriye'ye yönelmişlerdi. Oradan Yahudiye'ye girmişlerdi ve Galile Denizi'nin doğusundan Ürdün Nehri kıyısını izleyerek ilerlemişler, Yeriha yakınlarında nehri geçmişlerdi. Karşı tarafa ulaştıklarında, yıldız gözden kaybolmuştu.

Güdüsel zalimliğine karşın, Herodes normal tarzını izleyip bu adamlardan daha fazla bilgi almak için işkence

yaptırmasının sadece bir savaşa yol açacağı anlaşılmıştı. Ziyaretçilerin ordusunun kendi avlusunda kamp yaptığını düşünürse, zaferi garantileyemezdi. Bunun yerine kendi danışmanlarına bu adamlarla daha detaylı görüşmelerini emretmişti. Günler boyunca tartıştıktan sonra, Kutsal Mika'ya göre Mesih'in Beytlehem'de doğacağına karar vermişlerdi. Herodes'in kafasını kurcalayan tek soru vardı: Mesih gelmiş miydi?

Ziyaretçiler bunu anlayacaklarını söylemişlerdi; öğrenecek ve geri dönüp kendisine bildireceklerdi. Deve kervanı Kudüs'ten yola çıktı ve kilometrelerce ötedeki Beytlehem'e ulaştı. Birliklerini köyün dışındaki bir kuyunun başında bıraktıklarında, bu astrologlar gizemli yıldızı bir kez daha görmüşlerdi.

Sanki biraz uzaktaki bir mağaranın üzerinde havada asılı duruyor gibiydi. Adamlar taşlı zeminde ilerlemeye çalışarak, sürülerinin başında bekleyen çobanların yanından geçerek, mağaraya ulaşmışlardı. İçeride Meryem'i, Yusuf'u ve yeni doğmuş bebeği bulmuşlardı. Bebeğe armağanlar vermişlerdi, ancak kraliyet üyelerine verilebilecek türden armağanlar. İlahiliğin simgesi olan altın; en önemli dinsel törenlerde kullanılan güçlü tütsüler; ölüyü mumyalamakta kullanılan baharatlar vardı.

Astrologların neşesini tahmin etmek hiç de zor değil. Uzun süren görevleri artık sona ermişti. Şimdi eve doğru uzun yolculuklarına tekrar başlamadan önce, daha dünyevi bir ihtiyacın giderilmesi gerekiyordu; yani biraz uymaya ihtiyaçları vardı. Mağaranın dışında uyumak için yere uzandıklarında, bir ses onlara sürekli olarak Kudüs'e dönmemelerini, Herodes'in yeni doğmuş bebeği öldür-

mek niyetinde olduğu konusunda Meryem'i uyarmalarını söyleyip duruyordu. Astrologlar söyleneni yaptıktan sonra, ailenin kaçmasına yardımcı olmuşlardı. Ailenin olabildiğince hızlı bir şekilde güneye, Ölü Deniz'in ötesine inebilmesini sağlamak için bir eşek, yolluk ve para verilmişti. Oradan Sina Çölü'nü aşacak, Mısır'da güvende olacaklardı. Astrologlar tekrar Ürdün Nehri kıyısından yukarı çıkacaklardı; kimsenin asla bilemeyeceği bir yerden gideceklerdi.

Kudüs'te, Herodes onların dönüşünü sabırsızlıkla bekliyordu. Beytlehem'de neler olduğunu öğrenmesi için kendi özel uşağını göndermişti. Uşak, astrologların ortadan kaybolduğu haberiyle geri dönmüştü; Beytlehem ise çok özel bir çocuğun doğum haberiyle çalkalanıyordu. Herodes, en becerikli sorgu yargıcını daha fazla bilgi toplaması için göndermişti. Ama sorunu sezen sıkı ağızlı Beytlehem halkı, çocukla ilgili bildikleri her şeyi inkâr etmişlerdi. Herodes bunun üzerine Beytlehem'deki tüm yeni doğmuş bebeklerin hemen katledilmesini emretmişti.

Toplam olarak kırk civarında bebek öldürülmüştü. Bu, tarih devam ettikçe adıyla birlikte kullanılan "Büyük" kelimesinin alaya alınmasına neden olan en büyük hainlikti.

Ama bu olay, farklı tepkilerle karşılanmıştı. Mecdelli Meryem'in Nain'e ulaştığı dönemde hayatlarının son demlerini yaşayanlar ya hafızalarındaki zayıflamadan ya da başka nedenlerle, böyle bir katliamın yapılmadığını, Herodes'in hainliğini göstermek için ortaya atılmış başka bir hikâye olduğunu söylüyorlardı. Bu iddia asırlar boyunca varlığını sürdürecekti.

Başkaları sadece katliamın olmadığını, bunun İsa'nın kendi kanının bir habercisi, doğumundan beri peşini bırakmayan ölümün gölgesinin bir örneği olduğunu söyleyeceklerdi.

Bir ahırın yemliğinde doğması, kendi saflığını yansıtan kasıtlı bir detaydı. Hayvanların arasında doğmuş olmasına karşın, her türlü canavardan daha berbat davranışlar sergileyen insanlar tarafından öldürülecekti. Çobanların sürülerini korumak için başka bir yer bulamadıklarında sığındıkları soğuk bir mağarada dünyaya gelmişti; dolaşısıyla bir açıdan, tarih kayıtlarına geçmiş ilk Mağara Adamı idi. O'nun peşinden gelen astrologlar, mağaraya girerken eğilmek zorunda kalmışlardı. Bu, yeni bir Krallık habercisinin annesinin kollarında yatan bir bebek olarak karşılarında durduğunu kabullendiklerini gösteren bir jestti. O'nu bu yüzden hediyelere boğmuşlardı.

O mağara dünya ile cennet arasında bir köprü olmuş, orada ilk kez insan Tanrı'ya bakmıştı.

Astrologlar, insan ırkının yeni bir yaşam şansının eşliğinde olduğunu anlayan ilk kişilerdi.

Şimdi, İsa'nın doğumundan otuz yıl sonra, Mecdelli Meryem bu hikâyede yerini almak üzere yürüyüşüne devam ediyordu.

Simon'un evi, Nain'in kuzey kesimindeydi. Evin etrafını saran duvarlar, dışarıdan geçenlerin içeriye görmelelerini engelleyecek kadar yüksekti ve kemerli kapıda genellikle muhafız olurdu. Her yerde olduğu gibi, zengin ve güçlü olan yine kendi mahremiyetini koruyordu.

Fakat o akşam kapılar ardına kadar açılmıştı ve Nain

halkının İsa ve Simon arasında geçecek tartışmayı izlemesi isteniyordu. Böyle önemli tartışmalar konusundaki geleneye uyarak, yemek sırasında konuşacaklardı.

Avlunun ortasındaki alçak masalar, en iyi şaraplar ve en iyi yiyeceklerle donatılmıştı. Bir köşede Simon'un karısı hizmetçilerinin çorba, et ve sebze yemeklerini hazırlamasına yardım ediyordu. Bu olayı unutulmaz kılmak için hiçbir şeyden kaçınılmamıştı.

Mecdelli Meryem oraya geldiğinde, masaların etrafındaki alan İsa ve ev sahibi arasında geçen sohbeti izlemek için orada olan insanlarla doluydu. Muhtemelen sohbet herhangi bir fikir ayrılığının olamayacağı bir konu üzerine başlamıştı; Romalılar'm ve yeni hükümdarın gelişi. Güçleri her sınandığında ne kadar zalimleştikleri, fahiş vergileri için toprağı kana buladıkları ve Yahudiler'i sinek gibi öldürdükleri, hiç bitmeyen bir tartışma konusuydu. Ama bir gün bu da geçecekti.

Ama nasıl ve ne zaman? Konuyu açan muhtemelen Simon idi ya da dikkatle seçtiği konuklarından biri. Böyle soruların ortaya atılacağı gibi, muhtemelen son derece doğal bir tavırla sorulmuştu. Ve sorunun hedefi İsa'nın kendisiydi.

Onur konuğu olarak, Simon'un karşısına oturmuştu. Havariler, yemeği ve sohbetleri izleyen kalabalığın arasındaydı.

Petros ve Andreas oradaydı; Yakup ve Yuhanna oradaydı; aralarında en genci olan Filippus oradaydı.

Dendiğine göre, Matta'nın Nasıralı'nın peşinden gelmesi fikrini ortaya atan kişi Filippus idi. Ama başkaları da tam tersini söylüyor, Matta'nın zaten grupta olduğunu,

onun Filippus'u getirdiğini iddia ediyordu. Bartolomeos, Alfeos'un oğlu Yakup, Tomas, Yakup'un oğlu Yahuda, Partizan Simon ve Yahuda İşkariyot da oradaydı.

İsa havarilerinin her birini öğretmeye geldiğini göstermek için özellikle seçmişti. Onlar sayesinde, kurtuluş için en basit yolun inanç tohumları ekmek olduğunu göstermek amacındaydı. İnanç her şeydi. İnanç olmadan, Cennet Krallığı'na girmek mümkün değildi. Ama göstermek üzere olduğu gibi, inanç öncelikle alçakgönüllülüğü gerektiriyordu.

Kurutulmuş kamış meşalelerinin ve yağ lambalarının ışığı altında, havariler Mecdelli Meryem'i görebiliyor, kendisine çektiği bakışları değerlendirerek onun da en az kendileri kadar ortama yabancı olduğunu anlayabiliyorlardı.

O bölgede yaşayan insanların sinsi sezgilerine sahip olan Nain halkı, kadının sadece Galileli olduğunu değil, aynı zamanda hayatını nasıl kazandığını da tahmin edebiliyorlardı. Masaların etrafında olayları izleyen adamlar arasında onun hizmetinden yararlanmış olanlar bile olabilirdi. Kendi karıları "kirli" olduğunda cinsel tatmin için Mecdell gibi kasabalara gitmek üzere uzun yollar kat etmeyi göze alan erkekler az değildi. Mecdelli Meryem gibi, hepsi İsa ile Simon arasındaki konuşmaları dikkatle dinliyorlardı.

İsa, "**Mesih**" kelimesinin var olan Başrahip için de kullanılabileceğini kabul etmiş miydi, yoksa sadece Yahudi Kralı'na verilebilecek bir unvan olduğunu mu düşünüyordu? Davut kral olduğunda, o da **Mesih** olarak adlandırılmamış mıydı? Onun arkasından gelen krallar için de

aynı durum geçerli değil miydi? Üstelik Roma vasallan bile bu unvanı almak istememişler miydi?

Mesih kelimesinin daha geniş bir anlam içermesi gerekmiyor muydu? Örneğin, Kayafas gibi yoldan çıkmış bir Başrahip için kullanılabilir miydi? Yoksa Yahudiler'i pagan Roma zulmünden kurtaracak daha özel biri için kullanılması gerekmez miydi?

Simon, karşısında oturan adamın nasıl başa çıkacağını görmek için, bu tür bir soruyu bir kez daha ortaya attı.

İsa'nın teslim olmayacağını gören Simon, sık tekrar sayesinde gelişmiş yeteneklerini kullanarak konuyu toparladı. Kendine saygısı olan her Farisi'nin bir gün Tann'nm İsrail'i kurtaracağına inandığı doğrudur. Ama ilahi **Mesih'in** insan bedenine girdiği fikrini savunmak da bir tür saygısızlık değil miydi? Musa insanlara tapınılmasını yasaklamamış mıydı? Firavunlar'dan Roma ilahlarına kadar Antik Dünya'nın pagan figürlerine tapınmayı reddettikleri için Yahudiler yeterince çekmemişler miydi?

İsa kendine has bir tavırla cevap verdi: "**Sağlıklı olanların hekime ihtiyacı yoktur, ama hasta olanların vardır.**"

Simon bir hukukçunun sinsi gülümsemesiyle karşılık vermiş olabilir. İsa bu sözlerle ne demek istemişti? Cevap Mecdelli Meryem'i heyecanlandırmış da olabilirdi: "**Ben doğruları değil, günahkârları tövbeye davet etmeye geldim.**"

Simon şaşırmıştı. İsa, Farisiler'in günahkârları dışlama prensibine karşı olduğunu mu söylüyordu yani?

İsa, her türlü bağnazlığa ve sığ düşünceye karşı olduğunu, bu tür davranışların Cennet Krallığı'nın gelişini geciktirdiğini söyleyerek karşılık verdi.

Simon bir kez daha bastırdı: "**Şu Krallık; kim tarafından duyurulacak?**"

"Benim gönderiliş nedenim bu," diye cevap verdi İsa, sakince.

"Kim tarafından?" Simon bir açık yakaladığını hissetmişti.

İsa geri çekilmeyecekti.

Simon bunun üzerine başka bir yol denemeye karar verdi. Bu adam sonuçta çoğu kişinin deli dediği ve şimdi hükümdarın zindanlarında çürüyen bir adamın taklidi değil miydi?

İsa yine sessiz kaldı ve yemeğine devam etti.

"Söyle bana haham," diye üsteledi Simon, *"Vaftizci'nin takipçileri sık sık oruç tutarken, sen neden bu kadar özgürce yiyip içiyorsun?"*

Bu kez İsa hiç tereddüt etmedi. *"Damat kendileriyle birlikteyken, damadın arkadaşları oruç tutabilir mi?"*

Bu cevap Simon'u şaşırtmıştı. Tanrı ve İsrail arasındaki ilişkinin sık sık gelin-damat ilişkisiyle sembolize edildiğini bütün Farisiler bilirdi. İsa bu sözleriyle Tanrı'nın burada olduğunu bildiriyordu.

Simon bunun üzerine inanmaz bir tavırla başka bir soru yöneltti: *"İsa Tanrı olduğunu mu ima etti?"*

Ama İsa yine geri çekilmeyecekti.

Bir an için duraksamış olsa bile, Simon'un hukukçu kişiliği de vazgeçmiyordu. "Yoksa İsa'nın cevabı, gerçekte Vaftizci Yahya hakkında düşündüklerini açıklamamak için akıllıca bir kaçış mı?"

İsa bir meydan okumayla karşılaştığında daha önce kullanmış olduğu sözlerle karşılık verdi:

"Size söylüyorum: Kadınlardan doğanlar içinde Yahya'dan üstünü yoktur. Ama Tanrı hükümrانlığında en küçük olan, ondan üstündür."

Simon bir kez daha bastırdı: İsa bir ayaklanmadan mı söz ediyordu? Yoksa kılık değiştirmiş bir Partizan mıydı?

Böyle soruların nereye varacağı belliyse de, Mecdelli Meryem araya girdi. Kalabalığın arasından kendine yol açarak İsa'nın önüne geldi. Her davranışı, hiçbir Nain kadınının cesaret edemeyeceği kadar rahattı ve bu bile, Farisiler'in onun hakkındaki görüşlerini doğrulamaya yetiyordu; o *"kötü kadın"* idi.

Simon'un sözleri, Mecdelli Meryem'in ortaya çıkışıyla bölünmüştü.

Diğer konuklardan yükselen fısıltılar, sessizliği bozdu. Kadının burada ne işi vardı? Nasıralı'yı daha önceden tanıyor muydu? Neden kadını hemen göndermemişti? Bir fahişenin bir hahamın yanında yeri olamazdı!

Mecdelli Meryem, İsa'nın ayaklarına doğru eğildiğinde ağlıyordu; gözyaşları O'nun ayaklarına damlıyor, uzun saçları kuruluyordu. Cebinden kaymaktaşımdan yapılmış küçük bir kutu çıkardı, açtı ve içindekiyle O'nun ayaklarını ovmaya başladı. Sonunda, hararetle bir şekilde önce bir ayağını, soma diğerini öptü.

Şaşkın fısıltılar devam ediyordu. Nasıralı neden bu dokunuşlara izin veriyordu? Onlar için kadının bir dokunuşu bile günah doluydu; gözyaşları ise tövbeyi değil, kurtuluş umudunu simgeliyordu. Ülkedeki bütün fahişeler ne zaman ve nasıl ağlamaları gerektiğini bilirlerdi.

Ama gerçekte neler olduğunu hiçbiri anlayamamıştı. İsa'nın önünde diz çökmesi, kabul görmek için yalvarıştı; en değerli varlığı olan yağı kullanmak, O'nun tarafından kabul edildiğinde Mecdelli Meryem'in sahip olduğu her şeyi bu uğurda feda etmeye hazır olduğunun göstergesiy-

di. Mecdelli Meryem, önceki yaşam tarzmdan vazgeçmeye hazır olduğunu her hareketiyle gösteriyordu.

Ama oradakiler daha fazla fısıldaşmaya gerek duydılar. İsa'ya dönerek, kadım oradan göndermesi için yüksek sesle baskı yapmaya başladılar; aksi takdirde, O'nu da en az kadın kadar kirli kabul edeceklerdi.

Simon, asırları aşır bize kadar ulaşacak bir öfkeyle dolu sesiyle çıkıştı: *"Bu adam bir peygamber olsaydı, kendisine dokunan şu kadının kim ve ne tür biri olduğunu bilirdi! Çünkü günahlıdır o!"*

Bir an için sahne dondu. Mecdelli Meryem, İsa'nın ayaklarma doğru daha da eğildi; her hareketi günahlarından kurtulmak istediğini gösteriyordu. İsa diğerlerine bakıyordu. Simon, daha lanetleyici sözler de yağıdırıyordu. Etrafındakiler geçici olarak sessizleşmişlerdi. Havariler kararsız bir şekilde birbirlerine bakıyorlardı. Bu, sonsuza dek hatırlanacak bir andı. Simon bir ara nefes almak için duraksadığında, İsa araya girdi.

"Simon, sana bir şey diyeceğim."

Bir ev sahibinden beklenecek kibarlığın zorlamasıyla, Simon sözü O'na verdi.

"Bir adama iki kişinin borcu vardı. Birinin borcu beş yüz dinardı, öbürünün ise elli dinar. Ödeyecek güçleri olmadığından, adam her ikisine de borcunu bağışladı. Bunlardan hangisi onu daha çok sevecek?"

Bir kez daha, gözleri etrafındakilerin yüzlerini inceliyordu. Adamlar sessizleşmişti ve sorunun yansıttığı güçlü otorite karşısında afallamışlardı. Simon'un yasal tuzaklarına alışkınlardı. Ama burada farklı bir şey sezmışlerdi.

Hatta bazıları hikâyede ilk başta anlaşıldığından farklı

bir nokta olduğunu da görebiliyordu. Bu hikâyede, Tanrı borç veren adamla simgelenmişti; zamanı geldiğinde alacaklarını tahsil edecekti. Ama borcu olan iki adam da günahlarının bedelini ödeyebilecek durumda olmadığından, Tanrı bütün günahları silmeye hazırdı; tabi bağışlanmak için samimi bir istek varsa.

İsa ayağı kalktı ve Simon'un önünde durarak Mecdelli Meryem'i işaret etti.

"Bu kadını görüyor musun? Senin evine geldim, ayaklarım için su getirmedi. Ama o gözyaşlarıyla ayaklarımı ıslattı, saçlarıyla da kuruladı. Beni öpmedi bile. Ama içeri girdim gireli, o ayaklarımı öpmeden duramıyor. Başımı yağla ovmadın. Ama o ayaklarımı güzel kokulu yağla ovdu. Bu nedenle, sana derim ki pek çok olan günahları bağışlandı. Çünkü o çok sevgi gösterdi. Oysa az bağışlanan az sever."

Simon'a, Mecdelli Meryem'in artık daha önceki kadm olmadığı, az önce değiştiğini söylemişti. Nezaketi, şefkati ve içtenliği, genç kadının bağışlanma arzusunun somut bir kanıtıydı.

İsa, Mecdelli Meryem'e döndü ve onunla ilk kez konuştu: *"Günahların bağışlandı. İncanın seni kurtardı."*

İsa, öğretisinin özünde başka bir öge olarak sevgiyi bir kez daha vurgulamıştı. Sevgi, ancak şefkat ve anlayışla mümkün olabilirdi; inançlarım Simon ve diğer Farisiler gibi yüksek sesle haykıran insanlarda olduğu gibi, bir fahişe de sevgi duyabilirdi. Mecdelli Meryem belki dua etmeyi bile bilmeyen bir kadındı ya da en azından dini bir pasajı doğru olarak yorumlamayı, dini bir töreni olması gerektiği şekilde yerine getirmeyi bilmiyor olabilirdi. Ama ağlayanlarla birlikte ağlayabildiğim, acı çekenlerin

GORDON THOMAS

acılarım paylaşabildiğim, yas tutanları rahatlatabildiğim göstermişti ve bütün bunları hiçbir şey beklemeden, hiç kimseyi yargılamadan yapmıştı. Onun gibi insanlar için Cennet Krallığı kapılarını ardına kadar açardı. Daima!

Bu noktadan soma, Mecdelli Meryem'in Simon'un evinden İsa ve havarileriyle birlikte ayrıldığını biliyoruz. Mecdell'e döndü ve bazılarının iddia ettiği gibi belki evini, mallarını sattı ve kazancını kasabadaki yoksul halka dağıttı.

Hepsinden öte, kendisini O'nun sevgisinin canlı bir örneği olarak sundu. O anda en az diğer havariler kadar İsa'ya sadık hale geldi; üstelik O'nu hiçbirinin sevemeyeceği bir şekilde sevdi. O, İsa'yı seven kadın oldu.

III. BÖLÜM

ÇARMIHIN GÖLGESİ

İsa ile birlikte yolculuk yapmaya başladığı ilk aylar boyunca, Mecdelli Meryem O'nun sözlerinin ve davranışlarının kurtarıcı doğasını giderek daha iyi anlıyordu. O'nun çağrısı temelde dünyevi değerleri bir kenara atmak ve ruhun alçakgönüllülüğüne kavuşmakla ilgiliydi. Mecdelli Meryem için, diğer her şey bu noktadan ortaya çıkıyordu.

Coğrafi olarak izledikleri rotayı anlamaya başlamıştı. İki belirgin nokta vardı: Kudüs'ün hemen güneyindeki küçük Beytanya kasabası ve kuzeyde Kafarnahum. Orada Petros'un kayınvalidesinin evinde genellikle günlerce kalıyorlardı. Giysilerini dikip onarıyor, yıkayıp temizliyor, zorlu topraklarda yürümekten yıpranan sandaletlerini onanyorlardı. Beytanya, İsa'nın dostlarının yaşadığı yerd; Marta, kız kardeşi Meryem ve erkek kardeşleri Lazar. İçlerinde Tanrı korkusu taşıyan bu çalışkan insanlar, O'nun kasabadaki vaazını dinledikten sonra imana gelmişlerdi. O zamandan beri mütevazı evleri, O'nun güneydeki üssü haline gelmişti.

Yolculukları sırasında İsa şafaktan akşam karanlığına kadar vaaz verir, sürekli olarak dinleyenleri söyledikleri-

ni kabullenmeye yönlendirirdi. Eğer O'nun söylediklerini anlayamazlarsa, boş ve anlamsız yaşamlarına devam edebilirlerdi. Mesajın çok fazla tekrarlanması ve çok basit olması, gücünü azaltmıyordu. Muhtemelen bu da Mecdelli Meryem'i etkileyen şeylerden biri olmalıydı. İsa'nın bir adamın uzun süredir izlediği inancını, iyi seçilmiş ve umut sunan birkaç kelimeyle nasıl değiştirdiğini birçok kez görmüştü. En güçlü saldırılarının bir kısmını para hırsı ve şehvet konularına saklıyordu. Mesajları her seferinde insanları kendilerini incelemeye zorluyordu.

İsa, sonunda değişme cesaretini ve gücünü gösteren mutsuz bir günahkâr konusunda birçok kez Mecdelli Meryem'i örnek göstermişti. Ama hayatının önceki bölümünde erkekleri çok iyi tanımış olduğundan, havariler hakkındaki yargılarında da yanılmayacaktı.

Bazı dostluklar diğerlerinden daha yakındı. Petros ve diğer balıkçıların dostluğu çocukluklarına uzanıyordu; ama o son derece birbirine bağlı grubun içinde bile zaman zaman öfke patlamaları oluyor, küçük kıskançlıklar yaşanıyordu. Havarilerin hepsi yemek zamanlarında Efen-di'nin yanında oturmak, yolda O'nunla birlikte yürümek, uyku zamanında döşeğini O'nunkinin yanına sermek istiyordu.

Partizan Simon, grubun doğal koruyucusuydu. Roma lejyonierlerinin ve Herodes Antipas'ın adamlarının taktiklerini iyi bildiğinden, vergi toplayıcıları ve devriyelerle dolu bölgelerden geçerken hangi rotanın izlenmesi gerektiğine karar verebiliyordu.

Hazineci olarak Yahuda İşkariyot, İsa'nın ayaklarının dibinde uyuyor, para kesesini yastık yerine kullanıyordu.

Kese, grubun yolculukta geçen yaşamlarının en temel ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılıyordu. Yahuda sıkı bir pazarlıkçıydı; kazançlı anlaşmalar yapmak konusundaki tutkusu, İsa'nın vaazları konusunda sürekli sunduğu övgülerle eşdeğerdeydi. Ama onun dışındaki düşünceleri ve görüşleri, tamamen kilit altındaydı. Bu gizlilik, diğer havarilerin ona karşı duydukları antipatiyi de besliyordu. Yahuda hâlâ dışarıdan biri olarak kabul ediliyordu.

Mecdelli Meryem'in Yahuda ile ilişkisi, gruptaki tek kadın olarak renk kazanıyordu. Ataerkil bir toplumun üyeleri olduklarından, yolda belli görevleri onun yerine getirmesi bekleniyordu. Geceleri erkeklerden biraz uzakta uyuyor, kışları ise erkekler dışarıda gecelerken, Mecdelli Meryem bir ambarda samanların arasına döşeğini seriyordu. Diğer havariler İsa'nın söylediği bir sözün anlamı üzerinde tartışırken, muhtemelen o çoktan uykuya dalmış oluyordu. Ayrıca diğer havarilerin her birinin kendi özdeğerine odaklanmış olduğunu da sezmiş olabilirdi. İsa onları bu tür davranışları için her azarladığında, sanki gruptaki pozisyonlarıyla giderek daha razı ilgileniyorlardı.

Onlara neden kendisinin orada olduğunu bir kez daha hatırlatıyordu: Yaklaşan Yeni Çağ'da, öfkenin ve intikamın yeri yoktu. Mecdelli Meryem'in, hayatı hâlâ şimdi ve burada olarak görmesi, diğerlerini endişelendiriyor ve kızdırıyordu. Aralarında sürekli tartışıyor, fikir yürütüyorlardı; örneğin, kendileri gibi İsa da bazen şehvete kapılıyor muydu? Şehvete teslim olana kadar, bu duyguyu hisseden kişinin masumiyetini koruduğunu kendisi söylememiş miydi?

Oysa, çölde Şeytan ile karşılaştığında, O'na önerdiği onca şeyler nefsinin sınarken, İsa'nın kazandığı zaferi ne çabuk unutmuşlardı?! İsa, Şeytan'ı yenmenin tek yolunun onunla yüzleşmek olduğunu söylerken, belki de ne demek istediğini anlayan tek kişi Mecdelli Meryem idi. Bu herkesi şaşırtmaya devam eden bir konu olacaktı, ama korkulacak bir şey yoktu. Ama varlıklarını inkâr ederek kötülüğe ve nefse karşı koyabileceklerini düşünenler yanılıyorlardı.

Mecdelli Meryem gibi genç ve sağlıklı bir kadının neden aralarında olduğunu tartışıyor olabilirlerdi. Yoksa İsa onu dünyevi şehvetin görünür bir hatırlatıcısı olarak mı seçmişti?

İsa belirgin bir şekilde tensel günahlara, şehvete ve oburluğa karşı konuşuyordu; kıskançlık ve gurur onun kitabında yoktu; maddiyatçılık ve harislik de öyle. Bunlardan birinin insanı diğerine nasıl sürüklediğini açıklamıştı. Gençlik yıllarında bir erkek ve bir kadın -bu konuda ayırım yapmamıştı- bazen zinaya eğilim gösterebilirdi. Ama daha sonraları fiziksel ihtiyaçların şiddeti azalmaya başladığında, bütün bunlar dünyevi pozisyonla ilgili gururla yer değiştirirdi. Bunun arkasından mal canlısı olmak ve para hırslı gelirdi; insanlar ne kadar çok şeye sahip olurlarsa, o kadar fazlasını isterlerdi. Bu insanlar Cennet Krallığı'nda yer bulamazlardı.

Mecdelli Meryem'in daha önceki yaşam tarzı, bütün bunları daha kolay ve tam olarak anlamasını sağlıyordu. Ve kesinlikle, küçük bir bakış bile olsa, İsa ona asla uygunsuz bir gözle bakmamıştı. Ama ilginç bir şekilde kadınlara karşı güçlü bir çekim duyduğu açıktı; kadınlar da

O'na direnemiyorlardı. İsa onlar için neredeyse daima son derece nazik ve hoşgörülüydü.

Bazen ise belli bir durumda buyurgan davranabiliyordu. Farisi Simon'un evinden ayrıldıktan kısa bir süre sonra, Vaftizci Yahya bulunduğu hücreden bir soru sızdırmış, takipçilerinden birinin bu soruyu İsa'ya sormasını planlamıştı: O, gerçekten de Beklenen Kişi miydi?

İsa takipçisinin sorduğu ikinci soruya aldırmayarak -Yahya'nın yakında serbest kalıp kalmayacağını sormuştu- İsa şimdiye dek yaptığı şeyi özetlemişti: *"Yahya'ya görmeye başlayan körü, yürüyen sakatı, iyileşen cüzamlıları, kulağı duymaya başlayan sağırı ve dirilen ölüyü anlatın."*

Mecdelli Meryem, İsa'nın artık görevini yapmaya hazır olduğunu anlamıştı. İsa ise, Yahya'nın sorusunun altında yatan şeyi biliyordu. Vaftizci, bu sorunun halk içinde sorulacağı büüyordu; böylece İsa'ya kim olduğunu ve neden geldiğini insanlara hatırlatması için bir fırsat daha sunuyordu.

İsa'nın amacım gösterme şekilleri arasında en şaşırtıcı olanı, mucizevi şifacılığıydı. Havariler arasında, bu O'nun dünyevi güçlerinin bir ifadesiydi. Ama Mecdelli Meryem için, bu mucizeler İsa'nın insanlar arasında Tanrı'nın görevini yerine getirdiğinin en canlı kanıtıydı. Her mucizevi şifa olayından sonra, en önemli ve en büyük mucizeyi vurguluyordu: Ancak kendisinin herkese sözünü verebileceği kurtuluş mucizesi! Bu vaat, henüz havarilerin hepsini ikna etmemişti; tabi İsa'nın annesini de. Ama İsa havarilerine karşı giderek sabırsızca ve sabırsızca davranmamıştı.

Orta yaş onu daha da olgunlaştırırsa da, Meryem'in hayatı Nasıra'daki diğer dullardan farklı değildi: Bitmez tükenmez ev işleri, alışveriş, yakılacak Şabat mumları ve akrabaların evlerine yapılan ziyaretler. Görevinin başlangıcında, İsa annesine kendisiyle bile paylaşamayacağı, çünkü yükün Meryem'in taşıyamayacağı kadar büyük olacağı konular olduğunu söylemişti.

Ama bir annenin sezgileriyle, muhtemelen oğlunun vaatlerinin O'nu nereye yönlendirdiğini hissetmişti. Yeni bir Krallık ve yeni bir yaşam tarzı için sürekli tekrarladığı vaatler, Yahudi geleneklerinin ve Roma'nın temsil ettiği her şeye aykırı düşüyordu. İkisi için de sorun yaratan biri için tek çözüm vardı: Ondan kurtulmak. Her adımında, tepesindeki çarmıh gölgesi de giderek koyulaşıyordu.

Bu bile, her anneyi korku içinde bırakmaya yeterdi. Ama O'na nasıl hamile kaldığını ve nasıl doğduğunu düşündükçe, Meryem oğlunun bir kahraman olduğunu kabulleniyordu; tabi Kana'daki düğün ziyafetinde İsa'nın mucizevi güçlerini nasıl kullandığını da hatırlıyordu.

Evliliği dünyevi bağlar içinde en kutsal ve en önemli si olarak görmekle birlikte, İsa asla evlenmeyeceğini başından beri ifade etmişti. Tann'nın Cennet Krallığı'nda, erkekler ve kadınlar birbirlerinin bedenlerinden sıkıldıklarında, birbirlerini hafife alamayacaklarını anlamalıydılar. *"İnsan babayı ve anneyi bırakıp karısına bağlanacak. İkisi bir tek beden olacak. Öyle ki bundan böyle iki ayrı kişi değil, ama bir bedendirler. Onun için, Tann'nın birleştirdiğini insan ayırmamın. Size diyorum ki her kim zinadan başka bir nedenle karısını boşayıp başkasıyla evlenirse, zina etmiş olur. Boşanmış bir kadınla her kim evlenirse, zina etmiş olur."*

Mecdelli Meryem'in cinsellikten uzak bir yaşamı ka-

bullendiğinden kimin şüphesi olabilir ki? Bütün hayatını etin pisliğiyle ve günahıyla geçirdikten sonra, ruhun sunduğu mutluluk, ancak kutsayıcı bir rahatlık olabilirdi. Bu durum, hayatını oğlunun etrafına kurmuş olan İsa'nın annesi Meryem'in herhangi bir sıkıntı duymamasını da sağlamıştı. Dokuz ay boyunca O'nu karnında korumuştur; yediği her şey -buğday, üzüm, süt, şarap ve kuzu- doğal bir Komünyon yaratmış, O'nu beslemiş, böylece İsa yaklaşan yeni dünyayı haber vermek için insanlara şarap ve ekmek olmak üzere doğabilmişti.

İsa'nın annesi Meryem ve Mezdelli Meryem bir gece Galile'de parlak bir gökyüzünün altında otururken, genç kadının İsa'nın yetişme çağıyla ilgili öğrendikleri, inancını daha da artırmıştı.

Çocukluk yılları, Nasıra'daki diğer çocuklardan farklıydı. Okulun dışında kalan zamanlarını tarlada çalışarak ya da hayvan güderek geçirmişti. İsa atölyelerin kapılan önünde durarak, ustaların nasıl yumuşak darbelerle toprağı çeşitli vazo ve kâse haline getirdiklerini, keskin ve sert aletlerin nasıl biçimsiz bir odunu zarif eşyalara dönüştürdüğünü incelemişti. Deri ve boya ustalarını incelemiş, çobanların şarkılarını dinlemiş, insanların koyunları nasıl dikkatle kırdığını, su verdiğini, küçük kuzuları nasıl kucaklarında taşıdıklarını izlemişti.

Yusuf'un oğlu olarak, zamanı geldiğinde bir marangoz olarak mesleğini öğrenmeye başlamıştı. Diğer gençler gibi İsa da yetişkin bir erkeğe doğru değişirken, içinde daha ilahi bir kimlik gelişmiş, Kutsal Metin ve Kanunlar üzerinde derin bir anlayış kazanmıştı. Şabat günü sinagoga gitmişti. Yahudiye'deki diğer tüm tapınaklar gibi, Na-

sıra'daki sinagog da benzer bir tasarımla yapılmıştı; insanların Kudüs'teki Tapınak binasına yüzlerini dönebilecekleri şekilde yerleştirilmiş bir temel üzerinde iki sıra sütunun arasmda geniş ve gösterişsiz bir salon.

O'nun görevi, politik ve sosyal çöküşün inanılmaz boyutlara ulaşığı bir zamanda başlamıştı. Yahudi elit kesimi ve rahipler sınıfı, Romalı işgalcilerle yanak yanağa yaşıyordu.

İkisi de İsa'nın vaazlarının hedefi olmuştu. Onlara politik bir kurtarıcı görüntüsüyle saldırmıyordu. Bunun yerine sürekli olarak gerçek kurtuluşun ruhsal olduğunu ve ancak günahattan kurtulmakla mümkün olacağını savunuyordu. Ama dünyevi kurtuluş, insanlar için en önemlisiydi. Pompey Kutsalların Kutsah'm yağmaladığından beri, her Yahudi bir intikam fırsatı için yanıp tutuşmuştu. Giderek daha çok kişi İsa'ya hayallerini gerçekleştirecek kişi olarak bakmaya başlamıştı; özellikle de sahip olduğu güçlerden söz ederken.

Elbette ki İsa, kendisine inananların yüreklerinin derinliklerinde var olan ruhsal ve görünmez bir güçten söz ediyordu.

Mecdelli Meryem kesinlikle inanıyordu. İsa'nın sonsuz ruhsal gücünün İmparator Augustus Caesar ve Yahudiye'deki temsilcisi Pontius Pilatus'un geçici otoritelerinden çok daha yüce olduğunu, giderek daha iyi anlıyordu.

8

Pontius Pilatus'un hayatındaki en kesin gerçek, Yahudiye, Samiriye ve İtorea'daki beşinci Roma Valisi olarak askeri aktiviteyi artırmak zorunda kalacağıydı.

Bu bölgede 50.000 asker yaşıyordu; bunlara ek olarak sivil hizmetkârlar, aileleri ve köleler de vardı. Her hareketleri Pilatus tarafından belirleniyordu. Birçokları için, İmparatorluk pelerini ve miğferiyle at sırtında sokaklarda gezen buyurgan bir adamdan daha fazlası değildi. Onu tanıyanlar zalim, acıma duygusundan tamamen yoksun, son derece zeki ve tutkulu bir adam olduğunu söylüyorlardı. İstedikini elde etmek için sahip olduğu tüm gücü kullanmaya hazırdı. Kendisine uymayan sivil hizmetkârları kapı dışarı ederdi. İnsanlar karısının hâlâ çocuk doğurmadığına şaşmamak gerektiğini, çünkü kendi kariyeriyle fazlasıyla ilgili olan kocasının ona zaman ayırmadığı konusunda dedikodu yapıyorlardı.

Ondan öncekilerin hepsi burada zengin olmuş, rahat bir emekliliğin tadını çıkarmak için evlerine dönmüşlerdi. Ama hepsi de otuz yaşındaki Pilatus'tan çok daha yaşlıydı. Ona göre bulunduğu konum ve sadece İmparator'a

karşı sorumlu olmak, sadece daha yüksek bir pozisyon için sıçrama tahtasıydı. Karısı Claudia Procula'nın bütün bunların gerçekleşmesini sağlayacak güce sahip olması elbette ki yararlı olmuştu; sonuçta nüfuzu yadsınamazdı.

Uyku ve yaşam bölümü, saray-kale boyunca uzanıyordu. Her biri İmparatorluk mobilyalarıyla döşenmiş iç içe geçmiş salonlar, Pilatus'un bir tarafta limanı ve diğer tarafta kendi hisarının avlusunu ve ötesinde kalan şehri izleyebilmesini sağlıyordu. Kalede yüzden fazla salon, çok sayıda mutfak, üç yüz atı alabilecek genişlikte bir ahır, yük ve binek arabaları için depo bulunuyordu. Ayrıca eli savaş arabasını alacak bir yer ve üç lejyonluk askeri barındıran bir kışla vardı. Bütün olarak kalede üç binden fazla insan yaşıyor ve çalışıyordu.

Ama bütün bunlar bile Pilatus ve karısı için yeterli değildi. Maiyetlerinde özel bir uşak ve hizmetçi, Claudia Procula için çok sayıda nedime, mektuplar için yazmanlar, bir çeşnicibaşı ve Roma geleneklerine uygun şekilde parmaklarıyla yedikleri için yemek aralarında parmaklarını silen hizmetkârlar vardı. Bu, İmparator'un en gözde temsilcilerine yakışır bir yaşam tarzıydı.

Birçok Romalı yetkili gibi, Pilatus'u da öğleden sonraları ofisinde bulmak mümkün değildi. Bu saatleri genellikle ağırlık kaldırarak ve sonrasında da buhar odasına girerek geçirirdi. Ardından fazla ısıtılmış bir odaya girmeden önce soğuk suda yüzerdi. Sonra parfümlü suda yıkanır ve masaj seansına girerdi. Günün geri kalanını ise ya okuyarak ya da aygırlarından birine binerek geçirirdi. Onun durumundaki birçok Romalı gibi, Pilatus da iyi bir biniciydi.

Claudia Procula da benzer bir gün geçirirdi. Banyodan sonra bir sonraki ziyafet için hazırlıkları kontrol ederdi. Pilatus Roma geleneğini izleyerek, haftada birkaç gece ziyafet verirdi; konuklarını yüksek subaylar, yönetim grubu üyeleri ve İmparatorluk topraklarında dolaşan zengin tüccarlar arasından seçerdi.

Her yıl Roma'dan bir teftiş kurulu gelirdi. Kontrol ve hesap sistemleri, Julius Caesar'ın kendisi tarafından geliştirilmişti. Ziyaretin sonunda, devekuşu, yaban domuzu kafası ve ithal istiridyelerin sunulduğu bir ziyafet verilirdi.

Mönüden ve yemek sonrası eğlencelerden, Claudia Procula sorumluydu. Diğer bir sorumluluğu ise, yemekten sonra kendilerini kötü hisseden konuklar için özel bölmelerde yeterince kâse bulunmasını sağlamaktır; çünkü yediklerinin bir kısmını boşalttıktan sonra, tekrar yemeğe dönerlerdi. Bu tür davranışlar, uzun süredir Roma gelenekleri arasındaydı. Gece, bütün lejyonların saray avlusunda teftiş edilmesiyle sona ererdi.

Bu ziyafetler, Yahudiler asla davet edilmezdi. Pilatus'a göre bu insanlar kibirli ve inatçı tiplerdi; yani işgal altında oldukları halde Roma'nın geleneklerine ve kurallarına uymamakta direnen kendini bilmez bir halk. Özgürlükleri için ölmeye hazır oldukları halde, şiddetten hoşlanmıyorlardı. Kahramanları savaşçılar değil, hukukçular ve kâhinlerdi. En sevilen kahramanlardan biri olan Kral Davut'un bile Tapmak binasını inşa etmesine izin verilmişti, çünkü o bir savaşçıydı. Başkentleri olan Kudüs'e "barış kenti" diyorlardı, ama İmparatorluk sınırları içindeki bütün uluslar arasında, Yahudiye eyaletleri arasında en düşmanca tavırlar sergileyeni olan Galile'de giderek

artan bir direniş hareketini destekleyenler de, yine Yahudiler idi.

Vali olarak geçirdiği yaklaşık üç yıl boyunca, Pilatus sadece Roma'nın vergilerini toplamak ve dini festivaller sırasında hacıları göz altında tutmak için Kudüs'e gitmişti. İmparatorluk sınırları içindeki bütün Yahudiler Kudüs'e geldiğinde, bu insanlar daha da heyecanlanıyordu. Üstelik Mesih'in onları kurtarmak için geldiğine inanırken, Passah boyunca daha da ateşli olmuşlardı.

Pilatus, uzun dini takvimleri boyunca bu festivalin en kutsalı olduğunu biliyordu. Mısır'dan kaçmalarını sağladığı için inandıkları tek Tanrı'ya şükranlarını sunarken, bir yandan da kendilerini tekrar kurtaracağını bildikleri için dua ediyorlardı. İsrail halkı, Tanrı'nın seçilmiş insanları olduklarına inanıyorlardı. İntikam Meleği'nin her Mısır evindeki ilk doğan bebeği öldürmesinin, Firavun'a Yahudiler'i rahat bırakması için bir uyarı olduğunu hâlâ hatırlıyorlardı.

Pilatus'un tamk olduğu iki Passah'ta, o özgürlüğü anmak için kesilen binlerce yeni doğmuş kuzunun kanı havanın kokusunu değiştirmiş, bir kez daha olması için edilen duaların sesleri her yanı sarmıştı. O günlerde sokaklar bütün İsrail çocukları sürgünden kurtulana kadar şehrin yeniden inşa edilmeyeceğini ve ancak o zaman Kudüs'ün bütün toprakların başkenti haline geleceğini haykıran insanların sesleriyle inlemişti.

Her Romalı gibi, Pilatus da bu tür inançlara aldırımıyor, Yahudilerin iddiasına göre görünmez Tanrı'nın şehri yedi duvarla saracağı -biri altın, biri gümüş, diğer dördü çeşitli değerli taşlardan ve sonuncusu da ateşten- fikrine gülüp geçiyordu.

Jüpiter bile böyle bir vaatte bulunmaya cesaret edemezdi. Ama Yahudiler kehanetlerin her kelimesine inanıyordu. Onları anlaşılmaz kılan da buydu. Bir Romalı için Yahudi törenleri son derece tuhaftı. Örneğin Kudüs'te dumanı Tapmak binasını karartacağı için evlerde özel ocak bulunmasına izin verilmiyordu; bütün pişirme işlemleri Aşağı Şehir'deki Fırın Kulesi'nde yapılıyordu. Ama ekmeğin fırını, Yahudiler'in kutsal olarak adlandırdıkları kapıya yakındı. Kral Süleyman tarafından, tek bir amaçla yapılmıştı. Her Yahudi, Mesih'in şehre bu kapılardan gireceğine inanıyordu. Sadece görünür tanrılara inanan Pilatus için böyle bir fikir, Tapmak binası içinde havada asılı duran ve ancak Mesih geldiği zaman yere düşeceğine inanılan bir taş olduğu fikri kadar saçmaydı.

Vali, bu tür efsanelere neden ihtiyaç duyulduğunu gayet iyi anlıyordu: Romalılar'a göre, Yahudiler temelde kurnaz, katı, inatçı, inançlarına ölüm noktasına kadar sarılan insanlardı; ama zayıflardı.

Kadırgasından inip bu topraklara ilk kez ayak bastığından beri, bu şekilde düşünüyordu. Bakışları, onur muhafızının ötesinde sessizce duran Yahudi kalabalığına dönmüştü. Aldığı diplomatik eğitim, ona başkalarının bakışlarını kaçırmaya zorlamayı öğretmişti. Kalabalığın arasındaki insanlar arkalarını dönmüşlerdi. Ama Pilatus'un bu zaferi ne kadar önemseydi ya da önemsemediği konusunda, tarih bir bilgi vermemektedir.

Başka bir Passah için Kudüs'e dönme zamanı yaklaşıyordu. Roma'nın ilk sorun belirtisinde nasıl ezici bir güç oluşturduğunu göstermek için, bir lejyonu da yanında götürecekti.

Ayrıca, bu kez karısını da yanma alacaktı. Bu, Claudia Procula için de bir değişiklik olacaktı.

Büyük Herodes'in, hamisi İmparator Caesar Augustus'un adına onurlandırdığı Caesarea, Roma mühendisliği için belirgin bir başarıydı. Dev bir mendirek yaratmak için, dev taş blokları denizin yaklaşık kırk metre dibine saplanmıştı. Yaklaşık altmış metre genişliğindeydi ve denize yaptığı yaklaşık bir kilometre girintiyle, Doğu Akdeniz'in en büyük ve en güvenli limanlarından biriydi. Denizden yaklaşıldığında, şehir Galile tepelerine doğru uzanan bir sütunlu abide gibi görünüyordu. Klasik Roma ızgara sistemiyle planlanan şehirde, paralel uzanan sokak dizileri, birbirini dik kesiyordu.

Binaların arasına tapmaklar ve zafer kemerleri -her biri ayrı bir zaferi temsil ediyordu- serpiştirilmişti. Şehir merkezinde dükkân sıraları ve bazilika ile mahkeme binası bulunuyordu. Başka bir Roma buluşu olan kubbeli çatılar her yerde görülüyordu. Hepsinin üzerinde, Pontius Pilatus'un sarayının surları uzanıyordu. Yaklaşık otuz metre yüksekliğinde ve bir metre kalınlığındaki duvarlarda nöbetçi kuleleri ve muhafız rampaları uzanıyor, hepsinden periyodik aralıklarla saraya doğru yollar ya da merdivenler iniyordu. Güneydoğudaki pencere açıklığından, doğrudan Kudüs'e uzanan bir Roma yolu görünüyordu.

Pontius Pilatus, bütün bunların efendisiydi. Pencereden dışarı baktığında, gidip gelen kadirgaları görebiliyordu; bu gemilerin en büyükleri, yüzden fazla forsanın birleşen güçleriyle hareket ediyordu. Roma'nın Akdeniz'e açılan kapısı Ostia'daki limandan buraya gelmesi, en iyi rüzgârla bile yaklaşık bir ay sürüyordu. Bu büyük ve şiş-

ko ticaret kadirgalarını koruyanlar, boyları iki forsa sırasına sahip *birenelerden*, üst üste beş kat forsa sırası olan *quinqirene* kadar değişen İmparatorluk savaş gemileriydi. Ağır silahlı senfuryonlar ve pruva kısmındaki koç başlarıyla, bir savaş kadirgası, Kuzey Afrika'daki korsan gemilerinin korkulu rüyasıydı.

Caesarea'nın limanlarının içinde, otuz kadirga yan yana bekleyebiliyordu. Limanın ticari kısmından ayrı olarak, Pilatus'un özel kadirgasının yanaştığı palamar vardı. İki yüz forsanın gücüyle yürütülen gemi, Yahudiye'de toplanan vergileri Roma'ya götürüyordu. Bir sonraki seferini, Pilatus Kudüs'ten döndükten sonra yapacaktı.

Özel dairesinin diğer ucuna yürüdüğünde, Pilatus saray avlusunu görebiliyordu. Şafaktan akşam karanlığına kadar, koç başları, kuşatma kuleleriyle taktik çalışan ya da küçük kayalar fırlatan mancınıkların daha kısa sürede yüklenmesi için yollar arayan askerlerin sesleri geliyordu. Taktikler arasında en önemlisi, "kaplumbağa taktiği" idi; bu taktikte, baştan ayağa kadar inen kalkanlar grubun etrafında tam bir kare oluşturuyor, ortada kalan askerler kalkanlarını başlarının tepesine dikerek bu kareye çatı kuruyorlardı. Bir "kaplumbağa" yavaş, ama zorlu bir taktikti ve genellikle ilerleyen bir düşman hattının içinde savaş arabalarının geçebileceği kanallar açmak için kullanılıyordu.

Her kışladaki lejyon, on birlikten oluşuyordu ve her biri sekizer adamlık senturyonlara bölünüyordu. Her lejyon, kendi emrinde bir kişisel standart taşıyıcısı ve borazancısı bulunan kumandanlar tarafından yönetiliyordu. Bir kumandanın emrinde, aynı zamanda bir atlı birliği de vardı. İmparatorluk tarafından iyi para ödenen ve toplam

yirmi sekiz lejyondan oluşan bu ordu, o zamana dek dünyanın gördüğü en büyük askeri güçtü. Pilatus'un emrindeki, savaş deneyimleriyle sertleşmiş olan bu askerler, Yahudiye'de yapacak fazla bir şey bulamıyorlardı. Tek yaptıkları, fiziksel olarak varlıklarını halka hatırlatmaktı. Kudüs'e gitmek dışında, Caesarea dışında pek dolaştıkları da olmuyordu. Partizanlar onlarla asla açık savaşa girişmiyor, tepelerde dolaşan devriyeler üzerinde vur-kaç taktiklerini kullanmakla yetiniyordu. Pilatus'un yönetimi alanda, Yahudi toprakları nispeten barış içinde görünüyordu.

Saraym ötesinde, surlar bütün şehre yayılıyordu. Pilatus'un dairesinin sol tarafmda, kendisinin ve karısının tanrılarına ve tanrıçalarına şükranlarını sunduğu ikiz tapmak yer alıyordu. Pilatus'un tapmağı daha büyüktü; geniş bir merdivenle çıkılan girişin iki yanında, birer tane devasa Dorean tarzı sütun yükseliyordu. Muhteşem oymalarla kaplı kapının önünde, Pilatus'un özel rahibinin kutsal günlerde Jüpiter, Merkür ya da Mars'a hayvan kurban ettiği sunak taşı yer alıyordu.

Claudia Procula'nın tapmağı daireseldi ve kubbeli çatısı yirmi dört tane iyon tarzı zarif sütunla destekleniyordu. Kubbenin altında granit taştan yapılmış ve onun özel idolleriyle süslenmiş sunak taşı bulunuyordu: Bilgelik tanrıçası Minerva; aşk ve güzellik tanrıçası Venüs; Jüpiter'in karısı, kadın ve doğum tanrıçası Juno.

Bunların ötesinde şehir tiyatrosu, kendi piazzasının ortasında yükseliyordu; burada Roma'nın icat ettiği oyunlar sergileniyordu. Aktörlerin çoğu serbest bırakılmış kölelerdi. Gösteri olmadığı zamanlarda, aktörler sahnenin al-

tındaki bölümlerde yaşıyordu. Düz zemine inşa edilmiş olan tiyatro binasında, taş koltuk sıralarını destekleyen kemerler vardı. Dış yüzeyi, üst üste konmuş kemerlerle, yaklaşık yirmi metreye yükseliyordu. Tuskan ve Korint tarzı sütunlarla desteklenen dış yapısı, daha da görkemliydi. Yirmi bin izleyici kapasitesi olan tiyatro binasında, valinin protokol kürsüsü tepenin yamacmdaki doğal bir kayaya oyulmuştu.

Pilatus burada haftalık savaş arabası yarışlarını izlerdi. Yarış aralarında, öldürücü dikenli eldivenler giymiş kölelerin dövüşleri olurdu. Kutsal günlerde, özellikle de Lupercalia bayramında, yani Roma'nın kuruluş yıldönümünde, ithal gladyatörler ölümüne dövüşler sergilerdi. Kazananı tahmin etmek, Pilatus'un özel zevkleri arasındaydı. Ama onun keskin yargı becerisi bile, somasında MS 30 olarak bilinecek yılda Galile tepelerinde gelişen olayları etkilemeye yetmezdi.

Pontius Pilatus, Romalı başarılı bir tüccarın ikinci oğluydu. Roma'da, hatırı sayılır zenginliklerinden dolayı İmparatorluk kortunda söz sahibi olan aileler vardı. Savaş zamanlarında orduyu destekler, fetih yapıldıktan sonra da yenilen halkla yeni ticaret bağlantıları kurarlardı. Pilatus'un ailesinin muhtemelen Cornvall'daki bakır madenlerinin yanı sıra, Hindistan'daki ve Çin'deki değerli taş ve ipek tüccarlarıyla sıkı bağlantıları vardı.

Pilatus, tipik Roma eğitimi ürünü bir adamdı. Genellikle Yunanlı olan bir özel öğretmen, ona abaküsle hesap yapmayı ve balmumu tabletler üzerine yazı yazmayı öğretmişti; daha sonraları papirüs üzerine mürekkep ve ka-

miş kalem kullanarak yazmayı öğrenecekti. Temel müfredat, Yunanca ve Latince'yi kapsıyordu; bunlar İmparatorlukla kullanılan ilk dillerdi. İlaveten tarih, coğrafya, matematik ve edebiyat dersleri de almış olmalıydı.

Her öğrenci, gününün büyük bir bölümünü Roma'da bulunan çok sayıda kütüphanelerden birinde geçirirdi. Okul bittikten sonra, Pilatus, benzer geçmişlerden gelen her çocuk gibi, koşu, güreş ve eskrim gibi spor dersleriyle uğraşırdı. Yaşı biraz daha büyüdüğünde, çocuk oyunlarını bırakıp, küçük bir midilli arabasıyla yarışarak savaş arabası kullanmayı öğrenmeye başlamıştı. Yaptığı her şey, onu hayatının ilerleyen bölümlerinde seçeceği askerlik, ticaret, politika veya hukuk kariyerlerine hazırlıyordu.

Zamanı geldiğinde, Pilatus'un hangi mesleği izlemesi gerektiğine karar vermek için geleneklere uygun şekilde aile toplanacaktı. Aile mesleğini devam ettirmek, seçeneklerden biri olacaktı. Ama hatiplik ve felsefe alanındaki gözle görülür becerilerinden dolayı, diplomatik alanda kariyer yapmasına karar verilmesi de kaçınılmaz görünüyordu.

Yirmi yaşma geldiğinde, Pilatus geleceğin diplomatı olmak üzere Roma İmparatorluk Akademisi'ne başlamıştı. Mezun olduktan sonra, dünyanın en büyük imparatorluğunun yönetilmesine yardım edebileceğini kanıtlamıştı.

Yoğun müfredatın bir yerlerinde, Roma dünyasında Mısırlılar dışında tarihi en geriye uzanan ırkın Yahudiler olduğunu öğrenecekti. Bin yıldan uzun bir süredir güçlü orduların ayaklan altında kalmış olmalarına karşın, Yahudiler kendilerini hâlâ gururlu, özgür, asla köle olmaları gerektiğini savunan bir dine bağlı insanlar olarak

görüyorlardı; tıpkı işgal altında olan bütün ülkelerin halkları gibi. Birçok kez sürgün edilmiş olmalarına karşın, bir şekilde kendi topraklarına dönmeyi her seferinde başarmışlardı. Pompey bile, hayatı boyunca karşılaştığı ırklardan farklı olduklarını söylemişti. Bu yargı, Julius Caesar'ın Yahudiye'de bir valilik kurma kararı vermesine neden olmuştu. Belki de mezun olduktan sonra bulduğu ilk fırsatta Pilatus'un buraya gelmek istemesinin nedeni bunlardı.

O sıralarda Roma'daki genç kadınlar arasında en arzuolanı olanlarından biriyle birlikteydi. Claudia Procula, İmparator Caesar Augustus'un torunuydu; doğuştan prenesti ve her açıdan gelişmiş, kültürlü ve duyarlı bir kadındı. Belki de Roma'nın büyük festivallerinden birinde tanışmışlardı. Birbirlerine âşık olarak, muhtemelen özel günlerden birinde evlenmişlerdi. Gelinin pozisyonu düşünüldüğünde, muhtemelen düğün adayı İmparator'un kendi sunağında kurban edilmişti. Sonrasında Claudia Procula ve Pilatus, geleneksel düğün pastasının ilk dilimini birlikte yemişlerdi.

Kutlamalar bittikten sonra, Pilatus'un kariyeri sadece genç çiftin değil, İmparator'un kendisinin de kafasını kurcalar olmuştu. Şimdi Pilatus kraliyet ailesine mensup biriyle evlendiğine göre, artık sıradan, halktan biri gibi davranılamazdı. Ama henüz Senato'da görev almak ya da deniz aşırı önemli üslerden birine yerleştirilmek için fazla genç ve deneyimsizdi. Ama İmparator tarafından verilebilecek bir armağan vardı: Valilik. O sırada görevde olan Valerius Gratus hemen geri çağırıldı ve Pontius Pilatus onun yerine atandı.

Yahudiye, İmparatorluk için bulunmaz mücevherlerden biri değildi. Çoğu Romalı yerini bile bilmezdi; bilenler ise bu eyaleti İmparatorluk sınırları içindeki bir çapak olarak görürlerdi. Yine de, valilik zaman içinde Senato'ya ve hatta daha fazlasına götürebilecek yollardan biriydi.

İmparator'un yeni çifti kayırdığını gösteren diğer bir işaret olarak, bir valinin kansını görev yerine götüremeyeceği konusundaki gelenek yıkıldı ve Claudia Procula, ilk Yahudiye Leydisi oldu.

Kendi eğitimi ve geçmişi, Claudia Procula'nın bu görev için yeterli birikime sahip olduğunu gösteriyordu. Müzik, dans ve tiyatro alanlarında başarılı, Virgil gibi şairlerin eserleriyle aşına olan Claudia Procula, kendi kişisel hizmetkârlarının cezalandırılması konularında yaptığı araştırmalarla başlayan bir şekilde hukuk konusundaki bilgisini de geliştirecekti.

Çocukluğundan beri, güzel görünmek konusunda her türlü beceriyi edinmişti: Un ve eşek sütünden yapılmış bir makyajı yüzünde ne kadar süre tutması gerektiği; yanaklarına ne miktarda renkli pudra sürmesi gerektiği; kaşlarını, kirpiklerini nasıl koyultması gerektiği gibi. Kullandığı kozmetik ürünleri, en saf sebze ve mineral boyalarından yapılıyordu. Parfüm kesinlikle temel gereklerden ve çiçek, baharat, kokulu ağaç özleriyle dolu bir dizi kabı da beraberinde Caesarea'ye getirmişti. Makyaj kutusunda hepsi altın ya da gümüşten yapılmış, değerli taşlarla süslenmiş saç fırçalarının, aynaların ve tırnak makaslarının yarımında, kölelerin saçlarından yapılmış peruklar ve saçlarını yuvarlamak için maşalar vardı. Uzun deniz yolculu-

ğu süresince, saçını tek topuz yapma geleneğini izleyecekti. Maiyetlerindeki hizmetkârlar arasında kendisinin ve Pontius Pilatus'un kişisel berberleri de vardı.

Çift MS 26 yazının sonlarında Caesarea'ye gelmişlerdi; o sıralarda İsa'nın vaazlarına başladığını ve Mecdelli Mer-yem'in O'nun öğretileriyle ilgili ilk haberleri aldığını bilemezlerdi. Yaklaşık üç yü sonra, O'nun dünyevi hayatında çok önemü rol oynayacak iki kadın arasında sadece birkaç kilometre vardı.

Claudia Procula'nın hayatındaki en büyük hayal kırıklığı, muhtemelen hâlâ çocuksuz olmasıydı. Prenses soyundan gelen birinin evliliğinin birinci yılında çocuk sahibi olamaması, önemli bir sorundu. Diğer tüm Romalı soylu kadınlar gibi, Claudia Procula da uzmanların tavsiyelerini almıştı ve Roma toplumundaki diğer her şeyin yanında, izleyebileceği bir örnek de vardı.

İlk adım, özel kâhininin fikrini almak olacaktı; bu kişi, bulut biçimlerini ve kuşların uçuş formasyonlarını yorumlayan bir rahipti. Bunlara bakarak tanrıların hamma kızgın olup olmadıklarını anlayabilirdi.

Bir somaki adım, en güvendiği astrologla görüşmek olacaktı; Caesarea hükümetinin maaş verdiği bir dolu astrolog vardı sonuçta. Hiçbir Roma soylusunun onsuz yapmadığı kutsal tavuklara bakarak, yorum yapabilirdi. Eğer hayvanlar yemlerini çabucak yerse, hamileliğin yakın olduğuna işaretledi. Eğer yavaş yerlerse, bu da tanrıların hamileliği onaylamadığını gösterirdi. Bundan sonra saray falcısına danışacaktı; bu kişi de değişmez bir şekilde Juno'ya kurban adanması gerektiğini söylerdi. Bütün

bu uzmanlar etkisiz kaldığında> Claudia Procula doğal olarak sorununun çözümünü başka yerlerde aramaya başlayacaktı.

Caesarea'ye gelişlerinden beri, tanrılar kocasının davranışlarında kınayacak çok şey bulabilirlerdi. Pontius Pilatus, daha başlangıçtan itibaren Yahudiler'in tavırlarını yanlış yorumlamıştı.

Caesarea'ye gelişlerinin üzerinden günler geçtikten sonra, vali Kudüs'te İmparator Tiberius'un hiç heykelinin olmadığını fark etmişti. Dolayısıyla, burası halkın İmparator'a bağlılıklarını göstermedikleri tek yerd. Pontius Pilatus'a herhangi bir heykel ya da amblem dikilmesinin, Yahudiler'in Tek Tann'sına saygısızlık olacağı söylenmişti.

Lejyonunun başında at süren Pontius Pilatus, davulların gürültüsü altında ve Roma savaş sancaklarının üzerindeki İmparator imgeleri eşliğinde Kudüs'e girmişti. Dindar Yahudiler kaçışmış, yüzlerini ellerine kapamış, böyle bir saygısızlık karşısında ağlaşmışlardı. Böyle bir şey, Valerius'un rahiplerini çarmıha germesinden bile daha kötüydü.

Davullar şehir duvarlarını döverken, Pontius Pilatus Antonia Kalesi'ne yürümüştü. Kısa süre sonra bir rahip, elinde Başrahip Kayafas tarafından yazılmış bir parşömenle Tapmak binasından dışarı çıkmıştı. Bu davranış, Pontius Pilatus'a herhangi bir dinsel saygısızlık yapılacağı konusunda İmparator Augustus'un Kudüs halkına verdiği sözü hatırlatmaya yetmişti. Kayafas, Tek Tann'ın kendi imgelerinin yapılmasına bile izin vermediğini hatırlatmıştı.

Pontius Pilatus, saatler boyunca rahibi bekletmişti. Sonra savaş sancaklarının kale duvarlarına çekilmesini ve yüzlerinin Tapmak binasına döndürülmesini emretmişti. Kayafas'ın parşömenim ortadan ikiye bölerek, rahibe geri vermişti. Roma dünyasında, bundan daha büyük bir hakaret olamazdı.

Pontius Pilatus, geceyi surlarda geçirirken, avluda bekleyen askerler sancakları indirmeye kalkışacak Yahudiler'i öldürmeye hazırdı. Bundan sonra askerler Tapmak binasına girmiş, Başrahip ile birlikte diğer rahipleri göz altına almışlardı.

Ama şafakta, Pontius Pilatus son derece beklenmedik bir görüntüyle karşılaşmıştı. Tapmak binasının kapıları hâlâ kapalıydı ve avluda sadece devriye muhafızları vardı. Ama binlerce Yahudi, eşek sırtında, yaya ya da arabaların üzerinde şehri terk ediyordu. Hepsi de Caesarea'ye doğru gidiyorlardı. Duyulan tek ses, bir borucunun çaldığı kederli ilahilerdi. Tapmak binasının tepesindeki cüppeli bir figür, olan biteni izliyordu. Ancak müzik kesildiği zaman Yusuf Kayafas bulunduğu yerden ayrılmıştı.

Diplomasi eğitiminde öğrendiği hiçbir şey, Pontius Pilatus'u böyle bir şeye hazırlamamıştı. Beş yıldır Yahudiye'de olan lejyon kumandanı Quirius, daha önce böyle bir şey görmediğini söylemişti.

Pontius Püatus, ertesi gün Caesarea'ye dönmüştü. Yol boyunca tek bir Yahudi ile bile karşılaşmamıştı. Ama şehre yaklaşırken, şaşırtıcı bir manzaraya daha tanık oldu. Kudüs'ten kaçan binlerce kişi sarayının önünde diz çökmekle kalmamış, aynı zamanda yolda ona yaklaşmışlardı.

Belki 5.000, belki daha fazla kişi vardı. Şaşırın ve ne yapacağını karar veremeyen Pontius Pilatus, askerlerini saraya sokmuş ve kapılan indirmişti.

Bu ilk otorite sınamasıydı; ama yapacağı tek bir hatanın, sonuncusu olabileceğini anlamıştı. Şimdilik karşılaştığı şey sadece pasif direnişti. Ama bu çabucak değişebilirdi. Çok geçmeden bütün Yahudi ulusu Caesarea'ye yüklenebilirdi. Üç lejyonluk asker zafer kazanmasına yetse bile, yeterince Romalı asker de ölürdü. Ayrıca, Yahudiler bu arada Caesarea'yi yakabilirlerdi. Böylece kendi kariyeri de alevler altında kalırdı.

Pontius Pilatus hemen Quirius'u, hukukçularını ve yüksek seviyeli memurlarını toplamıştı. Hepsine aym soruyu sordu: Bu sivil itaatsizlik, kanlı bir ayaklanmanın başlangıcı mıydı?

Hiçbiri bilmiyordu. Dışarıda, kalabalık artıyordu. Samiriye'den, Dekapolis'ten, Perea'dan insanlar akın ediyordu. Galile'den ve göl kıyısındaki kasabalardan gelenler de vardı. Hepsi diz çöküyor ve Pontius Pilatus'un ruhu için dua ediyordu; Tapınak binasına yapükleri için Tann'dan onu bağışlamasını diliyorlardı. İkinci gün sayıları iki katına çıkmıştı ve Caesarea'de hayat durmuştu. Dükkânlarda yiyecek kalmamıştı; lirrân girişi tıkanmıştı. Bütün binalar kalabalık denizinin ortasında birer ada gibiydi; Pontius Pilatus'un kendi sarayı da onlardan farksızdı.

Quirius, Yahudiler'i dağıtmak için adamlarını göndermeyi teklif etmişti. *"Birkaç yüz kişiyi öldürürsek, diğer binlercesi korkuya kapılır,"* demişti.

Ama vali, bunun işe yaramayacağını hissediyordu. Pompey haklıydı. Bu insanlar, başka ırklara benzemiyordu.

Üçüncü gün, Pontius Pilatus saray kapısından çıkarak onlarla yüzleşmişti. Şimdi, tahmin ettiği sayı da ikiye katlanmıştı. Önünde diz çöken belki on bin kişi vardı. Kendini haklı çıkarmaya, tartışmaya çalışıyordu. Ama Tann'nın bu pagan ruhu bağışlaması için dua eden kalabalığın sesi, onun haykışlarını bastırıyordu.

Bir kez daha yenildiğini anlayan Pontius Pilatus, tekrar sarayına çekilmişti. Dört gün daha geçince, kalabalık daha da artmıştı. Şehirdeki bütün işler durmuştu; halk kendi evlerinde mahsur kalmıştı.

Yedinci günün sabahında, Pontius Pilatus bir kez daha ortaya çıkmıştı. Arkasında bütün askerleri duruyordu; hepsi ilk emirde kasaplığa başlamaya hazırды.

Pontius Pilatus, en buyurgan tavnını sergiliyordu. Kalabalığa hemen dağılmazlarsa sonuçlarına katlanmak zorunda kalacaklarını söylüyordu. Arkasındaki askerler kılıçlarını ve mızraklarını hazırlamış, ölümcül etkilerini hatırlatmak için uçlarını kalabalığa çevirmişlerdi.

Oradaki bütün Yahudi erkekleri, kadımları ve çocukları, Tapınak binasının kirletildiğini görmektense, ölmeyi tercih ettiklerini haykırıyorlardı. Askerlerin tarafında olanlara aldırmadan diz çökmeye devam ediyor, hayatlarını bitirecek darbeyi sessizce bekliyorlardı.

Korkunç sessizlik giderek uzuyordu. Sonunda aşağılanmış ve yenilmiş olan Pontius Pilatus, tekrar sarayına girmişti.

Ertesi gün Kayafas'a bir haberci göndermiş, İmpara-

torluk güçlerinin bir daha Tapmak binasına saygısızlık etmeyeceğini bildirmişti.

Bu, vali ile şimdi, üç yıl sonra yavaş yavaş kutsallıktan uzaklaşmaya başlamış olan Başrahip arasındaki huzursuz anlaşmanın ilk adımıydı.

9

İlk iki yıl sadece İsa, havarileri ve Mecdelli Meryem hacıların yolu boyunca yolculuk yapmışlardı. Ama şimdi, yaklaşan Passah yemeğinden önce Beytanyalı Meryem ve Marta ile kendi annesi de onlara katılmıştı.

Annesinin varlığı, havariler arasında hâlâ devam eden kavgaların yatışmasını sağlamıştı. İsa onları uyarmaya devam ediyordu. Kendisiyle birlikte olmanın onlar için yarattığı tehlikeyi anladığını ama kendisinin vaat ettiği gelecek için böyle bir bedeli ödemeleri gerektiğini söylüyordu. Ama ne yazık ki önlerinde uzanan görkemli gerçeği kavramakta hâlâ zorlanıyorlardı.

İsa onlara "dünyanın ışığı" ya da "toprağın tuzu" olduklarını söylese bile, hâlâ birleşmeyi beceremiyorlardı. Anlayacakları örnekler kullanarak, kendisinin yarattığı Krallık içinde çok önemli rolleri olduğunu açıklamaya çalışıyordu: Ağlarını dolduran balıkçılar, başak toplayıcılar, sürülerini koruyan çobanlar.

Son derece çalışkan adamlar olmalarına karşın, özellikle kendilerini korumak söz konusu olduğunda, İsa'yı sadece görünüşüyle değerlendiriyorlardı. O'na inanmakla

çekecekleri nefrete karşı kendilerini savunmak için inançlarına sarılmaları gerektiği söyleniyordu. Bu, dünyevi anlamda silaha çağrı değildi.

Ama bütün bu talepler, grubun günlük yaşamındaki tartışmalar ve kıskançlıklar üzerinde büyük bir rol oynuyordu. Havariler, hayatta kalmanın tek yolunun başkalarının kendilerinden yararlanmasına izin vermemesini gerektiren bir geçmişten geliyorlardı.

İsa, Petros'a özel bir ilgi gösterdiğinde, diğerleri kırgınlıklarını gizlemeye gerek görmüyorlardı. "Neden o?" diye itiraz ediyorlardı. Bir zamanlar Simon denen Petros, "*Ardımsıra gelin,*" çağrısına ilk cevap veren kişi olmakla herhangi bir ayrıcalık mı elde etmişti? Her biri eşit değerde olduklarına inanıyordu; her şeyden -karılan, aileleri, evleri ve güvenli işleri- vazgeçmeleri istendiğinde hiçbirinin tereddüt etmediğine dikkat çekiyorlardı. Her biri İsa'nın arkasmdan bilinmeyene doğru gelmiş, O'nun "*insan avcıları*" olmuşlardı.

Ama yine de, İsa aralarmdan Petros'u seçmişti. Petros'a bir lakap vermişti. O zamandan itibaren Simon sadece Petros olarak değil, Kaya Petros olarak aılmaya başlanmıştı.

Kutsal Metin'de yazdığma göre, bir insana lakap vermek, o kişinin özel niteliklerini toplum içinde tanımak demektir: Cesur Davut, Bilge Süleyman bu örneklerden sadece ikisiydi. Ama Petros'a Kaya demekle, İsa bu havarisinin karışımı ve evini terk ederek son üç yıldır kendisini tüm Galile'de takip etmesinden fazlasını kastediyordu. İsa, Petros'ta Kilise'yi kurmak için temel oluşturacak nitelikler gördüğünden söz ediyordu.

Petros, insan olarak hatalarla doluydu. Ateşli ve aceleci bir adam olduğundan, sık sık tutamayacağı sözler veriyordu. Kavga çıkarma ve bir zamanlar balık kurutmak için kullandığı tuz kadar sert bir dille konuşma eğilimleri vardı. Üstelik sabırsız ve genellikle kabaydı. Ama İsa, bütün bu kusurlan bir gün Petros'un Hristiyan inancının temelini oluşturacak özellikler olarak görüyordu. Petros'un en temel özelliklerinden biri, kurtuluşu aramış ve bunun kendisine verilmiş olmasıydı. İsa'nın kendisini dünya üzerinde birleştirdiği havari olmasının ve Petros ile konuşurken "*biz*" diye söz etmesinin nedeni buydu.

Bütün bunlar, Petros'un kardeşi Andreas ile daha kolay geçinmesini sağlamıyordu elbette. Çocukluk yaşlanm henüz geçmiş olan Andreas, sakın ve duyarlı bir genç adamdı; Petros'un patlayıcı kişiliğinin gölgesinde yaşamakla yerinebiliyordu.

Yakup ve Yuhanna birbirlerine çok sıkıca bağlılardı ve birbirlerine karşı ortak bir şefkat örneği gösteriyorlardı. Ama kendi aralarında bazen tartışıyor, hatta yumruklaşma noktasına geliyorlardı.

Filippos, gruba dahil olduğundan beri biraz değişmişti. Merakını genellikle güçlü bir mahcubiyetin ardında gizliyordu.

Matta, Bartolomeos ve Tomas kendi kapalı gruplarını oluşturmuş, her biri birbirinin gücüne dayanmıştı. Matta daha önce bir vergi toplayıcıydı -bu, Yahudiler arasında en nefret edilen meslek grubuydu- ve sonrasında kendini İsa'yı izlemeye adanmıştı. Bartolomeos'un alçakgönüllülüğü, Matta'nın meteliksiz bir göçebe olarak bu yeni yaşamın şartlarına uyum sağlamasında yardımcı olmuştu. Bu-

na karşılık Matta da sık sık Tomas'ı etkisi altına alan bir karamsarlık geliştirmişti.

Diğerleri gölgeli figürler olarak kalmışlardı; her an bir tartışmaya girmeye hazırlardı ama asla başlatmaya yanaşmıyorlardı.

Yahuda İškariyot, *"Ardımsıra gelin,"* çağrısına nerede ve nasıl karşılık verdiğini kimseye anlatmamıştı. Bir gün bir şekilde ortaya çıkıvermişti. İsa neden hazineci olarak Yahuda'nın seçildiğini açıklamamış, Yahuda da bu konuyu deşmemişti. Gerçekten de yalnız bir adam olarak kalmaya devam ediyordu.

Genellikle İsa'nın arkasında yürüyordu; bu, efendisi bir şey almak istediği anda para kesesini uzatmak için el altında olması gereken hazinecinin doğal pozisyonuydu. Geceleri ise ayak ucunda uyurdu. Acaba sadece Kutsal Metin'deki sembolizmi yerine getirmek için mi seçilmişti? Musa'nın Kitapları'nın on iki koruyucusu, İsrail'in on iki kabilesi, Vaat edilmiş Toprakları ilk kez araştıran on iki casus, Başrahip'in göğsündeki on iki taş gibi?

Bunu kimse bilmiyordu.

Havarilerin günbegün yaşamları ve alışkanlıkları kaydedilmiştir; özellikle de aralarında bir kadının bulunmasına nasıl tahammül ettikleri de bilinmemektedir. Elimize ulaşan tek gözlem, Filippos'a aittir: *"Ama İsa onu (Mecdelli Meryem'i) hepimizden daha çok severdi. Bu bizi sık sık güçendirirdi."*

Galile boyunca O'nun ayak izlerini takip ederken ya da geceleri kamp ateşinin başında otururken, birbirlerine böyle davrandıkları şüphesizdi. Ama İsa'yı asla bu konuda sorgulamaya cesaret edemezlerdi. Muhtemelen karşı-

laşacakları sert sonucu sezmiş olmalıydılar. Mecdelli Meryem'in bu tür bir insani kıskançlığa nasıl tepki verdiği de bilinmemektedir.

Petros'un şimdi daha iyi belirlenmiş rolünden ayrı olarak, güçlü sağ duyusuna karşın, İsa'nın diğerlerinin rolleri hakkındaki düşüncelerini Mecdelli Meryem'in tahmin edip edemediğini bilmiyoruz; bu üç yıl, sonunda çarmıhın gölgesi üzerlerinde iyice koyulaştığında yapacakları şeyin hazırlıklanıyla geçmişti. Tanrı'nın Krallığı'nda muhafız olmadan önce öğrenmeleri gereken çok şey olduğunu düşündüğü için, muhtemelen Mecdelli Meryem de birkaç kez bağışlanmış olabilirdi.

İsa onlara ancak alçakgönüllü olmakla yücelebileceklerini tekrar tekrar söylüyor, onlara kendini örnek olarak gösteriyordu.

Ama havariler bile O'nun dünyaya neden *"geldiğini"* anlayamıyorlardı; İsa'nın *"doğmak"* yerine *"gelmek"* kelimesini tercih etmesinin nedeni, bu dünyada doğmadan önce de bir varlığı olduğunu vurgulamak istemesi miydi? Bedensel biçimini ve kaçınılmaz bir şekilde önlerinde uzanan olayların örgüsünü çok uzun zaman önce oluşturmuştu.

Havarilerin anlayış kıtlığı bile olayların akışını değiştiremezdi; çünkü bu bile O'nun planının bir parçasıydı.

Bazen annesinin ve Beytanyalı kız kardeşlerin varlığı, Mecdelli Meryem'in yolda geçen hayatını kolaylaştırıyordu. Havarilerin aksine, onlar birbirlerini kıskanmıyorlardı. Her biri İsa'nın yanında yürüme sırasını bekliyordu; belki O'nunla birlikte yürürken, öğretilerine göre kendi

hayatlarını • nasıl yaşadıkları üzerinde konuşuyorlardı. Belki yollar üzerinde çarmıhın koyulaşan gölgesini ilk görenler de onlardı.

Buna karşılık, İsa onlara kendisiyle kalanların toplumdan ve hatta belki ailelerinden bile dışlanacağını söylüyordu. Ayrıca neden Roma boyunduruğunu kaldırmaya, insanları Roma kuvvetlerinden kurtarmaya gelmediğini de açıklıyordu. O'ndan öncekiler sadece kısa ömürlü dünyevi özgürlük getirmişlerdi. O'nun getirdiği şey farklı bir özgürlüktü; herkesin kalbinde yer edecek bir özgürlük.

Mecdelli Meryem için bu sözler kesinlikle gerçeği yansıtıyordu.

Kana'dan beri, İsa'nın kendi annesiyle insan olarak ilişkileri değişmişti. O zamana kadar annesi, ailenin büyüğü olarak dinlenecek ve itaat edilecek bir kişiydi. Ama düğün ziyafetindeki mucize her şeyi değiştirmişti; sadece İsa'nın suyu şaraba dönüştürmesi değil, aynı zamanda annesine bakış açısı da. Artık annesine "kadın" diye hitap ediyordu; bu, kurtarmaya geldiği insanlar için bir semboldü. Oğlunu kaybetmenin verdiği üzüntü, ancak Mecdelli Meryem'in varlığıyla daha dayandır bir hal almış olabilirdi, çünkü daha öncesinde günahkâr hayat süren bu kadın, şimdi O'nun sayesinde kurtarılmıştı.

Kadınların hepsi, havarilerin korkularını kendi tarzlarında bastırmaya çalışıyorlardı. Her köşenin arkasında çirkin sözlerle onlara saldırmaya hazır insanlar bekliyor gibiydi. Neden İsa toplumdışı insanlarla birlikteydi? Bu tür insanlarla birlikte olmakla, kendisi de bir günahkâr olmuyor muydu?

Ama bir kez daha aynı sabırla cevabını veriyordu: *"Erdemliler için değil, günahkârlar için geldim."*

Mecdelli Meryem, artık O'nun kelimelerindeki derin anlamları sezebilecek kadar uzun süredir İsa ile birlikteydi. O, hayatı günahla dolu olanları kurtarmak için gelmişti; ama bu ancak O'nun yardımını istedikleri ve kabul ettikleri takdirde olabirdi. Bunun için kimseyi zorlamıyor, sadece yol gösteriyordu. Seçim şansı daima oradaydı. Daima.

Yolculukları sırasında, İsa onları Yahudiye'yi Galile'den ayıran Samiriye adında bir yere götürdü. Samiriyeliler, melez bir ırktı; asırlar önce İsrail halkı bir kez daha esir düştüğünde ve Asurlu işgalciler kendi halklarını buraya yerleştirdiklerinde oluşmuşlardı. Bu paganlar kendi idollerini getirmişler, aralarında evlilikler başladığında ise Yahudiler'in saflığını bozmuşlardı. Samiriyeliler, kendileri için yeni bir din başlatmışlardı. Musa'nın beş kitabına ve kâhinlerin el yazmalarına dayanan bu din, İncil'in diğer kitaplarını ve Kudüs Tapınağı'nın otoritesini reddetmişti. Yahudiler için Samiriye uzak durulması gereken bir yerdi. Yolculuk sırasında bu bölgeden geçmesi gerekenler, bunu olabildiğince çabuk şekilde yaparlardı.

İsa, kendi yolculukları sırasında Samiriye'den geçerken, havarilerine acele etmeyeceklerini, çeşitli kasabalarda konaklayacaklarını söyledi. Yerel halk, grubu gördüklerinde şaşırılmış olsalar bile, sıcak bir şekilde karşıladılar. İsa'nın söylediklerini dinlediler ve O'nunla ateşli ama açık fikirli tartışmalara giriştiler. İsa ve grubu çok geçmeden alışıldık ziyaretçiler haline geldi. Özellikle bir yolcu-

luklarında, Ürdün Nehri yakınlarındaki küçük bir kasabada konakladıklarında, Yakup bir su birikintisinde sursuzluğunu gidermek istediğinde, kendisine sıcak bir tavırla yaklaşan bir grup meleklerle karşılaştı. İsa'nın geldiği gün, sadece kuyuya su testisi taşıyan bir kadın vardı. Günün o sıcaklığında, kadim muhtemelen orada kendisinden başka kimseyi beklemiyordu; çünkü ancak hava karardığı zaman kuyudan su çekilirdi. Şaşkınlığı, Mecdelli Meryem'in varlığıyla yatıştı. Kadının neden o saatte orada olduğunu sezgisel olarak anladı. Kimliği yüzünden böyle bir şey yapmak zorunda kalmıştı, çünkü kadın bir fahişeydi. Mecdell'deki, şimdi çok uzaklarda kalmış günlerinde, Mecdelli Meryem de başka kadınların aşağılayıcı bakışlarıyla karşılaşmayacakları zamanlarda kızlarını kuyuya gönderirdi.

İsa kadına nazik bir tavırla yaklaştı. *"Bana su ver, içeyim,"* dedi.

"Sen Yahudi'sin," dedi kadın. *"Bense Samiriyeli'yim. Nasıl olur da benden su istersin?"*

Kadının alaycı ve aşağılayıcı tavırları, Mecdelli Meryem'in şüphelerini daha da güçlendirdi. Kendisi de müşterilerine karşı böyle bir ses tonuyla konuşurdu; bu, para karşılığında bedenini alabilseler bile, zihnine sahip olamayacaklarını göstermek için kullandığı bir ses tonuydu.

Ama İsa kadının cevabından hiç etkilenmiş gibi görünmüyordu. Tam aksine, anlamlı bir diyalog başlattı.

"Eğer sen Tanrı'nın armağanını ve sana, 'Bana su ver, içeyim' diyenin kim olduğunu buseydin, sen O'ndan dilerdin, O da sana yaşam suyunu verirdi."

Kadim son derece haklı bir şekilde afallamıştı. Böylesine dünyevi bir insan için "yaşam suyu" kavramı son derece yabancıydı; kadim ruhsal terimleri anlayabilecek düzeyde değildi. Bu yabancıların kendisinin kimliğini zaten bildiğini muhtemelen kadim da sezmişti ve sözlerinin böylesine yatıştırıcı, aym zamanda da kafa karıştırıcı olmasından dolayı, daha da şaşırmıştı. İnsanlar onun mesleğindeki kadınlara asla böyle davranmazlardı. Ama karşılık vermekten geri kalmadı.

"Efendim," dedi, *"su çekecek bir şeyin yok, kuyu da derin. Böyle olunca yaşam suyunu nereden bulacaksın? Sen, bu kuyu bize vermiş, kendisi, oğulları ve davaları ondan içmiş olan atamız Yakup'tan daha mı büyüksün?"*

İsa kuyuyu işaret etti ve son derece kendinden emin bir şekilde konuştu: *"Bu sudan her içen yine susayacak. Oysa benim vereceğim sudan içen sonsuza dek susamaz. Benim vereceğim su, içende sonsuz yaşam için fışkıran bir su kaynağı olacak."*

Mecdelli Meryem'in kadını sessizce belli bir şeyi anlaması için zorladığından kim şüphe edebilir ki; kadın oraya sadece su çekmeye gelmişken, şimdi kendisine çok daha büyük, çok daha kutsal bir şey öneriliyordu. Ama kadın henüz dünyevi anlayış tarzını terk etmeye hazır değildi.

"Efendim," dedi kadın, *"bu suyu bana ver. Böylece ne susayayım, ne de su çekmek için buraya kadar geleyim."*

Sessizlik içinde havariler birbirlerine bakarak başlarıyla onayladılar: Kadının söyledikleri son derece mantıklıydı. Onlara göre İsa'nın vermekte olduğu ders, aynı zamanda dünyevi terimlere dayanıyordu.

Sessizliğin ne kadar uzadığını ve kadının korkusunun yerini şaşkınlığa bırakıp bırakmadığını biz bilemiyoruz.

"Git, kocanı çağır ve buraya gel," dedi İsa.

Mecdelli Meryem bu emirde yatan anlamı belki de ilk anlayan kişiydi. İsa'nın seçeneklerle ilgili yorumu -*"git"* ve *"gel"*- kesinlikle kasıtlıydı. İsa kadına iki seçenek veriyordu: *"Gidip şimdi sürdürdüğün hayatın gerçekleriyle yüzleş; bunu yaptığında başıslanacaksın. Sonra buraya gel ve yeni bir başlangıç yap."*

Ama kadm hâlâ sadece fiziksel terimleri anlıyor, bir ev ve koca düşünüyordu; bu da zaten İsa'nın onu içine sokmak istediği duruma uyuyordu. Bilmece gibi konuşan ama kendisinin yaşam tarzı hakkında yeterince bilgi sahibi olduğu belli olan bu yabancı, kesinlikle bu meslekteki kadınların evli olmadıklarını da bilmeliydi.

Kuyunun iki tarafında duran kadın ve İsa, birbirlerine baktılar.

"Kocam yok," cevabını verdi kadın sonunda.

Bu sözlerle, havariler onun kim olduğunu anlayarak şaşırdılar; yaşamını nasıl kazandığını artık biliyorlardı. Mezdelli Meryem kadını devam etmesi için sessizce zorluyordu. Kadm bir kez daha sessizleşmişti ve kararsızdı. Kurnazlığın ve tenselliğin temelini oluşturduğu, mum ışığının gözlerindeki gerçeği gizlediği dünyasından uzaktaydı. Öğle güneşinin altında, açıktaydı ve etrafındaki insanlar gözlerini bile kırpmadan ona bakıyorlardı; bu daha önce hiç karşılaşmadığı bir durumdu.

İsa, kadının ruhunun derinliklerinde kurtuluşa hazır olduğuna dair barındırdığı işaretleri yakalamıştı. Yine de, kadının önce yapması gereken bir şey vardı: İsa kadının günahının tekrarlanmayacağına dair garanti istiyordu.

"Kocam yok demekle doğruyu söyledin," dedi İsa. *"Beş kocaya vardın. Şimdi birlikte yaşadığın adamsa kocan değildir. Doğruyu söyledin."*

Kadına, ilerlediği yolda ne kadar aşağılara inmiş olduğunu hatırlatması gerekmekteydi. Ama şimdi -hâlâ dünyevi yöntemlerine sıkı sıkıya tutunurken- İsa onları geçmişleriyle yüzleşmeye zorladığında başkalarının yaptığı şeyi yapıyordu: Kadın konuyu değiştirmeye çalışıyordu. Eski kurnazlıklarına geri dönüyor, kaçabilmek için övgü yöntemini kullanıyordu.

"Efendim, anlıyorum, sen bir peygambersin," dedi kadm.

Nazlı bir gülüş, başın hafifçe dönüşü, gözlerindeki yeni mücadele parıltıları; sözlerinin devamında hepsi yerli yerindeydi: *"Atalarımız bu dağda tapındılar, ama sizler capınlması gereken yerin Kudüs'te olduğunu söylüyorsunuz."*

İsa hedefinden şaşmadı. Eski dinsel çekişmeler O'nu ilgilendirmiyordu. Önemli olan şu andı ve burasıydı.

"Kadın, bana inan, öyle bir saat geliyor ki, Baba'ya ne bu dağda, ne de Kudüs'te tapınacaksınız! Siz bilmediğinize tapınıyorsunuz, biz bildiğimize tapınıyoruz. Çünkü kurtuluş Yahudiler'dendir. Ama içtenlikle tapınanların Baha'ya ruhta ve gerçekte tapınacakları saat geliyor. İşte, o saat şimdidir. Baba da kendisine böyle tapınanları arıyor. Tanrı ruhtur, O'na tapınanlar da ruhta ve gerçekte tapınmalıdırlar."

Kadın daha fazla kaçmaya devam edemeyeceğini kabullenmekten başka bir şey yapamazdı.

"Mesih'in geleceğini biliyorum," dedi. *"O gelince bize her şeyi bildirecektir."*

İsa söylediği tek bir cümleyle, kadının içindeki son şüphe kırıntılarını da yok etti:

"Seninle konuşan ben, O'yum!"

Önce şaşırın ve sonra da heyecanla testisini düşüren kadm, döndü ve karşılaştığı herkese Mesih'in burada olduğunu söylemek için koşarak uzaklaştı. Neredeyse aynı anda, bir grup Samiriyeli kuyuya geldiler. İsa orada bir kez daha kurtuluşun anlamını açıkladı.

En az kadm kadar şırmış olan insanlar, kendi tapınaklarında asla duymadıkları türden sözleri ve vaatleri dinlediler. Kendi kutsal kuyularının başında İsa'nın etrafını sardıklarında, O, kalabalığı imana getirmek için herhangi bir şifacılık ya da mucize örneği göstermedi. Sadece sözleri, kalabalığın gözlerini açmasını sağlamaya yetti:

"Samiriyeliler O'na gelip yanlarında kalmalarını rica ettiler. O da orada iki gün kaldı. O'nun sözü üzerine daha birçokları iman etti."

Bir zamanlar yoldan çıkmış olduğu halde şimdi saflaşan kadma şöyle dediler: **"Bizim iman etmemizin nedeni artık senin sözlerin değildir. Kendimiz işittik, O'nun gerçekten dünyanın Kurtarıcısı olduğunu biliyoruz."**

Mecdelli Meryem ve havarileri, O'nun ilk kez bu şekilde tanımlandığını duyuyorlardı. Ama o anda, çarmıhın gölgesi biraz daha kararmıştı.

İlk tepki Nainli Simon'un önderliğindeki Farisiler'den geldi. Bağnaz ve örümcek kafalı toplumlarında, Nasıralı'nın Tann'nin gücüne sahip olduğu fikrine ateş püskürüyorlardı. Bu öfke önce Galile'nin diğer kesimlerine, sonra da güneydeki Kudüs'e yayıldı. O sırada Kudüs halkı, İsa'nın sergilediği mucizevi olaylara meraktan fazla bir ilgiyle yaklaşıyorlardı. Elbette ki Tapmak da araştırması

için casuslarmı göndermişti. Başrahip Kayafas bundan daha azım yapamazdı.

Galile'de itirazlar büyüyor, Kafernahum'da olanlar bu itirazları daha da güçlendiriyordu. Bir aile, felçli babalarını İsa'ya getirmişlerdi. İsa adama hemen yardım etmek yerine, önce günahlarını bağışlamıştı.

Farisiler bir kez daha bunu rezalet olarak yorumlamış, İsa'yı Tanrı'ya küfretmekle suçlamışlardı. O da şöyle cevap vermişti:

"Aklınızdan neden böyle şeyler geçiriyorsunuz? Hangisi daha kolay, 'Günahların bağışlandı' demek mi, yoksa 'Kalk, yürü' demek mi? Ne var ki, İnsanoğlu'nun yeryüzünde günahları bağışlama yetkisine sahip olduğunu bilesiniz diye, bu adama söylüyorum, 'kalk, şilteni toplayıp evine git!'"

Adam, Tann'nin dünya üzerindeki gücünün bir kanıtı olarak kalktı ve yürüdü. Ama insanlar İsa'nın önerdiği şeyleri daha çok öğrenmek istediklerinde, öfke daha da hızlı yayıldı.

İsa'yı dinlemek için çok sayıda insan çölü ve ormanları aşarak geliyordu. Önceleri küçük gruplar halinde geliyorlardı; sonraları sayılan yüzleri ve birkaç ay içinde de binleri bulmaya başladı.

İsa sonunda en unutulmaz vaazı haline gelecek sözleri söylerken, bu insanların da sayılan giderek artıyor, artıyor, artıyordu.

Dağın eteklerinde havarileri O'nun etrafında duruyor, Mezdelli Meryem kalabalıktaki diğer kadınların arasında yerini alıyor, İsa sorgulanamaz ve yadsınamaz özdeyişlerle vaazlarını vermeye başlıyordu. Bu sözler gelecek kuşaklara ulaşacak ve Cennet Krallığı'na giriş anahtarı

oluşturacaktı. O'nun öğretisini izleyenler Tanrı'yı günlük hayatlarına katabilecek, dünyevi hayatlarının ötesinde ise inanılmaz ödülleri karşılaşacaklardı.

Her seferinde iki anahtar ifadeyi kullanıyordu. Birincisi, *"duydunuz"* idi. Bu ifadeyle, Kanun'dan söz ediyordu. Sonra sesi yükseliyor, coşkulu bir şekilde ekliyordu: *"Ama."* Örneğin, insanın ancak yeterince parası olduğunda mutlu olabileceğini duymuşlardı; ama... böyle olanlar da ruhta yoksul olabiliyordu. Elbette ki başarıya giden yolun güç ve popülerlik arayışından geçtiğini duymuşlardı; ama kutsananlar, O'nun yüzünden kötülenler, aşağılananlar ve zulme uğrayanlardı.

İsa, zulüm görenlerin ve hasta olanların kurtulacağına dair söz veriyordu; sömürülenler, zayıflar, cömertlikleri karşısında ödüllendirilmeyenler, huzur arayışında başarılı olamayanlar, kalplerindeki inanç yüzünden alay edilen ve aşağılananlar... hepsi cömertçe ödüllendirilecekti. Bütün bu kitlelere, yaşadıklarının tam tersini alacaklarını vaat ediyordu.

Bu kesinliğin etkisi güçlüydü. Dinleyicileri, daima ezilmiş, hayatları boyunca sömürülmüş olanlar arasından çıkıyordu. Muhtemelen aralarında tek bir zengin bile yoktu. Yine de, hepsi için, İsa hayallerin ötesine geçen bir zenginlik sözü veriyordu; O'nun verdiği her sözde, yeni bir umut ışığı yanıyordu. Dünyevi politikaya veya devrimcilik rollerine ilgi duymadığını, herkesin içinde açıkça söylüyordu. Başlatmak için geldiği tek değişim, kalpleri yeni bir coşkuyla daha hızlı çarpıtacak bir değişimdi.

Ama insanlar belli gerçekleri anlamalıydılar. Bir günaha niyet etmek, en az işlemek kadar kötüydü. *"Duydu-*

nuz..." "Ama ben size diyorum ki..." Bazen bu sözler zinayı, hırsızlığı, hırsı, rüşvetçiliği ve her türlü sapkınlığı yermek için kullanılıyordu.

Sonra konu intikama geliyordu. *"Göze göz, dişe diş," denildiğini duydunuz. Ama ben size diyorum ki, kötüye karşı direnmeyin. Sağ yanağınıza bir tokat atana öbür yanağınızı da çevirin. Size karşı davacı olup mintanınızı almak isteyeneye abanızı da verin. Sizi bin adım'ol yürümeye zorlayanla iki bin adım yürüyün. Sizden bir şey dileyene verin, sizden ödünç isteyeniyi geri çevirmeyin."*

İsa'nın söylediği her söz, Mecdelli Meryem için geride bıraktığı yaşamın güçlü birer hatırlatıcısıydı. O dünyada şiddet normaldi, seks sahipleniciydi; erkekler kendi çıkarları için onu pohpohlardı. Mecdelli Meryem hepsinden nefret etmişti. Ama İsa'mn dediğine göre, nefret de bir günahtı.

İsa, kendi yoksul geçmişinden yola çıkarak, kalabalıklara insanoğlunun uyum içinde yaşayacağı yeni bir dünya, bir ütopya vaat ediyordu. Ama bu ütopyaya ancak belli kurallara uyulduğu takdirde ulaşılabilecekti.

Kişisel adalet susamışlığını -bu bastırılmış insanlar için sürekli bir arzuydu- tatmin etmek için özellikle seçilmiş kelimeler kullanırken, ulusal zenginlik ve politik iktidar gibi konulara aldırmamayı tercih ediyordu. Özellikle en alçakgönüllü bakış açılarına odaklanıyordu.

"Ne mutlu ruhta yoksul olanlara! Göklerin Egemenliği onlarındır. Ne mutlu yaşlı olanlara! Onlar teselli edilecekler. Ne mutlu yumuşak huylu olanlara! Onlar yeryüzünü miras alacaklar. Ne mutlu doğruluğa acıkıp susayanlara! Onlar doyurulacaklar. Ne mutlu merhametli olanlara! Onlar merhamet bula-

caklar. Ne mutlu yüreği temiz olanlara! Onlar Tanrı'yı görecekler. Ne mutlu barışı sağlayanlara! Onlara Tanrı oğulları denecek. Ne mutlu doğruluk uğruna zulüm görenlere! Göklerin Egemenliği onlarındır. Bana olan bağlılığınızdan ötürü insanlar size sövüp zulmettikleri, yalan yere size karşı her türlü kötü sözü söyledikleri zaman ne mutlu size! Sevinin, sevinçle coşun! Çünkü göklerdeki ödülünüz büyüktür. Sizden önce yaşamış olan peygamberlere de böyle zulmettiler."

Yapmaya geldiği şeyin bir sentezini yaratıyordu: İnsanoğlunu kurtarmak ve onunla kendi tekliğinde birleşmek. O zamana kadar kurtuluş için sabırla bekleyen insanların yaşamlarını yönlendiren şey Kanun'du. Ama artık sonuna gelinmişti. O'nun sayesinde, yeni bir hayata başlayacak ve geçmişi arkada bırakacaklardı.

İsa önünde durduğu insanlar için, duymayı ve görmeyi çok istedikleri şeyleri söylüyordu. Onlar için, şimdi başka bir peygamberdi ve ulaşılmaz bir vizyon, anlık bir umut sunuyordu. Acıların bitirmek, kardeşlik sevgisi sayesinde sosyal adaletsizliği sona erdirmek için kendisinin burada olduğunu söylüyordu.

Bu sözler de havariler için başka bir azarlamaydı. Hâlâ, İsa'nın sözünü ettiği Cennet Krallığı'nı somut sınırlanmış olan, dünyevi zevklerle dolu bir dünya gibi düşünüyorlardı. Kana'daki mucizevi olaydan soma kafalarında daha somut ve gösterişli imgelerin uyanması anlaşılır bir şeydi ama şimdi İsa bu imgeleri havarilerinin zihninden temizlemek istiyordu.

Sonraki konu, nasıl dua edilmesi gerektiği idi. Cennet Krallığı'na girmeye layık bulunmak için, insanlar görünüşte tapınmayı, başkalarına poz vermeyi ve dualarının

duyulmasını sağlamayı bırakmalı, ikiyüzlülükten vazgeçmeliydiler. Bunun yerine, yalnız başlarına ibadet etmeliydiler. Tann onları nasılsa duyardı ve önemli olan da buydu.

Farisiler üzerine bu kasıtlı saldırı, kendilerini dinin en sadık uygulayıcıları olarak gören bu insanları daha da kızdırdı. Onlara göre ilahi korumanın sağlanmasının tek yolu, insanların görebileceği şekilde ibadet hayatını sürdürmektir.

Şimdi, İsa söylediği birkaç kelimeyle Farisiler'e ikiyüzlüler diye saldırıyor, Tann'ın isteklerini kendi işlerine geldiği gibi yorumlayan çıkarıcılar olduklarına işaret ediyordu. İnançları izole bir tutuculuktan J?aşka bir şey değildi; onlar dini kirleten insanlardı; istedikleri tek şey, kendi işlerine geldiği gibi geleneklerin devam etmesini sağlamaktı.

İsa, bir tepenin yamacında verdiği vaazda, dünyanın ışığı olduğunu, kendisini izleyen hiç kimsenin karanlıkta kalmayacağını, hepsinin yaşam ışığını alacağını belirtiyordu.

Kendi kaderini onların elde edeceği kazançlarla birleştirdiğinde, insanlar gözyaşlarını tutamıyorlardı. İsa'nın derslerinde sevgi her şeydi. İnsanlar yargılamamak, sevmeliydiler; lanet etmemeli, sevmeliydiler; ama bu sahipleniri bir sevgi olmamalıydı. Daima Tanrı'nın sevgisine yalan olmaya çalışmalıydı. Böyle bir sevgi, her şeyin anahartarıydı.

Ama İsa'nın Kanun'a nasıl sadık kaldığı, cinayet aleyhinde konuşan maddeler hakkındaki yorumlarında gizliydi:

"Atalarımıza, 'Adam öldürme. Öldüren, yargılanmayı hak edecek,' denildiğini duydunuz. Ama ben size diyorum ki, kardeşine karşı öfkelenen her kişi yargılanmayı hak edecek. Kim kardeşine aşağılayıcı bir söz söylerse, Yüksek Kurulun yargısını hak edecek. Kim kardeşine ahmak derse, cehennem ateşini hak edecek. Bu yüzden, adağını sunağa getirdiğinde, orada kardeşinin sana karşı bir şikâyeti olduğunu hatırlarsan, adağını orada, sunağın önünde bırak, git, önce kardeşinle barış; sonra gel, adağını sun. Senden davacı olanla, daha yoldayken çabucak anlaş. Yoksa o seni yargıca, yargıç da gardiyana teslim edebilir; sonunda da hapse atılabilirsin. Sana doğrusunu söyleyeyim, son kuruşu ödemedikçe oradan asla çıkamazsın."

Sadece cinayet değil, öfke de değerlendiriliyordu. İsa bir kez daha Musa'nın kanunlarını yeni yapılarla genişletmiş, herkesin yaşamı uyum içinde paylaşabilmesini hedeflemişti.

İsa yeniden yapılanmanın gerekli olduğunu savunuyor, kimsenin başkalarına karşı ahlak değerlerini unutmaması gerektiğini vurguluyordu. Mecdelli Meryem'in kendi hayatı, bunun en büyük kanıtıydı. Tepedeki insanların arasmda, Cennet Krallığı'nın ne anlama geldiğini en iyi anlayan oydu. Herkesin kolayca girebileceği bir yer olmayacaktı. Üstelik orada kalabilmek için inançları da sürekliğini korumalıydı. Kendisinininki kesinlikle sürekliydi.

Son bir hatırlatmaya ihtiyaç duyduğunu gösterir bir şekilde, İsa halka evini bir tepeye kuran adamın hikayesini anlatıyordu. Komşuları neden böylesine bir zahmete girdiğini sorarak onunla alay ediyorlardı. Ama yıllık fırtınalar ve seller başladığında, temeli kum olan bütün evler

yıkılmıştı. Sadece kayalık tepede inşa edilmiş olan ev ayakta kalmıştı.

Mecdelli Meryem için mesaj açıktı: O evin kurulu olduğu tepe gibi İsa'ya inananlar, ayakta kalacaklardı. İnanmayanlar ise ruhsal bir unutkanlığa mahkum olacaklardı.

İsa Dağ'da etrafım çeviren insanları vaazlarıyla neredeyse hipnotize ediyordu. Kollarını açarak sesini yükseltiyor ve son bir söz veriyordu: **"Arayın, bulacaksınız; kapıyı çalın, size açılacaktır."**

Mecdelli Meryem için bütün bu sözler, yeni bir dünyanın yaratılışının tanıklığına her gün biraz daha yaklaştığının en büyük kanıtıydı. Öncesinde gelecek olan çarmıh fenomeni ise, her şeyi daha da kesinleştirecekti.

Üç yıl boyunca her türlü havada sürekli yürümek, Mecdelli Meryem'in derisini kalınlaştırmış, ayak tabanlarım sertleştirmiş ve güçlendirmişti. İpek elbiselerinin yerini, çöl kadınlarının giydiği kalın yünden örülmüş *istomukhuim* almıştı.

Rüzgârdan ve güneşten korunmak için kukuletasını başına geçirince, adımlarını diğerlerine uydurmaya çalışsan sabah yürüyüşüne çıkmış bir gezgin gibi görünüyordu. Akşamları yatıya davet edildikleri evlerin kadımlarıyla birlikte kuyudan su taşıyordu. Bu iş bittikten sonra, akşam yemeğinin hazırlanmasına yardım ediyordu. Basit yemekler yiyorlardı; Yahuda her şey için bir fiyat belirliyor, son derece katı bir şekilde pazarlık ediyordu.

Belki de hazineci, zihninin bir köşesinde bir gün gerçekleştirebilecek bir dünyevi devrim hareketi için gerekecek silahları almak üzere para ayırıyordu.

Sadece silah gücünün ayakta kalmayı garantileyebileceği bir toplumda yetiştiklerinden, diğerleri de bu umudu paylaşıyordu. Üstelik vaazlarını vermeye başladığı ilk zamanlarda, İsa'nın kendisi de açıkça ifade etmemiş miydi?

"Dünyaya barış getirmek için geldiğimi sanmayın. Dünyaya barış değil, kılıç getirmeye geldim."

Üç yıldan uzun bir süre boyunca dinledikleri dünyevi teşviklerle, İsa'nın isyan başlatmaya, Romalılar'ı yok etmeye, bütün Yahudiler'in özgürce yaşayabilecekleri yeni bir Krallık kurmaya geldiğine inanıyorlardı; Musevi olmayanlara dokunulmayacaktı, ama tamamen yeni bir İsrail kurulacaktı. Bu yüzden O'nun söylediği her sözü ve yaptığı her hareketi, bu doğrultuda yorumluyorlardı.

İsa'mn giderek artan bir şekilde Farisiler'e ve Sadukiler'e karşı vaazlar vererek otoriteleri eleştirmesi, havariler için önemli bir işaretti. Böyle zamanlarda İsa'mn öfkesi, Kutsal Metin'de tasvir edilen büyük İsrail savaşçılarınkine denk oluyordu. Onlar da kuvvetlerini koruması için Tanrı'ya seslenmişlerdi; şimdi Öğretmen, yeni Cennet Krallığı'nın kurulmasına yardım edenler için de aynısını yapacaktı.

Mecdelli Meryem, onları hiçbir şekilde dünyevi bir devrim olmayacağı konusunda ikna etmeye çalışmanın nfile olduğunu çoktan anlamıştı. Ait oldukları dünyada, kadınlar ev işleri dışında hiçbir konuda görüşlerini ifade etmezlerdi. Onlara Kutsal Metin'de çok sayıda güç ve otorite sahip kadından söz edildiğini hatırlatmanın hiçbir yararı yoktu: Bütün yaşamın anası olan Havva; İbrahim'in karısı Sarah; Samuel'in annesi Hannah; Samson'un sonunu getiren Delilah; İsa'nın ataları arasındaki Ruth ve Rahab. Ama havariler erkeklerin baskın olduğu bir toplumun ürünleriydi. Bütün düşünceleri ve hareketleri bunu yansıtıyordu.

Mecdelli Meryem, İsa'nın iletmeye çalıştığı ve bunu

yapmak için seçtiği yolu kendine göre anladığına inanıyordu. İsa alegorik benzetmeler ve hikaâyeler kullanıyordu, çünkü sadece "dinleyecek kulakları olanları" istiyordu. Ayrıca, Yahudiler arasındaki dinsel bölünmelerin farkındaydı ve Roma paganizmiyle ilgilenmeden önce bu sorunu çözmesi gerektiğini biliyordu. Sadukiler ve Farisiler aynı Tek Tanrı'ya tapınırken, bunu birbirlerinden çok farklı kurallarla yapıyorlardı. İnsanlar kendi inançlarındaki sorunları çözmeden, Roma baskısından asla kurtulamazlardı. Bunun nasıl yapılabileceğini göstermek, İsa'nın misyonuna dahil olan bir konuydu.

Ama Mezdelli Meryem onlarla birlikte kaldığı sürece, havariler ve kendisi arasındaki uçurum giderek açılacaktı. Bu, Mezdelli Meryem ile Yahuda arasında bir tartışmaya yol açmıştı. Konu, Farisi Simon'un evinde İsa'nın ayaklarını ovmak için kullandığı paha biçilmez yağın kalanıydı. Yahuda, daha fazla para elde etmek için onu satmak istiyordu. Mezdelli Meryem ise bunu reddediyordu. Diğer havariler, hazineciyi destekliyordu. Matta ise satılıp paraya çevrilebilecek ve böylece belki yoksulları giydirmek ya da açları doyurmak için kullanılabilecekken, neden şişenin dibinde kalan son yağa böylesine sıkı sıkı sarıldığını soruyordu. Ama Mezdelli Meryem sakın bir tavırla yağ vermeyi reddettiği her seferinde, öfke daha da artıyordu. Sonunda Mezdelli Meryem'i bencil davranmakla ve eski yaşam tarzına dönme eğiliminde olmakla suçladılar.

İsa hiç ses çıkarmadan bütün tartışmaları dinlemişti, ama muhtemelen Mezdelli Meryem'in kendi başının çaresine bakabileceğine inanarak, hiç araya girmemişti. Ama tartışmalar iyice uzayıp şiddetlenince, sonunda öfkesi patlayıverdi.

"Bu kadım rahat bırakın!"

Fazla ileri gittiklerini anlayan havariler, surat asarak sessizleştiler. Sonra İsa ekledi: *"Aranızda daima yoksullar olacak, ama Ben her zaman sizinle olmayacağım!"*

Havariler bu sözlerden sonra korkuyla dolmuşlardı. Öğretmen onları terk etmek üzere olduğunu mu söylüyordu? Ne kadar sürecekti ve nereye gidecekti? Gecenin ilerleyen saatlerinde, Mecdelli Meryem hiçbir cevabı olmayan soruların fısıltılarda dolaştığını duydu. Yağm kalamam neden sakladığım da açıklamayacaktı. Bu, Öğretmen ile kendisi arasında bir sırды.

Mecdelli Meryem her ne kadar sakın ve sessizse de, özgüveni giderek artıyordu. Hiç şüphesiz ki bu kısmen kadını sezgilerden kaynaklanıyordu: Doğru zamanda ne söylemesi ve ne yapması gerektiğini bilebiliyordu. Ama artık İsa'nın maiyetinde güvenli bir yere sahip olduğunu da görebiliyordu. Tamamen saflaşmış ve iyi bir insan olmuştu. İsa günahkârların günahlarını kendisinin alacağını ve bu arada kurtuluşun tam olması için onlardan ayrı kalacağını açıkça belli etmişti.

Sonsuz yürüyüşlerinin İsa'yı nereye yönlendirdiğini de giderek daha iyi anlıyordu. İsa bütün yıl boyunca ülkenin dört bir yanını dolaşıyor, karşılaştıkları her sinagogda kendine hak sayarak vaazlar veriyor ve yaklaşan bir Yeni Çağ'ı müjdeliyordu. Öncesi tam bir felaket olacaktı, savaşlar çıkacaktı, sahte peygamberler ortaya çıkacaktı ve O'na inananlar zulme uğrayacaktı. Mecdelli Meryem, İsa'nın havarilerini nasıl izlediğini, sövlediklerinin ne kadarını anladıklarını incelediğini görebiliyordu ve

daha sonrasında Öğretmen'in neler anlatmak istediği konusunda yaptıkları tartışmaları dinliyordu.

İsa mesajlarını daha net verebilmek için Mecdelli Meryem'i kullanmaya devam ediyordu. Örneğin, ondan kendisine bir içki getirmesini istiyordu. Susuzluğunu giderdiğinde, tövbe için daima bir susuzluk yaşanması gerektiğini açıklıyordu. Yakup'un Kuyusu'nda olanlardan sonra, suyu sürekli olarak günah ve kurtuluş arasında bir ortak payda olarak kullanmaya başlamıştı.

Onlara sürekli olarak dünyanın olan bir şeye dünyanın karşı çıkmayacağını hatırlatıyordu. Ama Tanrı'dan geleni dünya reddetmekle kalmayacak, aynı zamanda alay edecek, kirletecek ve zulmedecekti. Dinleyicilerine gerçeği görme güçlerinin olduğunu, ama bir yaşam boyu süren eski alışkanlıkların ve temel tutkuların kolay dizginlenemeyeceğini söylüyordu.

Rahatsız oldukları halde doktorun daha kötü haberler vereceğinden korktukları için yardım istemeyen hasta gibiydiler. Ama tıpkı iyi bir doktorun gerçeği gizlememesi gibi -çünkü gerçekler görülmeden etkili bir tedavi uygulanamazdı- İsa da geri çekilmeyecek, hiçbir şey gizlemeyecekti. İnsanoğlunun vicdanını saflaştırmak için önce rahatsız etmeli ve incelemeliydi. Günahkâr olduklarını inkâr etmek, sadece günahkârlık sürelerini uzatmaya yarardı. Sadece iki tür insan vardı: Tanrı'yı bulmuş olanlar ve hâlâ O'nun susuzluğunu hissedenler.

Mecdelli Meryem hiç günah işlememiş olsaydı, asla kurtarılmasının mümkün olmayacağını anlamaya başlıyordu. Bu bir daha asla günaha eğilim duymayacağı anlamına gelmiyordu; bu olasılık daima vardı. Ama artık di-

renmek için inancı vardı. Şehir kıyafetleri içinde dolaşan ve kültürlü Kudüs aksanıyla konuşan, İsa'yı kapana kısırtmak için bitip tükenmek bilmeyen sorular soran insanların arasındayken, buna daha çok ihtiyacı vardı.

Bir Şabat günü öğleden sonra İsa bir su kaynağının başında durmuştu ve diğerleri de bekliyordu. Petros, Andreas ve Filippos, Kafarnahum'a taşınmadan önce bu mezrada yaşamışlardı. Havuzun etrafında İsa tarafından iyileştirilme umuduyla gelen alışıldık sayıda insan vardı. Aralarında çok sayıda Tapmak casusu bulunuyordu ve hepsi de dikkatli bir şekilde sessizce duruyordu.

Mecdelli Meryem, engellilerden birinin durumu karşısında özellikle etkilenmişti. Adam yürüyemiyordu,' ama kendisini ahşap bir paletin üzerinde çekerek havuza kadar gelmişti. İsa'nın kendisini iyileştirmesi için yalvarıyordu.

"Gelen Cennet Krallığı'na inanıyor musun?" İsa'nın şifa gücünü kullanmadan önce bu soruyu sorması bir kural haline gelmişti.

Adam inandığını söylediğinde, *"Kalk, döşeğini topla ve yürü,"* dedi.

Adam önce kararsız bir şekilde doğrulmaya çalıştı ve bunu başardığında, diğerlerinin coşkulu haykırıışlarına yüzündeki minnettar keyifle karşılık verdi. Adam yavaşça gücünü topladı ve yürümeye başladı; bir ayağını diğerinin önüne koyarak, yavaşça denedikten sonra, nihayet yürüyebildiği gördü. Artık adımları iyice hızlanmıştı ve koşabiliyordu da. Havuzun kenarından ayrılmadan önce yere eğildi ve paletini omzuna attı. İsa'ya teşekkür edecekken, casuslardan biri araya girdi.

"Bugün Şabat günü," dedi. "Döşeğini toplaman yasaktır."

Adam aniden şaşırdı ve kafası karışık bir halde kalakaldı; tam paleti yere indirecekken, İsa ona en yakındaki sinagoga gitmesini ve tedavisi için şükran duası etmesini söyledi. Adam aceleyle uzaklaşırken, diğerleri bir an rahatlamış olsalar bile, casus doğruca İsa'ya döndü ve ilk sorusunu sordu: *"Sen hangi hakla Şabat günü böyle bir emir verebiliyorsun?"*

İsa ile birlikte yolculuk yapmaya başladığından beri, Mezdelli Meryem O'nun altıncı kez Şabat günü birini iyileştirdiğini görüyordu. Kötü ruhları kovmuş, eli sakat bir adamı iyileştirmiş, sakat bir kadını yürütmüş, kanaması olan bir kadının kanamasını dindirmiş, kör bir adamın görmesini sağlamıştı. Mezdelli Meryem'e göre, bu olaylar sadece İsa'nın doğaüstü güçlerinin değil, aynı zamanda hahamlık otoritesinin de bir kanıtıydı, ama bunun inançtan kaynaklandığını söylemesi, konunun en şaşırtıcı yönüydü. Yaptıkları, söylediklerinin tam bir kanıtıydı.

Diğer mucizeleri gerçekleştirirken, Tapmak casuslarının kışkırtıcı sorularına aldırmamıştı. Ama paletini omzuna atmış olan adamın yürüyüp gidişini izledikten sonra, İsa casusa döndü. Casus sorularını Kutsal Metin'e dayandırırken, İsa da aynı kaynaktan hareket ediyordu. Casusa, peygamberlerin ve kâhinlerin öğretilerinin açık olduğunu hanrlattı: Yardım sunmaya geldiğinde, dinsel gözlemlerin önemi ikincil sıradaydı.

Bir an için derin bir sessizlik oldu. O sırada başka bir casus, bir avukatın sinsi becerisiyle araya girdi: *"Haham, sen Şabat gününden daha yüce olduğunu mu söylüyorsun?"*

İsa, ona köylüler tarafından çoktan anlaşılmış olan başka bir soruyla karşılık verdi: *"Şaoat günü eşeğini ya da öküzünü ahırdan çıkarıp suya götürmeyen tek bir kişi bile yok mu?"*

Köylüler kahkahalara boğulurken, casustan başka bir soru geldi. Tanrı dünyayı yaratırken, yedinci günü dinlenmeye ayırmamış mıydı?

İsa hiç tereddüt etmeden cevabı yapıştırdı: *"Babam hâlâ çalışmaktadır; ben de çalışıyorum."*

Mecdelli Meryem ve mesajı anlayan diğer herkes için Öğretmen bir kez daha Tanrı ile eşsiz bağlantısını vurguluyordu. O'nun aracılığıyla, Tanrı gerçekten de Söz'ün "ete kemiğe büründüğünü" gösteriyordu; Şabat günü merhamet dağıtmak uygundu; Tanrı hep böyle söylemişti.

Casuslar için önemli olan tek şey ise, İsa'nın Tanrı ile akrabalığını dolaylı olarak belirtmiş olmasıydı. Bu kendisini O'nunla eş tuttuğu anlamına geliyordu. Bu da Tanrı'ya küfretmek demektir. Ama Mezdelli Meryem, hiçbir şeyin İsa'yı vaaz vermekten ve şifa dağıtmaktan alıkoyamayacağını biliyordu.

Birkaç gün sonra, yine Ürdün Nehri'ni izleyerek güneşe doğru ilerliyorlardı ve yine, yanlış beklentiler O'nu tuzlağa düşürmek için kullanılmıştı. İsa'nın sürekli olarak vurgulamasına karşın, insanlar hâlâ O'nun vaazlarının altında güçlü politik temeller aramaya devam ediyorlardı, çünkü Romalılar'dan kurtulmak için bildikleri tek yol buydu. Böyle bir olasılık, her Yahudi'nin yüreğinde yanan özgürlük tutkusunu daha da alevlendiriyordu.

Bazen İsa bu beklentileri yatıştırmak için Ürdün Nehri'nin ötesindeki tepelere çekiliyordu. Orada, gerçek özgürlük derken ruhsal olarak günahattan kurtuluşu anlatmaya çalıştığını havarilerine açıklamak için uğraşıyordu. Yahuda için bu sözler tamamen farklı bir anlam taşıyordu. Mucizeler ve giderek artan kalabalık, İsa'nın her şeyi başarabileceğini, zamanı geldiğinde Romalı işgalcileri ve kuklası olan Yahudi hükümdarı ortadan kaldırabilecek bir isyan başlatabileceğini gösteriyordu. Yaklaşan Cennet Krallığı'nı kurmanın tek yolu bu olabilirdi. Öğretmen sadece zaman kazanmaya çalışıyordu. Gerçekleştirdiği mucizeler, en büyük mucizenin hazırlıklarından başka bir şey değildi; asıl mucize, işgalcilere karşı güçlü bir direniş yaratabilmek için bütün halkı birleştirmek olacaktı. Her geçen gün, bu olasılığı güçlendiriyordu, çünkü beklenen günün giderek yaklaştığını Öğretmen'in kendisi söylüyordu. Ve elbette ki insanların onca zamandır katlanmak zorunda kaldığı acılar düşünülürse, Cennet Krallığı oldukça haklı bir isimdi. Yahuda buna inanıyordu ve buna göre hareket edecekti.

İsa maiyetini Ürdün Nehri kıyısından geri götürürken, O'nun bir dünya cenneti yaratacağı beklentisi Şasem yolunda bekleyen kalabalığın yüz ifadelerinden kolaylıkla okunabiliyordu. Kasıtlı olarak tarihi bir yer seçmişlerdi. Burası İbrahim'in durduğu ve oğlunu kurban etmek üzereyken Tanrı'nın sesini duyduğu yeri.

Kalabalığın arkasından bir yerlerde her zamanki gibi Tapmak casusları gizleniyordu; bu yüzden Filippus onlara "yılanlar" diyordu. Son günlerde kalabalık n içinde sık

sık Farisiler'i de görür olmuşlardı. Dürüst adamlar kılığına girmiş, fırsat bekliyorlardı.

Ama uzun sürmeyecekti. Farisiler'den ikisi öne çıktı ve İsa'ya Taberiye'deki vergi toplayıcılarla sorun yaşadıklarını söyledi. Vergi indirimi konusunda çözüm önermeleri için hahamlara sık sık damşılırdı. Farisiler'den bir tanesi, İsa'yı överek başladı. "Öğretmenimiz, senin dürüst biri olduğunu, Tanrı yolunu dürüstçe öğrettiğini, kimseyi kayırmadığını biliyoruz."

İsa her zamanki gibi sabırla soruyu bekledi.

Farisiler devam etti: "Peki ne dersin, söyle bize, Caesar'a vergi vermek, Kutsal Yasa'ya uygun mu, değil mi? Verelim mi, vermeyelim mi?"

Mecdelli Meryem müşterilerinin aşırı vergi yükünden yakındıklarını kim bilir kaç kez duymuştu. Ama bu konudaki kurtuluş dilekleri hep başkalarından uzakta ifade edilirdi, çünkü bu homurtularının Meryem'in özel daire-sinden dışarı çıkmayacağını bilirlerdi.

Ama Öğretmen'den, bu konudaki görüşünü toplum içinde açıklaması isteniyordu ve bunun taşıdığı risk herkes tarafından biliniyordu. Eğer vergiyi savunmadığını söylerse, İsa muhtemelen Romalılar'a ihbar edilecek, İmparator'a karşı komplo geliştirmekle suçlanacaktı. Her yıl yüzlerce Yahudi, vergi yükünü protesto ettikleri için çar-mıha geriliyordu. Ama öte yandan, eğer vergileri savunduğunu söylerse, bu kez de Farisiler'in daha fazla düş-manlığım kazanacak, aynı zamanda da yardım etmeye çalıştığı insanların O'na sırt çevirmesine neden olacaktı. Hiçbir kurtarıcı, kurtarmaya geldiği halkın böylesine bir zulüm görmeye devam etmesi fikrini savunmazdı. Vere-

ceği cevapla İsa ya Roma'ya düşman olan bir isyankâr haline gelecek ya da kendi insanlarının düşmanlığını kazanacaktı. Peki hem Tann'ya hem de Caesar'a uygulanabilecek bir cevabı nasıl verebilirdi?

Verdiği öfkeli tepki, imkânsız başarılabilecek gibi görünüyordu: **"Ey ikiyüzlüler! Beni neden sınyorsunuz?"**

İki Farisi ve Tapmak casusları, muzaffer bir tavırla birbirlerine kaçamak bakışlar atmış olmalıydılar. Bu adamlar gerçekten de yıldı. Onları ikiyüzlü olarak adlandırmak bile -onların sözlüğünde son derece aşağılayıcı bir kelimeydi bu- gerçekleşmesi yakın zaferlerinin sevincini ellerinden almaya yetmiyordu. Kendi gözlerinin önünde kaçan onca fırsattan, boşa çıkan onca girişimden sonra, nihayet İsa'yı köşeye kıştırmayı başardıklarını düşünüyorlardı.

Ama İsa bir kez daha gürlendiğinde, soğuk öfkesi sözlerinden belli oluyordu: **"Vergi ödemekte kullandığımız parayı gösterin bana!"**

Farisiler'den biri O'na bir bozuk para verdi. İsa, kalabalığın gözleri önünde paranın iki yüzünü inceledi; bir tarafında, İmparator Tiberias Caesar'm yüzü, diğer yüzünde de Pontifeks Maksimus'un sözleri vardı. Sonunda, İsa parayı iki parmağının arasında tutarak havaya doğru salı-ladı. **"Bu resim, bu yazı kimin?"**

Farisiler cevap verdi: **"Elbette ki Caesar'ın."**

İsa hiç beklemeden cevabı yapıştırdı: **"Öyleyse Caesar'ın hakkını Caesar'a, Tanrı'nın hakkını da Tanrı'ya verin."**

Mecdelli Meryem'in o anda hissettiği rahatlamayla, Öğretmen'in bir zaferini daha izlemenin coşkusu, muhtemelen birbiri ardına gelmişti. İsa asıl meselenin Tanrı ya da Caesar değil, Tanrı ve Caesar olduğunu anlamıştı.

Para, Yahudiler'in dünyevi açıdan özgür bir ulus olmadığını gösteriyordu. Ama uyarıyı dikkate alarak, Tanrı'nın hakkı olanı da O'na ödemeliydiler; bunu söylerken, Cennet Krallığı'nın bu dünyada olmadığını vurguluyordu. Bunu anlayıp kabullenirlerse, o kadar istedikleri politik kurtuluşun kendilerine sunulan tek seçenek olmadığını da anlayabileceklerdi. Onlara, burada bulunma nedeninin sadece Tann'nın haklarını savunmak olduğunu belli ediyordu. Bunu tamamen anlayabildiklerinde, o kadar istedikleri dünyevi özgürlüğü de elde edeceklerdi. İsa bir kez daha son derece zekice bir tuzaktan kurtulmuştu, ama aynı zamanda, dünyada bulunma nedenini de daha fazla vurgulamıştı.

Kendisini kapana kısırmak isteyenler söyleyecek söz bulamayınca, İsa küçük grubunu bir sonraki noktaya sürükledi. Daha başka kalabalıklar da olacaktı. Daha başka Tapmak casuslarıyla da karşılaşacaklardı. Ama Mecdelli Meryem artık Öğretmen'in hepsiyle başa çıkabileceğinden emindi. Kendisinin tek yapabildiği ise, O'nun inanılmaz yöntemleri karşısında şaşırıp kalmaktı. Birçok kez yeni bir gerçeği gizleyen benzetmelerini dinlemişti. İsa her sözünde prensiplerini daha da vurguluyordu. Tann'nın kudreti altında, dünyevi güç ve otoritenin hiçbir anlamı yoktu. Yine de, havariler İsa'yı sadece dünyevi terimlerle değerlendirmeye devam ediyorlardı.

Meryem Mecdell'deki mal varlığını paraya çevirdikten kısa bir süre sonra hep birlikte Galile tepelerinin eteklerinde yürürken, İsa havarilerine insanların O'nun hakkında neler söylediklerini sordu. Erkeklerden oluşan bir

grupta tek kadın olduğu için Mecdelli Meryem önce diğerlerinin konuşmasını bekledi. Ama havariler sessiz kaldı; hiçbirinin ilk cevabı vermek istemediği son derece açıktı.

Sonunda Tomas bazılarının İsa'nın İlyas'ın reenkasyonu olduğu konusunda güçlü inançlar taşıdığını söyledi.

İlyas gibi yüce bir kişinin yanında olma olasılığı, hepsinin dilini bir anda çözüverdi. Bazılarının İsa hakkında Musa'nın dünyaya dönmüş olduğunu söyledikleri bildirildi. Andreas, sahil şeridinde yaşayan insanların İsa'nın gerçekte Yakup olduğunu düşündüklerini söyledi; çünkü Musa'dan bile önce yaşamış olan bu peygamber, bir gün bu toprakları Tann'nın seçilmiş insanlana verilmesini sağlamaya söz vermişti.

İsa bütün fikirleri hiçbir yorumda bulunmadan dinledi.

Sonunda Petros'a döndü ve aynı soruyu farklı bir şekilde tekrarladı: *"Ya sen? Sence ben kimim?"*

Yabancıların anlamakta zorlandığı koyu Galile aksanıyla Petros cevap verdi: *"Sen Tann'nın Meşinisin."*

O anı ve mutlak sessizlikte, İsa görüşü için Petros'u takdir etti. Bu, İsa'nın ilahi kimliğini ilk onaylamasıydı. Ama havarilerin arasındaki heyecanı hissedince, bu bilgiyi gizli tutmaları için onları uyardı. Dünya henüz bu inanılmaz gerçeği öğrenmeye hazır değildi.

İsa bir kez daha Petros'a döndü.

"Bu sırrı sana açan insan değil, göklerdeki Babam'dır. Ben de sana şunu söyleyeyim, sen Petros'sun ve ben topluluğumu bu kayanın üzerine kuracağım. Ölümler diyarının kapılan ona karşı direnemeyecek. Cennet Krallığı'nın anahtarlarını sana ve-

receğim. Yeryüzünde bağlayacağın her şey göklerde de bağlanmış olacak; yeryüzünde çözeceğin her şey göklerde de çözülmüş olacak"

İsa ilk kez ölümünün beklendiğini açıklamıştı. Henüz aldığı yetkiyle dolmuş olan Petros, İsa'yı kenara çekti ve neredeyse öfkeli bir tonla çıkıştı: *"Hayır, Öğretmenimiz, bu asla olmayacak."*

Mecdelli Meryem o anda Petros'un, daha doğrusu bütün havarilerin, acı çekmeyi zayıflık olarak gördüklerini anladı. İsa aynı zamanda kendisini izlemenin kolay olmayacağını da söylüyordu.

"Ardımdan gelmek isteyen, kendini inkâr etsin, çarmıhını yüklenip beni izlesin. Canını kurtarmak isteyen onu yitirecek; canını benim ve Müjde'nin uğruna yitiren ise onu kurtaracaktır. İnsan bütün dünyayı kazanıp da canından olursa, bunun kendisine ne yararı olur? İnsan, kendi canına karşılık ne verebilir? Bu vefasız ve günahkâr kuşağın ortasında, kim benden ve benim sözlerimden utanırsa, İnsanoğlu da, Babasının görkemi içinde kutsal meleklerle birlikte geldiğinde o kişiden utanacaktır."

Mecdellü Meryem için bu sözler, günahkâr yaşam yolunu bırakmakla ne kadar doğru hareket ettiğinin kanıtıydı. Onun için artık İsa bir insan değil, Tanrı'nın Oğlu idi.

Mecdelli Meryem'in Farisi Simon'un evinden ayrılmasından birkaç ay sonra, bir kez daha Nain'e yaklaşıyorlardı. Akşamüzeriydi ve günün sıcaklığı hafiflemeye başlamıştı. Samiriye'den yaptıkları uzun yürüyüşten sonra yorulmuş ve susamışlardı. Ama İsa'nın genellikle geceyi geçirmeyi tercih ettiği düz damlı çiftlik evlerine ulaşmalarına

daha çok vardı. Basit bir akşam yemeğinden sonra, gerçekleştirdiği mucizeler hakkında yine sohbetler olacaktı. Her tedavi, inancın zorluklardan nasıl kolayca gelebileceğinin en önemli kanıtıydı; her şifacılık örneği, günahatan uzaklaşmayı ve inançta aydınlanmayı simgeliyordu.

Nain'in eteklerine yaklaşırken, Anna adında bir kadın koşarak yanlarına geldi. Mezdelli Meryem onu hemen tanıdı. Anna, Farisi Simon'un evindeki akşam yemeğinde hizmet eden kadımlardan biriydi. Ama sonra Öğretmen'i hakir görmüştü. Şimdi, hıçkırıklar arasında, İsa'ya kızını kurtarması için yalvarıyordu.

"Kızım az önce öldü," diye haykırdı Anna, dizlerinin üzerine çöküp İsa'nın cüppesinin eteklerine sarılırken.

İsa eğilip Anna'yı kaldırdı ve kadının yüzüne baktı. *"Yaklaşan Cennet Krallığı'na imanın var mı?"* diye sordu.

Konuşamayacak kadar perişan halde olan Anna, başıyla onayladı.

"İnanmaya devam et! Korkma!"

Bu sözleri söyledikten sonra, İsa Nain'e doğru koştu. Mezdelli Meryem O'nun yüzündeki bu kararlı ifadeyi daha önce de görmüştü ve her seferinde, Öğretmen'in bedeninden yayılan fiziksel enerjiden öte bir gücü algılamıştı. Sanki İsa'nın kendi inancı bile, başkalarının içine güven ve cesaret sokmaya yeterliydi.

Anna'nın evine ulaştıklarında, İsa avlunun Nain'in profesyonel ağlayıcılarıyla dolu olduğunu gördü. Bütün güçleriyle ağlayıp dövünüyor, flütler, borular ve ölüm zilleri onlara eşlik ediyordu.

"Niye gürültü edip ağlıyorsunuz? Sessiz olun!" diye emretti İsa. *"Burada ölü yok! Çocuk sadece uyuyor!"*

Sonra Anna ile birlikte kızın kefene sarılı halde yattığı yere yürüdü.

Avluda ve dışarıdaki sokakta tam bir sessizlik hâkimdi. Sanki yaşam nefesini tutmuş gibiydi.

Birden, evin içinden bir çocuk çığlığı yükseldi; ardından Anna'nın sesi duyuldu. Kısa bir süre sonra kızıyla birlikte kapıda göründüler.

Kalabalık heyecanlanmış ve rahatlamıştı. Daha önce hiç böyle bir şey görmemişlerdi. Az önce ölümün yasını tutan müzisyenler, şimdi kutlama müzikleri çalıyorlardı.

İsa oradan ayrılırken, Anna'ya çocuğun cansız yattığı odada neler olduğunu kimseye söylememesini tembihledi. Ama Mecdelli Meryem, böylesine mucizelerin uzun süre gizli tutulamayacağını bilecek kadar uzun süredir İsa ile birlikteydi.

Bir Galile gecesinin karanlığında birlikte Nain'den çıkarken, İsa'nın büyücülük yaptığı konusunda fısıltılar başlamıştı bile.

Mecdelli Meryem, İsa belli bir süre dua ettikten sonra vaaz verdiğinde ya da bir mucize gerçekleştirdiğinde, etkinin çok daha güçlü olduğunu fark etmişti. Daha sonrasında İsa, Tanrı'yı yaşamlarında titreşen, yaşayan bir kesinlik olarak sürdürmelerinin ve hissetmelerinin önemini açıklamıştı. Öğretmen çıplakları giydirmekten, hastaları tedavi etmekten ve açları doyurmaktan söz ederken, insanlara her türlü şartlarda yardım eden bir Tanrı'yı açıklamaya çalışıyordu; bu, tek isteği kendisini Mecdelli Meryem ve havarilerin sayesinde bütün insanoğluya paylaşmak olan, bencillikten uzak bir Tanrı.

İsa dikkatlerini çekmek için sürekli yeni yollar buluyordu. Güneye doğru başka bir yolculukları sırasında, parasını hizmetkârlarına veren ve sonrasında sadece azimli bir çalışmayla bu parayı ikiye katlayan zengin bir adamın hikâyesini anlattı. Mesaj, sürekli bir temayı vurguluyordu: Çaba ve sağduyu, yeni bir ruhsal yaşama başlayan herkes için esastı. Bu tür benzetmeler, dikkatleri İsa'nın getirdiği müjdeli habere çekmek için iyi bir yöntemdi. Adaletsizliği ortadan kaldırmanın ve ezileni korumanın daima zor bir iş olacağını, yoksullar ve bastırılmış olanlar için dünyanın gerçekten de daima orada olacağını, bütün havarilerin anlamasını istiyordu.

Parlak bir yaz gününde, İsa yine Kafarnahum'a yöneldi. Kısa süre sonra Geres'a gitmek için kayığa bindiler. Tekrar karaya çıktıklarında, orada yaşayan bir domuz çobanı ile karşılaştılar. Geres, domuz yetiştirilen ve Romalılar'a satılan tek kasabaydı. Bu iş Tapmak tarafından onaylanmıştı.

Uzun süre sessizliğe ve yalnızlığa alışkın insanlara has bir şekilde yavaş konuşan çoban, kayalıkların kenarındaki mezarlık mağaralarına gitmemeleri için grubu uyardı. Orası bir delinin sığmağıydı. O sırada bir adam korkunç bir çığlık atarak mağaralardan birinden dışarı fırladı; saçlı sakalı birbirine karışmış, her yeri pislik içinde, kurumuş kana bulanmış durumdaydı. İsa'yı görünce, kollarını çılginca savurarak ve tehditkâr hareketler yaparak koştu; bir yandan da bağıırıyordu: "Ey İsa, yüce Tann'nın Oğlu, benden ne istiyorsun? Tanrı hakkı için sana yalvarırım, bana işkence etme!"

İsa diğerlerine hareket etmemelerini işaret etti ve çığlıkları daha da artan adama yaklaştı ve önünde durarak bakışlarını gözlerine dikti. Adamın bir çığlığı ağzında donup kaldı. Gergin anlar geçerken, duyulan tek şey delinin ağır soluğuydu.

İsa kendinden emin bir tavırla sordu: "Adın ne?"

"Adım Tümen, çünkü sayımız çok," diye cevap verdi adam. Belli ki bu kendisini ele geçirmiş olan çok sayıdaki iblis için kullandığı bir ifadeydi. Adam bir kez daha ulurken, çığlıkları daha da korkunçlaştı.

İsa sakin ve hareketsizce bekledi.

Adam sakinleşti ve İsa'nın önünde oturdu.

Sessizlik aniden kayalıkların tepesinden gelen daha korkunç ve daha güçlü bir çığlıkla bozuldu. Çoban hemen oraya doğru koştu. İsa ve deli adam sessizliklerini korudular.

Mecdelli Meryem ve havariler tepeye ulaştıklarında, bütün hayatları boyunca zihinlerinden çıkmayacak bir görüntüyle karşılaştılar.

Ses kayalık uçuruma doğru koşuşan çok sayıdaki domuzdan geliyordu. Hayvanlar çığlıklarını hiç kesmeden birbirleri ardına aşağıdaki göle, ölümlerine atladılar. Matta iki bine ulaştığında saymayı bıraktı. Sonra intihar krizi başladığı gibi aniden bitiverdi. Artık kendini atacak domuz kalmamıştı. Sadece sessizlik vardı.

Aşağıda, İsa deli adamı göle doğru götürüyordu. Diğerlerinin bakışları altında adamı yıkadı ve kayıktan aldığı eski bir cüppeyi üzerine sardı.

Çoban da korkmuştu; basit hayatı onu asla az önce tanıdığı türden bir şeye hazırlamamıştı. İsa'ya sordu-

ğu soru bunu yansıtıyordu: "*Kimsin sen?*"

İsa, Mezdelli Meryem'in artık tamdik olduğu bir ifadeyle cevap verdi: "*Ben yolum.*"

Bu sözlerle, İsa bir kez daha mucizelerin güç gösterisi değil, insanoğlunun günahattan kurtuluşunun kanıtı olduğunu ifade ediyordu. Ancak bir kez daha, bu sözlerin çobanın üzerinde yaptığı etki inanmamazlıktı; tıpkı İsa'nın mucizelerine tanık olan diğerleri gibi. O kadar çoklardı ki onlara ortak isim vermeye başlanmıştı: "Hastaları, körleri ve sakatları iyileştiriyor." Bunlara İsa'nın denizin azgın dalgalarını yatıştırması ve rüzgârı kendi hizmetkârı haline getirmesi de eklenebilirdi.

Bu eylemler Mezdelli Meryem'e sadece İsa'nın yavaşça azalan dünyevi zamanını ve kaçınılmaz şekilde yaklaşan son saatini hatırlatıyordu.

Bir zamanlar Kahire'den Şam'a kadar uzanan yolu korumak için yapılmış olan ve şimdi karanlığın bir hırsız gibi çöktüğü kale zindanlarında, Herodes Antipas suçluları tutuyordu, Sayılan yüzleri bulan bu zavallı insanların arasında en ünlüsü, Vaftizci Yahya idi.

Hücreler ve işkence odaları yerin birkaç kat altına iniyordu. Mahkûmlann ayakları genellikle erimiş kurşunla doldurulmuş taşlara gömülüyordu. İdam zamanları geldiğinde, açlıktan gözü dönmüş vahşi köpeklerin bulunduğu bir çukura atılıyorlardı. Bazıları ise yağ teknelerinde boğuluyordu. İnsan biçiminde dikenli çelik kafesler vardı. İki yanm şeklinde yapılmış ve menteşelerle birbirine tutturulmuş bu kafesler mahkûmun üzerine kapandığında, çiviler yavaş ve acı verici bir ölüm getiriyordu. Ama idam aletleri arasında hâlâ en sevileni baltaydı. Cilasız demirden yapılmış bıçağın görünüşü kabaydı ve hükümdarın kaprislerine göre bazen keskinleştiriliyor, bazen ise bilerek körleştiriliyordu.

İdam bölümü, iki grup hücre koridorunu birbirinden ayınyordu. Üst katta yargıyı bekleyen daha küçük suğlu-

lar vardı. Bir mülklerine ya da toprak parçalarına el konarak kurtulabilirlerdi. Alt kattakiler ise çok daha büyük suçlar işlemişlerdi: Vergi kaçırma ya da hükümdara açığa meydan okuma gibi. Onlar için hayatlarının son durağı, idam bölümüydü.

Yahya, aşağı kattaydı. Karanlık ve taşların arasına oyulmuş küçük bir kovuk gibi olan hücresi, günde bir kez kendisine su ve yiyecek getiren gardiyan kapıyı açtığında hafifçe aydınlanıyordu. Zaman zaman Herodes Antipas'm huzuruna götürülmek için taş merdivenlerde yukarıya sürükleniyordu. Hükümdar her seferinde Yahya'dan yönetime karşı saldırılarını geri almasını istiyordu.

Bu skandal, bütün Yahudi halkım sarsmıştı. Erkek kardeşinin karısına göz dikmek, Musa'nın kanunlarına göre büyük bir suçtu. Kendi karısını sürgüne göndermekle ve başka biriyle evlenmekle, Herodes, suçunu hafifletecek bir şey yapmamıştı. Farisiler için hükümdar bir din sapkınydı ve Başrahip Kayafas onun hakkında hiç de iyi şeyler düşünmüyordu. Herodes Antipas kardeşinin on dört yaşındaki çekici kızı Salome ile düşüp kalkmaya başlayınca, durum daha da kötüleşmişti. Annesi gibi sinsi ve akıllı olan kız, maiyette önemli bir pozisyona gelebilmek için büyükbabasının cinsel tutkularına cevap vermişti. Söylendiğine göre, karısı da kendi pozisyonunu korumak için duruma ses çıkarmamıştı.

Öte yandan, onca işkence ve tehdit bile Vaftizci Yahya'yı düşüncelerinden vazgeçirmeye yetmemişti. Hücre sine kapatıldığında bile, Yahya hükümdar Herodes Antipas'ın kendi halkına ibret olması gerektiği konusunda bağırıp çağırıp vaaz veriyordu. Yine böyle yaptığı bir günde,

Herodes Antipas ve maiyeti hükümdarın kırk dokuzuncu doğum gününü kutlamak için kaleye geldi. Bu, hükümdarın karısı Herodius için Vaftizci'den kurtulmak konusunda yeni bir fırsattı.

Herodes Antipas, iki nedenden dolayı Yahya'yı canlı tutuyordu. Onu öldürmeden önce özür dilemeye zorlamak, hükümdarlık gururu açısından önemliydi. Ancak zaman geçtikçe, hükümdar Vaftizci'nin halktan gördüğü yaygın desteğin de daha çok farkına varıyordu. Herodes Antipas, Yahya'yı idam etmenin şiddetli yankılar uyandıracığını anlıyordu. Birlikleri bunu kolayca bastırsa bile, Romalı yöneticilerin gözünde pozisyonu ciddi şekilde sarsılacaktı. Pontius Pilatus, Herodes Antipas'ı nasıl itaat edeceğini anlamayan ve hiçbir şeyi valinin onayı olmadan yapamayacağını kabullenen bir barbar olarak görüyordu. Oysa hükümdar giderek daha kibirli oluyordu ve babasının tuhaf kişilik özelliklerini kopyalamaya başlamıştı; deliliğin eşliğinde gibi görünen bir kahkaha, sürekli değişen ruh hali, kararsızlık ve etrafının komplocularla çevrildiği konusunda duyduğu paranoya. Paranoyanın nedeni frenği olabilirdi; çünkü yetişkinlik yılları birçok açıdan ahlaksızca geçmişti.

Galile'den İsa hakkında gelen son haberler de hiç olumlu etki yapmamıştı. Hâlâ dışarıya karşı bu konuda umursamaz görünen Herodes Antipas, aslında maiyetini Taberiye'den Kudüs'e taşıyacak kadar endişelenmiş ti. Surlarının arkasında olmasına ve büyük denebilecek bir ordu tarafından korunmasına karşın, kendini hiçbir şekilde rahat hissetmiyordu.

Bütün hayatı boyunca, babasının Beytlehem'de doğan bebekleri öldürtmesinin, hanedanları için oluşan tehdidi yok etmediğine inanmıştı; ortaya çıkacak olan bu kişi, Herodes Antipas'm diğer bir inancını da yok edecekti: Romalı işgalcilerin bir gün birbirlerini yok ederek bütün Yahudiye'nin yönetimini kendisine bırakacakları inancı.

Büyük Herodes, oğluna ilk sorun belirtisinde hızlı ve acımasızca hareket etmeyi öğretmişti. Kendisi otoritesinin tehlikeye girdiğini hissettiğinde, karısını ve iki oğlunu öldürmüştü. Halkın gözündeki olumsuz imajını yumuşatmak için ikinci Tapmak binasını inşa ettirmekle kalmamış, aynı zamanda isyancılara karşı kendini koruyabileceği saray-kaleler de yaptırmıştı. Kalelerden bir tanesi Kudüs'teki Antonia Kalesi idi; ama sonra son derece gösterişli bir şekilde, kaleyi karargâh olarak kullanılmak üzere Romalılar'a teslim etmişti.

İşgalcilerle başa çıkmaya geldiğinde, Herodes Antipas'm kullandığı yöntemler babasmmkilerden farklı değildi. Bu ilişkinin korunması, hiçbir Yahudi'nin sorun çıkarmamasını garantiliyordu.

Yaklaşık üç yıl önce Herodes Antipas ilk kez İsa ile ilgili haberleri duyduğunda, O'nu herhangi bir tehdit olarak görmemişti. Nasıralı sonuçta bir marangozun oğluydu ve peşinde küçük bir grupla sürekli dolaşıp duruyordu. Alışılmadık bir şekilde, aralarından biri Mecdell'den bir fahişeydi. Ancak geçen yıllar içinde İsa giderek sesini yükseltmiş, Tapmak binasıyla birlikte Farisiler'e saldırmaya başlamış, sonunda Başrahip Kayafas Galile'de neler olduğunu anlamak için oraya casuslar göndermişti. Hükümdar hâlâ kendini çok fazla tehlikede hissetmiyordu.

13. HAVARİ

Yolculuk yaparak kendi Kutsal Metin yorumunun diğerlerinden daha doğru olduğunu savunan gezgin hahamlar daima olmuştu.

Ama İsa vaazlarında giderek belli bir konuya odaklanmıştı; yeni bir krallığın başlangıcı. İşte bu, nihayet hükümdarın paranoyasını körüklemişti.

Bu konuda Yahya'yı sürekli olarak sorgulamıştı, ama Vaftizci, çok geç olmadan önce hükümdarın tövbe etmesi gerektiği konusunda diretip durmuştu. Ama Herodes bunun yerine kumandanını İsa'yı araştırmak üzere göndermişti. Kumandan Galile'den getirdiği haberlere göre, Nasıralı'nın yanında bir avuç sürekli takipçi ve Mecdelli kadın vardı. Nasıralı'nın püriten peygamberlerin ve kâhinlerin soyundan geldiği yönünde iddialar vardı, ama annesi, O'nun Davut Soyu'ndan geldiği konusunda diretiyordu. Birçok kişiyi iyileştirmişti; ama İlyas'm dağlarda dolaştığı günlerden beri, Galileli hahamların bu tür şifacılık becerilerini sergilediği bilinirdi. Nasıralı şimdi büyük kalabalıkları çekerken, çoğu kadın ve çocuklardı; erkekler genellikle yaşlı ve kararsızdı. Kumandan, hahamın bir krallık başlatmasının pek mümkün görünmediği konusunda Herodes'e güvence vermişti.

Sonuçta Herodes Antipas doğum günü kutlamaları için Yahya'nın mahkûm olarak bulunduğu kaleye gelmeye karar vermişti. Yaklaşık bir ay sonraki Passah için Kudüs'te bulunması gerekene kadar, burada kalacaktı.

Orada belki yüz bin hacı olacaktı. Acaba Nasıralı, Krallık hakkındaki planlarının detaylarını açıklamak için böyle bir fırsatı değerlendirir miydi?

Hükümdarın doğum günü ziyafetinde olanlarla ilgili haberlerin kaleden dışarı yayılması için birkaç gün geçmesi gerekti. Detaylar ağızdan ağza aktarılırken, insanlar duydukları bu kadar şaşırtıcı şeylerin gerçekliğinden emin olamıyorlardı.

Akşam normal bir şekilde başlamıştı. Yüz kızarmış koyun, Kahire ve Şam'dan gelen tatlılarla birlikte meşale ışığı altında avlularda oturan davetlilere sunulmuştu. Şarap oluk oluk akıyordu. Eğlencenin doruk noktasında, Herodes Antipas kumandanına Yahya'yı zindanlardan getirmesini emretti.

Beklentili bir sessizlik konukları sardı. Vaftizci'yi sadece birkaçı görmüştü; inatçılığının hükümdarı öfkelendirdiğini hepsi biliyordu. Herodius ve kızı Salome, Yahya'nın avluya girişini gördüler. Mahkûmiyet, heybetini azaltmaya yetmemişti. Yahya bir gladyatörün vücuduna sahipti ve kararlı bakışları, hiç de vazgeçmek niyetinde olmadığını gösteriyordu. Bir an için Herodes Antipas ve Yahya birbirlerine baktılar. Hükümdarın aklından neler geçtiğini kimse bilemezdi. Acaba Yahya'yı konuklarının önünde aşağılamak ve nihayet iradesini kırmak için aklına yeni bir fikir mi gelmişti? Ama bunu yerine hükümdar, Yahya'dan vaaz vermesini istedi. Konuklar ellerini kaldırarak vaazı onayladılar.

Yahya nihayet bir kaçış şansı doğduğunun elbette ki farkındaydı. Bütün yapması gereken, güvenli bir konu seçmek, hükümdarın ahlak değerlerini sorgulamamaktı; o zaman özgür kalabilirdi. Ama Yahya için önemli olan dinleyicilerini değil, Tanrı'yı memnun etmektir. Parmağını önce Herodes'e ve sonra da Herodius'a uzatarak, Yahya

bir kez daha bağırdı: *"Kardeşinin karısı üzerinde hiçbir hakkın yok!"*

Aylar süren mahkûmiyet bile, Yahya'nın inancını sarsmamıştı. Daha kolay olan dünyevi yolu seçmek ne kadar basit olurdu. Ama bunun yerine, Tanrı'nın evliliği kutsal ve bölünmez kıldığını herkese -boyalı yüzlü kadınlar, en iyi kıyafetlerini giymiş erkekler, müzisyenler ve dansçılar- hatırlatmaya karar vermişti.

Hükümdar öfkeyle bağırdı: *"Onu deliğine geri götürün!"*

Sıkılan ve hayal kırıklığına uğrayan konuklar yeni bir eğlence istediler. Herodes, Salome'a döndü ve dans etmesini söyledi. Asil savaşçıların soyundan gelen, ama annesinin ve üvey babasının ahlaksızlığı sayesinde çoktan yoldan çıkmış olan genç kız, başlangıçta yavaşça, sonra giderek hızlanarak, çıplak ayaklarının üzerinde dönmeye başladı. Çıplak ayaklarının üzerinde oradan oraya savrulurken, ipek tül elbisesinin katlarını her seferinde zarif hareketlerle çekip çıkarıyor, kendisini şehvetle izleyen erkek konuklara doğru fırlatıyordu.

Son bir dönüşten sonra, Salome kendisini hükümdarın kucağına attı ve kulağına bir şeyler fısıldadı. Hükümdar neşeye bağırdı: *"Benden ne istersen, krallığının yarısına kadar sana vereceğim."*

Konuklar güldü ve neşeye alkışladı.

Herodes Antipas teklifini tekrarladı. Salome bir kez daha onun kulağına uzandı ve yine bir şeyler fısıldadı. Hükümdar hafifçe sarsılmış gibi bir tavırla geri çekildi. Salome üçüncü kez mırıldanırken, bakışları annesine kaymıştı. Herodius başıyla onayladı. Salome kıskırtıcı bir şe-

kilde fısıldayışlarma devam etti. Herodius için Vaftizci Yahya artık geçmişte kalmış bir çapaktı. Konuklardan bazıları, Herodes Antipas'ın sözünü tutması için tezahürat yapıyordu.

Hükümdar olduğu yerde donup kalmıştı. Salome bütün güzelliğini onun gözleri önüne sererek, ısrarlarına devam etti. Herodes şarabın etkisi, genç kadının neredeyse çıplak bedeninin çekiciliği, konukların tezahüratıyla, kendini bir uçurumun kenarında dengesini bulmaya çalışır gibi hissediyordu. Önce isteksizce ve yavaşça, sonra daha kesin bir hareketle, başıyla onayladı. Salome'un isteğinin yerine getirilmesi için kumandanına emir verdi. İdam bölümünde, Yahya'nın kafası bir baltayla bedeninden ayrılmıştı. Kumandan, Salome'un isteğini kanlı bir tepsile getirdi.

Salome kanlı, sakallı kafaya bakarak korku içinde geriledi ve koşarak avludan çıktı.

Yıldızların aydınlattığı o gecede, zinaya zorlanan bir çocuğun önünde, Herodes Antipas, Mesih'in öncüsünü öldürttü.

Bu haber nihayet Galile'ye ulaştığında, İsa küçük grubunu topladı ve sonuna kadar yargılarından vazgeçmediği için Yahya'yı övdü.

Mecdelli Meryem için bu noktada İsa'nın söylediği sözler tam anlamıyla kehanetti. Yahya'nın Kutsal Metin'deki rolünü yerine getirmek için seve seve ölmesi gibi, İsa da kendi kaderini açıklıyordu. Böylesine mutlak bir fedakârlık, ancak Mezdelli Meryem'in inancının güçlenmesini sağlayabilirdi.

Bu fikri havarilerinin kafasına yerleştirmek isteyen İsa, onları Galile ormanlarından geçirerek kuzeye doğru yöneltti. Bütün gün tırmandılar ve belli bir noktaya geldiklerinde İsa, Mezdelli Meryem ve diğerlerinin dinlenmesi için mola verdi. Sadece Petros, Yakup ve Yuhanna kendisiyle birlikte zirveye kadar çıkacaktı.

Gün bitmek üzereydi ve güneş zirvenin arkasında gözden kayboluyordu. Dört adam biraz daha tırmandıktan sonra, Mezdelli Meryem üç havarinin gözlerini kamaştıracak kadar parlak bir ışık huzmesi gördü. Kör edici ışıktan korunmak için ellerini gözlerinin üzerine doğru kaldırdıklarını fark etti. O sırada bayırda onlardan daha ileride olan İsa, parıltının içinde ortaya çıktı.

Tekrar ortaya çıktığında, *"Yüzü güneş gibi parladı, giysileri ışık gibi bembeyaz oldu. O anda Musa ile İlyas, öğrencilere göründü. İsa ile konuşuyorlardı."*

O anda, Eski Ahit, Yeni Ahit ile birleşiyordu. Kanun'un yazıcısı Musa ve tüm kâhinlerin başı İlyas, İsa'nın bitirmek üzere geldiği şeyi onaylıyorlardı. Onlar konuşurken, dağda bulundukları ortam geçici olarak cennet görüntüsüne bürünmüştü. Tepelerinde bir bulut oluşmuştu ve bu buluttan gelen bir ses şöyle diyordu: *"Sevgili Oğlum budur, O'ndan hoşnudum. O'nu dinle."*

İsa ile birlikte geçirdiği süre içinde, Mezdelli Meryem bulutun önemli bir işaret olduğunu öğrenmişti. Öğretmen, Yahya tarafından vaftiz edilirken de benzer bir bulut oluşmuş ve yine buna benzer dünya dışı bir ses konuşmuştu. Şimdi, bu değişim anında, ses bir kez daha İsa'nın kurtuluş için geldiğini ve O'nun Kurtarıcı olarak rolünün giderek dünyevi sonuna yaklaştığını bildiriyordu.

İsa havarilerine korkmamalarını, kendisinin daima onlarla birlikte olacağını, rehberlik edeceğini söyledi; yolculuklarında bir gün daha sona ererken, yaklaşan Cennet Krallığı için artık hazırlıklara başlamaları gerektiğini bildirdi. Yolculuklarının devamında Krallık kapılarından girmeden önce, her biri geçmişiyile yüzleşmeli ve yeni Gerçek ile kucaklaşmalıydı. Bunu yapmak için ilerlemeli ve hayatı İsa'nın onları yönlendirdiği gibi yaşamalıydılar. Bunun böyle sürmesini sağlamak için İsa daima onlarla birlikte olacaktı.

Ancak Tann'nm ve Oğlu'nun birleşmesini, Musa ve İlyas'm oradaki varlığını onaylayan sese karşın, Petros az önce tanık oldukları şeyi yanlış yorumladıklarını düşünüyordu.

"Efendimiz," dedi Petros, "burada bulunmamız ne iyi oldu! Üç çardak kuralım; biri sana, biri Musa'ya, biri de İlyas'a."

O anda İsa'nın dünyevi gücünün ifadesiyle kendinden geçen Petros, ne dediğinin farkında bile değildi. O ve diğer havariler, İsa'nın ilahi kimliğiyle karşılaştıklarını bir kez daha anlayamamışlardı.

Mecdelli Meryem ise dağda tanık oldukları parlak ve baş döndürücü gösterinin ardından, hayatı boyunca deneyimlemediği kadar karanlık bir dönemin geleceğini hissediyordu.

O zaman, ancak inanç onları Kudüs'te tuzağa düşürülmekten koruyabilecekti.

İsa ile ilgili bilgiler, üç yıl önce Kafarnahum'dan eşek sırtında gelen casus tarafından getirilmişti; bu raporda, küçük bir çocuğun içinden çıkarılan iblislerden ve Pet-

ros'un kayınvalidesinin mucizevi iyileşmesinden söz ediliyordu.

Bu ilk rapor, Tapınak yönetimi tarafından incelenmişti. Burada Tapınak geliri, Roma'ya ödenecek vergiler, Büyü Sunak'ta adanan hayvanlardan elde edilen komisyonlar ve Başrahip'e ödenecek pay hesaplanıyordu. Bu tür konular yüzlerce yazman ve yardımcıları tarafından ele alınıyordu. Her doğum ve ölüm, evlilik ve her Yahudi oğlan çocuğunun meshedilmesi kayıtlara geçiriliyordu. Yeraltı labirentlerindeki raflarda Yahudi topraklarında yaşayan herkesin hayatında olup biten her şey detaylıca dosyalanıyordu; ne zaman ve nerede doğdukları, ne meslek seçtikleri, ne zaman öldükleri. Her yüzyılın sonunda, yeni dosyalara yer açmak için eskileri yakılıyordu.

Yönetim grubundaki sadece birkaç kişi bütün bu bilgilerin Pilatus'un da elinin altında olduğunu anlıyordu; bu, Kayafas ile arasında yaptığı anlaşmanın bir parçasıydı. Düzenleme, Başrahip ve vali arasında geçen bir dizi toplantı sonucunda yapılmıştı. Bu anlaşmanın arkasında yatan şey, bölgenin en güçlü iki adamının ortak çıkarıydı. Birbirlerinden hoşlanmasalar bile, ikisi de her Yahudi'nin Tapmak tarafından belirlenen katı kurallara göre yaşayacağı bir toplumun önemini ve Roma'nın sorunsuzca yönetme ihtiyacının farkındaydılar.

Kayafas, Tapınak binasını Antonia Kalesi ile bağlayan yeraltı geçitlerini kullanmıştı. Normalde bu gizli yollar, sadece Tapınak gelirini kaleye taşımak, böylece halkın öfkeli bakışlarından uzak kalmak için kullanılırdı.

Kafarnahum'dan gelen bu ilk raporun, Başrahip ile vali arasındaki anlaşma için herhangi bir tehdit oluşturduğu

GORDON THOMAS

söylenemezdi. Detaylar, Nikanor Kapısı'nın arkasındaki ofis labirentlerinin arasından yapacakları yolculuktan önce bir yazman yardımıyla, casus tarafından yazıya döktürülmüştü. İsa'dan "Nasıralı" diye söz ediliyordu.

Köyün kendisi o kadar küçüktü ki açgözlü tüccarlar bile uğramaya tenezzül etmiyordu. Kayıtlarda Nasıra'nın herhangi bir şekilde ilahi koruma altında olduğunu gösteren bir bilgiye rastlanmıyordu. Tapmak binasında, köyün ne zaman kurulduğu, İbranice'de *"netzer"* denen ve bir ağaç gövdesinin üzerinde aniden ortaya çıkan bir filizi anlatan isminin nereden geldiği de bilinmiyordu. Asırlar önce peygamberler, ulusun köklerinden ruhsal bir "filiz" in geleceğini ve zaman içinde etkisini göstereceğini bildirmişlerdi. Ama yine de birçok kişi için olduğu gibi köylerin kayıtlarından sorumlu yazman için de Nasıra sadece sıradan bir köydü ve Galile sınırları içinde önemli bir yeri yoktu.

Her adımda rapor daha fazla çalışma gerektiriyordu; belki bunlar Petros'un kaymvalidesiyle ilgili detaylar ya da casusun Kafarnahum'daki görgü tanıklarının sorguladığında ortaya çıkan bilgilerdi. Rapor sistemde ilerlerken, İsa'nın yaptığı şeyler neredeyse her gün yeni sayfalar eklenmesine neden oluyordu.

Başrahip, bir zamanlarda hayatının gün batımındayken, Nasıra'dan gelen birinin kollarında yeni bir dünyanın şafağını getireceğini söylediğini hatırlamıyordu bile. Simon ile buluşmanın bir kaydı vardıysa bile, muhtemelen önemsiz olarak etiketlenmişti. Tapmak avlularında yaşlılardan birinin gelecek olan Mesih'ten söz etmediği tek bir gün bile geçmiyordu ki. Başrahip olduğundan beri, Kaya-

fas böyle spekülasyonları engelliyordu; çünkü böyle şeyler Romalılar'ı kızdırmaktan başka işe yaramazdı.

Kâğıtları inceleyen bir görevli, bir noktada bazı şeyler fark etmişti. Bu, İsa'nın küçük bir çocukken Tapmak öğretmenleriyle sohbetlerini yansıtıyordu. Onlarla konuşurken annesinin azarlamasına karşı yönelttiği soru, Nasıralı'nın nasıl biri olduğu hakkında işaret verir gibiydi. *"Babamın evinde bulunmam gerektiğini bilmiyor muydunuz?"*

Ama görevli bu sözleri yanlış anlamış olabilirdi. Sonuçta yeni meshedilmiş bir çocuk, her inançlı Yahudi gibi, Tapmak'tan başka nerede olabilirdi? Ayrıca kuralları izleyerek bir konuda ne yapacağını bilemediğinde danışacak kadar yeni de olabilirdi. Arkadaşlarıyla ya da bir yazmanla konuşmuş olabilirdi. Bu olasılıkların herhangi biri, neden bu kâğıttaki bilgilerin Başrahip Kayafas'm Başyazmanı Shem'e aktarıldığını açıklayabilir.

Yusuf Kayafas'm dış ofisi, yani Shem'in oturduğu yer, Tapmak binasında işlerin en yoğun olduğu yerdi. Başrahip'in otoritesini gerektiren her şey, buraya geliyordu. Shem'in emrinde, gelen bütün belgelerle uğraşan neredeyse bir düzine yazman vardı. Belgeler sadece Yahudiye'den değil, Hindistan, İskenderiye, İspanya, Kartaca, Babil, İran ve Şam'daki Yahudi yerleşim merkezlerinden de geliyordu. Talepler ve başvurular çok çeşitliydi: Yeni bir sinagog yaptırmak için izinler; kutsal yağ ticareti için lisanslar; evlilik belgeleri; sünnetçilik yapmak için lisanslar; ölüm ilanları; Yahudi ulusunu ilgilendiren her türlü belge buraya geliyor, ya Shem tarafından ya da yeterince önemliyseler Yusuf Kayafas tarafından imzalanıyordu.

Kafernahum'da olanlarla ilgili haberler kendisine ulaştığında, Shem, bir hukukçunun yetkin otonomisine sahip biri olarak, Kayafas'a hiç yansıtmadan konuyla kendisi ilgilendi ve hemen Galile bölgesine daha fazla casus gönderdi.

Yahya, Ürdün Nehri kıyısında Nasıralı'yı vaftiz ettiğinde, olanlarla ilgili birincil derecedeki görgü tanıkları

bu konuda sorgulanmalıydı. Nasıralı'nın ormanda ve çölde geçirdiği günler, orada olanlar ve sinagogda kendisinin gerçekten uçup uçmadığıyla ilgili bilgiler araştırılmalı, tanıklar kesinlikle sorguya çekilmeliydi.

Kafernahum'da ise halka sorulacak daha fazla soru vardı. Petros'un kayınvalidesi nasıl bir kadındı? "Şifa" bulduğunda gerçekten hasta mıydı, yoksa bu da Galile halkının folklorik abartılarından biri miydi? Petros'un kendisine gelince; nasıl bir adamdı ki karısını ve hayatını bırakıp, Nasıralı'nın peşinde dere tepe dolaşmaya başlamışa? Öte yandan, onlarla birlikte olan diğerleri; onlar hakkında neler söylenebilirdi?

Farisi Simon ve akşam yemeğindeki konukları da sorgulanmalıydı; Simon'un saygınlığı elbette ki tartışılmazdı ve dolayısıyla söyledikleri dikkate alınacaktı. Nasıralı'nın, günahları bağışlaması konusu da unutulmamalıydı; bunun bir örneğini o Mecdelli fahişenin günahlarını bağışlayarak vermişti.

Oraya casuslar gidecek ve daha fazla soru soracaklardı. Mecdelli Meryem kazançlı bir yaşam tarzını bırakıp evini satarak O'nunla yolculuğa başlamadan önce, Nasıralı ile herhangi bir şekilde temas kurmuş muydu? İlişkilerinin içeriğini bilen var mıydı? Daha önce fahişeyle arkadaşlık eden başka bir haham olmuş muydu? Bütün bu sorular, dönüp dolaşıp İsa'ya geliyordu.

Casuslar raporlarla dönmeden önce Galile'de haftalarca kaldılar. Shem raporları incelerken, daha da uzun bir süre geçti. Hâlâ Kayafas'a götürmek için yeterince kanıt yoktu. Ama bir hukukçunun sezgileriyle, Shem bu Nasıralı'nın ciddi bir sorun oluşturabileceğini hissediyordu.

Nasıralı'nın en yakın takipçilerinden beşinin daha önce Partizanlar ile bağlantıda olduğu biliniyordu. O gerilla güçleri kendi başlama pek bir şey başaramamışlardı. Ama Nasıralı o beş adama kendi takipçilerini askeri anlamda eğitmelerini emrederse, Partizanlar'm da katılımıyla büyük bir güç elde edebilirlerdi ve bu güç artık sadece geneli kadınlardan ve çocuklardan oluşan bir birlik olmazdı. Ayrıca, O'nun mitinglerine güçlü, yapılı adamlar da katılıyordu. Eğer harekete geçerlerse, Romalı işgalcilerle Tapmak arasındaki ilişkiyi bozabilirlerdi.

Shem adamlarını Galile'ye geri gönderdi ve Nasıralı'ya yakın olmalarını, söylediği her şeyi dinlemelerini ve yaptığı her şeyi gözlemlemelerini emretti. Fırsatım bulduklarında, O'nu sorgulayacaklardı, ama bunu yaparken, Nasıralı'nın iyi seçilmiş kelimelerinin tuzağına düşmek için çok dikkatli olmalıydılar. Günahkârları tövbe etmeye çağırma hakkını nereden buluyordu? İblisleri kovaladığım söylerken ne demek istiyordu? Şabat konusunda Talmud ile tartışmak için ne gibi bir yetkisi vardı?

Her soru, Nasıralı'ya defalarca sorulacaktı. Her seferinde verdiği cevaplar öncekilerle karşılaştırılacaktı. Her şifacılık eylemi dikkatle kayda geçirilmeli ve mümkünse, büyücülük olup olmadığı araştırılmalıydı.

Casusların bütün detayları toplaması bir yıldan uzun sürdü.

Sonunda, Passah'tan bir ay önce, Shem, Başrahip'e götürebileceği bir dava olduğuna karar verdi.

İki adam arasındaki ilişki, son derece mükemmeldi. Hatta Shem, Kayafas'ın malikanesinin bir bölümünü kendisi kullanıyordu. Her iyi yardımcı gibi, o da ne zaman susması ve ne zaman konuşması gerektiğini biliyordu.

İsa'nın, havarilerini seçerken kullandığı sayı sembolizmi, Kayafas'ın gözünden kaçmadı. Acaba Kayafas'm giydiği iç çamaşırlarına işlenmiş on iki değerli taşta bir gönderme olabilir miydi? Acaba Nasıralı bir şekilde kendisinin Başrahip olması gerektiğini mi ima ediyordu? Ayrıca, Nasıralı etrafındaki yakın takipçilerine "havari" diyordu; bu "haberci", "elçi" anlamına gelirdi. Bu da Nasıralı'nın gizli işaretlerinden biri miydi?

Casuslar O'nu özellikle ortaya koyduğu fikirlerden dolayı, sürekli düşünen bir adam olarak tanımlamışlardı. En çok kullanılan kelimeler "fanatik" ve "hayalperest" idi. Asla kahkahalarla güldüğü görülmeyen, çabuk öfkelenen ve azarlayan bir adam.

Ancak, Nasıralı'nın uyguladığı şif acılık yöntemleriyle ilgili bilgiler, Kayafas'm tahmin ettiklerine uyuyordu. Birçoğu diğer Galileli şifacılar tarafından kullanılan yöntemlerdi.

Asırlar boyunca, bazıları bu hastalıkların temelinin histeri olduğunu başarıyla kanıtlamışlardı. Bunun nedeni genellikle yoğun duygusal gerilimdi. Bu da Nasıralı'nın sakat adama yatağını alıp gitmesini söyleyebilmesinin nedenini açıklıyordu. Histeri insanı körleştirebilir ve geçici olarak konuşmasını engelleyebilirdi.

Nasıralı'nın şifacılıktaki başarısı, sayı olarak başkalarınınkilerle asla kıyaslanamayacak seviyede olmasına rağmen, bu sadece O'nun kişiliğinin gücünü kanıtlıyordu. Bunun da iki nedeni olabilirdi: Birincisi, insanlar Tanrı'nın Musa'dan beri ilk kez O'nunla konuştuğuna ve dünya üzerinde bazı şeyleri gerçekleştirdiğine inanmışlardı; ikincisi, bildikleri dünyanın sona ermek üzere oldu-

ğuna da kesinlikle inanıyorlardı. Ancak Nasıralı'nın söylediklerini kabul edenler hayatta kalacaktı. Diğerleri lanetlenenecekti. Bu şekilde düşünülürse, Nasıralı'nın nasıl olup da bu kadar çok sayıda insanı kendine çekebildiği açıktı.

İsa toplum içinde vaazlar vermeye başladıktan üç yıl sonra, MS 30'da, havarilerini ve Mecdelli Meryem'i bir kez daha Kafernahum'un güneyine yönlendirdi.

Bu kez gidecekleri yer Kudüs'tü. İki hafta kadar sonra, havarilerine hep birlikte Passah'a katılacaklarını söyledi. Daha önce hiç bu festivali birlikte kutlamamışlardı. Mecdelli Meryem'in hayal kırıklığına uğradığını hisseden İsa, ona bu festivali annesiyle birlikte kutlamak istediğini, ama geleneksel Passah ziyafetinde havarilere katılacağını açıkladı.

İsa'nın iki kadınla da eşit zaman geçireceğini açıklaması, ikisine de aynı derecede önem verdiğini gösteriyordu. Biri, O 'nu dünyaya getiren kadındı; diğer ise O'nun insanlara vermek istediği mesajın özünü tam olarak kavramıştı. Ama önlerinde uzanan şeyle yüzleşmek için hepsinin çok güçlü olması gerekiyordu.

Eğer Mecdelli Meryem bu düzenlemede kendisine verilen önemi fark ettiyse bile, bir şey söylemedi. Ne zaman soru sorulacağını ve ne zaman kabullenmek gerektiğini öğrenmişti. Ama sezgileri, olayların zirve noktasına yaklaştığını haber veriyordu.

İsa her hareketi ve sözüyle, hiçbir şeyin O'nu Kudüs'e gitmekten alıkoyamayacağını belli ediyordu. Ama İsa'yı oraya çeken şey, şehrin değerli bir geçmişe sahip olması değildi. Oraya geleceği yazmaya gidiyordu.

İsa, güneye doğru tanıdık bir yolu seçmişti. Önce Galile Gölü'nün kıyısında ilerleyecek, küçük kasabalardan ve köylerden geçeceklerdi. Her birinde İsa vaaz verecekti. Gölü aştıktan sonra, Ürdün Nehri boyunca ilerleyeceklerdi.

Kafernahum'dan ayrılırken, Galile halkının Tann'nm onlara gülümsediğini söyledikleri türden bir sabaha uyanmışlardı. Saat henüz çok erken olmasına karşın, gökyüzünde tek bir bulut bile yoktu. Göl kıyısı çiçeklerle ren-garenk olmuştu ve ağaçlar çoktan yapraklanmıştı.

Şafaktan beri hepsi Petros'un kayınvalidesinin evinden yiyecek ve meyve taşımışlardı. Grubun hazinecisi olan Yahuda, her şeyi grup içinde bölüştürmüş, Mecdelli Meryem'in de kendi payına düşeni taşımasına dikkat etmiş, genç kadının başına bir su testisi yerleştirmişti; kadınlar yolculuk boyunca daima ağır işler yaparlardı.

İsa kendisinden, yanında yürümesini istediğinden beri, Mecdelli Meryem'in grup içindeki pozisyonu daha da güvenli bir hal almıştı. Bu karar havarileri hayrete düşürmüştü; daha önce hiçbir kadına böyle bir ayrıcalık tanınmamıştı.

İsa onların yine kırıldığını fark ederek, kendisini izlemelerini istediğinde bunu herhangi bir ayrıcalık ya da pozisyon kaygısı taşımadan yapacaklarını umduğunu açıkladı. Ayrıca, bu fedakârlıklarına karşılık cömertçe ödüllendirileceklerini de belirtmeden geçmedi; İnsanoğlu Cennet Krallığı'ndaki tahtına oturduğunda, havarilerin her biri İsrail'in on iki kabilesinin basma geçecekti.

Ama yine, bu tahtları gerçek anlamda mı, yoksa sembolik anlamlarıyla mı değerlendirdikleri konusu başlı ba-

şma bir sorundu. Bu konudaki anlayış kitlelikleri, Petros'un yeni Cennet Krallığı kurulduğunda kendi teknele-rine sahip olup olamayacağını sormasıyla kendini açıkça gösterdi; İsa'nın ondan kurmasını istediği Kilise'yi yöne-tirken çok daha büyük bir sorumluluğu olacağını anlaya-mamıştı.

Kafernahum halkının büyük bölümü onları geçirmeye geldi; genel olarak İsa'yı Nasıralı diye çağırımlarına karşın, artık O'nu kendilerinden biri gibi görüyorlardı. Aralarında yaşadığı süre boyunca İsa'yı ve havarilerini korumuşlar, Tapmak casuslanna karşı uyarılmışlardı. Kafernahum'daki han sahipleri, casuslara oda vermeye yanaşmamış, onları kasaba sınırları dışında uyumaya zorlamışlardı. Böylece, Galile'de bir Tapmak bekçi köpeği olmak, zorlu ve rahatsız bir görev haline gelmişti.

Üstelik, öfkelenen casuslar daha da kurnaz davranmaya başlamış, İsa'yı köşeye kısırmak için ellerinden geleni yapmışlardı. Ama ne kadar uğraşsalar bile, İsa daima onlardan bir adım öndeydi. Mecdelli Meryem için bunlar sadece sevgili Öğretmen'in kendisini daha büyük bir karşılaşmaya hazırladığının göstergesiydi. İsa casusları zorluyor, sanki ellerinden gelenin en fazlasını yapmalarını istiyor gibiydi.

, Bir Şabat sabahı İsa'nın havarilerini Kafernahum'a yoneltişini hatırlıyordu. Görünüşüne uygun ismiyle Güller Vadisi'nden geçerken, göle doğru bayırı inmiş, mısır tarlalarının yanından geçmişlerdi. Her zamanki gibi Tapmak casusları ve Farisiler yolda onların arkasındaydı. Casuslar ve bu mezhep arasında ortak düşmanlarını yakalamak için bir yandaşlık oluşmuştu.

Havarilerden bazıları acıktıkları için yol boyunca mısır koparıp yemeye başladılar. Farisiler hemen atıldılar ve İsa'ya havarilerinin Şabat kurallarını çiğnemelerine izin verdiğini söylediler. Doğrusu, Farisiler Kanun'u kendi taraflarına almışlardı. Şabat günü herhangi bir iş yapmak yasaktı; buna mısır koçanlarını toplamak da dahildi.

Belki uzun yolculuktan yorgun ve kesinlikle sabrı taşmış bir halde, İsa onlara döndü. Mükemmel tarih bilgisiyle, Davut'un da kral olmadan önce, hâlâ bir kaçakken, bir Şabat günü sinagoga sığındığını ve sadece rahiplere ait olan kutsal ekmekten yediğini Farisiler'e hatırlattı. Davut bu olaydan kurtulabildiyse, havariler neden hoş görülemezdi ki?

Sesini yükselterek -bu İsa'nın dünyevi özelliklerinden biriydi; haklı olduğunda öfkelenmekten çekinmezdi- casuslara döndü ve bağırdı; Şabat günü Tapınak binasında çalışanlara ne demeliydi? Rahipler ve lambaları yakan yardımcılar; Şabat ayını için kurbanları ve diğer gerekleri hazırlayanlar için ne denmeliydi? Onlar da bu durumda Kanun'u çiğnemiyorlar mıydı? Hangisi daha önemliydi; mum yakmak mı, yoksa samimi bir açlığı bastırmak mı? Ve sonra tek bir cümleyle, İsa onları oldukları yere mıhladı: *"Size diyorum ki burada Tapınak'tan daha büyük bir şey var."*

İsa bunu söylerken, Tapınak'taki işlerin görülmesinin kutsallıktan dolayı normal kabul edilmesi gibi, burada da havariler Tanrı'nın hizmetindeydiler.

Casuslar ve Farisiler söyleyecek söz bulamazken, İsa havarilerini toplamış ve tekrar Kafernahum'a doğru yöneldi.

Geçen üç yıl boyunca, İsa birçok köylü için dost olarak kabul görmüştü; onların evinde yiyor, düzenli olarak sinagoglarında vaaz veriyordu. Vaazları sırasında, eğer O'nun kurtuluş çağrısına cevap verirlerse, Kafernahum halkının güvende olacağını bildirmişti. Gölde balık tutma, başak biçme ve mısır toplama gibi kavramları kullanarak, Tanrı'nın bağışlayıcılığı ve tövbekârlık konusunda benzetmeler yapıyordu.

İsa, verdiği ilk vaazda kurtuluş vaadinde bulunmuştu. Yüzlerce yerde insanların kurtuluşu için sözler vermişti. Ama bu, ancak kalbin değişmesiyle mümkün olacaktı. Ancak o zaman onları Cennet Krallığı'nda kabul edecekti.

Kafernahum halkı, havarilerin dağda olanlarla ilgili anlattıklarını, İlyas'ı ve Musa'yı dinleyen ilk insanlar olmuşlardı. Zihinlerinde artık İsa'nın Mesih'ten başka biri olduğu fikri barınamazdı.

Buluttan konuşan Tanrı'nın söylediği sözler, bin yıldan uzun bir süredir her yeni Yahudi Kralı'nın taç giyme töreninde söyleniyordu. İlyas ve Musa'nın orada olması, İsa'nın kral soyundan geldiğinin başka bir kanıtıydı. Petros'un onlar için barınak inşa etme fikri ise, bir esin kaynağı olacaktı; sonuçta yeni taç giyen kralı ve en yakın destekçilerini bir örtüyle örterek birleştirmek, Yahudi gelenekleri arasındaydı. Davut zamanından beri, krallar hep açık alanda taç giymişlerdi.

Bütün bu bilgiler ve tanıklıklar, tek bir gerçeğe işaret ediyordu: İsa Kurtarıcı, Kutsanmış Olan, Mesih idi. Artık bir haham ya da kâhin değildi. İsa artık onların kralıydı ve dünyadaki hükümdarlığını kurmak üzere gelmişti.

Daha önceki diğer Yahudi monarşilerinde olduğu gibi, Kudüs'e yolculuğu eşek sırtında noktalanmalıydı. Süleyman, her İsrail kralının Zekarya'nın kehanetini gerçekleştirmesi geleneğini yerleştirmişti. Eşek hem alçakgönüllülük sembolüydü hem de kralın ruhsal açıdan halktan daha yüksek olmadığını hatırlatan bir unsurdur.

Kafernahum halkı, İsa'nın alçakgönüllülüğünü fark etmiş ve O'nu kasabadan sevgiyle uğurlamıştı. Ama Yahuda'nın yüzünde farklı bir anlayış daha vardı: Üç yıl boyunca beklediği şeyler gerçekleşmek üzereydi. İsa ne söylemiş olursa olsun, hazineciye göre Öğretmen'in Kudüs'e gidiş nedeni, dünyevi bir devrim başlatmaktır.

Yahuda, bir eylem adamı olduğunu göstermeye devam ediyordu; İsa'nın karşısına çıkan herkesi devirmeye hazırdı. Diğer havariler Tapınak casuslarının sözel saldırıları karşısında öfkelenmeler bile sessizliklerini kaybetmezken, Yahuda her durumda İsa'nın galip çıkacağı yönündeki neredeyse fanatik inancını toplum içinde göstermekten çekinmiyordu. Diğer havariler ne düşünürlerse düşünsünler, o, İsa'nın savaşla ilgili kehanetleri gerçekleştirmeye gelmiş mükemmel bir stratejist olduğuna inanıyordu.

İsa, Mecdelli Meryem'in gözleri önünde görevinin bu olmadığını vurguladıkça, Yahuda düşmanlarının etrafa savrulacağı savaşı giderek artan bir sabırsızlıkla bekliyordu. Konuşurken sesinde otantik Yahudi umutlarını, hayallerini ve beklentilerini bulmak mümkündü. Yahuda, İsa'nın dünyayı değiştirecek bir kahraman olması görüşünü tamamen yanlış yorumluyordu. İsa Kafemahum'dan ayrılmadan önce ne söylemiş olursa olsun, hazineci

O'nun kısa süre sonra tek başına Çarmih'ta acı çekiyor olacağı gerçeğini göremiyordu.

Grup içinde, Yahuda diğerlerinden ayrı bir adamdı. Gündüz hazineci olarak İsa'nın yanında yürüyordu. Gece-leri ise Öğretmen'in ayaklarının dibinde uyuyor, başını para kesesine koyuyordu; o keseyi çalmak isteyecek bütün düşmanları püskürtmeye hazırdı.

Galile Gölü kıyısında süren yolculuk, diğerlerinden daha kısaydı. Yollar, Passah için Kudüs'e giden Yahudi ailelerle doluydu. Birçok noktada kalabalık İsa'nın vaaz vermesini bekliyordu. İsa tanıdık hatırlatmaları tekrarlıyor, kurtuluş fikrini onlara da açıklıyordu. Zaman zaman şifa dağıtıyordu. Ama söylediği her sözün ve yaptığı her hareketin, Tapınak casusları tarafından dinlenip izlendiğinin farkındaydı.

Kör bir adamı İsa'ya getirdiler. İsa ayağının dibindeki toprağa tükürdü, yumuşayan toprağı iki topak haline getirdi ve adamın gözlerinin üzerine koydu. Sonra gidip gölde yıkanmasını söyledi. Casuslardan biri bu olayı izlemişti. Kısa süre sonra adam geri döndüğünde, bağırarak, görebildiğini söylüyordu. Casus başını iki yana sallayarak inanamayan bir tavırla baktı. Olayın bir büyücülük olduğunu söylemeye çalışsa da, kalabalığın heyecanlı tezahüratları, onun sesini bastırdı.

Yolculuk devam ederken, casuslar İsa'yı köşeye sıkıştırmaya kararlı görünüyordular. Mecdell yakınlarında verdiği bir vaazı, İsa şu sözlerle bitirdi: ***"İnsanoğlunun günahları bağışlama gücü olduğunu bilmelisiniz."***

Bu sözler casuslardan birinin dikkatinden kaçmadı.

Kehanetlerde de geçen bu ifade, bir gün Mesih'in insan biçiminde geleceğini bildiriyordu. Nasıralı bu kişinin kendisi olduğunu mu iddia ediyordu? İsa, casusa istediği şeye inanabileceğini söyledi. Kalabalık neşeyle alkışladı.

Birkaç kilometre ötede, başka bir casus bekliyordu. Ama onun yanında Farisi bir grup vardı, içlerinden biri öne çıktı ve İsa'ya oradan gitmesi gerektiğini, çünkü Herodes'in onu öldürmeye kararlı olduğunu söyledi.

Aslında bu İsa'yı kurtarmak için bir yardım değil, O'nun paniğe kapılmasını sağlamak için bir tuzaktı; böylece kalabalığa, O'nun hakikatsiz bir adam olduğunu göstermeyi umuyorlardı. Yine de, tehdit pek boş sayılmazdı. Saraydan gelen haberlere göre, Herodes Antipas, İsa'nın popülerliği yüzünden giderek endişeleniyordu.

İsa sakin bir tavırla Farisi'ye baktı ve o tilki efendisine gidip, kendisinin yarın da bugün olduğu gibi şeytanları kovmaya ve şifa dağıtmaya devam edeceğini söylemesini emretti.

Hiçbir tehdit, İsa'yı durduramıyordu. Dünyevi anlamda nerede ve ne zaman duracağına sadece O karar verecekti.

Kudüs'e yaklaşırken, söylediği her söz ve yaptığı her hareket, çarmıhın gölgesini daha da koyulaştırıyordu.

Passah'ın başlamasından on iki sabah önce, Kudüs'te yeni bir sabahın başlangıcı borazanla haber verildi. Bu saatte Tapmak binası ve Antonia Kalesi dışında her yer karanlıktı. Kısa süre sonra şehir kapıları açıldı ve hacılar, tüccarlar, deve ve eşek kervanları içeri girmeye başladı. Kurban edilecek olan hayvanların gürültüsü ve Şam kadar uzak yerlerden gelen insanların aksanlı konuşmaları

havada yükseliyor, görünmez bir bulut gibi şehri sarıyordu. Passah zamanında artan han fiyatlarından dolayı, hacıların çoğu şehrin etrafındaki tepelerde kamp yapmayı tercih etmişti.

Binaların tepelerinden tüten dumanlarla, yoğun hareketlilikle, şehir günlük yaşamına başlıyordu, ama Passah öncesinde şehre dolan insanların sayısı yarım milyonu bulurdu. Yolcular hırsızlarla ve soyguncularla dolu bölgelerden geçerek geldikleri için birçoğu yanında silah taşıyordu. Genellikle büyük gruplar halinde yolculuk yaptıklarından, saldırganların çoğunu püskürtecek küçük ordu güçlerine de ister istemez sahip oluyorlardı. Şimdi hepsi Kudüs etrafında toplanırken, Romalılar için tehdit edici bir güç oluşturuyorlardı.

Bu gerçek, yılın bu zamanında şehrin en güçlü iki adamının kafasından asla çıkmıyordu: Yusuf Kayafas ve Pontius Pilatus. Her şey bir yana, ikisi de insanların Passah zamanlarında uzun süren acılardan kurtulmayı umduklarını biliyorlardı. Sonunda bütün uluslar tek bir Tann'nm altında birleşecek, Tapmak binası bütün inancın merkezi haline gelecekti; tabi Başrahip de onunla birlikte.

Yusuf Kayafas için bu tür konular, inancın dokunulmazları arasındaydı; asla sorgulanamazdı bile. Pontius Pilatus için ise, Başrahip ile yapılan anlaşma gereğince, bu tür beklentilere saygı duyulması ve hoşgörüyü yaklaşılması gerekiyordu.

Pilatus, Kayafas'a Roma'nın bir yarattığı olarak bakıyordu; Başrahip ise onu her Yahudi'nin kurtulmayı sabırsızlıkla beklediği bir pagan kuklası olarak görüyordu. Şimdiye kadar Kayafas için böyle bir umut, boş bir hayal olarak kalmıştı.

Ama Galile'den haberler, olası bir çözüm gibi görünüyordu. Eğer Nasıralı aşırı vergilerden bıkip usanmış, aşağılanmalar ve şiddette uzun süre yaşamış, ayakta kalabilmek için sadece antik metinlerdeki kehanetlere dayanmış insanları böylesine kendine çekmeye devam ederse, bu insanların Nasıralı'yı Kurtarıcı olarak görmeleri kaçınılmazdı.

Hatta bir marangozun oğlu, Romalılar'a karşı savaşacak ordunun başına geçerse, bu daha da destansı olurdu. Eğer başarılı olursa, Tapınak O'nu minnetle kucaklardı.

Kayafas kendi halkını o kadar iyi tanıyordu ki Nasıralı'nın arkasındaki gücün Tapmak olduğu izlenimini kolayca verebilirdi. Gerçi raporlara bakılırsa, Nasıralı söylediği ve yaptığı her şeyle farklı ve kışkırtıcı olduğunu vurguluyordu, ama Tapınak, daha önce de böyle hahamlarla uğraşmış ve başa çıkmayı bilmişti.

Eğer Nasıralı hakkında çok konuştuğu "Cennet Krallığı" adı altında bir devrim başlatır ve başarısız olursa, Pilatus O'nu nasılsa çarmıha gererdi; böylece de Nasıralı işgalcilere karşı savaşmaya kalkışmış ve başarısız olarak bunu canıyla ödemiş diğerlerine katılırdı. O zaman da Tapmak daha önceki düzeninde devam ederdi.

Passah'tan on iki sabah önce, Yusuf Kayafas bu festivalin o zamana kadarkiler arasında en görkemlisi olacağından emindi.

Kudüs'ün kuzeyinde, küçük bir çoban koyunlarını vadiye sürüyordu. Hava kararırken hepsini Beytlehem'e geri götürecekti. Çok geçmeden biri gelecek, sürüyü değerlendirecek fiyat biçecek, çocuğun babasıyla pazarlık yapacak, fiyatta anlaşıldıktan sonra koyunlar tahta kafeslere konacaktı. Sonra koyunlar Passah festivalinde satılmak üzere Kudüs'e gönderilecekti. Yahudiler bu topraklara yerleştiğinden beri, bu hiç değişmemişti.

Yolun aşağısından aniden nal ve tekerlek sesleri duyuldu. Romalı bir savaş arabası büyük bir hızla gelip çocuğun yanından geçti ve yoluna devam etti. Sürücü çocuğa şöyle bir bakış atmaktan öte daha fazla ilgilenmedi. Çocuk da sadece sürücünün kadm olduğunu görebilmişti. Ama Yahudiye'de herkes, sadece tek bir kadının o şekilde savaş arabası kullandığını bilirdi: Claudia Procula.

Daha birkaç gün önce, kocasıyla birlikte iki lejyon eşliğinde Kudüs'e girerken, faytonun kumaş kaplamalı koltuğunda oturuyordu.

Roma'dan onu getiren fayton, tanrılar ve tanrıçaların resimleriyle süslüydü. İçinde süslemelerle bezenmiş, dir-

sektiklerinin ucu İmparatorluk amblemi olan kartal kafasıyla biçimlendirilmiş bir taht vardı. Yolculuk uzun ve rahatsız olmuştu. Üstelik Antonia Kalesi'ndeki dairesi, Caesarea'dekiyle karşılaştırıldığında, kulübe gibi kalıyordu. Ama bütün bu eksiklikler, kalenin ahırlanndaki Arap aygırlarıyla dengeleniyordu; Yahudiye'deki atların en iyile-riydi bunlar.

Tıpkı kocası gibi, Claudia Procula da mükemmel bir biniciydi. Banyo alıp dinlendikten sonra, dört tane at ve yarışlarda kullanılan bir savaş arabası seçmişti. Beraberinde sadece özel hizmetçisi Meryem ile birlikte, valinin karısı her gün Kudüs'ün dışındaki tepelerde at sürüyordu. Sayıları sürekli artan hacılar için, güzel olmaktan öte çarpıcı bir kadındı; çok güzel ve gösterişli elbiseler giyiyor, savaş arabasını büyük bir ustalıkla kullanıyordu.

Ürken koyunların sesleri, Claudia Procula'nın becerikli elleriyle yönetilen atların nal sesleri arasında kayboldu. Meryem'in demirlere sıkıca tutunduğu savaş arabası, Kudüs'e doğru, yoluna son hızla devam ediyordu.

Dört yüz yıldır Büyük Sanhedrin'de sadece ciddi davalar görüşülmemiş, aynı zamanda Roma'nın ülkeyi böldüğü diğer on bir eyaletten de çözüme ulaştırılamayan davalar buraya nakledilmişti. Mutlak mahkemenin herhangi bir hükmü değiştirme yetkisi olduğu gibi, rahiplik adayları da burada inceleniyordu.

Üç grupta toplam yetmiş bir üyeden oluşuyordu. Birinci grupta Tapmak rahipleri vardı ve her biri Başrahip'in soyunda seçilmişti; dolayısıyla Yusuf Kayafas'm on sekiz akrabası bu gruptaydı. Güçlü bir blok oluşturuyor,

diğer mahkemeler üzerinde de nüfuzlarını kullanıyorlardı. Kayafas orada olmadığında, kayınpederi Annas'm hükümlerini destekliyorlardı.

Pilatus'tan önceki vali tarafından görevinden alındığı için artık Başrahip olmasa da, Annas hâlâ Tapınak içinde ciddi bir yetkiye sahipti. Kurbanlardan alınan yüzdeleri kontrol ediyor ve tefecilerin günlük para kurunu belirtiyordu. Bazen Kayafas için bazı gizli görevleri yerine getirmek üzere ortadan kayboluyordu. Yıllar boyunca bütün bunlar onu İskenderiye'ye getirmişti. Ne yaptığı ve kimlerle görüştüğü, damadı dışında kimseyle paylaşmadığı özel konulardı.

İkinci grup olan Yaşlılar, Tapmak'ta haftalık din dersleri veren yirmi dört üyeden oluşuyordu. Yaşlılar'm kökeni, İsrail'i kuran on iki kabileye dayanıyordu. Asırlar boyunca, ulusu ilgilendiren konularda önemli roller oynamışlardı. Üyelerinden biri şimdi Büyük Sanhedrin'de oturan ve Arimatyalı zengin bir toprak sahibi olan Yusuf idi. Ailesi Samiriye'den gelmiş olmasına karşın, uzun süredir Kudüs'teydi ve buradaki aile mezarlığına gömülme hakkını elde etmişti.

Üçüncü grup, Yazmanlar idi. Yazmanlar, Kanun yorumlarını iyi bilen uzman hukukçulardı. Babil'e sürgünden önce, ataları bir miktar para karşılığında dilekçe veya itiraz mektupları yazıyorlardı. Sık sık Kanun'un ilgili bölümlerinin kopyalarını çıkarıyorlardı ve bunu yaparken, ister istemez, uzman yorumcular haline gelmişlerdi.

Babil'den İsrail'e dönüşte, bilgilerine fazlasıyla ihtiyaç olduğunu gördüler. Bunun üzerine Farisiler ile birlikte Yunan paganlarına karşı Kanun'un savunucuları oldular.

Her başarı, Yazmanlar'm da etkisini artırdı. Birçoğu "ham" öğretmen unvanına layık görüldü. Pompey Tapınak binasını yağmaladıktan kısa bir süre sonra, Yazmanlar da Büyük Sanhedrin'de çalışmak üzere çağrıldılar.

Popüler açıdan, Galile'deki Farisiler ile bağlantılıydılar ve aynı dar açılı dinsel görüşleri paylaşıyorlardı. Ancak Büyük Sanhedrin'de, Saduki bakış açısına eğilim gösteriyorlardı.

Yıl MS 30'u gösterirken, Yazmanlar'ı temsilen mahkemede genellikle oturan kişi Başrahip'in Başyazmanı Shem'in kardeşi Klopas olmuştu.

Klopas sadece fiziksel açıdan kısa boylu olarak değil, aynı zamanda sabırsız, şefkatsiz ve kibirli biri olarak da tanınıyordu. Kanun hakkındaki katı yorum tarzı ve bu konudaki bilgisiyle, çok az kişinin boy ölçüşebileceğini söylüyordu. Ona göre adalet öncelikliydi ve Klopas da ima böyle olmasını sağlardı.

Galile'den gelen raporlar, yazmanları öfkelenirmiş, dikkatle incelenmişti. İsa, sürekli olarak, Kanun'u anlamadıklarını söyleyerek Farisiler'e saldırıyordu. Daha kötüsü, son zamanlarda doğrudan yazmanlara saldırmaya başlamıştı. Onları sıradan insanların yorum yetkisini çalan, dar görüşlü, bencil varlıklar olarak tanımliyordu. Kafternahum da dahil olmak üzere birçok yerde verdiği vazalarda, yazmanların Kanun'un etrafına set çektiğini söylemişti. Onları "kör", "şefkatsiz," ve "kendi boğucu kuralları içinde sıkışmış" olarak adlandırmıştı. Bu, daha önce benzeri görülmemiş türden bir saldırıydı.

Üstelik İsa kendinde günahları bağışlama yetkisi de buluyordu.

Klopas için bütün bunlar, Kanun'un kendisi için temsil ettiği şeylere saldırmak demekti ve bu da savaşı getirirdi.

Ama şimdi, Passah festivalinden on iki gün önce, Yusuf Kayafas'm Büyük Sanhedrin'den, incelemesini istediği başka bir günah vardı. Genç bir evli kadın olan Hebronlu Hannah ile ilgiliydi. Kadm, zina yaparken yakalanmıştı. Eğer hüküm giyerse, cezası taşlanarak öldürölmek olacaktı. Hükümün infazına karar verecek olan kişi yine Başrahip idi.

Tapınak ödemesini aldıktan sonra, Pilatus kalenin muhasebe bölümüne gitmişti. Bu bölüm, kalenin üst katını bütünüyle kaplıyordu ve her türlü değerli eşyanın, altın ve gümüş paralann doldurduğu sandıklar her yanda duruyordu. Her biri dikkatle kayda geçirilip, Roma'ya rapor ediliyordu.

Toplayıcı bir sandık dolup mühürlenene kadar bekliyor, sonra sandığı avludaki ayrılmış bölüme taşıyordu. Buradan sandıklar muhafızların koruduğu arabalara, sonra da Pilatus'un kadırgasına yükleniyordu. Kadırga tamamen dolduğunda, Ostia'ya doğru yelken açıyordu. Oradan teslim alman yükler, Roma'daki İmparatorluk Hazinesi'ne ulaşıyordu.

Passah yaklaşıırken, muhasebe odası olağanüstü yoğundu.

Pilatus'un otoritesi her yerde olduğu gibi, burada da mutlaktı. Dolu eyer çantalanya gelen bir vergi toplayıcı, daima fazlasıyla dikkat çekerti. Pilatus çantanın önünde yere boşaltılmasını ister, bir memur paralan, mücevherleri ve diğer nesneleri toplar, para birimi üzerinden hesap-

lardı. Sık sık bu eşyalardan biri -bir broş, güzel bir gümüş parça, altın bir kolye, değerli taşlarla süslenmiş bir kemer- Pilatus'un dikkatini çekerek. O zaman o parçanın diğerlerinden ayrı bir sandığa konmasını emrederdi. Bu, valinin özel sandığıydı. Böylelikle, Pontius Pilatus zenginliğini artırıyordu. Bu, Roma tarzı sömürgecilikti.

Kafernahum'dan yola çıktıklarından beri, yolculukları sadece İsa kalabalıklara vaazlar vereceği zaman kesildi. İsa her seferinde sözlerini tekrarlıyor, mesajının anlaşılması için her türlü benzetmeleri kullanıyor, şifa dağıtıyor, Tapınak casuslarının üstü kapalı saldırılarına karşı koyuyordu. İnsanların toplandığı her yerde bu süreç devam ediyordu.

İsa'nın vaaz verdiği insanlar yolculuklarına O'na katılıyor, böylece grup giderek büyüyordu. Gece olduğunda artık sayıları yüzleri bulan insanlar kamp ateşleri yakıyor, şarkılar söylüyor, O'nun yaptığı ve söylediği şeyler üzerinde derin tartışmalara girişiyorlardı.

Mecdelli Meryem, İsa ile ilgili yeni bazı şeyler de sezmişti. Belli bir zamanı kalmış, ama hâlâ söyleyecek ve yapacak çok şeyi olan bir adam gibi davrandığı kesindi. Gündüzleri dinlenme zamanlarını kısa kesiyor, öğünleri atlıyor, Ürdün Nehri boyunca geçtikleri tüm kasaba ve köylerde vaazlar veriyordu.

Yahya'nın İsa'yı vaftiz ettiği yerin yakınlarına geldiklerinde, İsa'nın annesi Meryem ile buluştular. İsa her zamanki gibi ona karşı nazik ve koruyucu bir tavır sergiliyordu; tıpkı diğer insanlara yaptığı gibi, onun da yaklaşan acısının yükünü taşımasını istemiyordu. Hiçbir annenin

yapmayacağı gibi onun da oğlunu ölüme kolayca gönderebileceğini biliyordu, ama birkaç yıl önce Kana'daki düğün eğlencesinde suyu şaraba dönüştürmesini istediğinde, Meryem'in yaptığı şey dolaylı olarak buydu. Bu mucize, İsa'nın görevinin başladığının resmi kanıtı olmuştu. Dünya üzerinde hiçbir kadının yapmadığı bir şekilde Kurtuluş'un gelmesine aracılık etmişti, ama hâlâ olacakların kaçınılmaz olduğunu anlamakta zorlanıyordu.

Hep birlikte Kudüs'e yaklaşırlarken, İsa'nın içeceği şarabın kurtuluş kanına dönüşeceğini belki de sadece Mezdelli Meryem sezmişti. İsa ile birlikte geçirdiği üç yıl, Mezdelli kadına hiç kimsenin sahip olmadığı türden bir sezgi gücü kazandırmıştı. Başkaları dünyaya yaşamak için gelirken, O'nun ölmek için geldiğini anlayan bir tek Mezdelli Meryem idi.

Kafernahum'dan ayrılmalarından bir hafta sonra, Samiriye'ye girdiler. Üç gün boyunca Samiriye topraklarında yürüdüler. İsa'nın dünyevi bir krallık başlatmak üzere geldiğine körü körüne inanan Yahuda İşkariyot için, yaşanan her şey yakında olacakların göstergesiydi. Grupta diğerlerinden bu kadar ayrı olmasına karşın, kendi hayal gücü inancının devamını sağlıyordu. Samiriye topraklarında attıkları her adımda, gözünde kanlı bir direniş canlanıyor, kendini Öğretmen ile omuz omuza dövüşürken hayal ediyordu. Belki de bu görüntüler, Kudüs'e asıl geliş nedenleri ortaya çıktıktan çok sonraları bile devam etmişti.

Öte yandan, Mezdelli Meryem İsa'nın neleri anlatmaya çalıştığını çok iyi anlıyordu. Kendisi ne kadar çok şeyden vazgeçer ve fedakârlık ederse, o kadar çok bağışlanıyor, bunun karşılığında da o kadar çok saflaşıyor, iyi bir

insan oluyor ve kutsallık kazanıyordu. Mecdelli Meryem, dünyevi kirliliğin nasıl ruhsal bir sevgiye dönüşebileceğinin mükemmel bir kanıtıydı. Farisi Simon'un evinin avlusunda karşılaştıklarından beri, kurtuluşun gerçek anlamını kavramak için İsa'nın adına "bütün yol" dediği mesafeyi kat etmişti.

İsa havarilerine dönüp şöyle diyordu: *"Bir zenginin Cennet Krallığı'na girmesi ne kadar zordur. Bir devenin iğne deliğinden geçmesi, zengin bir adamın bunu yapmasından daha kolaydır."*

Havariler bu sözler karşısında şaşkınlıklarını gizlemiyorlardı. Deve ve iğne deliği benzetmeleri, bir kez daha dünyevi anlamlarıyla ele almıyordu; dolayısıyla da ortaya imkânsız bir sonuç çıkıyordu. İsa'nın konuştuğu insanlar, işlerinde başarılı, içlerinde Tanrı korkusu taşıyan, inançlı insanlardı. O zamanki Yahudi halkı için, insanların işlerinin iyi ve maddi durumlarının güçlü olması, Tanrı'nın onları sevdiğini, onlardan hoşnut olduğunu gösteren bir işaretti. Buna karşılık, eğer kişi yoksulsa, Tanrı ona şefkatle bakmıyor demekti.

Mecdelli Meryem, havarilerin kendi aralarındaki tartışmaları duyuyordu. O'nun çağrısına uyarak güvenli yaşamlarından, balıkçı teknelerinden, düzenli gelirlerinden vazgeçmemişler miydi? Hatta eşlerinden ve ailelerinden bile vazgeçmişlerdi; kısacası, dünyevi terimlerle, her şeyden vazgeçmişlerdi. Yine de Öğretmen onlara bunun yeterli olmadığını, kurtuluşu bir deve kadar bile hak etmediklerini mi söylüyordu?

Onların ruh halini fark eden İsa, yaklaştı. *"İnsan için bu imkânsızdır; ama Tanrı için her şey mümkündür."*

Yine de bu konuyu bırakamıyorlardı. Geçmişte yaptıkları gibi, endişelerini dile getirmesi için Petros'a baktılar. Petros, her zamanki lafını sakınmaz tavrıyla, İsa'ya döndü ve O'nun peşinden gelmek için her şeyden vazgeçtiklerini hatırlattı. Peki sonunda onların eline geçen ne olacaktı?

İsa onlara, sesinde belirgin bir öfkeyle, yeni Cennet Krallığı'nın temel taşları olacağım bir kez daha hatırlattı. Ama bunun için kesinlikle inançlarını korumalıydılar; bugüne dek gördükleri zulüm, artarak devam edecekti. Fakat sonunda alacakları ödülle kıyaslandığında, hepsi sönük kalacaktı.

Bir süre için daha yatışan havariler, daha fazla soru sormadılar.

Passah'tan on iki gün önce - Yusuf Kayafas'ın zina üzerine vaaz verdiği ve Pontius Pilatus'un Antonia Kalesi'nde hazırlıkları izlemek için hazırlandığı o gün - İsa ve havarileri nihayet Kudüs'ün duvarlarını gördüler.

Güneş ışığında altın bir hale yansıtan kireçtaşı yapısıyla, şehir görkemli bir görüntüyle önlerinde yükseliyordu. Ama binaların arasında diğerlerine hâkim olan ikisi Tapınak ve Antonia Kalesi idi.

Kudüs'e yakın olan diğer hedefleri, Beytanya idi. Burada Meryem, Marta ve kardeşleri Lazar yaşıyordu. Beytanya'ya birkaç kilometre kala, dostlarının bir komşusu koşarak yanlarına geldi. Adam son derece endişeliydi ve bunun nedeni hemen ortaya çıktı. Asla fiziksel açıdan çok güçlü olmamış olan Lazar, ani bir ateşle yatağa düşmüştü. Kız kardeşleri ona bakmış, İsa'nın zamanında gelmesi

için dua etmişlerdi. O'nu bulması için adamı göndermişlerdi.

Böylesine bir inanç, Mecdelli Meryem'i derinden etkilemişti. Marta'nın, Meryem'in ve erkek kardeşlerinin İsa'ya ne kadar bağlı oldukları açıktı. Ama bu haberi almış olmasına karşın, İsa acele etmedi. Bunun yerine kalabalığa vaaz vermeye devam etti. Havariler öfkeliydi ve kendi aralarında İsa'nın en azından vaazı kısa kesip Beytanya'ya gidebileceği konusunda tartışıyorlardı. İsa'nın bir kez daha sabrı taşmıştı.

"Günde on iki saat yok mu? Gündüz gezen sendelemez. Çünkü bu dünyanın ışığını görür. Oysa gece gezen sendeler. Çünkü kendisinde ışık yoktur."

İsa vaazını bitirdikten sonra oraya gitti. Yanında annesi ve Mecdelli Meryem yürüyordu. Arkalarında ise havariler vardı. Yanındaki iki kadının varlığı, dünyada kalan zamanının hızla sonuna yaklaştığının en büyük kanıtıydı.

Köy görüş alanına girdiğinde, İsa durdu. Beytanya'dan ölü için yakılan ağıtların sesi geliyordu.

"Çok geç kaldık," dedi Petros.

İsa sakince cevap verdi: *"Dostumuz hazar uyuyor, ben onu uyandırmaya gidiyorum."*

Öğrencileri O'nun normal bir uykudan söz ettiğini sandılar; oysa Lazar'ın ölmüş olduğunu İsa zaten biliyordu.

Bu sözü söyledikten sonra döndü ve tek bir kelime daha etmeden yürüdü. Mecdelli Meryem de O'nun peşindeydi. Ona göre İsa asla herhangi bir eylem için geç kalmazdı; bunu bir kez daha kanıtlamak üzereydi.

Petros'a Lazar'm dünyevi ölümü sırasmda orada bu-

lunmadığı için memnun olduğunu söylemesi, yanlış anlaşılmalıydı. İsa, Lazar'ı bir kardeş gibi seviyordu; birlikte uzun saatler geçirmişlerdi.

Marta onları geldiğini görünce, beyaz taşlarla dolu mezarlığın yanından koşarak geçti ve köyün dışında onları karşıladı. Gözyaşları arasında Lazar'm dört gün önce öldüğünü ve şimdi aile mezarlığında yattığını söyledi. İsa'ya olan inancına sadık kalmaya çalışan Marta, ekledi: *"Ya Rab, burada olsaydın, kardeşim ölmeyecekti."*

İsa onu nazikçe kolundan tuttu ve mezarlığa götürdü.

Saduki olmayan birçok Yahudi gibi, Marta da Mesih'in geldiği gün dirilişin gerçekleşeceğine inanıyordu. Samiriyedeki kuyunun başında karşılaştıkları kadının anlamadığı gibi, Marta da Mesih'in yanında durduğunu anlamamıştı.

Lazar'm mezarının girişindeki kayanın önünde duran İsa, Marta'nın ellerini tuttu ve gözlerine baktı. Marta ağlamayı kesti. İsa gür bir sesle konuştu: *"Ben Diriliş'im ve Yaşam'im; bana inanan, ölmüş olsa bile, tekrar yaşar."*

Diğerleri bu sözden etkilenerek geri çekildiler. Daha önce kimsenin duymadığı bir şeyin vaadini veriyordu İsa: Ölüm bir son değildi; İsa'nın sözüne inanan herkes için, yeni bir yaşamın başlangıcıydı.

Bu sözlerle, aynı zamanda kendi dünyevi sonundan da korkmadığını, çünkü bunun Marta'ya ve diğerlerine verdiği sözü tutmasını sağlayacağını bildiğini gösteriyordu. O'nun ölümüyle, doğmamış kuşaklar bile sonsuz yaşama kavuşacaklardı.

İsa bunun üzerine Marta'ya diğer kardeşini çağırmasını, onun da bu olaya tanık olmasını istediğini söyledi. Ses-

sizlik içinde diğerlerinden ayrı durarak, kararlı bir tavırla mezar girişini kapatan kayaya baktı.

Meryem geldiğinde, hemen İsa'nın ayaklarına kapandı ve ağlayarak, artık Lazar'ı kurtarmak için çok geç kaldığını söyledi. Marta'nın aksine, o, İsa'nın verdiği sözü duymamıştı. Diğerleri, daha birkaç dakika önce O'nun sözlerinden etkilenmiş olanlar, şimdi şüphe duymaya başlamışlardı. Gözyaşlarının yerini öfke aldı.

"Bakın ne denli seviyormuş onu! Körün gözlerini açan, bunun ölümünü önleyemez miydi?"

İsa üzüntüyle kıpırdandı ve *"onlarla birlikte onlar için ağladı."* O gözyaşlarıyla, inanma kapasitesi olanların inançsızlığını silmek istiyordu. Ama insanların tepkisi daha da şiddetlendi: *"Eğer söylediğin kişiysen, bize göster!"*

Çölde Şeytan ile karşılaştığından beri, birçok kez İsa'dan güç gösterisi yapması istenmişti. Başlangıçta bunu reddetmişti, çünkü henüz zamanı gelmemişti.

Ama şimdi gerçek kimliğini ortaya çıkarması gerekiyordu ve bunun ölüm saatini daha da yaklaştıracığını biliyordu. Bu, dünyaya ölmeye geldiğinin kanıtı olacaktı.

İsa alaylara aldırmadan Marta'ya döndü ve mezarın girişindeki taşın kaldırılmasını emretti.

Şimdi onun da inancı sarsılmaya başlamıştı. *"Ya Rab, artık kokmuştur; öleli dört gün oldu,"* dedi.

Aslında "Ya Rab" demekle, Marta hâlâ O'nun ilahi kimliğine inandığını gösteriyordu, ama bir türlü emin olamıyordu. Lazar'ın mezardaki cesedi gerçekten de kokmaya başlamış olmalıydı.

İsa bir kez daha nazikçe ona hatırlattı. *"Sana, iman edersen Tanrı'nın yüceliğini göreceksin demedim mi?"*

Marta, köylülerin arasından birkaç adama kayayı yuvarlamalarını emretti. Sonra, yaptıkları şeyden korkmuş bir halde, adamlar hemen mezardan geri çekildiler. Sadece Mecdelli Meryem, Marta ve kız kardeşi Meryem, İsa'nın yanında kaldılar. Mezarın içinden hiçbir şekilde çürümüş et kokusu gelmiyordu.

İsa mezarın girişine yürüdü, ellerini gökyüzüne doğru kaldırdı ve seslendi: *"Ey Baba, beni işittiğin için sana şükrederim. Beni her zaman işittiğini biliyorum. Ancak çevrede duran halk için bu sözleri söylüyorum; beni senin gönderdiğine iman etsinler diye."*

Bir an hareketsiz kaldı. Sonra gürleyen bir sesle mağaranın içine seslendi: *"hazar, dışarı gel!"*

Mağaranın içinde bir hareket oldu. Az soma, elinde yüzünü örten bezle, Lazar dışarı çıktı.

Meryem ve Marta hemen koştular ve kardeşlerinin çıplak bedenini şallarıyla örttüler. Dört gün önce mezara konmuş olan bir ceset, bozulmamış bir şekilde hayata dönmüştü.

Birçokları için bu, her türlü kavrayışın ötesinde bir mucizeydi. Tapmak casusları için ise bir büyücü işiydi. Hemen olanları bildirmek için Kudüs'e doğru yola çıktılar.

İsa'nın havarileri arasında, bu hareketin O'nunla ilgili erken yargıyı hızlandıran bir etken olduğunu anlayan tek kişi belki de Mecdelli Meryem idi.

IV. BOLUM

HIZLI YARGI

Lazar'ı yaşama döndürdükten sonra, İsa ve havarileri, yanlarında Mecdelli Meryem ile birlikte Beytanya'dan ayrıldılar. İsa'nın annesi Meryem, iki kız kardeş ve Lazar ile birlikte orada kalmıştı. Üç kadın, Kudüs'teki Passah şenliklerinde İsa ile buluşacaklardı.

Havariler yine harekete geçtikleri için memnunnlardı. Hızla Kudüs'e yönelen Tapmak casuslarını görmüşlerdi ve Lazar'ın dirilişinin Tapmak otoritelerinin öfkesini çekeceğini tahmin ediyorlardı. Ama bunu, Öğretmen'in doğaüstü güçlere sahip olduğu yönünde en büyük kanıt olduğunu arılıyorlardı.

Yahuda ise, devrimin başlaması için zamanın daralması başladığını düşünüyordu. Eğer Öğretmen bir ölüyü diriltebiliyorsa, o halde bir ulusu da diriltebilirdi. Bu ruh halindeyken, Yahuda geçmişteki savaşçı kahramanların hikâyelerini düşünüyor, onlarla ilgili hayaller kuruyordu. Yahuda, İsa'nın Kudüs duvarlarını yere indirmekten daha azım yapmayacağına inanıyordu.

Kalenin mahkeme odasının penceresinden, Pontius Pi-

latus aşağıdaki taşlı çukuru rahatça görebiliyordu. Şehir duvarlarının biraz dışında, hafif eğimli bir alandaydı. Biraz uzağındaki yol boyunca binlerce hacı, ilahiler söyleyerek şehre yaklaşıyorlardı.

Birçoğu çukurun etrafında toplanmak için durmuştu. Ortam ticaretle dinsel hakaretlerin bulunduğu tuhaf bir karışımdı; seyyar satıcılar içecek satıyordu; insanlar taş toplamaya başlamış, çukurun etrafında dizilmişlerdi.

Muhafızlar Hannah'yı şehir kapılarından çıkarırken, herkes sessizleşti. Muhafızların yanında Shem vardı ve elinde beyaz bir kumaş parçası taşıyordu.

Az önce mahkeme salonunda Hannah'mn davası görülmüştü. Hannah'nm kocası, onun komşunun bekâr erkek kardeşiyle ilişkisi olduğunu öğrenmiş ve konuyu hemen hahama aktarmıştı. Bir Tapmak görevlisi hemen köye giderek kadının kocasını ve komşuları sorguya çekmişti. Suçüstü olduğuna karar verilerek, görevli suçluyu da sorguya çekmişti. Sonunda, elde bulunan kanıtlarla, kadm itiraf etmişti. Zina yapan çift Tapmak binasına getirilmiş, Büyük Sanhedrin'in altındaki hücrelere hapsedilmişti. Adamla ilgili konu hemen çözüme kavuşturulmuştu; Hannah tarafından baştan çıkarıldığına karar verilmiş, belli bir süre hapis cezasına çarptırılmıştı.

Bundan sonra Hannah yargıçların önüne getirilmişti. Kocası ve komşusu, baş tanık olacaktı. Onları sorgulamak için kadma şans verilmişti, ama Hannah bunu yapmamaya karar vermişti; suçlanan kişiler durumlarını daha kötüye götürmek istemedikleri ve bunun yargıçların merhamet duymasını sağlayacağını düşündükleri için, genellikle bu hakkı kullanmazlardı.

Hannah'ya kendisi adına son kez yalvarabileceği söylendi. Bu yakarış mutlak bir sessizlikle dinlendi, ama Hannah tereddütlü bir şekilde yalvarışını bitirdiğinde, yargıçların etkilenip etkilenmediğinden emin değildi; her biri önce sessizce oturmuş, sonra oylama yapılmıştı.

Sonunda Kayafas dönüp Hannah'ya bakmış ve kararı açıklamıştı:

"Hebronlu Hannah! Bu mahkeme seni suçlu buldu. Buradan malum yere götürülecek ve taşlanarak idam edileceksin."

İşte şimdi bu kararın infazı gerçekleşiyordu.

Protokole uygun olarak, Hannah çukurun ortasına getirildi. Belki birçokları gibi, böyle bir anda korku duyusunun ötesine geçmiş olarak, ilk taşın nereden geleceği merakıyla, Hannah sakın bir şekilde kalabalığa bakıyordu. Shem elindeki bezi Hannah'ya uzattı ve isterse gözlelerini bağlayabileceğini söyledi. Etraftaki insanlar sessiz ve dikkatli bir şekilde olanları izliyordu. Çukurun etrafında duranlar, taşları hazırladılar.

Ama o anda, kalabalığın arkasında bir hareketlilik oldu. Bir ses, insanlara yol açmalarını emrediyordu. İnsanlar neler olduğunu görmek için döndü. Shem daha iyi görebilmek için ayak uçlarında yükselmişti. Görevliler ve Hannah, kalabalığın arasında açılan yola baktılar.

İsa çukurun kenarına geldi.

Arkasında Mecdelli Meryem duruyordu.

Uzun bir süre boyunca, Hannah'nm gözleri O'nun yüzünden başka bir şey görmedi. Kalabalığın içindeki anı gerilim, neredeyse elle tutulur haldeydi. İnsanlar İsa'yı tanımış ve bağırmaya başlamışlardı: ***"Öğretmen, bu kadın zina yaparken yakalandı."***

Bu adam, Hannah'mn suçunun ne kadar büyük olduğunu mu açıklamaya çalışıyordu? Yoksa İsa'nın aleyhinde vaaz verdiği insanlardan biri miydi? Skandal yaratıcıları, kişilik katilleri, başkalarının lanetlenmesinden keyif duyanlar... Ama adamın "Öğretmen" derken kullandığı ses tonu, yanıtın ne olduğunu da açıkça gösteriyordu.

"Kanun'da Musa der ki böyle kadınlar taşlanmalıdır. Bu konuda sen ne diyeceksin?" diye sordu adam.

Adam sıradan bir dalavereci değildi. İsa'yı köşeye sıkıştırmak için Hannah'yı kullanıyordu. Geçen bu son üç yıl içinde, İsa sık sık evliliğin kutsallığı konusunda vaaz vermişti. Böylesine açık bir zina olayında nasıl bir tavır takınacaktı? Ama soruda başka bir tuzak daha vardı. İmparatorluk kanunlarına göre, Yahudiler üzerindeki ölüm kararlarını Romalılar veriyordu. Ama Musa'nın Kanunları daha eskiydi. Eğer İsa bu kuralları sorgularsa, bunu Musa'nın öğretilerine karşı geliyor olurdu ve o zaman da Tapmak karşısında zor durumda kalırdı. Ama aksi takdirde de Roma kanunlarına karşı gelecekti.

İkilemi fark eden kalabalıkta fısıltılar başladı. **"Kendine merhametli diyorsun. Göster bize! Günahkârlarla birlikte yemek yedin. Bize ne yapmamız gerektiğini göster!"**

Mecdelli Meryem'i işaret ettiler: **"Hiç yargılamadan ve aşağılamadan yanında gezdirdiğin bu kadın. Bize Musa'nın Kanunları'na göre yargılanan bir kadına ne yapılacağını göster!"**

Mecdelli Meryem, tuzağın ne kadar tehlikeli olduğunu fark etmişti. Birçok kişi O'nun Tanrı olduğuna inanıyordu; bu yüzden, Musa'nın Kanunları da O'nun kanunlarıydı. Ama şimdi Hannah'mn durumunda bu kanunları

inkâr etmek, kendi ilahi kimliğini de inkâr etmek anlamına gelecekti.

İsa ilk kez Shem'e döndüğünde, sessizliği bile etrafındakilere hâkim olur gibiydi. **"Bu kadını serbest bırakın,"** dedi.

Kalabalıktan şaşkın sesler yükseldi; Shem'in yüzünde hayret dolu bir ifade belirdi ve **"Sen kimsin,"** diye sordu. **"Sizin Nasıralı dediğiniz kişiyim,"** diye cevap verdi İsa.

Yere eğildi ve büyük bir taş ortaya çıkarmak için kumları temizledi. Sonra ilk kez halk önünde, İsa parmağıyla taşın üzerine yazdı. Etraftakiler ne yazdığını görmek için eğilirken, hemen sildi ve taş tekrar eski pürüzsüz haline döndü.

Bu hareketin anlamını heyecanlı kalabalık anlamadı, ama Shem'in dikkatinden kaçmadı. Bin yıldan uzun bir süre önce, Musa On Emir'in yazılı bulunduğu iki tablet almıştı. Bunlar Tanrı'nın yazılarıydı ve taş tabletler üzerine kazınmıştı.

Nasıralı sadece bu emirlerin nereden geldiğini hatırlatmakla kalmıyor, aynı zamanda taşın üzerine yazarken, bir kez daha Tanrı olduğunu vurguluyordu!

Kalabalık öfkelenmeye başlamıştı; taş üzerine yazı yazmak, büyücülüktü. Eğlencelerini kaybetmek üzere olduklarını fark edince, bağırmaya başladılar: **"Zinacı!" "Günahkâr!" "Öldürün şu kadını!"**

Mecdelli Meryem, kalabalığın öfkesinin artışına İsa'nın izin verdiğini fark etti. Sanki bu insanlardan başka bir şey beklemiyormuş gibi bakıyordu. İsa olduğu yerde doğruldu ve insanların yüzlerine baktı. Tekrar konuşmaya başladığında, sesi sakindi. **"Aranızda hiç günahı olmayan kim varsa, ilk taşı o atсын!"** dedi.

Bu sadece bir meydan okuma değil, aynı zamanda insanlara kendi vicdanlarına bakma çağrısıydı. Bir kez daha, sadece kurtuluşa ermiş olanların Tamı adına yargılama hakkına sahip olduklarını hatırlatıyordu. Ayrıca, adalet bir yana bırakılmadığı halde, bu yargılamada merhamet de vardı.

Mecdelli Meryem için bu sözler, O'nun dağda verdiği vaazın hatırlatıcısı olan bir davranıştı. Daha sonra Matta bunu şöyle aktaracaktı:

"Başkalarını yargılamayın ki Tanrı da sizi yargılamasın. Çünkü hangi yargıyla yargılasanız, onunla yargılanacaksınız. Hangi ölçüyle ölçerseniz, aynı ölçüyle ölçüleceksiniz. Neden kardeşinin gözündeki çöpü görürsün de, kendi gözündeki merteği görmezlikten gelirsin? Ya da kendi gözünde mertek dururken kardeşine nasıl 'Bırak gözünden çöpü çıkarayım' dersin? Ey ikiyüzlü! Önce kendi gözünden merteği çıkar, o vakit kardeşinin gözünden çöpü çıkarmak için açık-seçik görürsün."

İsa bir kez daha etrafına bakındı, ama hiçbir şey söylemedi. Bakışları, o insanlara karşı hoşnutsuzluğunu yansıtıyordu. O sessizlikte, bakışlarıyla her birine ellerinde yeterince can yakacak, yeterince yaralayacak irilikte taşlar taşıdıkları için tatmin olup olmadıklarını soruyordu. En büyük acıyı yaratmak için nereye atmaları gerektiğini biliyorlar mıydı? Belki de daha büyük bir taş seçmeliydiler ya da yanlarındaki kişinin bunu yapmasını sağlamalıydılar.

İsa onlara Hannah'yı ya da başka bir günahkârı yargılama hakkını nereden bulduklarını soruyordu. Bir an için geri çekilip kendilerini yargılamaya çalışmışlar mıydı? Bana bu şekilde davranma hakkını veren nedir diye hiç kendilerine sormuşlar mıydı?

Her birinin yüzüne, onları hatırlamak istercesine bakıyordu: Onların gururunu, hırsım, sahte saygınlıklarını. Onları lanetlemiyordu; sadece önlerinde uzanan şey için hazırlamaya çalışıyordu. Kendi yargılanma günleri geldiğinde, sorulan sorular karşısında aynı gurur ve ikiyüzlülükle durabilecekler miydi? Aralarında günahsız olduğunu iddia edebilecek tek bir kişi var mıydı?

O sessizlikte, İsa'nın sözleri hâlâ insanların kulaklarında yankılanıyordu:

"Aranızda hiç günahı olmayan kim varsa, ilk taşı o atsın!"

Kendisine Musa'nın Kanunları'nı kullanarak tuzak kurmaya çalışanlara, Musa o kanunları aldıktan sonra olanları hatırlatıyordu. Musa, insanların altm bir buzağıya taptıklarını öğrendikten sonra, o tableti kırmıştı. Ama Tann'nın bağışlayıcılığını simgelemek için, Musa tekrar aldığı ikinci tableti kutsal yere saklamıştı.

O anlamlı ve sessiz bakışlarla, İsa her birine aynı soruyu soruyordu: Onların Hannah için bağışlayıcılığı neredeydi?

Bunun ardından gelen saniyelerde, insanlar ellerindeki taşları birer ikişer yere atarak dönüp uzaklaşmaya başladılar; kimse konuşmuyor, fısıldamıyor, tereddüt etmiyordu. İsa'nın amansız bakışlarına karşı teslimiyetten başka bir şey yoktu.

İnsanlar uzaklaşırken kendilerinden utandıkları belliydi. Buraya öldürmeye gelmişlerdi, ama yapmak üzere oldukları şeyin aslında cinayet olduğunu anladıklarında, vicdanları ellerini hareketsiz kılmıştı.

Shem'in dudakları açılıp kapandı, ama hiçbir ses çıkaramadı. Hannah hiçbir tepki veremeyecek kadar şaşkıındı.

Kendisini ölüme hazırlamışken, şimdi yaşayacağına inanmaya cesaret edemiyordu.

O anda yeni biri hikâyeye girdi. Claudia Procula, Arap aygırlarının çektiği savaş arabasıyla çıktığı geziden dönüyordu. Kalabalığı yarararak yaklaştı ve dizginleri çekip arabayı durdurdu. Herkes gibi, Claudia Procula da sessiz ve dikkatli bir şekilde İsa'ya baktı.

İsa, kadının varlığının farkında olduğunu belirten herhangi bir hareket yapmadı. Bütün dikkatini, çukurun ortasında duran Hannah'ya çevirmişti.

İsa bir kez daha herkesi derinden etkileyen bir soru sordu: *"Bu insanlar kim ki seni yargılıyorlar, kadın?"*

Tapmak, infaz sırasında tanıkların da orada olmasını emrederdi. Ama ne Hannah'nın kocası ne de komşusu oradaydı. Bu da, yargıda aceleci davranıldığını gösteriyordu.

Ama Mecdelli Meryem, İsa'nın Hannah'ya "kadın" diye seslendiğini fark etmişti. Bu sözle, Öğretmen etrafındaki kadınlara işaret ediyordu; annesi, Marta ve Meryem kardeşler ve Mecdelli Meryem- İsa bu sözle Hannah'ya da bağışlanmayı ve kurtuluşu dileyen her kadın gibi tövbe edebileceğini ve kadınların saygın bir örneği olabileceğini bildiriyordu.

Çukura girdi, Hannah'nın elini tuttu ve onu dışarı çıkardı. Kimse onları durdurmaya çalışmadı; hatta Shem bile. Herkes, dünyevi güçlerin olanları değiştiremeyeceğini kabul ediyordu.

Claudia Procula, savaş arabasının üzerinde hâlâ sessiz ve hareketsizdi. İsa ve iki kadın, Kudüs'e doğru yürüdüler.

Lazar'm dirilişiyle ilgili haber Tapmak yetkililerine ulaştığında, çok sayıda Saduki rahip ve yazman -Klopas da dahil olmak üzere- Başrahip'in özel dairesinde Kayafas ile buluştular.

Başrahip'e, bir adamın ölümden döndürüldüğünden şüphelerinin olmadığını bildirdiler. Çok sayıda köylünün yanmda, Tapmak casusları da buna tanık olmuşlardı. Bunlar artık gizli tutulamazdı ve çoktan Kudüs sokaklarında konuşulmaya başlamıştı bile.

Klopas hepsinin korkusunu dile döktü: *"Bu adam bir sürü belirti gösteriyor. Eğer O'nu böyle bırakırsak, herkes O'na iman edecek. Romalılar da gelip hem kutsal yerimizi hem de ulusumuzu yok edecek."*

Klopas, İsa'nın daha fazla mucize sergilemesine izin verilirse, insanların isyana yöneleceğini ve Romalılar'ın tepkisinin sert olacağını anlıyordu; tabi bu arada Tapmak binasının yerle bir edileceğini de. Herkes, Kayafas'm nasıl bir yol izleyeceğini merak ediyordu.

Ama Kayafas, şimdilik İsa ile ilgili neler yapmayı düşündüğünü açıklamayacaktı. Sadece ziyaretçilerinin herhangi bir şey yapmamalarını istediğini belirtti.

Ama Tapmak'ta bunlar olurken, Pilatus'un merakı uyanmıştı. Çukurda olan olayları öğrenmişti ve İsa'nın bunu nasıl başardığını gerçekten öğrenmek istiyordu. Bu inanılmaz bir güçtü.

Quirius ise konuyu hiç önemsemiyordu. *"Konuyu bü-yütüp bizi işin içine sokmaktansa, Tapınak O'nun istediğini yapmasına izin veriyor."*

"Nasıralı," dedi Pilatus. *"Bana O'ndan söz et."*

"Söyleyecek ne olabilir ki, Sayın Vali? Bir marangozun oğlu ve Galile tepelerinde dolaşarak saçmalıklar anlatıyor."

"Ne tür saçmalıklar?"

"O'nu dinleyenler için daha iyi bir yaşam sözü veriyor. Uzun süredir gelip gidenlerin en sonuncusu. Eğer bir sorun oluşturduklarına karar verirsek, hepsini çivileriz."

"Passah sırasında hiçbir olay istemiyorum, Quirius."

Bunlar, kafasında başka düşünceler olan ve kendi çıkarını düşünen bir adamın sözleriydi ve Pilatus'un kale astrologlarından birine yaptığı günlük ziyaretlerinde ortaya çıkmıştı.

Başrahip'in salonunda, Annas bir aşağı bir yukarı yürüyordu. Kayafas ise oturduğu yerde kedi gözleriyle etrafını süzüyordu. O sırada kendileri için önemli buldukları iki konu vardı; biri diriliş, diğeri Hannah'nm serbest kalışydı.

Annas olayları birbirinden ayrı tutuyordu. Beytan-ya'da olanlar, büyücülüktü ya da muhtemelen düzmeceydi. Sonuçta Lazar'm ve kız kardeşlerinin Nasıralı'nın yakın dostları olduğunu biliyorlardı. Lazar ölmüş gibi yapmıştı; sonuçta hayatta kalmasını sağlamak için mezarına yiyecek ve su bırakılabilirdi. Bütün bu olay, Nasıralı'nın gücünü yüceltmek için hazırlanmış bir plan olabilirdi. Sonuçta casusların raporlarında, Nasıralı'nın nasıl kolay hile yapabildiğini gösteren yığınla delil vardı.

Ama taş çukurunda olanlar farklıydı. Sonuçta mahkeme salonunda haklı bir yargıya varılmıştı. Ama Nasıralı bu kararı haksız çıkarmıştı. Dünyada hiç kimsenin böyle bir şey yapma yetkisi yoktu. Bu, doğrudan Tapmak ve Başrahip'e yöneltilen bir meydan okumaydı.

Annas'm tezi oldukça mantıklı görünüyordu. Ama Kayafas'm sözü, kafasında neler olduğunu ilk ipuçlarıydı: *"Nasıralı, kendisinin değerli olduğunu anlamamızı istiyor."*

Konu Nasıralı'nın değerli olup olmadığı değildi; konu, Büyük Sanhedrin'in otoritesinin sarsılmasıydı. Nasıralı kadının masumiyeti konusunda bu kadar eminse, bunu mahkemede savunabilirdi. Ama O, açıkça meydan okumayı seçmişti ve bu da bir sorun yaratıcı olduğunu gösterirdi.

Kayafas ise farklı düşünüyordu; on yıl boyunca kullanabilecekleri birini beklemişlerdi. Nasıralı tam bu iş için uygun kişiydi!

Bu sözler karşısında kimseden bir ses çıkmayınca, Annas O'nun Tapmak binasına getirilmesini önerdi. O zaman O'nu sorgulayabilirlerdi; hatta bunu belki Klopas ve diğer yazmanlar yapabilirdi. Ondan sonra Nasıralı'yı en iyi nasıl kullanabileceklerine karar vermek daha kolay olurdu.

Ama Yusuf Kayafas acele etmeyecekti.

Pontius Pilatus ve Claudia Procula arasındaki soğukluk, valinin özel dairesinde gerilimli bir ortama neden oluyordu. Konu, Claudia Procula'nm Yahudiye'deki konumuydu.

Pilatus, çukurun kıyısında durup olanları izlediği için karısını azarlıyordu: *"Bu tür konularda çok hassaslar."*

Karısı, Pilatus'un kendisine sık sık Yahudi yaşam tarzını öğrenmesini söylediğini hatırlattı.

Pilatus gerçekten de sık sık aym şeyi söylüyordu: *"Onları anlamak, onları kontrol etmek demektir. Onları kontrol etmek ise hayatımızı kolaylaştırır."*

Claudia Procula, kontrolün en iyi anlamakla elde edileceğini söyledi. Bu anlayışa, suçlu bulunan bir kadının neden yürüyüp gitmesine izin verildiği konusu da dahildi. Nasıralı'nın kalabalık üzerindeki etkisi açıktı. Bu gerçekten kontroldü.

Pilatus derin bir iç çekerek başını iki yana salladı ve karısının Roma'yı ilgilendirmeyen şeylerle uğraştığını söyledi; sonuçta Başrahip kendi insanlarını nasıl kontrol edeceğini biliyordu.

Claudia Procula, duygularını gizlemeye gerek görmedi: *"O adam kendi çıkarına uyduğu sürece gerçekleri çarpıtır! Tıpkı şu senin astrolog gibi!"*

Şimdi sohbet daha özel konulara kaymıştı. Pilatus, karısına çocuk doğuramamasının nedeninin artık tanrılarının ve tanrıçalarına inanmamasından kaynaklanıp kaynaklanmadığını sordu.

Ama Claudia Procula öfkelenmişti.

"Tek derdin, sana bir çocuk veremediğim takdirde, hanedanını sürdüremeyecek olman!"

"Ben çocuğu ikimiz için istiyorum, Claudia! En azından astrologla konuşur musun? Tanrıların ve tanrıçaların, sorunun benden kaynaklanmadığından emin olduklarım söyledi!"

"Babamın ilk karısıyla ilgili söylediklerini biliyor musun? Sevgisizlik yüzünden kendi tohumunun karısının içinde öldüğünü asla anlayamamıştı!"

"Yani bana olan sevginin öldüğünü mü söylüyorsun?"

"Böyle bir yerde her şey ölebilir."

"Claudia, dinle beni. Bir yıl içinde başka bir yere tayin olmak için başvurabilirim; belki de Roma'ya. Orada, kendi insanlarımızın arasında, her şeyi farklı görmeye başlarsın. Ve tanrılar seni yine kabul eder."

Birbirlerine baktılar. Püatus'un yüzünde beklemeye razı olduğunu gösteren bir ifade vardı; haklı çıkacağına inanıyordu. Ama Claudia'nın yüzündeki ifade, aralarındaki uçurumun öncekinden daha da derin olduğunu anlayışı yatıyordu.

Passah'tan altı gece önce, Pilatus'un günü yine belli bir noktaya ulaşmıştı: Roma'nın Yahudiye bölgesindeki yasal danışmanı Maksimus ile toplantı.

Adam vali ile birlikte Caesarea'dan gelmişti ve ilk kez Kudüs'ü ziyaret ediyordu. Romalılar'ın kanunlarla ilgili müdahalesi gerekebilir diye, Maksimus orada bulunuyordu, ama böyle bir şey olacağını sanmıyordu. Yine de bazı endişeleri vardı; hacıların sayısı önceki yıllara göre daha fazlaydı ve birçoğu, çukurda olanların Tann'nın gelişinin habercisi olduğu konusunda ısrar ediyordu.

Pilatus, Maksimus'un endişelerini taşımıyordu. Önceki yıllara göre daha fazla hacı olmasının nedeni, Tapmak yönetiminin dinsel inanç hatırlatmasında bulunmak istemesinden kaynaklanıyordu; ayrıca vergilerini de ödemeleri gerekiyordu. Alman paranın belli bir miktarı Roma'ya gidiyordu.

Konu burada kapanabilirdi; tabi eğer Maksimus, Pilatus'a duvarda asılı duran parşömenleri inceleyip incelemediğini sormasaydı. Bu parşömen, İskenderiyeli Th-rasyllus tarafından verilmişti. Bu adam, önde gelen bir

Platoncu idi ve sayı biliminde dikkate alman bir metnin yazarıydı. Bu parşömende, Thrasyllus'un Galya'mn ve İngiltere'nin işgali, Roma'nın başında dolaşan kıtlık tehlikesi, Kartaca isyanı ve İmparatorluk gemilerinin fırtınada batması gibi kehanetleri bulunuyordu. Hepsi gerçekleşmişti.

Ama Maksimus'u ilgilendiren madde başka bir şeydi: ***"Augustus Tiberias'ın yönetimi sırasında, Doğudan bir tehdit yükselecek."***

Pilatus, bu yorumun bir şekilde Nasıralı ile ilgili olduğunu düşünüp düşünmediğini Maksimus'a sordu.

Adam cevap vermeden önce bir süre düşündü. ***"İki şeyi biliyorum. Coğrafi olarak Roma'nın doğusundayız. İmparator herhangi bir tehlikeyle başa çıkmanı bekleyecektir."***

Pilatus'un cevabı, her zamanki kibirini yansıtıyordu: ***"Ayrıca bir tehdit yaratmanın tehlikesini de biliyorum."***

Ertesi sabah, güneş Kudüs'ün üzerine vurduğunda, dünya yeniden yaratılmış gibi görünüyordu. Mağaranın ağızından dışarı baktığında, Mecdelli Meryem kayaların ve tepelerin tamdık şekli almaya başladığını gördü. Mağaranın arka tarafında bir hareketlilik vardı. İnsanlar yavaş yavaş uyanıyordu. Biri hemen kendine geldi ve mağaranın ağızına yaklaştı.

Mecdellü Meryem'in yanında duran İsa, manzarayı inceledi.

Halk her yönden geliyordu; kadımlar, çocuklar, güçlü kaslı erkeklerin yardım ettiği yaşlılar ve sakatlar.

İsa onları karşılamak için dışarı çıktı. Her zaman kullandığı gibi bir kayanın üzerinde dururken insanlar etra-

fını sardığında, İsa ellerini havaya kaldırdı ve bir kez daha vaaz vermeye başladı.

Antonia Kalesi'nin avlusunda, günlük rutin devam ediyordu: Askerler çalışma yapıyor, mızrakçılar ciritlerini gerçek boyutlardaki korkuluklara fırlatıyor, birlikler manevraları tekrarlıyordu. Kumandanların emirleri ve askerlerin homurtuları her yanda duyuluyordu.

Avlu kapısının yakınında, bir hizmetkâr yanında bir çift Arap aygınıyla bekliyordu. Diğer tarafta, Pilatus yanında Quirius ile birlikte çalışmaları izliyordu. Bu da günlük yaşamının bir parçasıydı.

Kale girişinde Claudia Procula ve nedimesi Meryem ortaya çıktı. İkisi de hizmetkâr gibi giyinmişlerdi ve Claudia Procula neredeyse tanınmıyordu. Ama yürüyerek avlunun ortasına geldiklerinde, Pilatus karısını tanıdı.

Meryem ve Claudia, etraflarına aldırmadan yürümeye devam ettiler. Pilatus karısına yaklaştı.

"Nereye gidiyorsun?"

"Ata binmek için senden izin almam mı gerekiyor?"

"Hâlâ şu Nasırah'yı merak ediyorsun."

"Gerçekten de ilgimi çekiyor."

"Eğer dinleri hakkında daha fazla şey öğrenmek istiyorsan, Tapınak rahiplerinden biriyle konuşmanı sağlayabilirim."

"Aynı şey olmaz."

"Bu vaizde seni bu kadar çeken şey nedir?"

"Benim ilgimi neyin çektiğini unuttu çok oldu, Pontius!"

"Pekâlâ. Sana bir eskort vereyim."

"Gerek yok. Böyle giyinince, kimse beni tanımaz."

"İmparator'u, Roma'yı ve beni utandırıyor sun! Tanrılar aş-

kına! Bunu neden yapıyorsun? Nasıralı senin için ne ifade ediyor?"

"Kendi yargılarına göre hareket edecek kadar cesur. Beni ilgilendiren bu."

Claudia Procula kocasının yanından geçti ve Meryem ile birlikte atlara doğru ilerledi. Birlikte atlarını avludan dışarı sürdüler.

Passah'tan beş önceki sabah, İsa yine vaaz vermek için bu kez doğal bir açık hava tiyatrosunu seçmişti. Kendisi bir kayanın üzerinde dururken, kalabalık yerde oturuyordu.

Mecdelli Meryem ve diğer havariler, yine her zamanki yerlerinde ayakta duruyor, kalabalığı gözlerken bir yandan da İsa'yı dinliyorlardı. O sırada yaklaşan atlılar görüş mesafesine girdiklerinde, Bar-Abbas ve Partizan gerillaları herkes tanıdı.

Oradaki varlıkları kimseyi tedirgin etmedi. Birçokları için Bar-Abbas, Romalılar'a karşı direnişin sembolüydü. Onlara göre, Bar-Abbas neredeyse bir halk kahramanıydı. İsa kayanın üzerinde dimdik durarak onlara baktı. Sonra gür sesle şöyle dedi:

"İnsanoğlu'nun görkem saati gelmiştir!"

bu sözler, Mezdelli Meryem'in yüreğini bir anda heyecan ve aynı zamanda da acıyla doldurdu. Bütün bu üç yıl boyunca hep bugünün gelmesini beklemiş, İsa'yı etrafı düşmanlarla çevrili bir halde olmasına karşın, havarilere ve kendisine henüz ölüm zamanının gelmediğini söylerken dinlemişti. Şimdi bu saatin çok yaklaştığını söylüyordu; dünyevi anlamda ölürken, O'nun aracılığıyla ölüme karşı zafer kazanılacaktı.

O anda Mezdelli Meryem, İsa'nın önünde uzananlardan kurtulmasının mümkün olup olmadığını merak etti.

İsa vaazına devam ederken, Tapmak casuslarından biri kalabalığın içinden o günün ne zaman geleceğini sordu.

İsa'nın cevabı, yine belirsizdi: *"Vaktini sadece Babam bilir."*

Casus kelimelerini dikkatli seçerek tekrar sordu: *"Baban yıllar önce öldü. O'nunla konuşabildiğini mi söylüyorsun? Bu büyücülüktür!"*

İsa ateş saçan gözlerle cevap verdi, ama sesi sakindi: *"Dünyanın hüküm saati geldi."*

Casus tekrar bağırdı: *"Bizi yargılamaya mı geldin? Bunu, ancak Tanrı yapabilir!"*

O sırada Bar-Abbas kalabalığın içine daldı ve casusu tuttuğu gibi atının tergisine aldı. Kalabalığın neşeli tezahüratları ve alkışları arasında yakındaki nehre doğru ilerledi ve adamı suyun içine savuruverdi.

Claudia Procula ve nedimesi Meryem, bu olayı izlemişlerdi.

İsa, Pontius Pilatus ve Yusuf Kayafas'ın zihinlerini kurcalamaya devam ediyordu.

Başrahip, kendi salonunda Shem'in getirdiği parşömenleri gözden geçirerek günlerini geçiriyordu. Kayafas, Tapınak binasının çatısından duasını her bitirdiğinde, görevine geri dönüyordu.

Kayafas, Thrasyllus'un yorumlarını okuyup yorumlamaya çalışmaktan başka bir şey yapamıyor gibiydi.

Yakındaki bir kampta Claudia Procula ve Meryem bir-

likte oturuyorlardı. Atlarını otlamaları için serbest bırakmışlardı ve karanlıkta zor görünüyorlardı. Kamptan gece için yerleşmekte olan insanların sesleri geliyordu, ama iki kadm, yakınlarından geçen insanların hâlâ aynı konuda konuştuklarını duyuyorlardı.

"Beklenen Kişi'nin de burada olduğuna inanıyorlar," dedi Meryem.

"Nasıl bu kadar emin olabilirler?" diye sordu Claudia Procula.

Meryem birçok kişinin adına konuştu: *"Biz insanlar, kanıtlayamadığımız şeylere inanmayı çok iyi beceririz."*

Claudia Procula ve Meryem'in uyuduğu yere yakın yerleşmiş olan topluluğun civarında aniden bir gürültü koptu. Vergi toplayıcıları hacıları zorla uyandırmak tahsilat yapıyorlardı.

Adamlar hacıları vahşice dövmeye başladıklarında, iki kadm çaresizce korku dolu gözlerle baktılar.

O sırada Bar-Abbas ve Partizanlar atlarının sırtında karanlığın içinden fırlayıverdiler. Acımasız bir şiddetle vergi toplayıcılarının üzerine yüklendiler ve inip kalkan kılıçları, kamaları ve palaları altında hepsini parçalamaya başladılar.

Hemen ardından, daha büyük bir atlı kuvveti Partizanlar'ın üzerine çullandı. Çok geçmeden mücadele sonuçlandı ve Bar-Abbas köşeye kısıldı. Karanlığın içinde kaçanlar, onun hayatta kalan adamlarıydı. Bar-Abbas sıkıca bağlandı ve atlılardan birinin tergisine atıldı.

Yakında titreşen kamp ateşinin ışığında, Meryem süvariye tanıdı; adam, Herodes Antipas'ın kumandanıydı.

Havarilerin uyuduğu ahırda gözüne uyku girmeyen tek kişi Yahuda İškariyot idi. Girişte tek başına oturuyor, bakışlarını Kudüs'ün surlarından ayırmıyordu.

İsa ahırının içinden çıkıp geldiğinde, arkasında Mecdelli Meryem de vardı. İsa hazineciye sordu:

"Uyuyamıyor musun, Yahuda?"

"Düşünüyordum, Efendim, bu şehir ne kadar da yıkılmaz görünüyor."

"Yeni Kudüs'te hiçbir duvar olmayacak."

Sonra, aynı kesin ses tonuyla, İsa havarisine yakındaki bir kampa gitmesini söyledi. Orada daha önce hiç binilmemiş bir eşek bulacak. Yahuda eşeği çecek ve İsa'ya getirecekti. Eğer soran biri olursa, İsa'nın ihtiyacı olduğu söylenecekti.

Bu emir, Yahuda için yaklaşan savaşın ilk emriydi. O sessizlikte Yahuda'nın zihninden geçenleri bizler, ancak tahmin edebiliriz: *"İnsanlar, onları zafere götürmeni bekliyorlar, Efendim."*

Ama bir kez daha yanlış düşünüyordu. Çok şeyi unuttu: İsa başlangıçta bir balıkçı teknesine ihtiyacı olduğunu söylemiş, sonra da o teknenin üzerinde Galile Gölü'nün kıyısındaki insanlara vaazlar vermişti; ekmeklere ve balıklara ihtiyacı olduğunu söylemiş, sonra da hepsini açlara dağıtmıştı; suya ihtiyacı olduğunu söylemiş, hepsini şaraba çevirmişti; Lazar'ın ölmesi gerektiğini söylemiş, sonra da onu yaşama döndürmüştü. İsa eşeğe ihtiyacı olduğunu söylüyordu, çünkü onunla kendisine ihtiyaç duymalarına daima hazır olduğunu bildirecekti; O'nu hayatlarına kabul ettikleri zaman.

Eşegi neden aldığını soran biri olursa, efendinin ihtiyacı olduğunu söylemesi gerektiğini belirtirken, aslında İsa yine dünyevi bir benzetme kullanıyordu. Eşek Mesih olarak dünyevi otoritesinin bir sembolüyken, aynı zamanda insanlar adına kabullendiği korkunç kaderinde de taşıdığı alçakgönüllülüğün bir göstergesiydi.

Herodes Antipas'ın sarayı, Tapmak binasının doğusundaydı. O gece geç saatte, hükümdar maiyetindekilerle birlikte eğlenirken, kumandan yanlarına geldi ve Bar-Abbas'ı ziyafet salonundaki zemine attı. Bütün Yahudi ülkesinde korkulan yasadışı adamı gördüklerinde, sarhoş konuklar nefeslerini tuttular. Ama kimse Herodius ve Salome kadar meraklanmamıştı.

Bar-Abbas'ın Romalı vergi toplayıcıları öldürdüğünü duyduktan sonra, Herodes Antipas, ne yapacağı belli olmayan bir adam olduğunu bir kez daha gösterdi. Pilatus'u sinirlendirecek her şey, Herodes Antipas'ı memnun ederdi. Salome'a döndü ve bir defasında kendisinin sunduğu öneriyi tekrarladı:

"Başım ister misin?"

Salondakilerden huzursuz bir kahkaha yükseldi; Salome, adama bakmaya devam etti. Bar-Abbas şaşkın gibiydi. Salome başını iki yana salladı. Bunların tümü, uzun zaman sonra bile hatırlanacaktı.

Herodes Antipas, tıpkı Vaftizci Yahya'ya yaptığı gibi, Bar-Abbas ile de oynuyordu. Kafasını kurcalayan tek bir soru vardı: Partizan'a ne yapmalıydı? Onu zindana attırıp orada çürümesini emredebilirdi ya da Antonia Kalesi'ne gönderebilirdi.

Herodes Antipas oylama yapmaya karar verdi. Konuklar, Bar-Abbas'm Romalılar'a teslim edilmesine karar verdi.

Passah'tan dört gün önce, güneş hızlı ve muhteşem bir güzelliikle doğarken, insanlar birbirlerine işaret ederek Zeytinlik Dağı'na dönüp bakmaya başlamışlardı. Hiçbir şeyden haberi olmayan Romalı borazancı, Kudüs'te sıradan bir gün başlattığını sanarak işine devam ediyordu. Her sabah Romalılar bunun zafer borazanı olmasını umarken, Yahudi halkı da borazanın son kez çalmasını ümit ediyordu. Ama ikisi de bir türlü gerçekleşmiyordu.

İnsanlar o sabah Zeytinlik Dağı'ndaki görüntüye bakarken, yol boyunca diziliyorlardı. Bu asırlardır içlerinde taşıdıkları bir kehanetin gerçekleşmesiydi sanki. Giderek parlayan güneşin altın ışıkları altında, İsa'nın giderek belirlenleşen figürünü görüyorlardı; bir eşeğin sırtında, şehre yaklaşıyordu.

Arkasında havarileri ve Mecdelli Meryem yürüyordu. Kadının yüzünde umut ve kabullenme yansıtan bir gülümseme vardı.

Kalabalıktan benzer fısıltılar yükselmeye başladı:

"Bir eşeğin sırtında!"

"Eyeri pelerinlerden yapılmış!"

"Bel kemerleriyle bağlanmış!"

"Tıpkı kâhinlerinden dediği gibi!"

"Bu Beklenen Kişi olmalı!"

Onlara göre, İsa askerliğin ve savaşçılığın sertleştirdiği, arkasında bir dizi zaferler bırakmış fatih bir kral değildi; İsa bundan çok daha fazlasıydı.

Kalabalığın içindeki dindarlar, altı yüz yıldan uzun bir süre önce Zekarya'nın bunu kehanet ettiğini hatırlıyorlardı. Onun dediğine göre, İsrail'in kurtarıcısı, eşek sırtında Kudüs'e gelecekti.

İsa giderek kalabalıklaşan yola baktı; bütün gözler O'nun üzerindeydi. O'nun bakışları ise Kudüs'e dikilmişti. Kafarnahum'dan ayrılmadan önce söylediği sözleri bir kez daha tekrarladı:

"Yeruşalem, Yeruşalem! Peygamberleri öldüren ve kendisine gönderilenleri taşıyan Yeruşalem! Tavuğun civcivlerini karnatları altında topladığı gibi, kaç kez çocuklarını yanıma toplamak istedim. Ama bunu istemediniz!"*

Belki de derin sessizliği bozan kişi, Yahuda olmuştu: *"Osanna!"*

İbranice'de bu kelime, "lütfen, kurtar," anlamına gelir ve Tann'nın gücünün İsrail halkım düşmanlara karşı kendilerini savunmaları için yardım etmesi duasıdır.

İsa'nın eşek sırtındaki görüntüsü kadar alçakgönüllü bir manzara daha olamazdı. Ama yine de kalabalık sadece O'nun için toplanmıştı ve bu da, hiçbir gösterişli yöntem gerek kalmadan, İsa'nın kitleleri peşinden sürükleyecek karizmaya sahip olduğunu gösteriyordu; en azından

* Kudüs'ün orijinal adı Jerusalem'dir ve Türkçe İncil çevirilerinde Yeruşalem olarak geçmektedir. [Çev. n.]

Yahuda böyle düşünüyordu. Zafer duygusu, bir kez daha hazinecinin sesindeydi:

"Osanna!"

Yahuda, bir yanında sarkan para kesesiyle birlikte aniden koşmaya ve oradaki insanları da tezahürata çağırma-ya başladı:

"Osanna!"

Aniden kalabalıktan bir kükreme yükseldi:

"Osanna! Osanna!"

Halk, atalarının bütün eski İsrail krallarına büyük zaferlerin ardından Kudüs'e girerlerken yaptığını yaptı. Giysilerini çıkararak eşeğin yolunun üzerine attılar. Diğerleri ağaçlara tırmandı ve Zeytinlik Dağı'na ismini veren dallara yerleşti.

"Osanna! Osanna!"

Tıpkı İsa'nın vaftiz edildiği Ürdün Irmağı'nın dalgaları gibi, kalabalık coşkuyla gürliyordu.

"Osanna! Tann adma Kralımız olarak gelene övgüler!"

O anda artık İsa'nın kimliği konusunda şüphe kalmamıştı. O'nun önünde eğilip, Beytlehem'deki ahırda hahamın yaptığı gibi selamladılar: "Tann'nın adına Kralımız!"

İsa insanların arasında ilerlemeye devam etti.

Bu arada Kayafas'm salonunda uzaktan gelen "Osanna!" sesleri, Başrahip'i başını işinden kaldınp, pencereden dışarı bakmaya zorladı. Annas da onunla birlikteydi. İki si de kalabalığın İsa'yı nasıl karşıladığını gördü. Bir liderin arkasında ordusuyla ilerlediğini görmek etkileyici bir manzaraydı elbette; ama ordusu halkın kendisinden oluşmuş bu lider, daha da etkileyiciydi.

Pilatus'un özel salonunda, Pontius Pilatus ve Claudia Procula tartışıyorlardı. Claudia'nın üzerinde hâlâ hizmet-kâr giysileri vardı. Buna karşılık Pilatus'un üzerindeki görkemli üniforma, aralarındaki aşılması imkânsız duygusal uçurumu da simgeler gibiydi. Burada, paganizm sembolleriyile süslenmiş salonda, bir kadının kocasına yönelttiği, İncil metinlerine geçen yakarış gerçekleşiyordu.

"Yani Nasıralı'nın bizim tanrılarımızın hepsinden daha büyük olduğuna inanmamı mı bekliyorsun?"

"Evet."

"O halde tanrılar seni affetsin'."

"Onların bağışlamasına ihtiyacım yok."

"O'nu tutuklatabilirimi Zincirlere vurulmuş halde Roma'ya gönderebilirimi İmparatorun kızını, karımı baştan çıkarmaya çalışmış adam olarak caddelerde gezdirebilirim!"

"Bunu yaparsan sadece kendini aşağılamış olursun. Mesih hiçbir şey yapmadı."

"Mesih mi?"

"Evet. İnsanlar O'na böyle diyor. Tek Gerçek Tanrı."

"Sen de buna inanıyor musun?"

"Evet."

"O halde Mesih sana büyü yapmış demektir."

Tartışmaları devam ederken, Zeytinlik Dağı'ndan yankılanan tezahüratlar nihayet onlara da ulaştı. İkisi de pencereden baktıklarında, kalabalığın arasında eşek sırtında yaklaşan İsa'yı ve coşkulu halkı gördüler.

Yaklaşırken, İsa'nın bakışları şehir duvarlarına dikilmişti.

Bütün bunlar olup biterken, O'nun neler hissettiğini sadece Mecdelli Meryem anlamıştı. Etrafindakiler O'nu

kral olarak selamlıyorlardı. Oysa, Meryem O'nun ölümüne yaklaştığını bildiğini anlıyordu.

Doğu Kapısı'nın önünde, İsa eşekten indi ve kalabalığa döndü. Tezahüratlarının bir kez daha zirveye ulaşmasına izin verdikten sonra, tek bir hareketle en yakında duranları sessizleştirdi. İnsanlar giderek yatıştılar ve sonunda hepsi sustu. Ta ki az önce indiği tepede duran insanlara kadar. Sonunda, bir ölüm nefesi gibi, son bir *"Osanna!"* yükseldi.

İsa hâlâ bekliyordu. Aniden, güçlü bir sesle konuştu: "İsrail halkı! İşlerinizin başına dönün!"

Sonra döndü ve kemerli kapının altından şehre girdi.

Yahuda kalabalığının arasından fırladığında, O'nu durdurmak istemiş gibi görünüyordu. Yüzünde şaşkınlık ve kararsızlık vardı; devrimin nasıl başlayacağı konusunda fikirler yürütürken, hayal kırıklığına uğramış gibiydi.

Kayafas ve Annas, Tapmak binasını saraya bağlayan tünelden çıktıklarında, duvarlar ellerindeki meşalelerin ışığıyla parladı. Annas konuşurken, sesi son derece netti:

"Önce ülke halkının yarısı Nasıralı için tezahürat yaptı. Sonra onlara dağılmalarını söyledi ve herkes O'nun emrine uydu."

Kayafas'ın cevabı düşündürücüydü: *"Bir de Nasıralı'ya Romalılara karşı mücadele etmesini söylediğimizde olacakları düşün."*

Birlikte, tahtında oturan Herodes Antipas'm karşısına çıktılar. İki rahip de tünelden geçerek geldiklerini belli edecek şekilde kirlenmişlerdi. Herodes onların bunu yapmasına şaşırılmış olsa da, çok geçmeden nedeni ortaya çıktı:

Kayafas, Nasıralı'nın nasıl Romalılar'm üstesinden gelmelerine yardım edeceğini düşündüğünü açıkladı.

Herodes Antipas, aniden çılgın gibi gülmeye başladı. Kayafas ve Annas ise şaşkınlıkla bakiştılar. Ardından, Herodes Antipas ile Başrahip arasında şu konuşmalar geçti:

"Sizden güçlerinizi Nasıralı'nınkiyle birleştirmenizi diliyoruz."

"Adamlarımı eşeğe binen bir adamın emrine vermek mi? Asla!"

"Nasıralı'nın nasıl mükemmel hükmettiğini hep birlikte gördük. Ama insanların silahlara, subaylara ve rehberlere ihtiyacı var. Bunlar olursa, Davut'un Goliath'a karşı kazandığı kadar büyük bir zafer umabiliriz!"

Ama Herodes Antipas bir kez daha kahkahalara boğularak, bu fikri reddetti.

Passah'tan üç gece önce, Meryem ve Marta'nın Beytanya'daki evinin düz terasından bakıldığında, sayısız kamp ateşi açık alanda dolaşan ateş böcekleri gibi görünüyordu; etraflarında ise cüppe giymiş siyah siluetler dolanıyordu. Belki de Yahuda'yı hareket planını gözden geçirmeye teşvik eden şey, bu görüntüydü. Çok geçmeden heyecanlanmış, hareketlenmiş ve sözlerine el hareketleriyle mimikler de eklenmişti: Para kesesine dokunup duruyor, tuniğini düzeltiyor, yüzünü kaşıyordu.

Yahudiler'in sayıca üstünlüğü, en büyük kozları olacaktı. Önce asıl hedefe, Antonia Kalesi'ne saldıracaklardı; oradaki silah deposunda yeterince silahlanabilirler di. Ardından Herodes Antipas'm sarayına saldırarak, hem Romalılar'ı hem de o haini ülkeden atacaklardı.

Eski Partizanlar, bunun güçlü bir taktik olduğunu düşünüyorlardı. Mecdelli Meryem, Marta ve Meryem ile İsa'nın annesi Meryem ise sadece sessiz bir şekilde dinliyordu. İsa da sessizdi, ama onlardan biraz uzakta duruyordu.

Yahuda bu sessizlikten cesaret alarak devam etti. Sonuçta eski kahramanlar bütün olasılıklar aleyhlerinde olmasına karşın zafer kazanmamışlar mıydı? Çoktan büyüklüğünü kanıtlamış olan ve Davut'un soyundan gelen İsa, daha mı azını yapabiliirdi? Üstelik Musa ve İlyas'mkilerine benzer mucizevi güçlere sahip olduğunu göstermemiş miydi? Daha geçen gün köydeki ölüyü diriltmemiş miydi?

Bir an için Yahuda'nın fikirleri umut vaat eder gibi göründüyse de, İsa araya girdi: **Hiçbir şekilde şiddet olmayacaktı.**

Kadınlar rahatlayarak iç çektiler; Yahuda ise hâlâ kıskırtıcı bir tavırla etrafına bakmıyordu, ama diğerleri onun heyecanına pek de eşlik etmiyorlardı. Sonunda Yahuda, İsa'ya döndü. Bir an için İsa ve Yahuda'nın bakışları buluştu. İsa'nın gözlerinde üzüntü, Yahuda'nın gözlerinde ise inanamayan bir bakış vardı. Sessizlik uzaymca, hazineci terastan ayrıldı.

O gece ilerleyen saatlerde Yahuda hacıları ziyaret etti ve Beytanya'ya giderek İsa'yı harekete geçmek için teşvik etmelerini istedi. Ama Yahuda İşkariyot, hiçbir yandaş bulamadı.

Karanlıkta, Yahuda İşkariyot tek başına Kudüs'e doğru yürüyordu. Kafasında bir sürü tilki dolanıyor, bazen

sanki onunla konuşan birini dinlermiş gibi yolun ortasında duruyordu. Yaşadığı zihinsel değişimin dışarı yansıyan tek belirtisi, yolda onu gördüklerinde uzağından geçmeye çalışan insanlardı. Belki de o gece, efsanelerde söylendiği gibi, gerçekten çarmıhın dikileceği yerin yakınındaki bir mağarada uyumuştı.

Passah'a üç gün kala, Yusuf Kayafas kendi sorumluluğu olan törenleri gerçekleştiriyordu; bu arada Tapınak binasındaki iş akışı bütün hızıyla devam ediyor, satıcılar ve alıcılar oradan oraya koşturup duruyordu.

Birden, İsa alev alev yanan gözlerle avlulara girdi. Elindeki kamçıyı nereden bulduğu sonsuza dek bir sır olarak kalacaktı, ama bu kamçıyı kullanmaya niyetli olduğu şüphesizdi.

Bazıları kamçıyı Mecdelli Meryem'in satın aldığını söylüyordu; söylendiğine göre, Yahuda'nın gruptan ayrılmasından sonra para yönetimini o ele almıştı. Bu söylentileri yayan insanlar avlularda durup, olanları izliyordular.

İnsanlar O'nu tanıyana kadar, İsa tezgahları yıkmaya başlamıştı bile ve kendisini durdurmak isteyen biri olduğunda, hemen kamçıyı tehditkâr bir tavırla ona doğru savuruyordu. Bir yandan da öfkeli bir şekilde kükrüyordu:

"Bunları buradan kaldırın! Babam'ın evini pazar yerine çevirmeyin! Benim evime, tüm ulusların dua evi denecek diye yazılmamış mıdır? Ama siz burayı haydut inine çevirdiniz!"

O anda "Babam'm evi" ve "Benim evim" derken, İsa'nın bir kez daha Tanrı ile ilişkisini vurguladığını o anda kimse anlamadı. Herkes olanlar karşısında hayretler içinde kalmıştı.

Başrahip Kayafas bile ağzı açık, gözleri fal taşı gibi irileşmiş bir halde olduğu yerde donup kalarak olanları izlerken ve İsa iç kısımlara doğru ilerlerken, ilk karşı saldırı geldi. Bir tefeci haykırdı:

"Bu şekilde davranma yetkisini sana kim verdi?!"

İsa neredeyse adımlarını bile aksatmadan cevabı yaptırdı: **"Bu tapınağı yıkın; üç gün içinde yenisini dikeceğim!"**

Bu sözler herkesi olduğu yere çiviledi. Nasıralı neden söz ediyordu böyle? Yani Tapmak binasım gerçekten alaşağı edecek ve üç gün içinde yenisini mi yapacaktı? Birçoğu İsa'nın delirmiş olduğunu düşünüyordu.

Tefeciler bunun üzerine Başrahip Yusuf Kayafas'a döndüler; en azından onun mantıklı bir cevap vermesini umuyorlardı. Muhafızlar ise ilk emirde İsa'yı tutuklamaya hazırды. Ama ne yapacağını şaşırmış olan Başrahip sadece şöyle diyebildi: **"Bu Tapınak kırk altı yılda inşa edildi. Sen üç günde nasıl tekrar yapacaksın?"**

İsa cevap vermeye bile gerek görmedi. Tek düşündüğü, Tanrı'nın evini temizlemektir; ama bunu yaparken, aynı zamanda bir uyarıda da bulunmak istiyordu. Tapınak binasının muhteşem bir yapı olmaktan öte bir değer taşıdığını herkes anlamalıydı. Burası ibadet yeri; tüccarlığı bir kenara bırakarak kurtuluş için ilk adımı atabilecekleri yeri.

Ama tıpkı Yahuda ve diğer havariler gibi, Zeytinlik Dağı'ndaki kalabalık, dünyevi krallığında İsa'yı selamlamış olanlar, Yusuf Kayafas ile birlikte yanlış anlayanlar ordusuna katılmışlardı. İsa'nın sözünü ettiği tapmağın, kendi bedeni olduğunu da kimse anlamamıştı. O an için

Başrahip bile, İsa'nın üç gün içinde fiziksel bedeninin öleceğini ve Diriliş mucizesini kanıtlamak için geri döneceğini kastettiğini anlamamıştı.

Yusuf Kayafas sadece tek bir cümleyi duyuyor, bu ifade zihninde güçlenerek yankılanıyordu:

"Tapınağı yıkın!"

Ama bu sözler daha yankılanmaya devam ederken, İsa yanında Mecdelli Meryem ile birlikte avludan çıktı.

Kudüs üzerinde en karanlık gecelerden biri çöküyordu. Passah hazırlıkları neredeyse bitmişti. Kutlama ziyafeti için binlerce kurbanlık kuzu alınmış, her biri geleneklere uygun olarak kesilip asılmıştı. Her evde şarap siparişi verilmişti. İsrail, Mısır'dan kaçışının bir yıldönümünü daha kutlamaya hazırlanıyordu.

Ama aradan asırlar geçse bile, zaman Kayafas'm salonu arşınlayan, duygu yoğunluğuyla sesi yükselip alçalarak konuşan figürünün anısını asla zayıflatamayacaktı. Sözlerinin temeli salonun çok ötesine geçerek yüzyılları aşacak, Başrahip'in o gece düşündüklerini bizlere ulaştıracaktı.

"Nasıralı önce Tapınak ile alay ediyor. Sonra Kanun'u aşıyor ve kendinde günahları bağışlama yetkisini bulabiliyor. Üstelik bana meydan okumaktan daha büyük bir günah da olmaz. Tapınak binasını yıkma yetkisini nereden alıyor? İnsanlarımızı yanlış yönlendiriyor! Onları yıkıma götürüyor! Yaptığım her şey onların iyiliği içindi. İnancımızı özgür kılmak, Tapınağı inancımızın merkezi olarak korumak için Roma ile anlaşma yaptım. Tapınak olmazsa, her şey biter. Tapınak, insanların

tek umudu. Ama Nasıralı onu yıkmak istiyor. Bunu kendisi söyledi; yıkın dedi!

"Nasıl bu kadar kör olabildim? Nasıralı hepimizin uzun süredir özgürlük umuduyla yaşadığımızı biliyor ve bunu insanlarımızı kandırmak için zalimce kullanıyor. Onları düşmanımız olan Roma'ya değil, inancımızın temeli olan Tapınağa çevirmeye çalıştı. İnsanlarımızın O'nun için ölmesine izin vermemeliyiz! Bu ulus tek bir adam için mahvolmamalı! Tapınak yok edilmemeli! Bunu sadece Tann'nın kendisi yapabilir. Ve Nasıralı, Tanrı değil."

Bu, kendi körlüğünde kaybolmuş bir adamın sözleriydi.

Passah'm başlamasından önceki sabah, İsa ilk vedasım dile getirdi. Şehrin alt kısmında annesi ve Mecdelli Meryem ile buluştu. İki kadın, orada dostları Meryem ve Marta ile birlikte kalmak için davet edilmişti; daha sonra dört kadın diğerleriyle birlikte Passah ziyafetini paylaşacaktı.

Mecdelli Meryem alışverişten yeni dönmüştü ki vakit henüz erken olmasına karşın, İsa oraya geldi.

Zamanının geldiğini ve bu dünyayı terk ederek Babası'na gitmek zorunda olduğunu biliyordu.

İlk vaazlarını Kudüs'te vermeye başlamıştı. Şimdi her şeyi yine başladığı yerde bitirirken, daireyi tamamlıyordu.

Ruh halini herkes fark etmişti. Meyve, bal ve ekmek önüne getirilirken, İsa keyifliydi. İçecek olarak Kudüs'ün yeraltı kaynaklarından birinden çekilmiş suyu tercih etmişti. Tavırları son derece nazik ve şefkatliydi; hiçbir şeye benzemeyen bir yolculuğa hazırlanıyordu ve arkasında hüznü bırakmak istemiyordu.

Aralarındaki her bakışma, söylenen her söz, sadece

yaklaşmakta olan şeyin vahametini gösteriyordu aslında. Ama birlikte geçirdikleri son anlarda, İsa'nın bu iki kadına duyduğu sevgi, kendi hemcinsleri arasında en değer verdiği kişiye duyduğu sevgiden bile öteydi.

Biri O'na ölmek için doğma fırsatını vermişti; diğeri ise kurtuluşun gerçek anlamının yaşayan modeli olmuştu. Bedenini başkalarına sunup onunla istediklerini yapmalarına izin vermeden önce, onlarla birlikte yalnız kalmaktan daha fazlasını yapamazdı.

O odada, İsa annesine ve Mecdelli Meryem'e, kendisine ne olursa olsun, ardında yatan görkeme inanmaya devam etmelerini söyledi. Sonra kendisiyle birlikte dua etmelerini istedi.

Kısa bir süre daha bu sevginin tadını çıkardılar. Sonra İsa kalkıp odadan çıktı ve bir daha arkasına bakmadı. Dünyevi yaşamının sona ereceği zamana kadar bir daha buluşamayacaklardı.

Passah'tan önceki gün boyunca, Kudüs'te yaşam normal bir şekilde aktı. Romalılar görünmüyor, ama kale duvarlarının arkasından gelen tatbikat sesleriyle varlıklarını belli ediyorlardı. Bar-Abbas'm Antonia Kalesi zindanlarında tutulduğu ve Pilatus'un Passah'tan önce onu çarmıha germeye niyetli olduğu haberi yayılmıştı.

Bu haber, Partizan taraftarlarının gerginliğine yol açmıştı. Ama yapabilecekleri fazla bir şey olmadığını biliyorlardı. Ayrıca, birçoğu İsa ile beklentilerinin boşa çıktığını görerek hayal kırıklığına uğramışlardı. Şehrin aşağı kısmındaki bir evden çıktığını görenler, O'nunla alay etmişlerdi; artık ulusun haklı kralı değil, çok fazla vaat

bulunarak hiçbirini yerine getiremeyen hahamlardan biriydi.

İsa onlara aldırmadı ve yine şehrin aşağı kısımlarında havarileriyle birlikte Passah yemeğini yiyeceği başka bir eve doğru yöneldi.

Hava karardıktan kısa süre sonra, Tapınak'tan ayrılan insanlar Nicanor Kapısı'ndaki muhafızlarla konuşmakta olan Yahuda İşkariyot'a aldırmadılar bile. Çok geçmeden, muhafız kumandanı da oraya geldi.

Bir hacımın Tapmak içindeki yaşamı merak ederek sorular sorması ve küçük bir bedel karşılığında muhafızlardan birinin bu merakı gidermesi, ender rastlanan bir durum değildi. Hatta Tapmak çalışanları arasında, ne kadar çok para ödenirse, o kadar renkli hikâyeler anlatıldığı konusunda şakalar da yapılırdı.

Ama Yahuda'nın orada bulunma nedeni çok farklıydı. Beytanya'dan ayrıldıktan sonra zamanını nerede geçirmiş olduğu da başka bir gizemdi. Yeterince açık bir şekilde niyetini anlatınca, muhafız kumandanı onu içeri sokmaya karar verdi.

Ziyaretçilerin içeri girmesine sık izin verilmezdi. Bunu yapmak için, kişinin Başrahip'in banyosunun yanında bulunan tören banyolarından birinde yıkanması gerekirdi. Sonrasında, ziyaretçi bir rahip cüppesi giymeliydi.

Temizlenip paklandıktan sonra, Yahuda doğruca Shem'in ofisine götürüldü ve eski Partizan, hikâyesini Shem'e de anlattı. Başyazman, bunun üzerine Başrahip'in odasına girdi. Yahuda, bir süre sonra nihayet Kayafas'ın huzuruna getirildi.

Görüşme sırasında Shem not tutuyordu.

"Yani Öğretmenin niyeti yeni bir Krallık kurmak, öyle mi Yahuda İşkariyot?"

"Evet, efendimiz Başrahip."

"Böyle bir iddiada bulunmak için O'na kim yetki vermiş?"

"Her şeyin ve herkesin ötesinde olan Tanrı, efendimiz Başrahip."

"Yani kendisini Tanrı ile bir mi tutuyor?"

"Evet, efendimiz Başrahip."

Soruların ifade edilişindeki resmiyet, Yahuda'nın soyadının kullanılması, hazinecinin Başrahip'e yücelterek davranması -muhtemelen Shem onu bu konuda uyarmıştı- durumu daha da tehlikeli bir hale getiriyordu. Bu bir yazmanın ya da Tapmak casusunun olağan soruşturmalardan biri değildi. Yahudi hiyerarşisindeki en yüksek kişi tarafından gerçekleştirilen, özel bir sorguydu.

"Ve Öğretmenin bu yeni Cennet Krallığını kısa süre içinde kuracağını söylediğini duydun, öyle mi?"

"Evet, efendimiz Başrahip."

"Bunu Tanrı'nın talimatlarına uyarak yapacakmış, öyle mi?"

"Evet, efendimiz Başrahip."

"Üstelik Öğretmen'in bunu yaparken sonrasında cezalandırılacağını biliyor, değil mi?"

"Evet, efendimiz Başrahip."

"Böyle bir cezanın İmparatorluk yetkililerini de işe katacağını biliyor, değil mi?"

"Evet, efendimiz Başrahip."

Belki de Yahuda'nın zihninde mantıkla çılgınlık arasındaki sınır o anda ortadan kalkmıştı. Ciddi bir düşünce bozukluğuyla, İsa hakkında atıp tutmaya başladı.

"Öğretmenim sürekli fikir değiştirip duruyor, efendimiz Başrahip. Bir an Cennet Krallığı'nın gerçekleşmek üzere olduğunu söylüyor, sonra hiçbir şey yapmıyor! Aylardır böyle devam ediyor. Bir şey başlatıyor, sonra duruyor. Şimdi de vaktinin geldiğini söylüyor. Belki de ziyafet sonrasında Getsemani bahçesinde hepimizin kendisine katılmamızı istemesinin nedeni budur."

İsa'nın Passah ziyafetinden sonra Kudüs içindeki en tenha bölgelerden birine gitmesinin nedeni, Kayafas'ı düşündürmüştü.

"Öğretmeninle konuşmak isterim. Planlarını bir de onun ağzından dinlemek isterim, İşkariyot."

"O'nu size getirebilirim, efendimiz Başrahip."

"Hayır. O'nu Getsemani'den getirmesi için Tapınak muhafızlarını göndereceğim. Peki karanlıkta O'nu nasıl tanıyacaklar?"

"O'nu yanağından öpeceğim, efendimiz Başrahip."

Yahuda bunu yaparak, tarihteki en kötü karakter haline geldi; artık hainlik kavramı için en mükemmel örnekti. Peki başından beri niyeti bu muydu?

Yahuda aralarına katıldığından beri, diğer havariler onun kendi kafasında bir şeyler kurduğunun farkındaydılar. Daha sonra, sağduyu adına, şöyle diyeceklerdi:

"İsa kimin kendisine sadık olduğunu ve kimin ihanet edeceğini başından beri biliyordu."

Ama Yahuda'nın başından beri komplo planları yaptığına dair kanıt yoktu. Tek belirgin günahı, takıntı derecesindeki hırsıydı. Mecdelli Meryem'i değerli yağınını satmak için ikna etmeye çalışırken, bunu açıkça göstermişti. Ama

daha sonra Yahuda'ya yönlendirilen saldırının temelini göstermek pek mümkün değildir:

"Yahuda İşkariyot bir hırsızdı; elinde tuttuğu grubun ortak para kesesinden sürekli para aşırıyordu."

Hırsızlık suçlamasıyla ilgili yeterince kanıt yoktu ve İsa bu konuda hazineciye güveniyordu.

Acaba Yahuda'nın bu ihaneti çok beklenmedik olduğu için, geçmişteki bir günaha dayandırma ihtiyacı mı duyulmuştu?

Peki Yahuda'yı İsa'ya ihanet etmeye iten şey neydi? Başarılı bir dünyevi devrim beklentilerinin boşa çıktığını görmenin yarattığı hayal kırıklığıyla zihinsel bir rahatsızlık mı geçilmişti?

Yoksa artık o kadar geç olmasına karşın, Yahuda hâlâ İsa'yı bir devrim yapmak konusunda ikna edebileceğini mi umuyordu? İsa'nın güçleri bu kadar büyük olduğu için, kendisinin anladığı tek şekilde mücadeleye girişerek, bütün olumsuz şartlara karşın zafer kazanabileceğini mi düşünüyordu? Acaba Yahuda, Tapmak yetkililerine gidecek olayları başlatmak mı istemişti? Bu şekilde İsa'nın bütün ulusu birleştirebilecek biri olduğunu göstermeyi mi ummuştu?

Yahuda İşkariyot diğer havarilerle Passah ziyafeti için buluşmak üzere dışarı çıkarken, bu sorular da sonsuza dek cevapsız kalacaktı.

O akşam, Başrahip'in bir mahkeme düzenlediği haberi Antonia Kalesi'ne ulaşı. Duruşma Büyük Sanhedrin'de değil, Annas'ın sarayında yapılacaktı. Geçmişte, sarayın büyük duvarları sadece dinsel yargılamalar için kullanılı-

yordu. Pilatus'a, suçun Yahudi kanunlarına göre Tanrı'ya küfretmek olduğu duyuruldu. Suçlanan kişi İsa idi.

Vali konuyla fazla ilgilenmedi;

Şehrin aşağı kısmındaki terasta, diğer üç kadın ve Mecdelli Meryem, Passah yemeğini paylaşıyorlardı. Yemekten önce hep birlikte dua ettiler. Sonra kızarmış kuzu ve şarap bütün masada dolaştırıldı; bütün yiyecekler törensel bir şekilde servis yapıldı. Bir yemek dışında, bütün şehirde normal Passah yemeği yeniyordu.

Başka bir terasta, İsa havarileriyle birlikte son kez oturuyordu; onlara neden ölmesi gerektiğini açıklayacaktı. Önce;

"eline ekmek aldı, şükredip ekmeği böldü ve onlara verdi. 'Bu sizin uğrunuza feda edilen bedenimdir.'"

Sonra onlara şarap verdi ve şöyle dedi:

"Bunu için. RH benim kanımdır ve sizin uğrunuza akıtılan kanımla gerçekleşen yeni antlaşmadır."

Ekmeği ve şarabı seçmesi, kasıtlıydı. İkisi de olacakların habercisiydi. Başak ekmek haline gelmeden önce, zorlu bir kışı atlatmak, değirmen taşlarının altında ezilmeli ve ateşte pişirilmeliydi. Üzümler ise şarap haline gelmeden önce birinin ayakları altında ezilmeliydi.

İlk komünyonu havarileriyle paylaşıırken, onların da görkemden nasiplerini alacağını haber veriyordu. Hepsi daha sonra O'nu anmak için aynısını yapacaklardı.

Claudia Procula, kale surlarında tek başına durmuş, aşağıdaki hacıların kutlamalarını izliyordu. Bazen elinde

bir kâse ve kadehle bir kutlama yerinden diğerine gidenleri görüyordu.

Mecdelli Meryem şehrin alt kısmındaki teraslardan birindeydi ve bir süre havarilerin oturduğu terasa baktıktan sonra, dikkati Claudia Procula'ya kaydı.

Bir an için iki kadın birbirlerine bakıyor gibiydi.

Ama sonra Claudia Procula gözden kayboldu.

Bir süre sonra, bir grup Tapmak muhafızı şehirden çıkıp Getsemani'ye yöneldi.

Mecdelli Meryem, terasta durduğu yerden İsa'nın şehre öncekinden farklı bir şekilde girdiğini gördü. İlk gelişinde bir eşeğin sırtında olmasına karşın, muzaffer bir kral olarak karşılanmıştı. Şimdiye hiç direnç göstermemesine karşın, Getsemani'den sürüklenerek getiriliyordu. Bu davranışı, başka bir kehaneti daha doğruluyordu. Yesaya, insanların Mesih'i tanıyacaklarını, çünkü "kesilmeye götürülen bir kuzu gibi sürükleneceğini" söylemişti.

Daha sonra, Mezdelli Meryem O'nun tutuklanmasıyla ilgili detayları öğrenecekti. Tapmak muhafızları geldiğinde, İsa bir zeytin ağacının altında dua ediyordu. ***"Kendisi için geldiklerini bilerek, O onlara gitti."*** Petros kılıcını çekerek İsa'yı savunmak için harekete geçti ve muhafızlardan birinin kulağını uçurdu. İsa hemen yarayı iyileştirdi ve Petros'u azarladı. ***"Kılıcını kınına koy. Bu, Babamın bana verdiği kadeh; içmeyeyim mi?"***

O zor anda bile, İsa havarilerinin en önemli analoglarından birini hatırlamasını istiyordu; yani kadehi. Son üç yıl boyunca, kurtuluşun sunduğu kadehin içinde saklı olduğunu vurgulayıp durmuştu. İşkencenin eşliğindeyken,

bir kez daha kadehin içindekinin her şeyi daha dayanılır kıldığını belirtiyordu.

Yahuda öne çıktı ve İsa'yı yanağından öptü. Muhafızlar İsa'ya doğru uzanırken, İsa onları durdurdu. "Yoksa Babam'dan yardım isteyemez miyim sanıyorsunuz? İstemem, hemen şu an bana on iki tümenden fazla melek gönderir."

İsa'nın "tümən" kelimesini kullanması, Roma kuvvetlerine bir göndermeydi. Ama on iki tümənlik bir melek ordusu, asla dünyevi bir ordunun başa çıkabileceği bir şey olamazdı. Bu sözlerin Yahuda'yı heyecanlandırdığından kim şüphe edebilirdi? Nihayet bu noktada, Yahuda uzun süredir beklediği şeye kavuşmuştu; üstelik bu, İsa'yı yetkililere teslim etmeye karar verdiği anda olmuştu.

Ama bir sonraki anda, İsa muhafız kumandanına döndüğünde, bütün umutları çürütecek sözler söyledi:

"Bir haydudun peşindeymiş gibi beni kılıç ve sopalarla mı yakalamaya geldiniz? Her gün tapmakta oturup ders veriyordum, beni tutuklamadınız. Ama bütün bunlar, peygamberlerin yazdıkları yerine gelsin diye oldu."

İsa öne çıktı ve havarilere gitmelerini emretti. *"O zaman öğrencilerin hepsi O'nu bırakıp kaçtı."*

İsa da daha azını ummamıştı.

Ama muhafız kumandanının askeri zihin yapısına göre, İsa'nın yakalanmış olması hâlâ bir sorundu. Havariler destek toplamaya gidebilirlerdi. Yakında tutsağı serbest bırakmak için bir grup gelebilirdi. Kudüs'e direkt yoldan gitmek riskli olacaktı. Bunun yerine, Tapmak muhafızları şehir duvarlarının olabildiğince dışmdan ilerlediler.

Haberi duyduğunda, Mecdelli Meryem'in ilk tepkisi, tanıdığı en güçlü kişiden yardım istemek oldu. Nikodemus'un evi yakındaydı ve Meryem'in kabul edilmesi uzun sürmedi. Nikodemus, hemen soruşturma yapılması için hizmetkârlarına emirler yağdırdı. Hizmetkârlar döndüklerinde, İsa'nın Annas'm sarayında yapılacak bir mahkemede yargılanacağı haberini getirdiler.

Gece mahkeme yapılması alışıldık bir durum olmakla birlikte, başarılı bir yasal savunma yapmak için zaman yoktu. Tek umut, suç aynı zamanda Roma'ya karşı işlenmişse, Kanun'un ölüm cezasına izin vermemesiydi. O zaman dava doğruca Pilatus'a götürülürdü.

Nikodemus, yeterince delil bulamayacağı için valinin İsa'yı serbest bırakmak zorunda kalacağına inanıyordu. Ama öte yandan, Pilatus halkın fikrini de hiç şüphesiz dikkate alacaktı. İsa karizmatik bir figürdü; O'nu geçerli bir neden olmadan öldürmek, hacıları öfkeliendirebilirdi; o zaman da Pilatus hiç istemediği bir direnişle karşılaşmıştı.

Nikodemus, Mecdelli Meryem'e yapabilecekleri başka bir şey olmadığını söyledi; Beytanya'ya İsa'nın annesinin ve Meryem ile Marta'nın yanma dönebilirdi. Şimdi İsa'nın takipçisi olan herkes, tutuklanma riskiyle karşılaşıyordu.

Annas'm sarayının büyük salonunda, hizmetkârlar mahkeme salonunun son hazırlıklarını tamamlıyordu. Shem tarafından yönetilen yazmanlar, parşömenleri ve kanun kitaplarını kürsünün arkasına yerleştiriyorlar, siyah cüppeli yargıçlar da yerlerini alıyorlardı. Hepsi Sadu-

ki idi. Kayafas, mahkemede hiçbir Farisi yargıcın bulunmamasına dikkat etmişti.

Başrahip her zamanki gibi gösterişli cüppesini giymişti; bununla otoritesini vurguluyordu ve duruşmadan önce diğer yargıçlara etkileyici bir konuşma yapmaya hazırdı.

Kürsünün önünde durdu ve gözlerini onlardan ayırmadan konuştu. Önce Kanun'un Yahudi halkı ve Tapınak için önemini vurguladı. Kutsal Kanun olmadan, Yahudi halkı var olamazdı. Ardından her birinin suratlarını incelemeye devam ederken, sözlerinde yanlışlık bulmaları için meydan okur bir tavırla, karşılaştıkları sorunu açıkladı. Daha önce de sahte peygamberler gelip geçmiş, her biri halkı felakete sürüklemişti. Ama hiçbirini bunun gibi Tapmak binasını yıkma tehdidinde bulunmaya cesaret edememişti. Nasıralı hak ettiği cezayı almalıydı.

Usta bir hatip olan Kayafas, bir kez daha duraksayarak söylediklerinin sindirilmesini bekledi. Yargıçların arkasında toplanan yazmanlar, muhtemelen tarihleri boyunca en önemli anlardan birine tanık etmek üzere olduklarını anlamışlardı. Başrahip yavaş ve ölçülü bir şekilde anlatmaya devam etti.

Firavunlar güç kullanarak atalarını kendi tanrılarının önünde dize getirmeye çalıştıklarında, Yahudi halkı Tek Gerçek Tanrı'ya ihanet etmektense, ölmeyi tercih etmişlerdi; çünkü bu ilk kuraldı: Başka Tanrı yoktu. Yine binlercesi katledilmişti. Bu, Yahudi ırkının ilk açışıydı, ama sonuncusu değildi.

Yargıçlar başlarıyla onaylamaya başladılar. En iyi öğrencilerinden biri onlara tarih dersi veriyordu. Kayafas

buna aldırmadı; sadece kendi davranışlarının ölçüsünü elden kaçırmamak için dikkatini topladı.

Musa, onların atalarını sürgüne götürdüğünde, veba salgınına hep birlikte direnmişlerdi, çünkü hepsi, hayatını Musa'nın Sina Dağı'ndayken Tann'dan aldığı Kanun'a göre yaşamaya kararlıydı. Kırk yıl boyunca On Emir insanlara yol göstermişti. Kanun'u izleyerek Tann'nm onlar için seçtiği bu topraklara gelmişlerdi. Roma daha küçük bir köyken, Kudüs'ün bin yıllık bir geçmişi vardı.

Ardından, çekirge saldınsı gelmişti. Bir kez daha, Tanrı onları korumuştı. Tarihlerinde sayısız kral ve büyük lider gelip geçmişti. Ulus umudunu kaybettiği bir anda, Davut'un karşısında Goliath dize gelmişti. Her seferinde, Kutsal Kanun Tableti'nin Kudüs'teki Tapınak'ta var olmaya devam etmesini garantilemek için Tanrı onları korumuştı.

Kayafas'ı dinleyenler bunları zaten biliyorlardı. Ama daha önce hiç bu kadar güçlü bir şekilde hatırlatılmamışlardı.

Nebuşatneser ilk Tapmak binasını yıktığında ve Yahudi halkını Babil'e sürdüğünde, Kutsal Tablet yine korunmuştu. İsrail topraklarında sadece iki yüz bin kişi kalmıştı. Ve sadece beş bin kişi geri dönmüştü.

Kayafas söylediklerini vurgulamak için yine duraksadı.

Bütün Yahudiler, hayatta kalmayı başaran insanların soyundan geliyordu. Elleriindeki tek şey, inanç gücüydü. Ama bu, Tapmak binasmm ikinci defa yapılmasını sağlamıştı; böylece inanmaya ve yaşamaya devam etmişlerdi. Bu gece burada olmalannm nedeni de buydu. Kanun'a karşı gelenlere hadlerini bildirmek!

Kayafas, kendi ruhunun derinliklerinde kükrüyordu; duyduğu acıyı dinleyicileri ve onlardan önce gelenler de paylaşıyordu.

Kral Davut, bir gün kendi soyundan birinin gelip, Yahudi halkını kurtaracağını söylemişti; bu kişi Mesih idi. O'nun gelmesi için asırlar boyunca beklemişlerdi. Yahudi halkı, bir ulusun hak ettiğinden çok daha fazla acı çekmişti. Peki bunun nedeni neydi? Çünkü inanmak istiyor, inanıyorlardı; inanmaya devam etmeliydiler! Bir gün huzur içinde ve özgürce ibadet edeceklerine inanmalıydılar. Yahudi halkının ezelden beri istediği şey buydu. Tek Gerçek Tanrı'ya şükranlarını sunmak. Bunun için kılıçtan geçirilmişlerdi. Bunun için çarmıha gerilmiş, bunun için kafaları uçurulmuştu. Akla gelebilecek her türlü ölümü bu ulus tatmıştı. Bunun tek nedeni, inanmaktan vazgeçmeyi reddetmeleriydi. Çünkü bir gün Beklenen Kişi'nin geleceğine kesinlikle inanıyorlardı!

Kayafas sessizleşti, gözlerini kapadı ve bir an için, o zamana dek görmezden geldiği, bastırıldığı ve unutmaya çalıştığı korkunç anılarla sarsılır gibi göründü; sonra yine sözlerine devam etti:

"Tanrı'ya inanmak! Hepimiz varlığımızı bununla bulduk. İkinci Tapınak, Sanhedrin, ikisi de inanç adına yükseldi. Kanun da inançtan geldi. Atalarımız Tanrının Kanunları ile yargıldılar. Üç asır önce şimdi sizin oturduğunuz yerde oturanlar, Yunanca'nın insanlarımızın milli dili olmasını reddettikleri için İskender tarafından öldürüldüler. Bu insanlar, Tann'nm onlara verdiği dilde ilahiler söyleyerek ölüme gittiler!"

Kayafas bir kez daha duraksadı ve yargıçların yüzlerini inceledi. Sanki her biri o ilahileri söylemeye başlayacak

gibi görünüyordu. Başrahip bir aşağı bir yukarı yürürken, sessizliğin bir süre daha devam etmesine izin verdi.

"Suriyeliler geldiğinde olanları hatırlıyor musunuz? Asla böylesine bir zalimlik görülmemişti. Kocaları Tapmak'ta ibadet etmek istediği için, bir hafta içinde bu şehirde yüz kadına tecavüz edildi. Ama kocaları gelmeye devam etti. İşte inancın gerçek anlamı budur. Suriyeliler atalarımızın çocuklarını beşiklerinde öldürdüklerinde, babaları yine gelmeye devam etti. Çünkü biz buyuz! Tann'nm korkusuyla özgürce yaşamaktan başka bir şey istemeyen, inançlı insanlarız. Altmış üç yıl önce, böyle bir Passah festivalinde, Pompey ordularıyla üzerimize yürüdü. İnciyle, zalimliğiyle, tam bir pagandı. Sırf zevk için rahiplerimizden birini çarmıha gerdirdi. Kutsalların Kutsalı'nda oturdu ve Tanrı'ya kendisini göstermesi için meydan okudu. İnsanlarımız böylesine hakaretlere de katlandılar, çünkü bir gün kurtarılabileceklerine inanıyorlardı. O gün Mesih gelecekti. Caesar buraya geldiğinde ben daha çocuktum. Babamızın ne dediğini hepimiz hatırlarsınız: Caesar, tek iyi Romalı idi. Bize saygı duyuyordu. Huzur içinde ibadet etmemize izin veriyordu. Peki ya ödülü? Kendi insanları onu öldürdü."

Oldukça uzun bir konuşmadan sonra, Kayafas konuyu nihayet İsa'ya getirdi.

"Nasırlı, kurtuluşun kendi elinde olduğuna dair herhangi bir kanıt sunmadı. Ama tam aksine, en tehlikelisi olduğunu gösterdi: Kendi insanlarını sahte vaatlerle kandıran bir Yahudi. Bu yüzden, görevimizi yapmak konusunda tereddüt etmemeliyiz. Bir hainin bizi kandırmasına, insanlarımızı ihanet etmesine izin vermemeliyiz."

Başrahip bu nutuktan sonra kürsünün arkasında yerini alırken, Shem muhafız kumandanma İsa'yı getirmesini emretti.

Beytanya yakınlarında küçük bir ordu toplanıyordu. Getsemani'den kaçan havariler, İsa'nın tutuklandığı haberini hemen yaymışlardı. Yuhanna ve Petros, Kudüs'ten yeni dönmüşlerdi ve İsa'nın hapis tutulduğu yerdeki muhafızlarla konuşmuşlardı. İçeride, Petros O'nun takipçisi olduğu için üç kez sorgulanmıştı. Her seferinde, ateşli bir şekilde bunu inkâr etmişti.

Şimdi etrafı kalabalıkken, cesareti geri dönmüştü. Bir kurtarma operasyonu başlatmak konusunda diğerlerinin planlarını onaylıyordu. Bunu nasıl yapmaları gerektiğini tartışırken, Mecdelli Meryem yanlarına geldi.

Ama Mecdelli Meryem onlara İsa'nın hiçbir şekilde şiddet istemediğini hatırlattı. Onlara *"esenlikle gidin,"* demişti. Mecdelli Meryem diğer havarilere gülümsemediyse bile, en azından sonunda İsa'ya neler olduğunu anlamaya başladıkları için memnundu.

Sonunda İsa kendi içinde düzeni kurulmuş mahkeme tarafından suçlu bulundu. O'na yöneltilen bütün suçlamaların cezası ölümdü, ama bu cezanın infazı, ancak Roma yetkilileri gerçekleştirebilirdi.

Duruşmanın sonunda İsa'ya kendini savunmak için neler söyleyeceği soruldu ve O da şöyle cevap verdi:

"Ben söylediklerimi dünyaya açıkça söyledim. Her zaman bütün Yahudilerin toplandıkları havralarda ve tapınakta ders verdim. Gizli hiçbir şey söylemedim. Beni neden sorguya çekiyorsun? Konuştuklarımı işitenlerden sor. Onlar ne söylediğimi biliyorlar."

İsa bunları söyleyince, yanında duran görevlilerden biri, "Başrahip'e nasıl böyle karşılık verirsin?" diyerek O'na bir tokat attı.

İsa adama, "Eğer yanlış bir şey söyledimse, yanlışımı göster!" diye cevap verdi. "Ama söylediklerim doğruysa, niçin bana vuruyorsun?"

Gece boyunca Claudia Procula sık sık kocasını uyandırıp durmuş, ona İsa'ya çok büyük zarar göreceğim rüyasında gördüğünü söylemişti. Kocasından Kayafas ile konuşmasını ve İsa'yı kurtarmasını istemişti. Pilatus ise bunu reddetmişti. Bunun üzerine Claudia onu uyarmıştı:

"Bu iyi adama zarar gelmesine izin verme."

Petros nasıl iki kez İsa'yı inkâr etmişse, Claudia Procula da tam aksine kocasını birçok kez uyarmıştı.

Kurtarma operasyonundan vazgeçtikten soma, Mecdelli Meryem ile İsa'nın annesi Meryem, şafaktan önce Kudüs'e dönmüşlerdi. Önce Annas'm sarayına girmek istemişlerdi, ama içeri alınmamışlardı. Bunun üzerine tekrar Nikodemus'un evine gitmişlerdi. Yargıç, sonuçsuz kalan girişimlerinden yeni dönmüştü. Ama henüz her şey bitmemişti; Büyük Salon'da, yargıçların İsa'nın aleyhinde kesin kanıtlar bulamadıkları yönünde hâlâ söylentiler doluyordu.

Sabah borazanlar öttüğünde ve Tapmak boruları hemen karşılık verdiğinde, İsa'nın duruşması hâlâ devam ediyordu. İsa'yı soru yağmuruna tutuyorlardı. Ne kadar zamandır Kurtuluş planları kuruyordu? Tapmak yönetimini yıkmak mı istiyordu? Hükümdarlığı kaldıracak mıydı? İmparatorluk Valisi'ni İsrail'den atacak mıydı?

İsa bu soruların hiçbirine yanıt vermedi. İsa'nın yüz ifa-

desi güçlüydü; sanki Kayafas'm son bir soruya hazırlandı-
ğım bilir gibiydi. Başrahip bütün otoriterliğiyle sordu:

"Tann'nm adına sana yemin ettiriyorum; söyle bize,
Tann'nm yaşayan oğlu Mesih, sen misin?"

Kayafas, İsa'yı mutlak doğruyu söylemesi gereken bir
pozisyona sokmuştu. Bundan kaçamaz, yalan söyleye-
mezdi. Doğrudan başka bir şey olmayacaktı. Sadece ger-
çeği söyleyecek ve Tanrı O'na yardım edecekti.

Sessizlik uzadıkça uzadı. Herkes cevabı bekliyordu.

*"Söylediğin gibidir," diye karşılık verdi İsa. "Üstelik size
şunu söyleyeyim, bundan sonra İnsanoğlu 'nun, kudretli
Olan'ın sağında oturduğunu ve göğün bulutları üzerinde gel-
diğini göreceksiniz."*

"Tanrı'ya küfretti!" diye haykırdı Kayafas. Bir an sonra,
diğer yargıçlar da aynı sözü tekrarladılar.

Bu sözlerden sonra yargıçlar cüppelerini parçaladılar.
Bu ifade, Yakup'un oğlu Yusuf'un ölümünü duyduğunda
ve Davut'un da kayınpederinin ölümü açıklandığında
verdikleri tepkiyle aynıydı ve acı çekmeyi sembolize edi-
yordu.

Kayafas, diğer yargıçlara döndü. *"Başka tanık çağırma-
mıza gerek var mı?"* diye sordu. *"Tanrı'ya küfrettiğini duy-
dunuz. Görüşünüz nedir?"*

Yargıçların tümü O'nu suçlu buldu.

Kayafas, İsa'ya döndü ve cezasının ölüm olduğunu, bu
yüzden Roma valisinin huzuruna götürüleceğini açıkladı.

Bu sözlerle, Kayafas bütün istediğini elde etmişti. İsa
Kanun önünde olabilecek en büyük suçtan hüküm giy-
mişti. Şimdi Pilatus İsa'nın çarmıha gerilmesi kararını ve-
rececek ve infazı emredecek olan kişiydi.

Bu arada, Başrahip, Yeşaya'nın bir zamanlar Mesih'in
pagan ellerine teslim edileceği konusundaki kehanetinin
gerçekleştiğini düşünmek için durmadı bile.

Sabah şafak sökerken, Tapınak'ta olağan hareketlilik
başladığında, Yahuda elinde para kesesiyle içeri daldı.
Kısa süre sonra, İsa'yı teslim ettiği için hak ettiği otuz gü-
müşü hazinecinin eline fırlatan Kayafas'm huzuruna ge-
tirildi.

Yahuda parayı yere attı ve acı dolu bir ifadeyle haykır-
dı: "Ben günah işledim: Suçsuz birini ele verdim!"

Rahipler ona aldırmadılar. Shem yere saçılan parayı
topladı ve kan parası olduğu için Tapmak hazinesine geri
konamayacağını söyledi. Bunun üzerine yabancılar için
bir mezarlık olarak kullanmak üzere şehir dışındaki bir
araziye almak üzere kullanmaya karar verdiler.

Yahuda'nın koşarak şehirden çıktığını gören kişi Mec-
delli Meryem idi. Yeni haberleri öğrenmek üzere Tapı-
nak'taki Kadınlar Avlusu'na gidiyordu. Yahuda onun
seslenişine kulak asmadı ve çılgın gibi gözlerle bakarak
koşup uzaklaştı.

Bu, nefret ettiği bir şey yaptığı halde, pişmanlığını be-
lirtememiş birinin hareketiydi. Yahuda, parayı geri fırlat-
masının kendisini kurtaracağını sanmıştı; ama rahipler
onun suçsuz bir adamı ölüme göndermesine aldırmamış-
lardı bile. Bu olayın etkisiyle, son akıl kırıntılarını da kay-
bettiler.

Şehir duvarlarının dışına çıktığında, koşarken bir çı-
kıntıya takıldı ve bir ağacın dibine yuvarlandı. Belindeki
kemerini çıkarıp halka yaptı ve ağaca tırmandı. Kemerin bir

ucunu dallardan birine bağıladı, halkayı boynuna geçirdi ve atladı. Söylendiğine göre, ip koparak onu yerdeki taşların üzerine savurmadan önce, Yahuda birkaç kez ileri geri sallanmıştı.

19

İsa'ya Kudüs boyunca yolculuğunda, O'nunla alay eden ve aralarında Tapmak rahiplerinin de bulunduğu kalabalık bir grup eşlik etti. Daha birkaç gün önce İsa'yı kralları olarak kabul etmiş olan hacılar, şimdi O'nunla alay ediyor, yüzüne çürük meyve ve sebzeler fırlatıyor, azdı bir suçlu gibi davranıyorlardı. Ama İsa gözünü bile kırpmıyordu; kendisinin merkezinde olduğu bu dramı sonuna kadar yaşamaya kararlı bir şekilde bakışlarını ileri dikmişti. Bunu kendisi için seçmemişti; insanoğlunun kurtuluşu için bu gerekliydi.

Mecdeili Meryem, sevgili Öğretmeni'ne elinden geldiğince yakm olmaya çalışıyordu. O da son derece kararlıydı ve yüzünde başka bir ifade yoktu; onun durumunda olan bir kadının başka türlü davranamayacağını farkındaydı. O anda İsa'nın başına gelenler, daha önce kendisinin Mecdelli Meryem'e olacağını söylediği şeylerdi. İsa'ya fırlatılan sebze ve meyvelerin parçaları ona da sıçramıştı, ama kendisinin kasıtlı bir hedef olmadığını biliyordu; çünkü kimse onu tanımıyordu. Sadece İsa'ya duydukları öfkeyle gözleri kararmıştı.

Herodes Antipas'ın sarayına ulaştıklarında, Mecdelli Meryem muhafızlar kalabalığı durdurmak için kapıyı sarmadan önce içeri girmeyi başardı.

Haber geleli çok olmamasına karşın, Herodes Antipas bazı hazırlıklar yaptırmıştı. Avluya bir taht yerleştirilmişti. Etrafında Molath'm adamları ve maiyetteki kişiler vardı. Tapmak grubu için de bir yer ayrılmıştı.

Mecdelli Meryem, kendisini seyircilerin arasında sıkışmış bir halde buldu. Etrafları saray muhafızlarıyla çevrili olduğundan, şimdi herkes sessizdi.

Kayafas ve Annas, tahtın bir yanında duruyorlardı. Gergindiler; muhtemelen hâlâ akıllarında Herodes ile son görüşmeleri vardı.

İsa, Tapmak ve saray muhafızlarının kumandanlarının ortasmdaydı.

Herodes saraydan çıktığında, başındaki taç da gülümsemesi gibi çarpık duruyordu. Omuzlarına bir kraliyet pelerini örtmüştü. Onu gören birçoğu, az önce içki içmiş olduğunu kolayca söyleyebilirdi.

Mecdelli Meryem, bu adamı "Mesih'in habercisi"ni öldüren kişi olarak tanıyordu. Herodes'in isminin çağrıştırdığı kavramlara -şehvet düşkünü, ensest eğilimli ve kaba- şimdi yenileri de eklenmişti: Sağı solu belli olmayan ve batıl inançlı.

Vaftizci Yahya'nın öldürülmesini emrettiğinden beri, Herodes onun hayaletinin geri dönüp intikam almasından korkuyordu. Erken yaşlarından beri, babası Herodes Antipas'ı dini, büyüyle birleştirmesi için teşvik etmişti ve buna, hainlikle öldürülmüş insanların ölümden dönmesi de dahildi. Herodes, Vaftizci Yahya'nın bu tür güçleri olduğuna inanıyordu.

Bu yüzden, sık sık suçlular Herodes Antipas'ın huzuruna getirilerek, Vaftizci Yahya'nın reenkarnasyonu olup olmadıkları kontrol ediliyordu. Böyle bir olasılık asla görünmemesine karşın, Herodes Antipas onlara inanılmayacak kadar kibar davranıyor, sonra da salıverilmelerini emrediyordu.

Bütün bunlar, Herodes Antipas'ın İsa'yı gördüğünde verdiği tepkiyi açıklıyordu. Luka'nın bildirdiğine göre, Herodes O'nu gördüğünde çok memnun olmuştu. Uzun zamandır bu anı bekliyordu ve kendisi için birkaç mucize gerçekleştirmesini umuyordu.

Belki o anda bir mucize gerçekleştirilmesi, Herodes Antipas'ı İsa'nın gerçekten de Vaftizci Yahya'mn reenkarnasyonu olduğuna inandırabilir, böylece salıverilmesini sağlayabilirdi. Ama İsa daha önce kendi çıkan için asla mucize gerçekleştirmemişti. İsa başkalarına kim olduğunu kanıtlamak için bu tür güç gösterilerine başvurmadan hoşlanmıyordu. Şimdi de bunu yapmayacaktı.

Herodes Antipas, bir kez daha İsa'dan gerçek gücünü ortaya koymasını istedi.

İsa sessizliğini korudu. Gururlu bir şekilde dimdik durmaya devam etti.

Herodes Antipas deli gibi gülmeye başladı.

"Tek bir numara! Hepsi bu. Tek bir numara ve seni serbest bırakacağım."

Maiyetindekiler de bunu tekrarladı: *"Tek bir numara ve özgür kalacak! Tek bir numara ve özgür kalacak!"*

İsa hâlâ sessiz ve hareketsizdi. Ama yeni vaaz vermeye başladığı zamanlarda bu olayı bildirmişti:

"Bana seslendiklerinde, onlara cevap vermeyeceğim, çünkü bilgiden nefret edecekler ve Tanrı'dan korkmamayı seçecekleri"

Herodes Antipas, hizmetkârlardan birine bir testi su getirmesini söyledi. Adam geri döndüğünde, hükümdar İsa'ya döndü. *"Suyu şaraba çevir ve özgür ol."*

Kalabalık bir kez daha tekrarladı: *"Suyu şaraba çevir, özgür ol!"*

İsa testiye ona geri uzattı. Herodes Antipas önce testiye aptal aptal baktı, sonra yanmdakilerden birinin kafasına indirdi ve adamın başındaki yarayı işaret etti. *"Onu iyileştir!"*

"Onu iyileştir, özgür ol! Onu iyileştir, özgür ol!"

Herodes Antipas tahtından kalktı ve İsa'nın önünde durdu; pelerinini çıkarıp, O'nun omuzlarına yerleştirdi.

Sonra aniden deli gibi gülmeye başladı; Kayafas ve Annas çaresizce birbirlerine bakıyorlardı. Başrahip, Tapınak muhafızlarının kumandanına İsa'yı oradan çıkarması için başıyla işaret etti. bu olayların anısı, hayatı boyunca Mecdelli Meryem'i izleyecekti.

Çok geçmeden grup Antonia Kalesi'ne geri dönmüştü. Kendi dairesinin penceresinden, Claudia Procula kocasının bir kez daha kale kapısına doğru yürüyüşünü izliyordu. Onunla birlikte giden Maksimus'un elinde bir parşömen vardı.

Claudia Procula, Herodes Antipas'tan gelecek cevap beklenirken, kocasına bir mesaj göndermişti: *"Daha önce hiç kimse, Nasıralı'nın konuştuğu gibi konuşmadı."* Ve İsa'nın serbest bırakılması için Pilatus'a yalvarmıştı.

Bundan daha fazlasını yapamazdı. Bir kadın olarak,

her ne kadar yüksek bir pozisyonda olsa bile, kanunlarla ilgili konulara karışmaya hakkı yoktu. Pilatus'a sadece karısı olarak yaklaşabilirdi.

Ama Pontius Pilatus onun mesajına karşılık vermemişti. Kendi zayıflıklarının tutsağı olmuş bir adam gibi, Pilatus da cevap vermemek gibi kolay bir yolu seçmiş, Herodes Antipas'ın konuyu çözümlemesini ummuştu. Ama görünüme bakılırsa, bu umudu boşa çıkmıştı.

Öte yandan, Claudia Procula gördüğü rüyalarından sonra artık bir pagan değildi; imana gelmişti. Romalı kadınlar arasında O'na ilk inanan kişi olmuştu; Kurtarıcı olarak gördüğü adamı kurtarmak için her şeyini riske atmıştı.

Pilatus kale kapısına gitmeden önce, muhtemelen karısının yolladığı notu kimsenin görmemesi için üniformasının altına gizlemişti.

Pilatus taht ile hiç ilgilenmeden, doğrudan Kayafas'ın önünde durdu. Annas, Başrahip'in bir adım arkasındaydı.

İsa bir yanda duruyordu ve Tapmak muhafızları kumandanı O'nu kolundan sıkıca tutuyordu. Tapmak muhafızları ve rahipler, etrafında yarım daire şeklinde dizilmişlerdi.

Pilatus'un akımdan neler geçerse geçsin, yüzü bir maske gibiydi. Başrahip onu gerçekten kandırmış, İmparatorluk statüsüyle alay etmiş, barışı korumak için aralarında yaptıkları anlaşmayı bozmuştu. Kayafas ise gücüne bir de kalabalığın öfkesini eklemişti. Pekâlâ; o halde Pontius Pilatus bu Başrahip'e gerçek otoritenin kimde olduğunu gösterecekti.

Pilatus, sadece Kayafas ile konuştu. İsa'yı zaten sorgulamış olduğunu ve Tapmak mahkemesinin O'na yöneltti-

ği suçlamalarla ilgili hiçbir delil bulamadığını Başrahip'e hatırlattı. *"Bu adamın ölüm cezasını hak edecek bir suç işlemediği açık. Serbest bırakılmalı."*

Mecdelli Meryem, Kayafas'm yüzündeki ifadeyi hiç unutmuyacaktı. Annas eğilmiş, onun kulağına bir şeyler fısıldıyordu. Pilatus kaleye doğru yürümeye başlamıştı ve Maksimus ne yapacağına karar veremiyor gibiydi.

O anda Kayafas bir kez daha gür sesiyle konuştu: *"Lordum; Passah festivalinde, Roma, Tapınağa karşı işlenen suçların cezalandırılmasına izin veriyor. Şimdi suçlunun tarafınızdan cezalandırılmasını sizden talep ediyorum."*

Şimdi şaşkınlık sırası Pilatus'taydı; Maksimus kanunlarda gerçekten de böyle bir düzenleme olduğunu ona açıkladı.

Valiyle danışmanı arasmda neler konuşulduğunu bilmiyoruz, ama kısa bir süre sonra Pilatus, Kayafas'a döndü.

"Elimde bir Yahudi suçlu var; Bar-Abbas; direniş lideri. Vergi toplayıcıları öldürdüğü için idamını bekliyor. O, bu kanuna göre yargulanabilir."

Bu noktada Pilatus durup bekledi; Kayafas, dönüp Annas'a, o dönüp Tapmak rahiplerine, onlar da dönüp kalabalığa fısıldadılar.

Sonunda kalabalığın cevabı geldi: *"Nasırâlı İsa cezalandırılmalı."*

Pilatus yeni bir taktik bulmaya çalışırken, Kayafas acımasızca bir gülümsemeyle onu izledi.

"Pekâlâ, Başrahip. Suçluyu döverek cezalandıracağım, sonra da serbest bırakacağım."

Püatus askerlerine İsa'yı Tapmak gözetiminden almalarını emrederken, kalabalık bağırmaya başladı:

"Nasırâh'yı cezalandırın!"

Kayafas sordu: *"O'nu kırbaçlatacak mısınız?"*

Kırbaç, Romalılar'ın büyük suçlar için kullandıkları standart bir yöntemdi. Ama aletin seçimi, cezanın infazını gerçekleştiren kişiye kalıyordu. Pilatus kan çıkaracak, ama eti ve kemiği parçalamayacak hafif bir alet kullanılmasını emredebilirdi. Aksi takdirde tuzlanmış bir kamçı kullanılırdı ve bu da sadece çarmıha gerilmeden önce olurdu.

Pilatus'un niyeti kalabalığın kana susamışlığını bastırmak için böyle bir ceza uygulamaktı. Elbette ki İsa'nın bedeninde derin yara izleri kalacaktı, ama yine de yaşayacaktı.

Kalabalık, olacakları hissetmiş gibi, tekrar haykırdı: *"O'nu çarmıha gerin!"*

Kayafas sesini duyurabilmek için bağırmak zorunda kaldı. *"Lordum, kanunlarınıza göre kamçılama sonra çarmıha gerilme işlemi geliyor. Sizden bunu uygulamanızı talep ediyorum."*

Şimdi halk daha da güçlü bağırıyordu: *"O'nu çarmıha gerin!"*

Pilatus öfkeleni. *"O'nu alın ve kendiniz cezalandırın!"*

Olanlardan artık sıkılmıştı. Pilatus'un masum olduğuna karar verdiği bir adamın cezalandırılması için, İmparatorluk iradesiyle pazarlık yapılıyordu. Bu Pilatus'un temsil ettiği her şeyle alay etmek demekti. Artık yetmişti.

"O'nu götürün! Gidin buradan!"

Bu, valinin kendisini sorumluluktan kurtarmak için son çabasıydı.

Ama Başrahip, rahiplerin ve kalabalığın da desteğinden yararlanarak üsteledi: *"Eğer bu adamın gitmesine izin verirsen, Caesar'ın dostu değilsin!"*

Bu sözler Pilatus'u endişelendirmişti. Eğer suçluyu serbest bırakırsa, gerçekten de İmparator'un öfkesini üzerine çekebilirdi; hatta Roma'ya karşı gelmekle suçlanabilirdi. Bunun için hak edeceği ceza ölüm olurdu.

Mecdelli Meryem, valinin kale kapısında bekleyen muhafızı eliyle çağırdığını gördü. Asker yaklaştı ve Pilatus'a uzun bir sopa verdi.

Vali hızlı bir hareketle sopayı diziyle kırdı ve iki parçayı İsa'nın ayaklanrün dibine attı. Bu, Roma geleneklerine göre ölüm karan anlamına geliyordu.

Pontius Pilatus önce İsa'ya baktı. *"Çarmıhta acı çekeceksin!"*

Ardmdan adamlarına döndü. *"Çarmıhı hazırlayın!"*

Kalabalık tezahürata başladı: *"Bar-Abbas'ı serbest bırakın!"*

Kayafas, İsa'ya döndü ve O'nunla son kez konuştu: *"Gelecek Passah festivaline kadar, seni hatırlayan kimse kalmayacak."*

Tapmak muhafız kumandanı İsa'yı Romalı askerlere doğru itti.

Mecdellü Meryem, Bar-Abbas'ın kapıdan çıkarılışını ve avluya getirilirken İsa'nın yanından geçişini izledi. İki adam bir an için göz göze geldiklerinde, Bar-Abbas başını eğerek sanki bir mesaj vermişti: *"Serbest bırakılması gereken ben değilim; Sen'sin."*

Kayafas, olup bitenleri ilgiyle izliyordu. İsa hızlı bir şekilde bağlandı ve giysisinin üst kısmı çıkarıldı. Soma işkenceci geri çekildi ve mesafeyi ölçtü.

O ani sessizlikte, kırbacın her darbesi, kapımn etrafında duran kalabalığın kulaklarına ulaştı. Yanaklarından süzülen yaşlara karşın, Mecdellü Meryem gözlerini açık tutmak için çaba harcadı.

İşi bittikten sonra, işkenceci ayakta zor duran İsa'nın üzerine bir kova su boşalttı.

İsa aniden askerlerin oyuncağı haline gelmişti. Biri dikenli tellerden yaptığı bir tacı İsa'nın basma yerleştirdi. Her yanmdan kanlar akmasına ve vücudu kesiklerle dolmasına karşın, İsa hâlâ dimdik ve gururlu bir şekilde duruyordu. Kale kapışırım yakınındaki Mecdelli Meryem'e baktı.

Bir an bakışlan buluştuğunda, Mecdelli Meryem o gözlerde hâlâ aynı vadin korunduğunu gördü; daha iyi bir gelecek yaklaşıyordu.

İdam grubunun bir araya gelmesi biraz zaman aldı. Her güneş doğuşunda yeni bir günün başlangıcım haber veren borazan, bu kez İsa'nın dünyevi hayatının bitişini haber veriyordu.

Askerler, çarmıh kalaslanm İsa'nın omuzlarına yerleştirdiler. Korkunç şekilde kırbaçlanmış olmasma ve çarmıh bir hayli ağır çekmesine karşın, İsa yükünün alfanda ezilmiyordu. Yavaşça kale kapışma doğru yürümeye başladığında, kalabalık aniden sessizleşti.

Kayafas'a yakın duran Mecdelli Meryem'in önünden geçerken, İsa güven verircesine başıyla onayladı.

İbranice'de Golgota denen kurukafa sarayı, Kudüs'ün kuzeyindeki bir tepedeydi ve çarmıha gerilen kişinin şehri son bir kez görmesine izin verecek bir yerdeydi.

Bir grup Romalı askerin eşliğinde Golgota'ya yürürken, çoğu kadm olan kalabalık bir grup, gözyaşları içinde onu takip etti. Oraya giderken, İsa onlara kendisi için ağlamamalarını söyledi, ama çektikleri acı, ilk kez Öğretmen'e karşı gelmelerine neden oldu.

Mecdelli Meryem'e ve İsa'nın annesine, çarmıha yakın olmaları için özel izin verilmişti. Tanrı'nın kendisi insanoğlunun bu ayıbını gizlemeye çalışmış gibi, öğle saatinde akşam karanlığının çöküşünü izlediler.

Askerler İsa'nın kanlar içindeki giysilerini çıkardılar ve onları kimin alacağına karar vermek için aralarında zar attılar.

İsa onları bağışlarken, kadımlar dinledi: *"Ne yaptıklarını bilmiyorlar."* Ve yine, *"Susadım,"* dediğini duydular.

Bir asker bir kumaşı şaraba batırdı, mızrağının ucuna taktı ve İsa'nın dudaklarına uzattı. Sonunda İsa ölümsüz duasını etti: *"Baba, ruhumu sana teslim ediyorum!"*

O anda Tapmak binasının dış avlularında kurban edilmek için bekleyen binlerce kuzu aynı anda meledi.

Ama Mecdelli Meryem için, *"Tanrı Kuzusu çoktan kesilmişti ve dünyada söylenmiş olan bütün kehanetler gerçekleşmişti."*

O gece, Mecdelli Meryem küçük bir grupla birlikteydi; İsa'nın annesi Meryem, Yargıç Nikodemus ve İsa'yı çarmıhtan indiren Yusuf da onlarlaydı.

İki kadın O'nun harap olmuş bedenine sırayla sarıldılar. Annesi için, bu bir annenin sevgili oğlunu kucaklamasıydı; Mecdelli Meryem içinse, İsa'yı kendi tarzıyla sevmiş olan bir kadirim sarılışıydı.

İki kadm, İsa'nın bedeninin mumyalanmasında Nikodemus ve Yusuf'a yardım ettiler.

Bundan soma, İsa, Yusuf'un kendi ailesi için satmış olduğu bir mezarlığa yerleştirildi. Mezann girişi bir kayayla kapatıldı; tıpkı Lazar'ın mezarında olduğu gibi.

Sonrasında Şabat gününden sonra mezara kimin baharat serpeceğine karar verdiler. Ama Mecdelli Meryem gönüllü olduğunda, diğerleri itiraz edemeyecek kadar bitkindi.

Sonraki otuz altı saat boyunca, Yusuf'un evinde dinlendiler. Aralarında neler konuştuklarını bilmiyoruz. Mecdelli Meryem için bu, *"en acı zamandı."*

Havarilerin yokluğu, morallerin daha da bozulmasına neden olmuştu, ama İsa'nın ölümünden sonra en yakın takipçilerinin de yok edilme korkusuyla şehrin dışındaki tepelerde saklanmaya karar vermesi, anlaşılır bir durumdu.

Daha sonra İlk Paskalya olarak bilinecek olan Pazar günü sabah erken saatte, Mecdelli Meryem tek basma mezara döndü. Güneş parlıyordu ve gözleri kamaşıyordu. Dolayısıyla, girişi kapatan kayanın çekilmiş olduğunu gördüğünde, mezara iyice yaklaşmıştı.

Bir an için ne yapacağına karar veremeyerek olduğu yerde hareketsiz kaldı. Ama tuhaf bir şekilde hiç korkmamıştı. Bunu daha önce Beytanya'da Lazar'ın mezarında da görmüştü. Etrafına bakındı, ama bir şey göremedi.

O sırada, borular yeni bir günün başlangıcını haber vermek için öttü. Mecdelli Meryem birden yalnız olmadığını fark etti.

"Meryem!" dedi İsa.

Vücudunda çarmıhta aldığı yaralarla, Mecdelli Meryem'in karşısında duruyordu.

"Ya Rab!"

Bu tek kelime, yeni Cennet Krallığı'mn başlangıcına tanıklık eden kadının sözü olarak sonsuza dek hatırlanacaktı. İsa onu seçmişti, çünkü gerçek kurtuluşun gücü adma O'nun anlatmaya çalıştığı her şeyi bu kadim simgeleyiyordu.

Ölüm gibi hiçbir anlamı olmayan mezarın dışında dururken, İsa ona vaadinin sınırsız olduğunu bir kez daha gösteriyordu. *"Dünyanın sonuna kadar"* İsa onlarla birlikte kalacaktı. Zamamn sonuna kadar orada olacaktı.

İsa'nın diğer herkesten istediği şey, Mecdelli Meryem'in simgelediği türden bir tövbekârhktı. Hiçbir kadın-ya da erkek- hatırlanmak için daha değerli bir nedene sahip olamazdı.

Tıpkı İsa'nın yeni bir bedene bürünmesi gibi, Mecdelli Meryem de yeni bir kimlik kazanmıştı. O, gerçekten de İsa'yı Seven Kadim idi.

V. BÖLÜM

ÇARMIHIN ÖTESİNDE

O Pazar sabahı Dirilmiş Olan İsa ile konuşmasından sonra, Mecdelli Meryem tarih sayfalarında gözden kaybolmaktadır. O'nun Yükseliş anıyla ilgili olarak, hiçbir İncil metninde Mecdelli Meryem'den söz edilmemektedir. Bunun kasıtlı yapıldığı şüphesizdir. İnançları tekrar güçlendiğinde, havariler hemen hikâyede baskınlık kazanmışlardır; böylelikle İsa'nın hikâyesi, onlara hizmet eden bir hikâye haline gelmiştir.

Mecdelli Meryem'in hikâyeden çıkarılış nedeni, havarilerden daha az inançlı olması değildir; tam aksine daha inançlı olmasıdır. Tomas'm aksine, İsa'nın ölümden dönüşüyle ilgili herhangi bir kanıt istememiştir. Hiçbir kanıtta ihtiyaç duymamasının nedeni, İsa'ya inanmaktan asla vazgeçmemiş olmasıdır. Ama mezarından çıkışından sekiz gün sonra yanlarında duran kişinin gerçekten İsa olduğuna kanaat getirdiklerinde, birdenbire O'nu sahiplenivermişlerdir. Dolayısıyla, artık inancın anlamını göstermesi için Mecdelli Meryem'e ihtiyaçları kalmamıştır.

Belki Mecdelli Meryem'in tarihte gizemli, çözümlenememiş ve merak edilen bir karakter haline gelişi de bu

noktada gerçekleşmiştir. Asırlar boyunca Hristiyanlık dinindeki önemi anlatılmamıştır; tabi bunun doğal bir sonucu olarak, kadınların da Hristiyanlık dinindeki yeri tam olarak açıklanamamıştır.

Gerçek kimliğinin gizlenmesi, Kilise Rahipleri'nin verdiği bir karardır. Onlar için Mecdelli Meryem'in diğer havarilerle eşdeğerde ve önemde olduğunu kabul etmek, İsa'nın annesi Bakire Meryem ile bile kıyaslanabilecek kadar önemli bir role sahip olması, kabul edilemeyecek bir gerçektir. Feminist yazar Marina VVarner, Mecdelli Meryem ile ilgili şunu söylemiştir: *"Tıpkı Havva gibi, o da Hristiyanlık dininin uygulanışındaki cinsel ayrımın kurbanı olmuştur; o da tensel tehlike ve çürüme için örnek gösterilmiştir."*

Jacopus de Varagine, *Golden Legend* (Altın Efsane) adlı eserinde, Mecdelli Meryem'in aslında bütün Mecdell'e sahip olduğunu, kardeşi Lazar'm Kudüs'ün büyük bölümünü elinde tuttuğunu ve kız kardeşi Marta'nın da Beytany'a'nın sahibi olduğunu söylemiştir. Hiçbir tarihi kanıtı dayanamayan bu eserinde, Varagine şöyle yazmıştır: *"Güzellik ve zenginlikte büyük ölçüde öne çıkmasına karşın, kendini bedensel zevklere kaptırmıştır."* En iyi yorumuyla bu sözler, bize Meryem'in bir zamanlar fahişe olduğunu söylemektedir; en kötü yorumuyla ise, onunla ilgili gerçekle alay etmektedir.

De Varagine, dirilişi Mecdelli Meryem yoluyla gösteren Orta Çağ'daki gizemin büyük ölçüde sorumlusudur. Ana çıkış noktaları, İsa tarafından bağışlanan tövbecar bir fahişeydi. Bu tür dramalar, Mecdelli Meryem'e bir kült konumu kazandırmıştır. Özellikle de cesedi 1265 yılında Aix-en-Provence'deki St. Maximin's Kilisesi'nin kata-

komplarında duran lahitinde bulunduktan sonra, Fransa'da bu görüş hâkimiyet kazanmıştır. Yerel efsaneye göre, İncil hikâyesindeki birçok kadından biridir -aralarında Beytanyalı Meryem ve Marta kardeşlerle Meryem Salome da vardır- ve kardeşi Lazar, Kutsal Topraklar'daki zulümden kaçtıktan sonra dümensiz bir teknenin içinde, Fransa kıyılarında bulunmuştur. Bunu kamtlamak pek mümkün görünmemektedir, ama efsaneler genellikle basit gerçeklerden daha güçlüdür.

Fransız versiyonunda, diğer kadınlar kıyıda kalmışlardır. Rölükler on beşinci yüzyılda ortaya çıkarılmıştır ve küçük bir kasabaya isimleri verilmiştir.

Hikâyeye göre, Mecdelli Meryem büyük bir ormanın derinliklerine doğru yolculuğuna devam etmiştir. Orada keşiş hayatı sürdürerek, yerel halka İncil üzerine dersler ve vaazlar vermiştir. St. Maximin's Kilisesi'ndeki kemiklerin ona ait olup olmadığını kesinlikle bilemeyeceğimiz gibi, bu hikâyenin de dayandığı bir kanıt yoktur. Muhtemelen Mecdelli Meryem Kutsal Topraklar'da ölmüştür, ama nerede, nasıl ve ne zaman olduğu bilinmemektedir.

Sekizinci yüzyılda, Başpiskopos Raban Maar'm (M.S. 776-856) *The Life of Mary Magdalene* adlı eserinde yaşam öyküsü tam olarak verilmiştir. 15. yüzyılda bu metnin el yazmaları Oxford Üniversitesi'ne ulaşmış, bunun üzerine 1448'de onun anısına Magdalen College kurulmuştur.

O zamana kadar Mecdelli Meryem, Bakire Meryem kadar belirgin bir şekilde tanımlanmışür. Mecdelli Meryem, değişmez bir şekilde yeşil elbisesinin üzerine geçirdiği kırmızı peleriniyle resmedilmiştir. Yeşil, üretkenliği ve verimi simgelemektedir.

Genolojist Lawrence Gardner, gözlemini şöyle anlatmıştır: *"Kırmızı pelerinli bir kadının dinsel önemi -kırmızı, onu kardinale eşdeğerde gösteriyordu- Vatikan'ı çok kızdırdı. İsa'nın annelerinin bütün imgelerinde mavi-beyaz giysilerle tasvir edilerek Mecdelli Meryem'den ayrılması yönünde 1659 yılında bir kararname yayınlandı."*

Ama öte yandan, Mecdelli Meryem'in diğer havarilerden öte bir şekilde vizyonlar aldığı iddia edildi. Filippos Müjdesi'nde, İsa'nın havarileri arasında en sevdiği kişi olarak ele alınmıştı. Filippos'a göre, *"Havarilerin geri kalanı buna alınmıştı ve 'neden onu hepimizden daha çok seviyor-sun?' diye sordular. Kurtarıcı hepimize şöyle dedi: 'Neden onu sizi sevdiğim gibi sevmiyorum?'"*

Başka bir Gnostik metin olan Kurtarıcı'nın Diyaloglarında, Mecdelli Meryem'in üstünlüğü konusunda hiç şüphe yoktu; her şeyi bilen bir kadındı. Bütün bu belgelerde Mecdelli Meryem ile ilgili dokunan ortak örgü, onun bilgilerini ve yetkisini İsa'dan aldığı yönündeydi. Hatta bir söylentiye göre ilk Papa Aziz Petros değil, Azizze Mecdelli Meryem idi!

Böyle bir iddia, erken Hristiyan Kilisesi'ni kızdırmıştı; sonuçta Mecdelli Meryem'i diğer havarilerle eşdeğerde göstermek istemediklerini herkes biliyordu.

Mecdelli Meryem'in destekçileri, onun otoritesinin yolculuk sırasında peleriniyle İsa'nın yüzünü sildiği anda başladığını söylüyorlardı. Söylendiğine göre, daha sonra yüz hatlarının mucizevi bir şekilde kumaşa geçtiğini görmüştü; ama bu olayın gerçekliğine dair herhangi bir kanıt bulunmamaktadır, ama Mecdelli Meryem'in Fransa'ya geldiği söylenen tarihe kadar, asırlar boyunca yeterince saygınlık kazanmış ve kabul edilmiş bir olaydı.

Konuyla ilgili başka bir belge de, yazarın bilinmeyen *Pistis Sophia* adlı eseridir. Belgenin dayanak noktası, Petros'un havarilerle birlikte o zamanlar sürekli olarak Mecdelli Meryem hakkmda şikâyet etmesiydi; *"İsa ile en çok o konuşuyor, Petros'un ve diğer havarilerin haklı önceliğine saygı duymuyordu."* Yine bu belgede belirtildiğine göre, Petros onu susturmasını istediğinde, İsa Petros'u ciddi şekilde azarlamıştı.

Her ne olursa olsun, bu iddialar erken Hristiyanlık Kilisesi'ni kızdırdı, ama Hristiyanlık inancını Britanya'da yaymakta olan Kelt Kilisesi, kadınların da rahiplikte eşit hakka sahip olduğuna inanıyordu ve bu inancı MS 625 yılına kadar korudu. O zamandan sonra Kilise, Mecdelli Meryem'i bağışlanan fahişe olarak ele aldı. Dolayısıyla böyle bir kişilik, Papalık seviyesine çıkmak bir yana, asla Petros ile aynı değerde olamazdı.

Yine de bu efsanenin ölmeyeceği belliydi. Bunun üzerine Vatikan, Orta Çağ'da bir yasa yayınladı. Bu yasaya göre, papalık seviyesine -St. Petros'un tıhtına oturmaya uygun görülen tüm kardinaller, *"özel olarak tuvalet gibi delikli yapılmış bir koltuğa cüppelerinin altında çıplak olarak ve cinsel organları aşağıdan görünecek şekilde oturacaktı. Cinsel organları aşağıdan incelenecek ve bir oylama yapılarak testislerinin olup olmadığına karar verilecekti."* Bu ifade, G. L. Simmons'un *Sex and Superstition* (Cinsellik ve Batıl İnanç) adlı eserinden alınmıştır. Ne yazık ki bu uygulamanın sürüp sürmediğini bilmiyoruz. Öte yandan, Vatikan, bu konuyu tamamen inkâr ediyor.

Ama Mecdelli Meryem'in erken Kilise'ye karşı oluşturduğu tehdit, bir Vatikan emrinden daha sağlam bir

yaklaşımı gerektiriyordu. Erken Kilise'nin kurucularından biri olan Çjuintus Tertulian, doğrudan bir uyarıda bulunmayı gerekli görmüştü: *"Bir kadının Kilisede konuşmasına, insanları vaftiz etmesine, günah çıkarmasına, erkeklerle has işleri yapmasına izin verilmez; bunlar sadece rahiplerin görevleri ve yetkileridir."*

Bu tür otoriter önlemler, Mecdelli Meryem etrafında gelişen kültü engellemek içindi. İsa ve tek kadın havarisi arasında tensel yakınlık olduğu iddiası ortaya atıldığında, bu sorun zirve noktasına ulaştı. Yazar Marina VVarner'a göre, Filippus Müjdesi'nin yazarı, *"erkek ve kadının birleşmesini şifa ve huzur sembolü olarak görmektedir."* Ama bu elbette ki VWilliam Phipps'in Was *Jesus Married* (İsa Evli miydi?) adlı kitabında ortaya attığı fikirden çok farklıdır. Phipps, Mecdellü Meryem'in İsa'nın karısı olduğunu iddia etmektedir. Ama neyse ki bu romanın yazarı, *The Loves of Jesus Christ* (İsa Mesih'in Aşkları) adlı filmin yazgısıyla karşılaşmamıştır; Danimarka hükümetinin finansal desteğiyle çekilen bu film gösterime girdiğinde, Roma'daki Danimarka Büyükelçiliği bombalanmıştı. Ama toplumun bu öfkesi gayet anlaşılırdı. Filmin yönetmeni Jens Jerurgen Thorsen, filmin İsa'yı *"bir savaş lordu, sevgi havarisi, erotomanyak, ayyaş, idealist ve devrimci"* olarak göstereceğini garantilemiş, hatta İsa'nın İncil'de adı geçen kadınlarla grup seks yaptığı sahneler eklemişti.

Ama bu tür kahramanca kâfirlikler, Mecdelli Meryem'in vurgulamaya çalıştığı şeyi zedeleyemedi; yani İncil'de adı geçen kadınların adını aşağılamayı başaramadı.

Onun hayatım ve zamanım daha iyi anlamak için, İn-

cil'in kadınlar hakkında söylediklerine kulak vermeliyiz. Mecdelli Meryem'in Diriliş'e tanıklık eden ilk kişi ve ilk havari olduğu su götürmez bir gerçektir. Ama İncil'de, Eski ve Yeni Ahitler kadınlar hakkında farklı yaklaşımlar izlemektedir. Eski Ahit'te dişil sesler güçlüdür ve Bilgelik kendi başına dişildir. Ama Hristiyanlar İncil'in kadınlar hakkında neler söylediğine bakarken, Yeni Ahit'i dikkate almaktadır. Dört anahtar pasaja tekrar bakalım:

- *Kadınlar, kutsalların bütün topluluklarında olduğu gibi, toplantılarınızda sessiz kalsın. Konuşmalarına izin yoktur. Kutsal Yasa'nın da belirttiği gibi, uysal olsunlar. Öğrenmek istedikleri bir şey varsa, evde kendi kocalarına sorsunlar. Çünkü kadının toplantı sırasında konuşması ayıptır.* (1 Korintliler 14:34-35)

- Kadın sükûnet ve tam bir uysallık içinde öğrensin. Kadının ders verip erkeğe egemen olmasına izin vermiyorum; kadın sükûnet içinde dinlesin. (1 Timoteyus 2:11-12)

- Vaftizde Mesih'le birleşenlerinizin hepsi Mesih'i giyindi. Artık ne Yahudi ne Grek, ne köle ne özgür, ne erkek ne dişil ayrımı vardır. Hepiniz Mesih İsa'da birsiniz. Ve eğer Mesih'e aitseniz, o zaman İbrahim'in soyundansınız, vaade göre de mirasçılarsınız. (Galatyalılar 3:27-29)

- *Mecdelli Meryem öğrencilerin yanına gitti. Onlara, "Rab'bi gördüm!" dedi. Sonra Rab'bin kendisine söylediklerini onlara anlattı.* (Yuhanna 20:18)

Bu örnekler, erkek baskın Hristiyanlık aleminde prensipler arasındaki çelişkileri göstermektedir ve tabi liderlerinin hâlâ Mecdellü Meryem'i kendi amaçları için nasıl

kullandığını da. Yuhanna, *"Rab'bin kendisine söylediklerini onlara anlattı,"* diyebilir, ama Mecdelli Meryem'in kendi yorumlarına yer vermemektedir.

Ama son yirmi beş yıl boyunca İncil üzerinde yapılan araştırmaların en verimli ve en yaratıcılarının çoğunun kadınların elinden çıktığını söylemek hiç de yanlış olmaz. Bu gerçeği anlamak için Mary Daly'nin *The Church and the Second Sex* (Kilise ve İkinci Cinsiyet) ya da Sarah Bentley'in *The New Demand for Freedom in the life of Christian Church* (Hristiyan Kilise yaşamında Yeni Özgürlük Talebi) adlı eserleri gibi kitapları okumak gerekir. Ayrıca, Hazel Foster'm St. Petros'un kadınlara karşı tutumuyla ilgili tezini okumanızı da şiddetle öneririm. Bu kadınlar ve diğerleri, Hristiyanlık aleminde kadının nasıl görülmesi gerektiğini göstermek için gerçek anlamda bir savaş başlatmışlardır.

Protestanlar ve dinsel açıdan tutucu olanlar için, kadınların İncil üzerindeki hâkimiyetini kabul etmek zordur. Onlara göre kadın odaklı teologlar, aslında pagandirlar. Politikada olduğu gibi, İncil araştırmaları konusunda kadınların aktifleşmesine tepki göstermek de aslında paranoyakça bir tutumdur. Feminist araştırmacılar kutsal metinlerdeki "Babamız," "Lord" ya da "Kral" gibi ifadelerin çıkarılması gerektiğini söylediklerinde, alışık oldukları ve tanıdıkları metinlerin ilahi yönünün kaybolacağını söyleyerek itiraz eden bu insanlar, aslında kendi hâkimiyetlerini kaybetme korkusu yaşamaktan öteye gidememektedirler.

Ama dilden çok daha önemli bir risk vardır. Hristiyan erkekleri kendi konumlarını korumaya çalışırken, hiçbir şey umutsuzca sarılamayacakları kadar küçük değildir.

Amerikalı bir feminist teolog olan Dianne Bergant, kendisini bir reformist olarak tammlamakta ve her kuşakta *"peş peşe gelen inanç toplumlarının"* öncekinden aldığı geleneklerle kendi zamanının gerçekleri arasında sıkışma sorunu yaşadığını dile getirmektedir.

Bergant'ın yöntemi, feminist İncil araştırmacılığının, ancak kutsal metinleri ve yorumculuğu ciddi bir şekilde ele alarak sürdürülebileceğini göstermektedir. Bergant (1) metnin kendisine ve geleneğin nasıl yorumlanarak bugüne kadar geldiğine bakılması; (2) çağdaş feminist duyarlılığını kullanarak metnin şimdi nasıl algılandığının incelenmesi; (3) son olarak da metin içindeki dinamiklerin modern toplumda nasıl uyarlanabileceğinin analiz edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

İngiliz feminizminin güçlü sesi Eva Figes, Hristiyanlık dininin erkeğin erkek için kurduğu bir yapı olduğunu ve böyle gittiği takdirde, kadınların yapabileceği ve yapmak istediği katkıyı daima gözden kaçıracağım söylemiştir.

Birçok kadın, aşağılanmalarının nedenini elbette ki bütün insanlığın düşüşü için suçun yüklendiği Havva'ya dayandırmaktadır. Üstelik Havva, Yaratılış hikâyesine sonradan eklenen ve Adem kendisini yalnız hissetmesin diye onun kaburga kemiğinden yaratılmış olan varlıktır. Dolayısıyla Havva'nın hikâyesinde bir ikinci derece durumu, Adem'in ihtiyaçlarını karşılama görevi vardır.

Kadınların erkeklerle eşit olmaması konusu, erken Hristiyanlık döneminde hevesle kabul edilmiştir. Tomas, kadınları "kusurlu ve tesadüfi; bir erkek taslağı; babanın üreme gücündeki bir zayıflığın sonucu" olarak tanımla-

mıştır. Yine bu dönemde St. Ambrose şöyle demiştir: "Adem, Havva tararından baştan çıkarılmıştı; bunun ter-si olmamıştı. Dışının tutarsızlığı yüzünden tekrar düşme-mek için, onu günaha sokan kadına rehberlik etmesi el-bette ki doğrudur." St. Justin ve St. Jerome da bu görüşle-ri paylaşıyordu. Hatta kendi annesiyle son derece yakın, sevgi dolu ve ruhsal bir ilişkisi olan St. Augustine bile, ka-dınları "güvenilmez" olarak tanımlamıştı.

Kilise'nin kadınlara karşı tutumunu biçimlendiren, bu gibi manastır çileciliğine düşkün erkeklerdir. Başka bir fe-minist teolog Kate Millet, bu asexüel insanlar arasında kadınları "kirli ve günahkâr" olarak görme eğilimi oldu-ğunu yazmıştır.

Bu iddialar, Erken Kilise'nin kendisini Roma İmpara-torluğu'ndan uzak tutmak için aldığı kararların bir parça-sıydı. Sonuçta Roma etkisine girdiğinde, Hristiyanlık inancının ister istemez dejenere olacağı düşünülüyordu. Erkekler, kadınların erkek yapımı kurallara uymaları ko-nusunda güvenilir olmadıklarına inanıyorlardı.

Mary Kenny, "VVhy Christianity Works" (Neden Hıris-tiyanlık Sürüyor) adlı mükemmel eserinde şunları yaz-mıştır: "Erken Kilise Rahipleri, erkeğin bilinçaltında hâlâ var olan fikirleri ifade ediyorlardı... ayrıca erkeğin içinde kadınlara karşı ilkel bir korku hâlâ vardır. Erkek, birçok nedenden dolayı kadımdan korkmaktadır: Çocukluğunda annesinin otoritesi altodayken yaşadıklarından dolayı, biünçaltoda kadımn öfkesine karşı bir korku vardır. Ay-rıca, annesinin (dolayısıyla kadımn) sevgisini istediği za-man sunabileceğini veya geri çekebileceğini bilmektedir. Erkek aynı zamanda kadının 'mantıksız' 'ilkel' doğasm-

dan da korkmaktadır, çünkü kadının mantığı sezgiseldir; dolayısıyla erkek mantığına göre yapılandırılmış bir ko-nuda yargı yeteneğine güvenilemez."

Hristiyanlık inancı, Mecdelli Meryem'i asla nezaket, şefkat ve kurtuluş için bir örnek olarak kullanmamıştı; bunu erken dönemde görmek kesinlikle mümkün de-ğil-dir. Ancak adına bir ziyafet günü karan alındıktan sonra bu olmuştur. Ama birçok kadın, bunun yeterince değerli bir ödül olmadığına inanmaktadır. Sonuçta, Kilise'nin ge-lişimine katkıda bulunabilmek için, Mecdelli Meryem ka-dınlar için en önemli noktadır.

Ataerkil düzende, Tanrısallığın yeri yoktur. Tann'nın aydınlanma kaynağı olarak sunduğu Yeni Ahit'te, erillik asla övülmez; bu her ne kadar erkeklerin inanmak istedi-ğinin tersi olsa bile. Tanrısallığın asıl vurguladığı şey, kurtuluşun, ancak sevgi ve içtenlikle gerçekleşebilece-ğidir. Bunlar, Bakire Meryem ve Mecdelli Meryem'in en önemli iki özelliğidir. Bu açıdan ikisi de eşittir. Belki bir gün her açıdan eşit olarak kabul edileceklerdir.

Kadın teologlar gibi, ben de İncil'de eril baskınlık te-masının vurgulandığına inanmıyorum. Eğer bir şey varsa bile, bu, ancak Mecdelli Meryem'den korkan erkeklerin soyundan gelenlerin bilinçaltılarında taşımaya devam et-tikleri duygudur. Bu insanlar, yeni binyılda Mecdelli Meryem'in Hristiyanlık inancındaki yerini yanlış anla-maya devam edeceklerdir.